

Hungarian Academy of Sciences
Centre for Social Sciences
Institute for Minority Studies

A PDF fájlok elektronikusan kereshetőek.

A dokumentum használatával elfogadom az
[Europeana felhasználói szabályzatát](#).

OLTALOMKERESŐK

A Menekültügyi Hivatal hírlevele a nemzetközi migrációról

VIII. évfolyam 1. szám

2002. január

Az idegenrendészeti őrizet végrehajtásáról

2002. január 1-jén lépett életbe az idegenrendészeti eljárásban elrendelt őrizet végrehajtásának részletes szabálya, amely – most először – az igazságügyi és a belügyi tárca vezetőjének közös rendeletként jelent meg [27/2001. (IX. 29) BM–IM együttes rendelet]. Az új rendelet az 1995-ben kiadott IM rendelet helyébe lép, ám számos részletkérdést nem tisztáz, mert azokról majd a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka, valamint a határőrség vezetője fog intézkedést hozni.

Fő szabály szerint az őrizettest a helyi határőrségi fogdában kell elhelyezni. Kivételen, ha a külföldi szándékos bűncselekmény elkövetése miatti szabadságvesztésből szabadult, vagy biztonsági okokból egyéb szempont merül fel, az őrizetes férfit Nagyfán, az őrizetes nőt pedig Pálhalmán helyezik el büntetés-végrehajtási intézetben, illetőleg a két országos parancsnok által kijelölt egyéb helyen. A fertőző vagy kórokozó külföldit másutt, közelebből meg nem határozott helyen tartják. További érdekesség, hogy kiskorúakat (18 év alattiakat) is őrizetben tartanak, lehetőleg hozzátartozójukkal együtt, kivéve, ha a közös elhelyezés „az elkülönböztetésre vonatkozó, jogszabályban meghatározott előírást sért”. Mivel a jogszabály szintjét és az eltérés indokát nem határozták meg, ez csekély biztosítékot nyújt. A befogadás előtt orvosi vizsgálatot tartanak, továbbá tájékoztatják a külföldit – nyilván a kiskorúakat is – jogaikról és kötelezettségeikről, írásban „vagy szóban”, anyanyelvén vagy az általa értett nyelven. A szóbeli tájékoztatás tényét a jegyzőkönyvbe kell feljegyezni, és azt a külföldi is aláírja. „Írástudatlan őrizetes szóbeli tájékoztatása két tanú jelenlétében történhet. A tanúk a jegyzőkönyvet saját kezűleg aláírják.” A tanúknak vajon érteniük kell a külföldi vagy a tájékoztatást nyújtó nyelven?

Az őrizetben lévő étkezési, tisztasági felszereléssel, ágyneművel kell ellát-

ni, sőt szekrényt is kijelölnek a számára. A lakóhelyiségben az őrizetesre legalább személyenként 5 négyzetméter mozgástérnek és 15 köbméter légtérnek kell jutnia. A napi háromszori étkezés során 10 900 joule tápanyagot kell adni, míg a szoptató mamáknak és a terhes anyáknak (és/vagy?) „naponta fél liter tejet”.

A fogdában lévő személy biztonsági felügyelet mellett, de ellenőrzés nélkül (ez mit jelent?) tarthat kapcsolatot jogi képviselőjével (csak az őrizet elrendelésével kapcsolatosan), konzuljával, ügyésszel, ombudsmannal, az ENSZ és az Európa Tanács illetékes képviselőjével, továbbá „a kirendelt párfogóval, ha fiatalok”. Nekik telefonálhat is, de az egyéb telefonjait biztonsági okból ellenőrizhetik. Látogatót 30 (legfeljebb 60) percig fogadhat.

A külföldi mos magára és takarít magára után, egyébként rádiót hallgat, tévézik, beszedi a magánál tartható gyógyszerit vagy levelet ír. Kérésére kivéte-

A TARTALOMBÓL:

- ☐ Munkaügyi egyezmények
- ☐ Menekültügyi statisztika
- ☐ Európai migrációs hálózat
- ☐ Közigazgatási per tartózkodási engedélyért
- ☐ Az EU-csatlakozásra készülve

lesen (temetésre, házasságkötésre), őrizet mellett elhagyhatja a fogdát. A fogdában élés, tartás, őrzés és ellátás költségeit a szabadulásakor köteles megtéríteni, noha annak összegét előre senki sem más nem ismeri („az őrizetes tartásának költségét a Határőrség országos parancsnoka, illetőleg a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka által meghatározott éves tartási költség alapján kiszámított napi tartási összeg figyelembevételével kell kiszámítani”).

A határőrségről

A határőrség határrendészeti feladatait ellátó egységeinek illetékességét januártól átalakította a belügyminiszter [30/2001. (XII. 1.) BM rendelet]. A rendelet részletezi az egyes határőrizeti kirendeltségek illetékességi területét, a tíz igazgatósághoz tartozó átkelőhelyek listáját, valamint az igazgatóságoknak a határterületen kívüli illetékességi területét.

Érdemes felhívni a figyelmet arra, hogy a határőrség idegenrendészeti és nyomozó hatóságait külön jogszabály határozza meg. A határátkelőhelyek megnyitásának feltételei [305/2001. (XII. 27.) kormányrendelet] között felbukkant egy új testület, a Határellenőrzési Tárcaközi Bizottság, amely figyelemmel kíséri az egységes határ-ellenőrzési rendszer létrehozását célzó kormányzati intézkedések megvalósulá-

sát, így például a repülőtéren (légi határátkelőhely) a schengeni belső, illetve a külső légi járatok utasainak fizikai szétválasztását lehetővé tevő folyosók kialakítását. Az EU-csatlakozás időpontjában ugyanis „a külső határokon csak e rendelet előírásainak megfelelő határátkelőhelyek működhetnek”.

A határterületen a vadászat, határvízen a közlekedés sajátos szabályai (módosítva a 43/2001. (XII. 27.) BM–FVM együttes rendelettel) közé tartozik, hogy „személyek államhatáron való áttevedése, határrendésértés esetén a helyszín változatlanul hagyása mellett azonnal értesíteni kell az illetékes határőrizeti kirendeltséget”. Mivel ez általános szabály, jó, ha a határőrizeti szervek illetékességéről szóló rendelettel a kezünkben indulunk a határ mellé horgászni, vadászni vagy madarászni.

Munkaügyi egyezmények

Kihirdették a magyar–román gyakor-nokok cseréjéről és a magyar–román szezonális munkavállalásról szóló megállapodásokat.

A magyar–román gyakor-nokok cseré-jét lehetővé tevő egyezményt [245/2001. (XII. 15.) kormányrendelet] a két ország kormánya még 2000 májusában írta alá. A három évre szóló, de „hallgatólagosan” meghosszabbítható megállapodás-ban foglaltakat 2002. január 1-jétől lehet alkalmazni. A felek célja, hogy „előse-gítsék a fiatal munkavállalók szakkép-zettségének, nyelvi ismereteinek és kul-turális értékeinek a gazdagítását”, ha az illető 18–35 év közötti állampolgár, a másik országban munkaviszony keretében munkát vállal és képzettségét leg-alább két éves képzés keretében szere-zte (szakmunkás?).

A lehetőséget évente legfeljebb 700–700 fő élvezheti (ki nem töltött ke-retet másik évre átvinni nem lehet). Ennyien kaphatnak ugyanis munkavál-lalási engedélyt, mégpedig úgy, hogy maguk keresik meg a másik országban a leendő munkáltatójukat, bár ehhez a szerződő fél közigazgatási szervei is se-gítséget adhatnak (munkaközvetítés, megfelelő tájékoztatók). A munkavállalási engedélyt viszont már ingyen állítják ki (mivel a hazai szabályok szerint a költségeket a munkáltatónak kellene vi-selnie, a kormány ily módon támogatja a munkáltatókat), soron kívül, nem viz-sgálva a hazai munkaerő-piaci kínálatot. Ugyanakkor a szükséges oklevelek, or-vosi igazolás stb. illetékét a gyakor-nok fizeti. A munkavállalási engedély kon-krét munkahelyre szól, és legfeljebb 12 hónapra adják ki, amely további 6 hó-nappal hosszabbítható meg. Ezt követő-en azonban a gyakor-noknak haza kell térnie. Ám ha a kiadott engedélyben szereplő munkáltatónál valamely okból megszűnik a munka, a gyakor-nok a munkaközvetítő segítségével kereshet új munkáltatót, hogy a 12 hónapos idő-szakt kitöltse.

A gyakor-nokokra alkalmazni kell a meglévő magyar–román szociálpoliti-kai egyezményt, továbbá a gyakor-nok a hazai munkavállalókkal azonos jog-okat élvez a munkajogi szabályok szem-pontjából (bérezés, munkavédelem, já-rulékfizetés).

Szintén januártól alkalmazhatók a magyar–román szezonális munkavállalásról szóló megállapodásban foglaltak [8246/2001. (XII. 15.) kormányrendelet]. Az egyezmény olyan állampolgároknak nyújt a másik országban legfeljebb 6 hónapos, meg nem hosszabbítható munkavállalást egy-egy naptári éven belül, akik azt munkaviszony keretében végzik, és „amely a munkáltatótól

függetlenül fennálló, működési körön kívül eső okok miatt, évszakokhoz, időnyhez és meghatározott esemé-nyekhez kötődő feladatok elvégzé-sére irányul”. Ennek alapján évente 8000–8000 fő kaphat munkavállalási engedélyt, ha találnak megfelelő mun-káltatót. Egyebekben a feltételek azo-nosak a gyakor-nokokra vonatkozó szabályokkal. Érdeemes tudni, hogy a végrehajtásért a Gazdasági Minisztérium a felelős, az egyéb eljárási ügyekben pedig a Foglalkoztatási Hivatalban le-het érdeklődni (esetleg annak megyei kirendeltségénél).

A munkaügyi szabályokhoz kapcsolódik, hogy januártól a munkaügyi ellen-őr azt is ellenőrizheti: vajon a munkál-tató a munkaviszony létesítése előtt (pél-dául felvételi beszélgetés, hirdetésre je-lentkezés, pályázat elbírálása, munka-szerződés feltételeinek megbeszélése) nem jár-e el diszkriminatív módon (2001. évi CXIII. törvény). Mivel gyako-ri, hogy a menekült, bevándorolt diszk-riminatív eljárásban részesül, noha meg-felel a feltételeknek, adunk egy jó taná-csot: vigyen magával egy munkaügyi el-lenőrt, az összesen négyszázból bizto-san talál egyet, amelyik ráér!

Egész évben ingyenes!

Valamennyi általános iskola és kö-zépiskola szervezhet látogatást a magyar korona és a budai Millenáris Park meglátogatására [1139/2001. (XII. 26.) kormányrendelet]. A cso-portos utazás esetén a vasúti menet-jegy ingyenes (ez vonatkozik az adott iskolában tanuló külföldi diá-kokra, menekültekre is), és a látoga-tásért sem kell fizetni.

A korona megtekintéséért csak-ugyan nem kell fizetni. Ellenben a Millenáris Parkban látogatható kiál-lításért a Millenáris Kht. még a szer-vezett iskolai csoportoktól is 300 Ft/fő belépődíjat szed (Budai Pol-gár, 2002. január). Ezért igen ügyes a karácsony napján kelt határozat: a park meglátogatása mindig is ingy-nes volt, a kiállításról pedig nem szól a kormány. A MÁV meg majd el-számolja a bevételeinek kiesését a termelési támogatás keretében.

A Balassi Bálint Intézet létesítése

A menekültek, a külföldi diákok és a külföldi magyarok körében ismert Magyar Nyelvi Intézet (Budapest, Budaörsi út), valamint a Nemzetközi Hungarológiai Intézet (Buda-pest, Zsombolyai út) megszűnt. Az oktatási tárca általános jogutódjakként a Balassi Bá-lint Intézetet (BBI) hozta létre [45/2001. (XII. 20.) OM rendelet]. A korábbi két intéz-mény feladatait és vagyonát is átveszi januártól az új BBI, amelynek székhelye a Zsom-bolyai úton lesz.

MENNYIBE KERÜL?

2002. januártól új díjtáblázat alapján kell fizetnie a külföldinek, ha vízumot, tartózkodási engedélyt vagy egyéb okmányt kér, függetlenül attól, hogy azt megkapja-e. Néhány gyakoribb tétel (a teljes táblázatot közli a 35/2001. (XII. 22.) BM–KÜM rendelet melléklete).

Egyszeri beutazóvízum (külképviseletnél)	40 USD
Többszöri beutazásra jogosító, rövid időtartamú beutazóvízum (külképviseletnél)	180 USD
Tartózkodási vízum (külképviseletnél)	50 USD
Tartózkodási vízum (belföldi vízumkiadó szervnél)	18 000 Ft
Soron kívüli vízum (külképviseletnél)	15 USD
Tartózkodási engedély	5 000 Ft
Letelepedési engedély	8 000 Ft
Hontalan útlevel kiadása	4 000 Ft
Bevándorolt (letelepedett) útlevel iránti kérelme	4 000 Ft
Egyszeri utazásra jogosító igazolvány (külképviseletnél)	10 USD
Meghívólevél hatósági záradékolása (egyéni utazás)	2 000 Ft
Tartózkodási jogosultság átvezetése új útlevelbe (belföldi hatóságnál)	3 000 Ft
Fellebbezés	4 500 Ft

Menekültügyi statisztika

Az elmúlt évben Magyarországon menedéket kérők számának alakulása nemcsak azért érdemel figyelmet, mert újabb fordulatot vettek az események Afganisztánban, hanem mert 2002 januárjában új jogszabályok tömege lépett életbe. Ezek hatása bizonyára megmutatkozik a statisztikákban is. A következő táblázatokban az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága adataira támaszkodtunk.

A menekültügyi hatóság ügyfelei (2001)

	I. n.év	II. n.év	III. n.év	IV. n.év	Összesen
Új kérelmezők	1855	1987	2870	2842	9554
Eljárás alatt eltűnt	1109	1077	1244	1702	5132
Meghozott döntések száma (az előző évben kérelmezők ügyeinek áthúzóásával)	1794	1961	2198	2638	8591 (100%)
Ebből					
• menekültként elismerést nyert	45	38	52	39	174 (2%)
• befogadottként elismerést nyert	85	62	65	78	290 (3,4%)
• visszautasított kérelmező	555	784	837	819	2995 (34,9%)
Döntésre várt (az előző évről áthúzóval együtt)	4147	4676	6396	7031	

A táblázatból látható, hogy viszonylag egyenletesen nőtt az új kérelmezők száma, és ezzel lépést tartott azoknak az aránya, akik eltűntek az eljárás alatt. Valószínűleg ügyükben nem született érdemi döntés, hanem megszüntették az eljárást. Ők a kérelmezőknek mintegy a felét tették ki. Mivel nem ismert, hogy az előző évről mennyi ügy húzódott át 2001-re, nehéz a többi adatot egymáshoz viszonyítani. Mindenesetre igen nagy lehetett az ügyszámok, ha a meghozott döntések száma a „maradék” kérelmezők számának duplája volt, noha az új érkezők fele eltűnt.

Ami ennél is izgalmasabb: vajon mekkora a menekültek elismerési aránya? Ez a meghozott érdemi döntések számához viszonyítva sem haladja meg a 2 százalékot, míg az

Menekültek és befogadottak

	1989–2000 között	Éves átlag	2001
Menedéket kérők	168 500	14 041	9554
Menekültként elismertek	3 284	299	174
Befogadottként elismertek	2 583*	861	290
Önként hazatértek	2 464		

* 1998. III. hó – 2000 között.

adott évben érkezőkhöz viszonyítva az 1,3 százalékot. Hasonlóan eltér a befogadottak elismerési aránya, mert az összes meghozott döntés alapján majdnem 4 százalék az elismerési arány, míg az adott évben érkezők között csak 3 százalék. A kérelmezők harmadának nem sikerül valamelyik elismerési kategóriába bekerülni. Ők nyilván – ha nem tűnnek el – az idegenrendészeti hatósághoz kerülnek (vissza).

Az összehasonlításból is kitűnik, hogy csökkent a menedéket kérelmezők és vele együtt a védelemben részesülők abszolút száma. Nincs tehát ok arra, hogy a védelmet kérők emelkedő létszámára vagy arányaira hivatkozva hozzanak szigorító jogi, igazgatási vagy ellátási intézkedéseket.

A menedéket kérők főbb csoportjai

Csupán két csoportot emelünk ki a menedéket kérők tarka csoportjából, így az afgánokat és a jugoszláviaikat. Míg az előbbieket száma fokozatosan növekedett, sőt 2001-re arányuk az összes kérelmező 45 százalékát is elérte, az utóbbiak száma igen gyorsan csökkent.

Év	Afganisztánból	Jugoszláviából
1998	1077	3217
1999	2238	4616
2000	2185	692
2001	4311	n. a.

A menekülteket befogadó állomáson élők száma (2001)

	Békéscsaba	Bicske	Debrecen	Vése	Kalocsa	Vöröskereszt
Összes férőhely	250	360	1000	300	500	100
Január	247	439	732	144	0	48
Február	228	466	726	169	0	55
Március	241	463	782	184	0	61
Április	161	433	960	192	0	61
Május	211	475	640	147	0	61
Június	223	474	845	156	0	61
Július	268	491	1090	176	0	57
Augusztus	207	472	1074	280	0	63
Szeptember	244	536	998	326	0	83
Október	220	460	915	199	69	80
November	229	475	926	164	92	74
December	259	545	800	139	131	72

A kihasználtságot látva két dolgot érdemes megjegyezni. Egyfelől a több száz fő együttélése valójában személytelené teszi az életet egy intézményben, így jó, hogy a kihasználtság nem nőtt, különösen a nagyobb kapacitású állomásokon. Másfelől nem érthető, vajon miért kellett annyi konfliktus árán újabb állomást nyitni Kalocsán, hiszen a számok nem igazolták egyetlen alkalommal sem ennek szükségességét. Noha egy-egy állomáson volt telt ház, másutt még akadt hely. A legnagyobb létszámot szeptemberben érték el a bentlakók (2187 fő), de furá módon októbertől csökkent a számuk, így szinte feleslegessé váltak a kalocsai férőhelyek, novembertől pedig visszaállt a korábbi átlagos szint. Kétségtelen, hogy ezt szeptemberben még nem lehetett látni, de érdemes a tanulságokat legalább utólag és a jövőre nézve levonni.

Végül lássunk néhány adatot a Határőrség által fenntartott közösségi szállások férőhelyeinek legnagyobb számáról (2001).

Közösségi szállás	Férőhely
Balassagyarmat	70
Győr	40
Kiskunhalas	156
Nagykanizsa	45
Nyírbátor	100
Órsháza	25
Szombathely	280
Ferihegy	32
Összesen	748

A menekültek létfenntartásáról

Előző számunkban (Oltalomkeresők, 2001. december) beszámoltunk róla, hogy a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BÁH), a januártól életbe lépő rendelkezésekre hivatkozva, megvonja menekült családoktól az eredetileg öt évre meghatározott a létfenntartási hozzájárulást, ha nem felelnek meg az új szabályoknak. A Menedék Egyesület választ kapott a hivataltól levelére, amelyben értelmezik a meglehetősen kétértelmű rendelkezést, továbbá kifejtik álláspontjukat.

„A menedékjogról szóló 1997. évi CXXXIX. törvény hatálya alá tartozó külföldiek ellátásáról és támogatásáról rendelkező 25/1998. (II. 18.) Korm. rendelet módosítására [171/2001. (IX. 26.) Korm. rendelet] az előzetes társadalmi egyeztetéseken elhangzottak figyelembevételével került sor. A módosító kormányrendelet 29. §-a kimondja, hogy az új rendelkezéseket a hatálybalépést megelőzően folyósított és fel nem vett pénzbeli ellátásokra és támogatásokra is alkalmazni kell. Ez olyan jogszabályi kötelezés, amely nem tesz lehetővé semmilyen átmeneti időszakot azok számára, akiknek a fent nevezett hozzájárulást már 24 hónapon keresztül, vagy azt meghaladóan folyósította a Hivatal.

A rendszeres létfenntartási hozzájárulás, mint ahogy az a megnevezéséből is következik, csak egy eszköz, mely segít a napi létfenntartási kiadások fedezésében, azaz hozzájárul abhoz, és nem kizárólagos létalként funkcionál. Meg kell említenem,

hogy a szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény és a családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvény személyi hatálya a magyar hatóságok által menekültként elismert személyekre is kiterjed, vagyis ezen törvényekben szabályozott szociális ellátásokat, családtámogatásokat – létfenntartásuk biztosítása érdekében – a menekültek is igényelhetik. Azok a menekültek tehát, akik a módosítás miatt januártól esznek a rendszeres létfenntartási hozzájárulástól, a lakhelyük szerint illetékes önkormányzathoz fordulhatnak segítségért. (Erről egyébként az érintetteket folyamatosan tájékoztatjuk.)

Itt szeretném megjegyezni, hogy a korábban hozott döntésekben, amelyek a rendszeres létfenntartási hozzájárulások odaítéléséről, esetleg az összegek változásáról szóltak, nem öt évre való jogosultságot állapítottunk meg, hanem egy nevesített havi összegre vonatkozó jogosultságot, melyet eltérő rendelkezésig kellett folyósítani.”

Mivel véleményünket már alapvetően kifejtettük, csupán néhány rövid megjegyzés.

A jogszabály módosítása érdekében összehívott egyeztetésen a társadalmi szervezetek új, átfogó és más elvek szerinti szabályozást javasoltak, amelynek középpontjában a beilleszkedési program tervezhetősége és egy világo-

san meghatározott magyarországi menekült-életpálya kialakítása állna. Nem lehet tehát arra hivatkozni, hogy a társadalmi szervezetek javaslatára vonnak meg egy támogatást, ráadásul úgy, hogy helyette a helyi önkormányzatok szűkös szociális forrásaiért versengők számát tovább gyarapítják a menekültekkel. Továbbá, e menekült családokban sok a gyerek. Az ő létfenntartásuk is veszélybe kerül, sérve a gyermeki jogokat, mert a családi pótlék köztudottan egyre kevesebbet ér, továbbá az önkormányzati szociális ellátások nyújtása a hatóság mérlegelésétől függ, ráadásul nem kapcsolódik össze semmiféle beilleszkedési programmal. Végül, ha aktív korúak válnak rászorulttá, vajon hány önkormányzat fog a felnőtteknek közmunkát szervezni, ha még magyarul is alig ért a menekült?

Mindezek alapján továbbra is bízunk a hivatal alaposabb jogértelmezésében, mert nem lenne jó senkinek sem, ha a híradásokban a megfagyott hajléktalanok mellett utcára került menekültek vagy funkcionáló családokból állami gondoskodásba vett menekült gyerekek bukánnak fel.

Közigazgatási per tartózkodási engedélyért

Január 23-ára tűzték ki a Fővárosi Bíróságon a tárgyalást annak a nigériai férfinak az ügyében, akinek HIV-fertőzöttségre (közegészségügyet veszélyeztető betegség) hivatkozva nem hosszabbították meg tartózkodási engedélyét. A *Magyar Hírlap* (2002. január 23.) híradása szerint a férfit e döntéssel elválasztanák magyar feleségétől és gyermekeitől, sérve a családi és a magánélethez, valamint a gyermeknek a családban való felnevelkedéshez való jogát, esetleg az egészségügyi kezeléshez és ellátáshoz való jogot is, valamint – a hazájában hiányzó kezelés miatt – a kínzás tilalmát.

A férfi egyébként egészségügyi kezelés alatt áll, így tehát két szempontból is magyarázatra és a körülmények alapos vizsgálatára szorul a hatóság döntése. Sajnos kevés még az olyan ügy, amely az egyéni, családi körülmények és az Alkotmányban, valamint a nemzetközi emberi jogi egyezmények-

ben vállalt kötelezettségek összevetése alapján részletes indoklást adna. A felperes ügyvédje is éppen ezt a körülményt hiányolja, míg a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BÁH) szerint minden körülményt megvizsgál, így a férfi lakhatási, megélhetési körülményeit és a vele kapcsolatos közbiztonsági kockázatot.

Ez klasszikus esete a „párhuzamos monológoknak”, hiszen a hivatal csak egyetlen jogszabály rendelkezéseit ismételteti, míg az ügyvéd a jogrendszer átfogó és az emberi jogokkal összefüggő jogalkalmazást firtatja, még akkor is, ha a hivatalnak ezt az idegenrendészeti jogszabály külön nem rágja a szájába.

Az idegenrendészeti ügyekkel foglalkozók szerint nem ritka, hogy közegészségügyi okra hivatkozva HIV-fertőzötteket kizsuppolnak Magyarországról. Már 1988 óta több ukrán, román, brit és nigériai polgár járt így, noha szerelmet,

családot, tanulást kellett itt hagyniuk, és az orvosi szakvélemény szerint, kezelés hiányában, néhány éven belül halál vár rájuk (TV2, január 27.).

Bár újra szabályozták a külföldiek magyarországi tartózkodásának engedélyezéséről szóló eljárásról belül a közegészségügyet veszélyeztető betegségek meghatározását [48/2001. (XII. 27.) EüM rendelet], a beutazás, a vízumkiadás, a tartózkodási engedély és a letelepedés egyaránt kizárt, ahogy 1994 óta, ha a külföldi tbc-ben, HIV-fertőzöttségben, leprában, lueszben szenved, esetleg tifusz- vagy paratífusz-baktériumhordozó állapotban van. Az ÁNTSZ megyei intézete végzi el a vizsgálatokat, és azt is megjegyzi, ha szerinte a betegség az itteni tartózkodás során következett be. Hogy ezzel mit kezd a rendészet, nem tudni, mert a tényállás teljes körű felderítésében, mint látható, nem igazán állnak jól.

A hónap idézete

– Románokat keresnek – mondom a pulthoz a legközelebb ülő férfinak, de az csak a fejét csóválja.

– Itt csak a mák betakarításakor meg a círokszedés idején van dömpingje az alkalmi munkának, igaz, akkor százzszámra jönnek mindenhonnan az emberek, de az egész kampány csak egyetlen hétig tart. Ebben a hidegben nekünk sincs mit csinálni, nemhogy még a Romániából érkezőknek!

– Semmit jót nem várok ettől a megállapodástól – mondja egy lovas kocsival szemetet szállító férfi, utalva az Orbán–Nastase-egyezményre. – Most persze még semmi sem látszik, de ha majd elkezdődik a munka a földeken, akkor kell megnézni, hány romániai dolgozik majd a magyar határban.

– Korai lenne bármiféle következtetést levonni ennyire az év elején az új jogszabályok hatásairól – állítja az országházi határőr-igazgatóság parancsnoka. [...] A tavaly decemberben hozott intézkedés, amely szerint a román állampolgárok 250 eurónak megfelelő valutával hagyhatják csak el az országukat, csupán az első napokban vetette vissza az átkelőhelyek forgalmát. A határ mentén élők leleményességére jellemző, hogy néhány nap után már három olyan módszer ment át a közutadba, amellyel az előírás teljesíthető. Az egyik, hogy a rokonok összeadják a gyakran utazó családtagnak a pénzt, amiből az illető egyetlen fillért sem költ, csupán az útlevelel együtt viszi magával. Egyes buszjáratokat közlekedtető vállalkozók a határátkelő előtt kiosztják a szükséges pénzt az utasok között, amit az átkelés után a sofőr összeszed tőlük. Arról is hallani, hogy a határ közelében több helyen is kölcsönözni lehet az utazáshoz szükséges valutát, amit utóbb kamatokkal együtt kell visszaszolgáltatni az utazónak.

– Minden csoda három napig tart – mondták erre a dombegyházi italmérés törzsvendégei.

(Romhányi Tamás riportja, Népsszabadság, 2002. január 12.)

Európai migrációs hálózat

Az amszterdami szerződés közösségi hatáskörbe tette a migráció kérdéskörének szabályozását és politikájának kialakítását. Így az uniós polgárok mobilitása mellett a harmadik állam polgárainak az Európai Unió területére való belépése, tartózkodása, szabad mozgása kikerül a kormányközi együttműködés köréből, és arról a jövőben csak a közösség szervei dönthetnek. Ez persze többéves folyamat, amely érinti a társadalmi szervezetek és a nemzeti parlamentek szerepét.

Ezért a brüsszeli székhelyű Migrációs Politikai Csoport (Migration Policy Group) a tagállamok és a csatlakozó államok közül néhányban egy átfogó, a migrációs politikát és a migrációs szabá-

lyok alkalmazását monitorozó hálózat kialakításába kezdett.

A Migrációs Politikai Csoport a leendő magyarországi partnerekkel 2002. január 18-án Budapesten tartott

megbeszélést, ahol a felek – így a Helsinki Bizottság, a Menedék Egyesület képviselői – jelezték készségüket az intézményes együttműködésre, a hálózatba való bekapcsolódásra.

Menedék-díj

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának budapesti képviselője a 2001. évi Menedék-díjat a Fővárosi Bíróságnak ítélte oda, az indoklás szerint 1999 óta végzett, kiemelkedően magas színvonalú tevékenységének elismerésére. Január 25-én kisebb házi ünnepség keretében Stephan Berglund úr – a még február 1-jéig Magyarországon szolgáló, majd ezt követően Berlinben tovább tevékenykedő ENSZ-diplomata – nyújtotta át az oklevelet és a vele járó összeget Gatter László úrnak, a Fővárosi Bíróság elnökének.

Gratulálunk, és bízunk abban, hogy a díj újabb lendületet ad a bíróságnak a következetes és alkotmányos jogértelmezéshez, valamint a genfi egyezmény menekültfogalmának alkalmazásához!

A Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület 2001. december 19-én tartott közgyűlésén elfogadta 2002. évi költségvetését (17/2001. sz. KGY határozat).

A költségvetés a következő főbb bevételi tételeket tartalmazza:

A bevétel jellege	Összege (Ft)
UNHCR projekt támogatás	54 009 000
PHARE projekt	5 379 000
Pályázatokból befolyó támogatások	2 280 000
• Holland Nagykövetség	(800 000)
• Brit Nagykövetség	(1 000 000)
• Fővárosi Önkormányzat	(480 000)
Athozatal, maradvány 2001-ről	1 626 000
Tervezett bevétel az szja 1%-ból	500 000
Összes bevétel	63 794 000

A költségvetés a következő főbb kiadási tételeket tartalmazza:

A kiadás jellege	Összege (Ft)
Személyi kifizetés (bér, megbízási díj és járuléka)	22 327 900
Vásárolt szolgáltatások (könyvelés, irodabérlés, posta stb. adóval)	31 705 618
Dologi kiadások (eszközök, irodaszerek vásárlása, adóval)	8 867 366
Egyéb kiadások projektek fenntartásával, működtetésével kapcsolatosan	893 116
Összes kiadás	63 794 000

A kiadások és a bevételek egyensúlyát fenn kell tartani, hiányt a költségvetésben nem terveztek.

Jótekonyság

Remélhetőleg jó mulatság lesz február 9-én a Genfi Magyar Egyesületben. A svájci magyar nagykövetség és az ENSZ-misszió munkatársainak meghívásával farsangi bált rendeznek, melynek bevételét (tombola is lesz) egy

észak-magyarországi falu, Bánhorváti szegény családjainak megsegítésére és más jótekonysági célokra fogják fordítani.

Kár, hogy rövid a bális szezon, hiszen lenne mire fordítani az adományokat. Például a menekültekre, akik számára az Egyesült Államok budapesti nagykövete január 24-én, a debreceni befogadóállomáson nyitotta meg a közösségi házat. Az USA támogatásával felújított épületben van varrógép, biliárdasztal, számítógép vagy éppen imaszoba, hogy mindenki megfelelően eltölthesse az idejét. Mint a megnyitón a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal vezetője nyilatkozta: a bentlakóknak bőven van ideje a menedékjogi eljárás alatt – nyilván nem sokszor hívják vissza őket a tényállás felderítésére, részletes tájékoztatásra – sőt talán utána is, mert nem veszi idejüket igénybe a beilleszkedési program közös előkészítése vagy a pszichológiai tanácsadás. Így pedig mégiscsak gyorsabban telik az idő. A megnyitó mindezek ellenére is vidám volt, hiszen csak most kezdődött el az igazi farsang!

Módosultak a személyi jövedelemadó 1%-os felajánlási szabályai (2001. évi CXIV. törvény). Például a kedvezményezett szervezet nyilatkozhat arról, hogy köztartozásait – meghatározott sorrendben – a támogatás összegéből ki lehet elégíteni.

Az APEH honlapján tájékozódni lehet a kedvezményezettek nevééről, székhelyéről és az adott év 1%-os támogatásának együttes összegéről.

Olvasnivaló

A Társaság a Szabadságjogokért (TASZ) nem csak alkotmánybírói beadványokkal és ügyvédek keresetével küzd az emberi jogok érvényesítéséért, hanem hasznos kiadványokkal is. Így szép kiállítású füzetekben összefoglalja a betegek jogairól, a szólásszabadságról, az adatvédelemről vagy éppen az eutanáziával kapcsolatos közérdekű kérdéseket.

A TASZ legutóbbi, *Köziratok* címmel megjelent kiadványa a fogyatékosok jogairól szól. Mivel a menekültek, bevándorlók is részesek az emberi jogoknak és persze az előítéleteknek is, nagyobb feladatot jelent a migránsok érdekeinek képviselete, ha történetesen fogyatékos vagy beteg a külföldi.

A kiadvány hozzáférhető a szervezetnél címén: TASZ, Budapest, XIV., Eszék utca 8/b. ☎/fax: 209-0046, honlapjuk www.c3.hu/~hclu/, e-mail címük: tarsasag@elender.hu.

*

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága új kiadványa *A világ menekültjeinek helyzete 2000-ben* címet viseli. A kötet első alkalommal jelenik meg magyarul, noha hasonló kézikönyvet már többször adott ki a szervezet, elsősorban az adott év eseményeit áttekintve. A vastag kézikönyv a második világháborútól kezdődő menekültválságok régiónkénti történetét, a legfontosabb nemzetközi összefüggéseket és az ENSZ-nek mint szervezetnek a válságokban betöltött szerepét dolgozza fel, rengeteg adat, ábra, történelmi dokumentum bemutatásával.

Ajánljuk a könyvet mindazoknak, akik csak most ismerkednek a menekültügy kérdéseivel, de azoknak is, akik régóta foglalkoznak a nemzetközi vándorlással, és esetleg csak egy adata vagy térképre van szükségük. A kiadványról érdeklődjenek az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága budapesti irodájánál (☎ 250-4444). Néhány példát közreadunk a 340 oldalas kézikönyv sokoldalúságára (lásd a táblázatokat).

Mely 54 ország tagja az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága Végrehajtó Bizottságának (EXCOM) 2000. január 1-jén?

Algéria	Kongói Demokratikus Köztársaság
Amerikai Egyesült Államok	Lengyelország
Argentína	Lesotho
Ausztrália	Libanon
Ausztria	Madagaszkár
Banglades	Magyarország (1993)
Belgium	Marokkó
Brazília	Mozambik
Dánia	Namíbia
Dél-Afrika	Németország
Egyesült Királyság	Nicaragua
Egyesült Tanzániai Köztársaság	Nigéria
Etiópia	Norvégia
Finnország	Olaszország
Franciaország	Orosz Föderáció
Fülöp-szigetek	Pakisztán
Görögország	Spanyolország
Hollandia	Svájc (nem tagja az ENSZ-nek)
India	Svédország
Iráni Iszlám Köztársaság	Szomália
Írország	Szudán
Izrael	Thaiföld
Japán	Törökország
Jugoszlávia	Tunézia
Kanada	Uganda
Kína	Venezuela
Kolumbia	Vatikan (nem tagja az ENSZ-nek)

Kik voltak az ENSZ Menekültügyi Főbiztosai 1951–2000 között?

Név	Állampolgárság	Mikor
Gerrit Jan van Heuven Goedhart (jogász, újságíró)	holland	1951–1956
Auguste R. Lindt (haditudósító, diplomata)	svájci	1956–1960
Félix Schnyder (diplomata)	svájci	1960–1965
Sadrudin Aga Khan herceg	iráni	1965–1977
Poul Hartling (külügyminiszter, miniszterelnök)	dán	1978–1985
Jean-Pierre Hocké (diplomata, humanitárius ügyek szakértője)	svájci	1986–1989
Thornvald Stoltenberg (külügyminiszter)	norvég	1990
Sadako Ogata (egyetemi oktató, békekutató)	japán	1990–2000

Kerekasztal a biztonságról

Az Európa Intézet január 23-án kerekasztal-beszélgetésre hívta a biztonságpolitikával foglalkozó külügyminisztériumi, akadémiai és alapítványi szakértőket.

Előadást tartott Sammerling Éva (MTA Kisebbségkutató Intézet) a kisebbségi konfliktusokról és azok biz-

tonsági kockázatairól, Sik Endre (Nemzetközi Migrációs és Menekültügyi Kutatóközpont) a menekültügy biztonságát érintő néhány összefüggéséről, Tóth Judit (SZTE) az EU-ban a bel- és a külbiztonság összekapcsolódásának az EU-csatlakozás szempontjából jelentős kérdéseiről.

Az EU-csatlakozásra készülve

Az Európai Unió Bizottsága 1998 óta éves jelentést készít, amelyben országoként összegzi a csatlakozási munkálatok előrehaladását. A 2001. évi jelentésből idézzük a menedékjogra és a migrációra vonatkozó főbb megállapításokat „Az emberi jogok és a kisebbségek védelméről” szóló, valamint „A bel- és igazságügyek” című fejezetből. Tanulságos, hogy mely eredményeket tart jelentősnek a Bizottság, és mely ügyekben hív fel a helyzet javítására.

„Az előző jelentés óta Magyarország továbbra is tiszteletben tartja az emberi jogokat és szabadságokat. Magyarország már részesévé vált a legtöbb fontos emberi jogi egyezménynek. 2000 novemberében aláírta az Európa Tanács Emberi jogok és szabadságok védelméről szóló egyezményének 12. jegyzőkönyvét, amely tiltja a diszkriminációt bármely indokkal, így a nem, faj, bőrszín, anyanyelv, vallás, politikai nézet vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, nemzeti kisebbséghez tartozás, vagyon, születés vagy más státusz alapján.

Magyarország nem rendelkezik egy-egyes antidiszkriminációs törvénnyel. Egy kodifikációs bizottságot létrehozott az igazságügyi miniszter, amely felülvizsgálja a hatályos jog diszkrimináció elleni rendelkezéseit a rendezés igényével. A felülvizsgálat eredményeként úgy tűnik, hogy a jogalkalmazást és a szankciórendszert kellene megerősíteni és következetesen érvényre juttatni. [...]

Az ombudsman előző évi jelentése megállapítja, hogy növekszik a benyújtott panaszok száma (mintegy 12 százalékkal), amelyek zömét társadalmi szervezetek és magánszemélyek terjesztik elő. A panaszok zöme a jogállamiság és a jogbiztonság megsértéséhez (1999-ben 379 panasz, míg 2000-ben már 599), a tulajdonjog megsértéséhez (128, illetve 216), a legteljesebb testi és lelki egészséghez való joghoz (96, illetve 153), az egészséges környezethez való joghoz, valamint az emberi méltósághoz és az élethez való joghoz kapcsolódik. Ez magyarázható azzal, hogy javult az ombudsman elérésének lehetősége a lakosság körében, ugyanakkor jelzi, hogy javítani kellene a területeken a jogalkalmazás kereteit.

A hivatkozott időszakban jelentős előrehaladás történt a menedékjog terén, amennyiben a kérelmezők helyzete számottevően javult. Fennmaradtak a gondok az embercsempészet, a rendőrség magatartása és a fogva tartás körülményei terén.

A közvélemény előtt nincs nagy tekintélye a rendőrségnek. A rendőrség tagjait gyakran gyanúsítják korrupcióval, és gyakran megvádolják, hogy visszaélnek hatalmukkal. Különösen a nemzetközi jogi szervezetek jeleztek

jogellenes, durva fellépést romákkal és a külföldiekkel szemben. Összességében növekedett az önkényes rendőri fellépéssel szemben a nemzeti és etnikai jogok országgyűlési biztosánál 2000-ben tett panaszok száma. A panaszos ügyek 70 százalékában nem folytattak nyomozást, míg 30 százalékukban jutott el bírói szakba az eset. Sok esetben nem jutottak el a bíróságra, és emiatt függőben vannak az ügyek. [...]

Jelek mutatnak arra, hogy Magyarország növekvő mértékben vált tranzit- és célországgá az emberkereskedelemben. Ez ellen küzdve az ország együttműködik számtalan európai állammal. Az emberkereskedelemtől kiszabható büntetés súlyosabb lett (tíz évig terjedő szabadságvesztés), és a külföldi emberkereskedők kiutasíthatók az országból, amint a 2001 májusában módosított, a külföldiek beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvény életbe lép. Az áldozatok jobb védelme érdekében létrehozták az áldozatvédelmi irodát és az áldozatvédelmi alapot. Az áldozatok védelméről szóló tájékoztatás hozzáférhető mindegyik rendőrkapitányságon. [...]

A legutóbbi statisztikák (ENSZ Mene-
kültügyi Főbiztosság) szerint 2000-ben a menedéket kérők száma jelentősen, mintegy 32,2 százalékkal csökkent országosan (11 500 főről 7800 főre). A kérelmek elbírálási ideje egy évre csökkent (korábban ez két és fél év volt), amely nagyjából megfelel az európai átlagnak. 2000 közepe óta az eljárási határidőket általában betartják. Mintegy 2541 kérelmet nyújtottak be 2001 első negyedében, amelynek felét már elbírálták. A menedékjogi törvény 2001 májusában elfogadott módosítása (életbe lép 2002 januárjában) számtalan változást jelent, így például a kísértől nélküli kiskorúak ügyében. Megteremtí továbbá a dublini egyezmény alkalmazhatóságának jogi alapját. Lerövidíti a menedékjogi eljárás időtartamát, mivel felhatalmazza a menekültügyi hatóságot, hogy döntson az elutasított kérelmező kiutasításáról. Az illegális külföldieket 18 hónap helyett legfeljebb csak 12 hónapig lehet a határőrség által fenntartott közösségi szálláson tartani a jövőben. A kormány további erőfeszítéseket tesz, hogy korszerűsítse a menedéket kérők és

az illegális külföldiek elhelyezési körülményeit. Az elhelyezési feltételek többsége most már megfelel a minimális egészségügyi és alapvető ellátási követelményeknek. Az elismert menekültek társadalmi beilleszkedése azonban még nehézkes, és a kormánynak további megfelelő intézkedéseket kellene vállalnia.”

„A vízumpolitikát illetően vízumkötelezettséget vezettek be Belarussziával, Bosznia-Hercegovinával, Moldovával, Macedóniával és Oroszországgal szemben. Az egységes vízumforma szempontjából az új idegenrendészeti törvény, amelyet 2001 májusában fogadtak el, új vízummatricákat vezet be, összhangban a közösségi jogi vívmányokkal. A 2002 januárjában életbe lépő törvény lehetővé teszi a személyes adatok cseréjét az együttműködő idegenrendészeti hatóságok között, valamint megfelel a „közös konzuli utasítás” követelményeinek. E rendelkezések azonban csak a csatlakozástól alkalmazhatóak. A közvetlen számítógépes hálózatot, amely elősegíti a vízum kiadását, kiterjesztették 59 diplomáciai képviselőre és konzulátusra. A 91 konzulátusból 77 kapott hamis okmányokat felismerő gépeket, szintén megfelelő a közösségi vívmányok szerinti feltételeknek a csekély kockázatú államokban, míg 10 képviselőt felszereltek infravörös kamerával és monitorokkal. [...]

A külső határok ügyében 2001 januárjában átfogó fejlesztési stratégiát fogadtak el a határátkelőről. Ez 46 átkelő korszerűsítését határozza meg (az ukrán, a jugoszláv és a horvát határon), beleértve az összes szervet, amely az ellenőrzésben érdekelt (határőrség, vám- és pénzügyi, állat- és növényegészségügyi hatóság). Az intézményfejlesztést, a képzést és a személyzet létszámának emelését is beleértve a terv konkrét lépéseket tartalmaz. Továbbá, a kormány 2001 márciusában elfogadott egy ún. schengeni akciótervet, amely a közösségi vívmányok kialakításának rendjét határozza meg.

Intézményi szempontból tovább korszerűsítették a határon az infrastruktúrát. A határőrizethez szükséges infrakamerákat, a gyors mozgású hajókat figyelő és a nyomozáshoz, felderítéshez nélkülözhetetlen felszereléseket állítottak be 2001 júniusától. A terepjárók számát emelték, és a régiók cseréjét biztosították. 2001 májusában az Országgyűlés módosította a határőrizeti törvényt, megkülönböztetve a belső és a külső határokat, tekintettel a

(Folytatás a 8. oldalon)

Az EU-csatlakozásra készülve

(Folytatás a 7. oldalról)

schengeni rendszer követelményeire. Ugyanakkor a törvény egyes szabályai csak akkor lépnek életbe, ha Magyarországot felhatalmazzák a jövőben a belső határok ellenőrzésének felszámolására. A szomszédos országokkal a határforgalom ellenőrzéséről szóló kétoldali egyezmények tárgyalása folyamatban van.

A határregisztrációs rendszert teljesítéssel valamennyi, rendszeresen nyitva tartó szárazföldi határellenőrzési ponton, valamint a nemzetközi repülőterén. Ennek eredményeként jelentősen megnőtt az elfogott illegális migránsok és járművek száma. Közös határkapcsolati pont nyílt meg Hegyeshalomnál 2001 júniusában az Ausztriával megkötött kétoldali egyezmény alapján. Ez elősegítheti a határforgalmi és migrációs ellenőrzést.

2000-ben mintegy 87 millió határátelérést jegyeztek fel, beleértve a 32 millió járművét is. 16 500 illegális határátelérést, 600 embercsempészt és 2900 hamis okmányt találtak, amely 6 száza-

lékos növekedést jelentett. Mindazonáltal az illegális határátelérés továbbra is jelentős gond, és további erőfeszítések szükségesek a jövőbeli külső határok ellenőrzésének erősítéséhez, így az ukrán, a jugoszláv és a horvát határon. 2000-ben, az automatizált határátelérési rendszerben az utasok ellenőrzése egyszerűbbé és alaposabbá vált.

A határőrség jelenlegi létszáma 11 ezer fő, és jelentős erőfeszítéseket kell tenni a kormány által kitűzött 14 ezer fő létszám eléréséhez. A határőröknek a közösségi vívmányok és idegen nyelv ismeretére való képzését folytatni kell. Továbbá a kormány megtette az első lépést, hogy javítsa a köztisztviselők életpálya- és fizetési rendszerét, beleértve a rendészeti dolgozókat is.

Ami a migrációt illeti, előrelépés történt azért, hogy 2001 májusában elfogadták a külföldiek belépéséről és tartózkodásáról szóló törvényt, beleértve a harmadik állam polgárainak tanulmányi, foglalkoztatási és családi célú beutazását, tartózkodását, valamint kiutasításuk esetén az egységes okmány kiadását. Az új törvény bevezeti az

egységes tartózkodási engedélyt. 2000-ben 34 017 070 külföldi lépett be jogszzerűen az országba, 32 762 személy rendelkezett huzamos tartózkodási engedéllyel, míg 25 749 fő ideiglenes tartózkodási engedéllyel.

A törvény egyszerűsítette a kiutasítási szabályokat is. Az egyszerűsített kiutasítás alkalmazható azokkal a külföldiekkel szemben, akik jogellenesen léptek Magyarország területére, ha vonatkozik rájuk a toloncegyezmény, és az érintett személyt a jogellenes belépését követő 15 napon belül elfogják. E személyeket az egyezmények értelmében 30 napon belül vissza kell fogadni. [...]

Magyarország folyamatosan célországá válik a menedéket kérők számára. 2000-ben a kérelmezők száma 11 500-ról 7800-ra csökkent. Ugyanakkor a nem európai országokból való kérelmezők aránya 6 százalékkal növekedett. Legtöbbjük Afganisztánból, Iránból és Bangladesből érkezett. 2000-ben 197 személyt ismertek el menekültnek, 680-an kaptak befogadotti státust, míg 2930 kérelmet utasítottak el rendes eljárásban. 48 személy kérelmét utasították el nyilvánvaló megalapozatlanság miatt, valamint 4916 ügyben szüntették meg az eljárást. 2001 első negyedévében 2541 kérelmet nyújtottak be, és ezek mintegy felében lefolytatták az eljárást. A menedékjogi ügyhátralék csökkent, és 2000 közepére már általában tartani tudták a menedékjogi törvény szerinti határidőket. E kedvező tendencia ellenére az illegális migráció növekedett 2000-ben. [...]

A menedékjogi eljárásban 61 alkalmazott dolgozik, és 32 ügyintéző jár el. Az eljárásban a döntéshozatal felgyorsítása érdekében 25 fővel növelték a hivatalban (BÁH) a létszámot. A hivatal által hozott határozatok elleni felülvizsgálati kérelmet a Fővárosi Bírósághoz kell benyújtani, valamint onnan a Legfelsőbb Bírósághoz. Átlagosan havonta 60-70 új felülvizsgálati kérelmet nyújtanak be.

A képzés folytatódott az érintett alkalmazottak körében. 2000-ben 5562 rendészeti munkatárs vett részt a szakmai képzésen, 3473 fő pedig nyelvi képzésen, szemben az 1999. évi 929, illetve 206 fővel."

(Fordította: Tóth Judit)

A Menedék Egyesület – kiemelten közhasznú szervezet – küldetése a nemzetközi vándorlásban részt vevő személyek, különösen a nemzetközi védelemre szoruló, Magyarországon legálisan tartózkodó személyek (menedéket keresők, menekültek), továbbá a rászoruló külföldi munkavállalók és bevándorlók társadalmi képviselője és jogi, társadalmi, kulturális integrációjának segítése konkrét emberbaráti célzott programok révén.

Feladataink teljesítése során nyújtott szolgáltatásaink, melyek hazánk egész területére kiterjednek: álláskereső klubok működtetése, munkaerő-piaci orientáció, tanácsadás szociális ügyekben, ügyintézés, csoport- és klubfoglalkozások (felnőtteknek és gyermekeknek egyaránt), közösségi programok, pszichoszociális tanácsadás és terápia, tolmácsolás.

1%-KAL TÖBB ESÉLYT A MENEKÜLTEKNEK

Amennyiben támogatandónak véli céljainkat, kérjük, személyi jövedelemadójának bevallásakor rendelkezzen adójának 1%-áról szervezetünk (pontosabban az általunk megsegítették) javára.

Ez esetben töltsse ki az adóbevallás mellékletét képező rendelkező nyilatkozatot.

A szervezet neve: Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület

A szervezet adószáma: 18072165-1-43

Ezután a rendelkező nyilatkozatot helyezze egy szabványméretű borítékba, zárja le, írja rá saját adószámát, majd helyezze a kitöltött adóbevallás mellé, és 2002. március 20-ig juttassa el az adóhatósághoz.

*Gondoljon arra, hogy aki mindenét elvesztette,
annak egy játékmackó ára is számít!*

Segítségét köszönjük!

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit

Felelős kiadó:

Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület

A hírlevelet gondozta a Sik Kiadó Kft.

Tipográfia, tördelés: Beck Bojanka

Nyomás: Nagy és Társa Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: MENEDÉK EGYESÜLET, 1074 Budapest, Rákóczi út 80. II. em. 2/a. Tel.: 322-1502, fax: 479-0272.

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

VIII. évfolyam 3. szám

2002. március

Módosult gyermekvédelmi szabályok

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvényt szinte az utolsó pillanatban módosította az Országgyűlés. A február végén elfogadott törvény (2002. évi IX. törvény) megjelent a *Magyar Közlöny* 33. számában. A migránsok szempontjából jelentősebb, 2003-ban életbe lépő szabályokat a következőkben foglaljuk össze.

- A törvényt alkalmazni kell az ország területén tartózkodó magyar állampolgárokon kívül a bevándorolt és a menekült gyermekekre, fiatal felnőttekre és szüleikre, ha nemzetközi szerződés másként nem rendelkezik. A megfogalmazásból következik, hogy a törvény egészének hatálya csak arra a külföldre terjed ki, aki (1) menekült, bevándorolt gyermek; (2) menekült, bevándorolt fiatal felnőtt; (3) az előbbi személyek bármilyen jogállású szülője. A letelepedettek teljes körét tehát a gyermekvédelem nem érinti, kivéve a gyermeki jogokról szóló ENSZ-egyezményben foglalt univerzális szabályokat.
- A rendkívüli gyermekvédelmi támogatás szabályait még alkalmazni kell az Európai Szociális Chartában részes államok polgáraira (gyermek), ha az idegenrendészeti szabályok szerint jogszerűen tartózkodnak Magyarországon. (Erre a támogatásra a hiányos anyagi fedezettel bíró lesz jogosult, aki azonban az idegenrendészeti szabályok szerint aligha kap vízumot, tartózkodási engedélyt, azaz nem lesz jogszerűen tartózkodó.)
- Egyebekben az itt tartózkodó idegen gyermekekre akkor alkalmazandó a törvény, ha a gyermek védelme ezt megköveteli, így ideiglenes hatályú elhelyezésre vagy más ideiglenes hatósági intézkedés megtételére szükség van, mert csak így előzhető meg a gyermek veszélyeztetése vagy kára.
- A külföldön tartózkodó magyar állampolgár gyermekekre és fiatal felnőttekre és gyámügyeikre akkor alkalmazzák a gyermekvédelmi törvényt, ha személyes joguk alapján kell eljárni (nemzetközi magánjog), és személyes joguk a magyar.
- A gyermeknek joga van, egyebek mellett, családi környezetében ne-

velkedni, továbbá védelemre a gyűlöletkeltés, az erőszak és a pornográfia ellen, valamint a kapcsolattartásra a szülővel, még akkor is, ha annak felügyeleti joga megszűnt. (Mindez a gyermek szülőjének eltávolítása, az idegenrendészeti intézkedések alkalmazása terén is nyilvánvalóan irányadó.)

- Mivel a jövőben is gyermekvédelmi intézmény a menekülteket befogadó állomás és átmeneti szállás, az ott elhelyezett gyermek veszélyeztetettségét kötelesek jelezni a gyermekjóléti szolgálatnál, hatósági eljárást kezdeményezni a gyermek bántalmazása, súlyos elhanyagolása, egyéb veszélyeztető ok miatt. Ilyen jelzéssel és kezdeménnyel bármely, a gyermek érdekeit képviselő társadalmi szervezet élhet. A befogadóállomás, átmeneti szállás és a gyermekjóléti szolgálat is köteles együttműködni, egymást tájékoztatni, hogy elősegítsék a gyermek családban nevelkedését, a veszélyeztetettség megszüntetését és megelőzését.
- Új intézmény a megyei/fővárosi gyámhivatal szervezeti keretei közé került gyermekjogi képviselő, aki kiemelt figyelmet fordít a különleges ellátást igénylő gyermekek védelmére. Ilyen valószínűleg a menekült gyermek is.
- Változnak a kiegészítő családi pótlék jogosultsági, eljárási, a gyermek-tartásdíj megelőlegezésének szabályai, továbbá az állami nevelésből kikerült fiatal otthonteremtési támogatásának rendje. Szigorodtak még az örökbefogadhatóvá nyilvánítás, valamint a személyes gondoskodást nyújtó ellátás megszüntetésének feltételei. (Vajon a befogadóállomáson elhelyezett gyermek önkéntesen veszi igénybe az ellátást? Ha igen, úgy

A TARTALOMBÓL:

- ☐ Bizonyítás vagy valószínűsítés?
- ☐ Az EU-csatlakozásra készülve
- ☐ Mit csinál a konzul?
- ☐ Kalocsa bezár, Kőbánya nyit
- ☐ Roma (e)migráció Kanadába

az ellátást megszüntetik a házirend súlyos megsértése miatt!) Kibővült a gyermekjóléti szolgálatok feladatköre (például a területi szintű működteti az eseti gondnoki hálózatot). A gyermekek átmeneti gondozása legfeljebb 12 hónapig tarthat.

- A nevelőszülők között a speciális hivatásos nevelőszülő a súlyosan pszichés vagy disszociális tüneteket mutató gyermekeket neveli, elősegítve a családjába visszatérést is. Ugyan nem említi a törvény, de a menekülés kiváltotta stressz, átélt háború stb. miatt a nevelőszülőt a menekült, magyarul nem tudó gyerekek nevelésére is fel kell készíteni. Megszüntethető a nevelőszülői jogviszony, ha a nevelőszülő külföldre kivándorol. Ám ha a nevelőszülő a gyermeket veri, éhezeti, a gyermek gondozását elhanyagolja, a gyermeknek járó jutatásokat másra fordítja, úgy csupán „a működtető megkeresi a gyámhivatalt a gyermek új gondozási helyének kijelölése érdekében”, a gyámhivatal pedig – az általános eljárási határidőn belül – majd dönt a felmondásról. Addig meg csak éhezzen a gyerek, hacsak nem alkalmazzák az ideiglenes hatályú elhelyezést a veszélyeztetettség (bántalmazás, elhanyagolás, ha az a gyermek életét közvetlen veszélynek teszi ki, fejlődésében helyrehozhatatlan károsodást okoz) láttán.

(Folytatás a 2. oldalon.)

Módosult gyermekvédelmi szabályok

(Folytatás az 1. oldalról)

- A hivatásos nevelőszülőkről szóló új fejezetben részletezik a nevelőszülő díjazását, végkielégítését, szabadságát. Például a negyvenévi nevelőszülői szolgálat után jubileumi jutalmat kap az illető, amely öthavi díjnak felel meg. Szintén megváltoztak a helyettes szülőre irányadó szabályok, és egyben hatályát veszítette a helyettes szülői, nevelőszülői, hivatásos szülői jogviszonyról szóló 150/1997. (IX. 10.) kormányrendelet.
- Módosultak a fiatal felnőttek utógondozására, továbbá a gyermekotthonra vonatkozó szabályok, így a fogyatékos, beteg, a súlyos pszichés vagy disszociális tüneteket mutató gyermekekkel kapcsolatos normák is. A speciális gyermekotthonban – legfeljebb két hónap időtartamra – sor kerülhet a nevelési felügyeletre, amely szabadságkorlátozással jár (az intézetet nem hagyhatja el, a kijelölt helyen kell tartózkodnia, hozzátartozóival a kapcsolatot csak szűkebb körben tarthatja, gyógykezelésnek vetik alá). A gyámhivatal e döntése azonnal végrehajtandó, és ellene fellebbezni nem lehet. A bíróságtól kell kérni a felülvizsgálatot, amely nem peres, egyfokú eljárásban dönt.
- A tízezernél több állandó lakosú települési önkormányzat köteles bölcsődét, a húszeszes gyermekek átmeneti otthonát, a harminceszes családok

átmeneti otthonát, míg a negyveneszes gyermekjóléti központot működtetni. Bővült a megyei, fővárosi és a megyei jogú városok gyermekvédelmi feladatköre is. Az országos örökbefogadási nyilvántartást a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet vezeti, amelyet a gyermekvédelmi szakszolgálatok látnak el rendszeresen a megfelelő adatokkal.

- A gyámügyi igazgatásban is akadnak kiigazítások, elsősorban a megyei gyámhivatal hatáskörét és különösen az illetékességi szabályokat illetően. Például a titkolt terhességet viselő nő bármely családi átmeneti otthonba befogadható, míg a megszült gyermek örökbefogadási eljárására a születés helye szerinti gyámhivatal lesz az illetékes. Szintén a gyermek tényleges tartózkodási helye szerinti önkormányzat jegyzője jár el a gyermek védelembe vétele érdekében. Ugyanakkor a megyei gyámhivatalban működnek a hivatásos pártfogók, akik a fiatakorúak felett látják el a felügyeletet.
- A változások kiterjednek a különböző térítési díjak számítására.

Az idézett törvény módosította az örökbefogadást, a gyámrendelést, a szülői felügyeleti jog szünetelésére és megszűnésére vonatkozó normákat.

Így örökbefogadó csak olyan nagykorú lehet, aki megfelelő tanácsadáson, tanfolyamon vett részt, személyisége,

anyagi körülményei alapján alkalmas a gyermeknevelésre, a gyermeknél legalább 16, legfeljebb 45 évnél idősebb. Rokon és házastárs gyermekének örökbefogadása esetén a különbségtől és a felkészítő tanfolyam elvégzésétől el kell tekinteni.

A szülő továbbra is hozzájárulhat az olyan örökbefogadáshoz, amelyben a vér szerinti szülő nem ismeri az örökbefogadó adatait.

A szülő – akár már a szülés előtt megadott – hozzájárulását visszavonhatja legkésőbb a gyermek hathetes koráig. Legkésőbb a gyermek hathetes korában, illetve a később adott hozzájárulás időpontjában megszűnik a szülő felügyeleti joga.

A változtatásokból sajnos nem tűnik ki, hogy bárki is gondolna a ma itt kallódó külföldi gyerekekre, a magyarul nem értő, gondoskodásra szoruló kiskorúakra. Nincs egyetlen rendelkezés sem, amely legalább jelezné, hogy a külföldi, menekült, bevándorolt gyermek és szülője, hozzátartozója miként kap tájékoztatást, hogyan lesz nevelőszülő, gyám, miként működnek együtt az érintett hatóságok, kinek kell a külföldiek, magyarul alig tudókat tájékoztatni, netán rendezni örökbefogadásukat. Ki magyarázza el nekik, miért van szükség a gyermekvédelmi intézkedésekre? És miért nem szerepel egyetlen rendelkezésben sem, hogy a menekülteket befogadó állomás miként tevékenykedik gyermekvédelmi intézményként, az ottani sajátosságoknak megfelelően? Várjuk a választ.

Bizonyítás vagy valószínűsítés?

A Bírósági Határozatokban tették közzé (BH, 2001/12.) a Legfelsőbb Bíróságra eljutott menedékjogi kérelmet.

A katolikus, török állampolgárságú, azerbajdzsán nemzetiségű asszony kislányával 1999. szeptemberében illegálisan érkezett Magyarországra. Szeptember 30-án kérte menekültként elismerését. Az asszony kiskorú fia, A. S. pedig december 27-én nyújtott be menekültként elismerés iránt kérelmet. A két ügyet a batóság egyesítette (noha nincsenek életkori határok ebben az eljárásban). 2000. január végén a fiú a kijelölt szálláshelyet engedély nélkül elhagyta, ismeretlen helyre távozott. Az asszony nyilatkozata szerint a fia 2000. február végén egy isztambuli börtönből hívta fel a segítségét kérve,

így lehetséges, hogy azóta is ott tartózkodik.

Az asszony a kislánnyal 1999. szeptember 10-én indult el házajából (Törökországból?), és 4-6 nap alatt, egy kis fűtött teherautóban, Bulgárián keresztül, illegálisan érkezett Magyarországra. Magát török személyi igazolvánnyal igazolta. Két házasságából és egy házasságon kívüli kapcsolatából (ez vajon miért fontos?) három gyermeke született. A török állampolgárságot 1995-ben kapta meg, második házassága révén. Törökországban 1992 óta élt (különböző megszokásokkal).

Menekülése okaként előadta, hogy 1992-ben Bakuban ismerkedett meg E. Z.-vel, aki miniszter és a D. Partisi DYP vezetője volt. E. Z. meghívta az egész családot, hogy vendéglőiben főzzön (dolgozzon nála Törökország-

ban?). Az asszony 1993-ban terhes lett E. Z. fiától, Z. Z.-től. A politikus apa nem akarta karrierjét kockára tenni a házasságon kívüli kapcsolat és gyermek miatt. Több esetben az asszony életére tört (pisztolyt fogott rá, az utcán próbálta elűzni). Az asszony többször tett felfelentést a rendőrségnek, sőt a titkosszolgálatnál is járt a kislányával. A politikus apa, politikai befolyásával visszaélve, mindig megakadályozta a felfelentések érdemi kivizsgálását, sőt közbenjárására az asszonyt kiutasították Törökországból. Először Bulgáriába ment, majd a politikusi emberei elől Jugoszláviába (Belgrádba) költözött.

Z. Z. segítségével Prágába készült, azonban az úton kirabolták őket, így visszatért Bakuba az édesanyjához, ahol 1994. márciusában megszülte gyermekét.

Bakuban ismerkedett meg második férjével, aki szintén török állampolgár volt. E házasság révén szerzett török állampolgárságot. 1995-ben Törökországba költöztek. Férjétől 1996-ban elvált.

1999-ben földrengés volt, így az asszony Bursába költözött, majd Ankarába. Itt találkozott Z. Z.-vel, aki azt tanácsolta, hogy hagyja el az országot, mert apja mindenképpen üldözni fogja őt és közös gyermeküket, sőt a földrengés miatt még könnyen „el is tűntetheti” őket. Ezért fogadta el Z. Z. ajánlatát, hogy helikopterével induljon el, embercsempészek segítségével.

„A kérelmező meghallgatása során nem tett említést arra vonatkozóan, hogy faji, vallási vagy politikai okokból bármilyen üldöztetésnek lett volna kitéve, menekülésnek kizárólagos okát abban jelölte meg, hogy E. Z. miatt az élete állandóan veszélyben van.”

A bíróság a menekültként elismerést megtagadta, s a határozat elterjedt a két kiskorú gyermekre is. A bíróság leközölte, hogy az 1993. évi LXXXVI. tv. (Idv.) 32. §-ának (1) bekezdésében írt kiutasítási, visszairányítási tilalmi ok nem áll fenn. A határozat indoklása szerint „a kérelmező nem tudta igazolni vagy valószínűsíteni, hogy vele szemben a Genfi Egyezmény alkalmazásának feltételei fennállnak. Az asszony politikai pártjának nem volt tagja, vallásában nem akadályozták, bátrányos megkülönböztetésben nem részesült, zaklatásban, bántalmazásban állítása szerint csak E. Z. emberei által volt részes házasságán kívüli kapcsolata miatt. A kérelmező által előadottak nem alapozták meg részére a menekültstátus megadását.”

Az asszony kérte a határozat bírósági felülvizsgálatát, arra hivatkozva, hogy az élete veszélyben forog, és semmiképpen sem akar családjával Törökországba visszatérni.

A bíróság a kérelmet elutasította. Az indoklás szerint „a hivatal a tényállást a kérelmező meghallgatásával felderítette, és valamennyi rendelkezésre álló adatgyűjtés mérlegelésével helyesen jutott arra a következtetésre, hogy a kérelmező menekültként elismerésére nincs lehetőség. E. Z. esetleges zaklatásai nem minősülnek politikai csoport-hoz való tartozás miatti üldöztetési oknak. Megállapította, hogy a befogadott státus nem a jelen eljárás tárgya.”

Az asszony e döntés ellen fellebbezett. A Legfelsőbb Bíróságtól kérte a bírósági végzés és a határozat hatályon kívül helyezését, mert az őt ért üldözés vallási és nemzetiségi okokra vezethető

vissza. Sételmezte, hogy a bíróság nem látta bizonyítottan a menekültként elismerés feltételeit, hogy a bizonyítási teher kizárólag rajta nyugszik.

A Legfelsőbb Bíróság szerint a fellebbezés nem alapos. Ugyanis „a menekültjogról szóló 1997. évi CXXXIX. tv. (Met.) 2. §-ának a) pontja és 3. §-ának (1) bekezdése szerint menekült az a külföldi, aki igazolta vagy valószínűsítette, hogy reá a Genfi Egyezmény rendelkezéseit alkalmazni kell, mert hazáját faji, illetőleg vallási okok, nemzeti hovatartozása, meghatározott társadalmi csoporthoz tartozása avagy politikai meggyőződése miatti üldözése, az üldöztetéstől való megalapozott félelme miatt hagyta el, és ezért őt a menekültügyi bíróság menekültként elismerte. A Met. végrehajtásáról rendelkező 24/1998. (II. 18.) Korm. r. 16. §-ának (1) bekezdés a) pontjában foglaltak értelmében a menekültügyi eljárásban a kérelmezőnek kell igazolnia, de legalább valószínűsítienie személyes meghallgatásakor tett részletes, ellenmondásoktól mentes és aggálytalan előadásával azt, hogy reá (és családjára) nézve az Egyezmény alkalmazható.”

A Legfelsőbb Bíróság szerint a hivatal „a tényállást felderítette, és helytállóan értékelte a kérelmező menekülésre vonatkozóan adott nyilatkozatát is. A menekültként elismerést azonban nem alapozzák meg a kérelmező által E. Z. zaklatásaival kapcsolatosan előadottak, mivel az 1996. évet követően ilyenről a kérelmező nem tudott beszámolni, és a földrengést követően megjelenő Z. Z. figyelmeztetése sem elegendő az üldöztetéstől való megalapozott félelem valószínűsítésére. Az üldöztetés a kérelmező elmondása szerint sem a Genfi Egyezmény szerinti okokból történt.”

A Legfelsőbb Bíróság nem értett egyet a bizonyítási teherrel kapcsolatos kifogással sem. „A 105/1992. (XII. 28.) MT rendelet 13. §-ának (3) bekezdése szerint a menekültügyi nem peres bírósági eljárásban alkalmazható a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. tv. (Pp.) 164. §-a, melynek értelmében:

a jelen bírósági eljárásban a kérelmezőt terhelte annak bizonyítása, hogy a ... határozat nem jogszerű, mert [menekültként] elismerése feltételei fennállnak. Ennek bizonyítására azonban nem került sor.”

(LB. Kpkf. II. 40.156/2000.)

Noha a jogeset leírása teszi ki a határozat szinte teljes terjedelmét, néhány tanulságot a jogi okfejtés önkorlátozóan rövid és primitív jellege ellenére is levonhatunk, túl azon, hogy az 1999 szeptemberében indult ügyből 2000 végére lett lezár, és csak 2001 decemberében közzétett jogeset. Így azt, hogy

- (1) a bíróságnak nincs szüksége az 1951. évi genfi egyezményben szereplő fogalmak érdemi kifejtésére, értelmezésére, netán nemzetközi gyakorlatának (*Kézikönyv*) idézésére. Sőt, a kérelmezőtől várja, hogy kifejezetten hivatkozzon a genfi egyezmény szerinti üldözési okokra (netán végezzen el előtte egy jogi tanfolyamot);
- (2) hasonlóan mellékes az Alkotmány;
- (3) a tényállás felderítése egyenlő a kérelmező történetének leírásával, feljegyzésével, azaz meghallgatásával;
- (4) a valószínűsítés és a bizonyítottság közötti érdemi különbséget nem hajlandó kifejteni a bíróság, ezért egynek veszi, mégpedig úgy, hogy a bizonyítottságot kéri számon. Tehát felemeli az egyébként törvényben és nemzetközi egyezményben adott enyhébb mércét;
- (5) a kapcsolódó nemzetközi egyezmények (védelem a kényszer, családtagok szeparációja ellen) sem jelentősek az eljárásban;
- (6) a bizonyítási terhet egyértelműen a kérelmezőre helyezi a bíróság, mert a genfi egyezményt, a *Kézikönyvet*, a menekültügyi törvényt egy rendelet (105/1952. (XII. 28.) MT rendelet) megelőzi.

Talán a bíróságnak is kellene némi továbbképzés, legalább a közigazgatási bíráskodás névleges fenntartása érdekében...

Egységes szerkezetben

A büntető jogszabályok legutóbbi terjedelmes módosítására tekintettel a Magyar Közlönyben egységes szerkezetben megjelent a büntető-eljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (37.szám), a Btk. hatálybalépéséről és végrehajtásáról szóló 1979. évi 5. törvényerejű rendelet (21. szám), valamint a ma hatályos büntetőeljárásról rendelkező 1973. évi I. törvény (22. szám).

Ausztriai magyarok

A *Bécsi Napló* legutolsó száma (2002/1.) hirt ad a Bécs és vonzáskörzetében élő magyarok közösségi, kulturális életéről. Ezek között szerepel, hogy a 1999 vége óta működik Bécsben a *Bécsi Magyar Otthon* (Schwedenplatz 2.), amely előadásoknak, könyvtárnak, klubrendezvényeknek ad helyet. A népcsoporti jogok alapján megszerzett kezdeti támogatás mintha veszélyben forogna, mert a kancellári hivatal már nem nyújt segítséget a kulturális intézmény működtetéséhez. Például azért, mert elég jómódúnak tartják már a magyarokat ahhoz, hogy saját maguk gondoskodjanak a fenntartásról. Ezért marad a közadakozás, amelyhez az olvasóktól hozzájárulást várnak.

1995 júniusában a Városi Iskolatanács Idegennyelvi Főosztályán járt több, a magyar közösség életét szervező ember, hogy kezdeményezze: a bécsi általános iskolákban gondoskodjanak a magyar nyelv és irodalom tanításáról. A szakfelügyelő támogatta a népcsoport igényét, és a gyakorló pedagógusok is segítettek a szervezésben a bizalmatlan légkör ellenére. A munká-

nak most érett be a gyümölcse: ma 6 alsó tagozatos magyar csoport van, sőt a polgári és a szakiskolába járó diákok anyanyelvi oktatása is beindult. Mivel a legtöbb magyar kisdíák gimnáziumban tanul tovább, felmerő rendszerben alakították ki a nyelvoktatást, és mára csak az érettségi ügye maradt megoldatlan. Magyar nyelvű érettségi vizsgát a Kereskedelmi Akadémián

(Karlplatz) lehet tenni, egy korábbi jogszabály értelmében, de a magyar pedagógusok saját iskolaközpontról álmodtak. 2001 szeptemberétől az álom valóra vált: ott tehetnek érettségir a diákok, ahol a gimnáziumot is végezték. Ez ma a Henrietteplatzon lévő gimnáziumot jelenti, ahol a hallgatók magyarul tanulnak és érettségiznek. Az osztrák Tanügyi Minisztérium engedélye alapján nem más tanórák kárára tanulnak a diákok magyarul, hanem külön óraszámot állapítottak meg erre. Bécsben, ahol az ausztiai magyarok (bevándorlók) harmada-fele él, ez minden iskolatípusban így van. Az általános és középfokú oktatás terén ezzel a lépéssel már egészen közel a vágyott cél, hogy az óvodától az érettségig lehessen magyarul tanulni. A lap közli azoknak az iskoláknak a címét, nevét, amelyekben magyar oktatás folyik 6–18 éves korúak számára.

Az EU-csatlakozásra készülve

Az elmúlt egy év alatt a kormány folytatta az „erőltetett menetet” a jogharmonizáció rögzített útján. Mivel évente legalább kétszer áttekinti a munkák állását [lásd például az 1124/2001. (XI. 22.) kormányhatározatot], érdemes fel-

sorolni, mely hazai jogszabályok kiadásának volt legalább egyik, ha nem döntő indoka a közösségi és uniós normákkal való összhang megteremtése a kormány értékelése szerint.

A személyek szabad mozgása terén:

A hazai jogszabály száma	Címe	Megjegyzés
2001. évi C. törvény	A külföldi bizonyítványok és oklevelek elismeréséről	Részletezi, hogy mely végzettséget lehet kölcsönösen elismerni, lehetővé téve a képzett munkavállalóknak (például ápolók, orvosok, szülésznők, építésszek, állatorvosok) az EU-ban a munkavállalást
2001. évi LXX. törvény	Az egészségügyet, a gyógyszerellátást, a szociális ellátást érintő egyes törvények módosításáról	Szintén a képzettség elismerését biztosítja, valamint a Közösségen belüli migráns alkalmazottak, családtagjaik szociális biztonságát (noha az Európai Szociális Chartában e pontokat nem vállaltuk)
2001. évi XXXIX. törvény	A külföldiek beutazásáról és tartózkodásáról	Az uniós polgárok tartózkodását hivatott biztosítani Magyarországon (íránylevek „átvétele”)
170/2001. (IX. 26.) kormányrendelet	A külföldiek beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvény végrehajtásáról	Az uniós polgárok tartózkodását hivatott biztosítani (íránylevek, ajánlások, állásfoglalások „átvétele”)
25/2001. (XI. 21.) BM rendelet	A külföldiek beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvény végrehajtásáról	A schengeni (ránk még nem vonatkozó közös) vízum érvénytelenítése miatt tekintik harmonizáltnak a rendeletet
27/2001. (XI. 29.) BM-IM együttes rendelet	Az idegenrendészeti eljárásban elrendelt őrizet végrehajtásának szabályai	A rendelet nem nevez meg egyetlen közösségi szabályt, amelyhez igazodni kíván, de a kormány mégis felvette a listára
35/2001. (XII. 22.) BM-KüM együttes rendelet	A külföldiek beutazásával és tartózkodásával kapcsolatos eljárási díjakról	A rendelet nem nevez meg egyetlen közösségi szabályt, amelyhez igazodni kíván, de a kormány mégis felvette a listára

A bel- és igazságügyi együttműködés terén:

A hazai jogszabály száma	Címe	Megjegyzés
2001. évi XXXIII. törvény	A határőrizetről és a határőrségről szóló törvény módosítása	A belső határra vonatkozó szabályok „átvétele”
2001. évi XXXVIII. törvény	A menedékjogi törvény módosítása	A menekült fogalmának, az érdemi eljárásból kizárásnak, az eljárás átadásának olyan szabályai, amelyeket rövidesen újak váltanak (állásfoglalások elveinek „átvétele”)
2001. évi XXXIX. törvény	A külföldiek beutazásáról és tartózkodásáról	A harmadik állam polgárainak („külföldiek”) belépési szabályait hivatott átvenni (EK-rendelet, állásfoglalás, ajánlás, határozat „átültetése”)
2001. évi LXXXV. törvény	A büntetőeljárásban résztvevők, az igazságszolgáltatást segítők Védelmi Programjáról	Tanúvédelem (állásfoglalás, együttes fellépés elveinek „átvétele”)
2001. évi LXXXIX. törvény	Együttműködési megállapodás az Európai Rendőrségi Hivatallal	EUROPOL-ban összekötő tisztek küldése és itthoni fogadása
2001. évi CXXI. törvény	A Btk. módosítása	A Közösség pénzügyi érdekeinek védelmét, a korrupció és a csalás elleni védelmet hivatott elősegíteni (egyezmények, kerethatározat, együttes fellépés részleges „átvétele”)
2001. évi CIV. törvény	A jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről	Fellépés az emberkereskedelem, gyermekek szexuális kizsákmányolása ellen (együttes fellépés, kerethatározat átvétele)
2002. évi I. törvény	A büntetőeljárás törvény (1998) módosítása	Tanúvédelem érdekében (állásfoglalás, jogsegélyegyezmény részleges átvétele)
170/2001. (IX. 26.) kormányrendelet	A külföldiek beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvény végrehajtásáról	Unió polgárok és harmadik államok polgárainak tartózkodását szolgálja (irányelv, ajánlás, állásfoglalás „átvétele”)
171/2001. (IX. 25.) kormányrendelet	A menedékjogi törvény hatálya alá tartozók ellátásáról és támogatásáról szóló kormányrendelet módosítása	Egyetlen tanácsi állásfoglalás átvétele a kísérő nélküli kiskorúakról (integrációval kapcsolatosan semmiféle „átvétel” nincs)
172/2001. (IX. 26.) kormányrendelet	A menekültügyi eljárás részletes szabályai és a menedékesek okmányai	Menedékjogi eljárásból kizárás, kérelem elutasítása, eljárási granciák, amelyeket rövidesen újak váltanak fel, mégpedig a közösségi jogban (állásfoglalások elveinek „átvétele”)
299/2001. (XII. 27.) kormányrendelet	A pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló törvény végrehajtása	Nincs megjelölt közösségi szabály
305/2001. (XII. 27.) kormányrendelet	A határátkelőhely megnyitásának, megszüntetésének, működtetési rendjének és feltételeinek szabályai	A schengeni rezsim részleges átvétele
24/2001. (XI. 21.) BM rendelet	A menekültügy szervezeti rendszeréről, a befogadóállomások feladatairól	Nincs harmonizálandó szabály
25/2001. (XI. 21.) BM rendelet	A külföldiek beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvény végrehajtásáról	A schengeni (ránk még nem vonatkozó közös) vízum érvénytelenítése miatt tekintik harmonizálandónak a rendeletet
29/2001. (XII. 10.) BM rendelet	A fenti rendelet módosítása	A kapkodásban selejt is születik, ha három héten belül módosítani kell
30/2001. (XII. 11.) BM rendelet	A határőrség határrendészeti szerveinek és nyomozó hatóságainak illetékességi területéről	Nincs harmonizálandó szabály
4/2002. (I. 30.) BM-PM együttes rendelet	A Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ jogállásáról, részletes feladat- és hatásköréről	Az EUROPOL-lal való együttműködést rendezi

A közösségi vívmányok átvételét tartalmazó Nemzeti Programban az elmúlt évben nem csak a jogharmonizációra, hanem az intézmények fejlesztésére vonatkozóan is kitűzték a célokat. Ehhez 2001-re a költségvetésből 17,6 milliárd forint állt rendelkezésre, míg az EU-támogatásokból 5,3 milliárd forint.

Ebből kellett fedezni például az új határátkelők megnyitásának vagy korszerűsítésének kiadásait, miként a Határőrségnek az Országgyűlés által meghatározott létszámának (14 ezer fő) megközelítéséhez szükséges emberek felvételét is. A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal országos kiépítése

inkább átcsoportosításokkal valósult meg (kb. 800 fős létszám), de a hétből öt regionális igazgatóságon működő menekültügyi egységekhez kilenc új dolgozó felvételére is futotta, nem is beszélve a származási országokról szóló adatbázist is kezelő Elemző és Dokumentációs Osztály létrehozásáról.

A hónap idézete

Szikinger István arról értekezik, vajon a gyülekezési jog (1989. évi III. törvény) miért nem terjed ki teljes mértékben a külföldiekre. „Nem jutottak teljes egyetértésre az alkotmánybírák abban, elfogadható-e a külföldiek gyülekezési jogának korlátozása. A többségi határozat szerint igen. [...] nem tartom meggyőzőnek az Alkotmánybíróság indoklását a korlátozás szükségességét illetően. Az irányadó nemzetközi dokumentumok szerint mégiscsak alapvetően emberi jogként (tehát nem csupán az állampolgároknak kiterjedő lehetőségként) megfogalmazott gyülekezési szabadság – elvileg nem kizárt – szűkítése kizárólag az általános feltételek mellett, vagyis törvényben, a szükségesség és arányosság követelményének betartásával valósítható meg. [...] A magyar jogalkotó a törvénysértő rendezvény feloszlásában határozta meg a gyülekezési joggal való visszaélés közvetlen szankcionálását. Ebből adódóan kevésbé látszik szükségesnek a szervező magyar állampolgárságának vagy megfelelő tartózkodási jogcímének megkövetelése. [...] Éppen ezért teljes mértékben osztom a Kukorelli István alkotmánybíró különvéleményében foglaltakat, miszerint »nyílt és demokratikus társadalomban a gazdasági élethez hasonlóan a vélemények piacán sem korlátozható indokolatlanul a külföldiek jelenléte.« (Fundamentum, 2002/1. sz.)

Olvasnivaló

Régi elmaradás, hogy nem számoltunk be a KSH Népeségtudományi Intézete 2001. évi történeti demográfiai évkönyvéről, amelyet Faragó Tamás és Óri Péter szerkesztett. A vastag tanulmánykötetben helyet kaptak a népeségtudomány igen sokféle szempontú írásai. Olvashatunk elemzést a migráció szerepéről a főváros és környéke népességszámának alakulásáról és a háborús népmozgások jelentőségéről Dövényi Zoltán, Tóth Pál Péter, Stark Tamás és Sebők László tollából.

Az 1938–1948 közötti háborús népmozgásokat feldolgozó Stark Tamás tanulmányában szöveg esik az etnikai homogenizációs tervekről, a zsidóság

Kalocsa bezár, Kőbánya nyit

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága támogatásával hazatérnek a nagy viták után tavaly ősszel megnyílt, átmeneti szállásnak minősített kalocsai volt lakatnyából Boszniába a menekültek. Noha még otthon mostohák a körülmények, a hazatérők bizakodnak. A kalocsaiak is, mert először megúszták az afgán menekülteket, most pedig a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BÁH) tervei szerint bezár, megszűnik a szállás. Rövidesen tehát nem lesz több menekült Kalocsán (TV1, március 27.).

Egyidejűleg újabb és újabb hivatali helyiségeket nyitnak Kőbányán, hogy enyhítsék a túlteljesítést. Sokan már hajnalban, órákkal a nyitás előtt sorba áll-

nak a budapesti és Pest megyei igazgatóság irodái előtt. A hivatal húszezer el nem bíralt kérelmet örökölt meg a rendőrségtől és a közigazgatási hivataloktól, továbbá a hét regionális igazgatóság és a tizennégy ügyfélszolgálati iroda összesen majdnem ezer munkatársa sem győzi a munkaterheket. (Népszabadság, 2002. március 29.). Remélik, hogy az akadozó számítógépes rendszer, a nyomtatványok és információk hiánya, az ügyintézői gyakorlatlanság az idő előrehaladásával mérséklődik. Ezt szolgálják a külföldieknek elkészített tájékoztatók, és persze az újabb ügyfélfogadó helyek, Kőbányán immár a harmadik.

Mit csinál a konzul?

Keveset tudunk a konzuli szolgálat működéséről. Néhány statisztikai adat jelzi, hogy e téren milyen sokrétű és nagy a

munkateher a külföldön élő vagy csak ott tartózkodó magyar állampolgárok jogainak védelme érdekében.

Az ügy jellege	1999	2000	2001. március 31.
Állampolgársági ügyek	3 201	3 268	977
Útlevelelőgyek	15 577	15 221	4 886
Bevándorlási kérelem	718	451	94
Hazatérési igazolvány	2 335	2 101	378
Halottszállítási engedély	972	920	196
Konzuli kölcsön	129	85	10
Letartóztatott látogatása	352	378	56
Határon visszafordítás	341	263	73
Panaszok a fogadó állam hatóságai ellen	220	185	47
Összes ügy (más ügyekkel)	134 257	128 874	31 352

Forrás: www.kum.hu/konzuli/

megsemmisítéséről, az 1944/45 alatti tömeges megtorlásokról, a magyarok szovjet fogságba hurcolásáról, a lakosságcsereéről és az emigrációról. A szerző célja, hogy e meglehetősen különböző eseményeket ne mossa egybe, ne keverje össze, hiszen az történelemhamisítás lenne. Ugyanakkor egy közös vonás összekapcsolja ezeket, mert céljuk egy homogén, etnikailag, illetve „fajilag” egységes állam kialakítása. „Minden kényszerű népességmozgásra egy-egy »végső megoldás« jegyében került sor, függetlenül attól, hogy az adott »végső harc« »faji« vagy »nemzeti« eszméket követett. A háború folyamán, illetve következtében 120 ezer katonai és 60 ezer polgári áldozattal együtt – mintegy 900–1 100 000 magyar vesztette életét. A háborús mobilitás jóval több, mint félmillió polgárt érintett közvetlenül. Mintegy 240 ezren Magyarország jelenlegi területére menekültek, az innen

kitelepítettek, valamint az önként távozó és menekültek száma pedig meghaladja a 370 ezret. A zsidóság nagy részének kiirtása, a szomszéd országokban élő magyarok elűldözése, a németiség részleges áttelepítése, valamint a nyugatra történő menekülés, majd a kivándorlás hatására, 1948-ra, a kommunista hatalomátvételévére a Kárpát-medence etnikai összetétele átalakul – a magyar népesség hátrányára.”

Civilek

Mintegy húszezer alapítvány, közalapítvány és egyesület nyilvántartott adatai váltak nyilvánossá a Fővárosi Bíróság budapesti székhelyű „Társadalmi szervezetek” bírósági adatbázisa alapján a <http://www.complex.hu> weboldalon keresztül.

Roma (e)migráció Kanadába

Rövidesen megjelenik Kováts András szerkesztésében a romák legújabb kivándorlásának kutatását összegző kötet. Noha a szerzők pontosan ismerik a jelenség összetett és nehézkesen feltárható összetevőit, minden információdarabka fontos lehet a tárgyilagos megközelítéshez.

Claude Cahn, az Európai Roma Jogok Központjának igazgatója így fogalmaz: „1997-től vette kezdetét a magyarországi romák Kanadába menekülése és menedékjogért való folyamodása. Néhányuk esetét – jelenleg körülbelül 30 százalékukét – olyannak ítélték, hogy megkapták a menekültstátust. Egy olyan időszakban, amikor a menedékjoghoz való jogot mindenütt a legacsonyabb szintre korlátozzák, és amikor a kormányok különösen ódzkodnak attól, hogy menekültstátust adjanak olyan személyeknek, akik etnikai üldöztetés alapján kérnek menedékjogot – mivel fennáll annak a veszélye, hogy a kérdéses eset megkülönböztethetetlen lesz a több százezer hasonló kérelemtől –, ez kínosnak bizonyult a magyar kormányzat számára. A magyar kormányzat kínos helyzete azonban mind ez idáig nem késztette arra a törvényalkotókat, hogy a kisebbségi jogi szemléletüket kiegészítsék a magyarországi romák alapvető emberi jogi helyzetét, és különösen a diszkrimináció szerepét megszólító politikákkal és jogszabályokkal” (*Fundamentum*, 2001/3. sz.).

Az árnyaltabb megközelítés érdekében most Hajnal László Endre írásából idézünk.

Romák Kanadában.

Kivándorlás Magyarországról az 1990-es évek második felétől

Írásomban magyarországi romák Kanadába irányuló migrációjával foglalkozom. Vizsgálatom elsősorban egy Budapesten élő oláh cigány közösségre terjed ki, melynek tagjai közül 1997 óta többen próbálnak Kanadában letelepedni. Munkám során találkozhattam több más roma csoporttal is, róluk azonban a felszínebb kapcsolatok folytán csak hézagossabb ismereteim vannak. Az adatgyűjtést és az elemzést a kulturális antropológia módszereivel és kultúraértelmezése segítségével

próbáltam elvégezni. Az interjúkészítések mellett részt vevő megfigyelést végeztem a lakhelyet tekintve kettéváló közösség budapesti és kanadai tagjai között egyaránt. A migráció jelenségét nem önmagában, hanem a közösség többi kulturális jellegzetességével összefüggésben, egyenrangú részeseleként próbálom értelmezni, szem előtt tartva a folyamatban résztvevők szempontjait és a tőlük függő elemek összességét. [...] Megközelítem mikroszintű, egy konkrét közösség tagjait központba állító, komplexebb analízis, mely a migráció folyamatát külső hatásoknak és a közösség kulturális jellegzetességeinek egymásra hatásában próbálja értelmezni. [...]

Mindezek mellett figyelembe kell venni, hogy a romák Kanadába irányuló migrációjának megindulása óta csak néhány esztendő telt el, ezért igen óvatosan szabad általánosító következtetéseket levonni. Mindazonáltal az eddigi és a közeljövőben zajló kutatások nagy lehetősége, hogy egy új közösség formálódásánál lehetnek jelen: még jól tapinthatóak a kibocsátó közegből hozott kulturális jellegzetességek, melyeknek az új környezethez való sajátos hozzáigazítása sok tanulsággal szolgálhat a roma kultúra iránt érdeklődőknek.

A konkrét kutatás 2000-ben három hónapig tartott: egyéni és csoportos interjúkat készítettem az általam évek óta ismert budapesti oláh cigány közösség tagjaival. [...]

Telefonos egyeztetéseket követően végül egy Torontótól 120 kilométerre fekvő kisvárosban, Wellandben élő ötagú családhoz mentem. A családfővel évekkor korábban egy-két alkalommal már találkoztam Budapesten, a család többi tagját azonban nem ismertem. Első, egy hónapig tartó terepmunkámat ebben a környezetben végeztem 2000 végén. Leginkább – értelemszerűen – ennek a családnak az életébe nyelhettem betekintést, részt vehettem hétköznapijaikkal, együtt ünnepeltünk, együtt próbáltuk megoldani a felmerülő nehézségeket. Már az első napokban jó barátságot sikerült kötönnöm gyerekekkel és felnőttekkel egyaránt. [...] Munkám során fokozott mértékben szembesültem a már Magyarországon tapasztalt nehézségekkel. Függetlenül minden korábbi ismeretségtől, a legtöbb esetben, főleg az első időkben, a magyarországinál is nagyobb bizalmatlanság és gyanakvás kísérte érdeklődésemet. Féltek tőle, hogy munkám ered-

ményeit a kanadai bevándorlási hivatal ellenük fordítja, esetleg a magyar hatóságok élnek vissza a megszerzett információkkal. [...]

Hazautazásom előtt megbeszéltem vendéglátóimmal, hogy munkámat a közeljövőben folytatni fogom. A folytatásra 2001 nyarán kerülhetett sor: újabb két hónapot sikerült Kanadában töltenem. A lakóhely megválasztása ekkor már nem volt kétséges. Korábbi vendéglátóim, immáron barátaim megsértődtek volna, ha más tartózkodási helyet választok, noha időközben a család jóval kisebb lakásba költözött Wellandben. [...]

Hangsúlyoznom kell, hogy az összesen három hónapnyi idő nem adott lehetőséget teljes körű, a közösség életének minden területét felölelő vizsgálatra. ...a mindennapi megélhetéssel kapcsolatos, gazdasági jellegű kérdéseket helyezem előtérbe, valamint betekintést nyújtok a közösség – családra és rokonsági rendszerre épülő – kapcsolati hálójának működésébe, mivel az meghatározó a migráció gyakorlatában. [...]

A megérkezést követő hivatalos eljárások, segítségforrások a kezdeti beilleszkedéshez

Kanadába az elmúlt évtizedekben egyre kevesebb bevándorló érkezett Európából, és arányuk folyamatosan csökken. 1975 óta a harmadik világból érkező bevándorlók kerültek túlsúlyba. Ezt a tendenciát módosította némiképpen az elmúlt évek során a Közép-Európából érkező nagyobb számú, magát roma nemzetiségűnek valló bevándorló. A kibocsátó országok közé tartozik Csehország, Magyarország és Szlovákia, valamint a volt jugoszláviai tagköztársaságok. A magukat roma származásúnak valló családok az őket hazájukban ért faji diszkrimináció alapján konvenciók menekültként nyernek befogadást, a 1951. évi genfi egyezmény és az 1967. évi jegyzőkönyv rendelkezései alapján.

A Közép-Európából, így a Magyarországról érkező családok számára is az első célpont az ország keleti partvidéke, leginkább Torontó. Ide lehet közvetlen repülőjegyet venni, ami drágább ugyan, mint az átszállásos, de elkerülhető vele az átszálláskor előforduló

(Folytatás a 8. oldalon.)

Roma (e)migráció Kanadába

(Folytatás a 7. oldalról)

kellemetlenségek, melyek általában a nyelvtudás hiányából, valamint a gyakorlatlanságból erednek. Emellett előfordulhat, hogy a tranzitország hatóságai visszafordítják az utazni szándékozó romákat, legtöbbször a költőpénz hiányára hivatkozva. Torontót még az is vonzóvá teszi, hogy itt és a város környékén vannak a legnépesebb, frissen (az utóbbi három-négy évben) bevándorolt roma csoportok.

A menekültstátusért folyamodók a repülőgép leszállása után a kanadai Bevándorlási és Menekültügyi Bizottság (IRB – Immigration and Refugee Board) munkatársaival találkoznak először Kanadában. A hivatalos eljárás legtöbbször rutinszerűen folyik, de sokszor órákat kell várakozni. Ez nem kis megpróbáltatás, figyelembe véve a 11–13 órás utazást, az időeltolódást, valamint azt, hogy az érkezettek java része életében először vesz részt ilyen hosszú úton, és a családokban vannak kiskorú, nem egy esetben csecsemő-korú gyerekek is. Magyarul beszélő tolmácsot az állam biztosít, bár éjszaka sokszor csak telefonon. Az országba érkezetteknek először is jelezniük kell, hogy menekültstátusért kívánnak folyamodni, és röviden indokolniuk kell a döntésüket. Az elmondottakat írásban rögzítik, majd felveszik a személyes adatokat, ujjlenyomatot és fényképet készítenek. Az útlevelet, a jogosítványt és a személyazonosságot igazoló egyéb iratokat elveszik, helyettük egy-egy fényképes igazolvány készül. Ha nincs a repülőtéren rokon vagy ismerős, aki vállalja a frissen érkezettekről való gondoskodást az első időkben, akkor taxival szállítják őket a városba, az első egy-két éjszakát motelben vagy szállodában töltik. Megkapják azoknak a menekültszállónak (shelter) a címét, ahol van szabad hely; több cím esetén a családok maguk választhatnak. Ezekben az első órákban a bevándorlási hivatal munkatársai nyújtanak segítséget, elkísérik a családokat, fizetik a felmerülő költségeket.

A menekültszállók leginkább nagyobb városok külvárosaiban, esetenként lakott területen kívül, autópályák mentén találhatók. Vannak kimondot-

tan erre a célra épült épületek, de igénybe vesznek használaton kívüli motelokat is (ezek rosszabb állagúak). A családokat együtt, az egyedül érkezőket külön-külön helyezik el. Biztosítanak fűtött helyiséget, ahol főzési lehetőség van, de működik közkonyha is az épületekben. Közös fürdőszobák és WC-k, valamint mosókonyhák a folyosók végén találhatók.

A menekültszállón általában négyhat hetet kell eltölteni, attól függően, milyen tempóban haladnak a hivatalos ügyek. Ez idő alatt az iskoláskorúakat már autóbusszal viszi a helyi iskolákba, hogy minél kevesebb nap maradjon ki a tanulásból. A felnőttek heti költőpénzt kapnak, kijárhatnak a városba, csak az éjszakát kötelező bent tölteniük. Kötelező orvosi vizsgálatokon kell részt venni, valamint ki kell tölteni egy hosszú nyomtatványt, a PIF-et (Personal Identification Form). Az irat tartalmazza a részletes személyes adatokat, valamint egy önéletrajzszerű fogalmazványt, melyben részletesen rögzíteni kell az addigi életutat, valamint azokat az okokat, melyek a menekültstátus igényléséhez vezettek. A papírokat vissza kell küldeni a bevándorlási hivatalba. A hivatal munkatársainak újbóli megkeresése visszaigazolásként minősül, s így a kérelmező hivatalosan is menekültstátus-igénylővé válik (Convention-Refugee Claimant). Egészségügyi kártyát, ideiglenes igazolványt kap, valamint az újrakezdés elősegítésére egy nagyobb pénzösszeget (a jogosultak többnyire „startpénzként” vagy „bútorpénzként” emlegetik).

Ettől kezdve lehet elhagyni a menekültszállót, önálló lakást lehet bérelni. A menekültszálló környékén élő lakástulajdonosok élnek a lehetőséggel, és ajánlataikkal megkeresik a szálló vezetőit, akik kiközvetítik a címeket. A tulajdonosok sokszor a piacinál magasabbban határozzák meg a bérleti díjat, kihasználva a menekültek szorult helyzetét, nyelvi problémáikat. A családok, legalábbis az első hónapokban, a menekültszállók környékén telepednek le, hiszen gyerekeik már itt járnak iskolába, lakást is könnyebben találnak, időközben némi helyismeretre is szert tesznek. A „startpénz” lehetővé teszi a lakás bebútorozását, az alapvető

háztartási cikkek beszerzését. A lakásba költözés után már havi segélyben (welfare) részesülnek, valamint biztosítanak nekik egy állandó, magyarul beszélő jogi képviselőt, aki segít a hivatalos ügyek intézésében, a későbbi bírósági tárgyalásra való felkészülésben.

A kanadai állam és a helyi önkormányzat által biztosított szociális, családlügyi és menekültügyi segélyek összege a gyerekek számától és a helyi önkormányzat lehetőségeitől függően általában 1100–2000 kanadai dollár között változik. A segélyek folyósításának feltétele, hogy a gyerekeket 6-tól 16 éves korukig iskoláztassák, és legalább az egyik szülő rendszeresen járjon nyelviskolába. Az egyedül, család nélkül érkezők helyzete nehezebb, ők csak havi 500 kanadai dollárnyi összegből gazdálkodnak.

A menekültszállóról való kikerüléstől az első bírósági tárgyalásig (mely az illető család jogi státusát hivatott rendezni) átlagosan 11–12 hónap telik el. A menekültstátusért folyamodók a világ minden részéből érkeznek: a helyi „maffia” elől menekülve, bőruk színe, vallásuk vagy homoszexualitásuk miatt üldözötten. Nem kis feladatot rónak a kanadai hatóságokra, akiknek felelősségteljesen, a legtöbb esetben egyénre szabottan kell elbírálni, hogy az előadott indokok megfelelnek-e a valószínűségnek, hogy valóban menekültügyről vagy inkább gazdasági migrációról, esetleg egyéb szempontokról (például hatóságok előli menekülésről) van-e szó. A hatóságok lehetőségeik szerint utánanéznek a kérelmezők múltjának, a kérelmező pedig folyamatosan konzultálva az állam által biztosított jogi képviselővel, megpróbál a kanadai jogszabályoknak minél inkább megfelelő történetet összeállítani, melyet a bíróságon részletesen kell majd előadnia. A „sztori” hivatott bizonyítani, hogy az illetőt és családját hazájában valóban üldözték, országa hivatalos intézményei nem adtak megfelelő védelmet, ezért kényszerültek elhagyni az országot. [...]

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit

Felelős kiadó:

Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület

A hírlevelet gondozta a Sík Kiadó Kft.

Tipográfia, tördelés: Beck Bojanka

Nyomás: Nagy és Társa Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: **MENEDÉK EGYESÜLET, 1074 Budapest, Rákóczi út 80. II. em. 2/a. Tel.: 322-1502, fax: 479-0272.**

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

VIII. évfolyam 4. szám

2002. április

A menedékjogi kiutasításról

Az Alkotmány 58. § (2) bekezdése szerint a Magyarországon törvényesen tartózkodó külföldit *csak a törvénynek megfelelően hozott kiutasító határozat* alapján lehet kiutasítani. Az Alkotmány garanciális rendelkezése azonban nem érvényesül maradéktalanul a menedékjogról szóló 1997. évi CXXXIX. törvény (Met.) 38. § (2) bekezdésében meghatározott menedékjogi kiutasítás szabályozásakor. *A menedékjogi kiutasítás ugyanis végrehajthatatlan jogintézmény.* Két feltétel együttes teljesülése szükséges hozzá:

a) a menekültügyi hatóság az országban *jogellenesen tartózkodó* külföldit kiutasíthatja,

b) *ha van olyan ország, amely befogadja.*

Ad a) A menedékjogi kérelmező esetében fogalmilag kizárt, hogy jogellenesen tartózkodjon az országban. A külföldiek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2001. évi XXXIX. törvény (Idtv.) 15. § b) pontja szerint a menedékjogi kérelmező humanitárius tartózkodási engedélyre jogosult, az Idtv. 7. § (5) bekezdése pedig azt rögzíti, hogy a tartózkodási engedély az érvényességi ideje alatt a külföldi személyazonosságát és tartózkodási jogosultságát közhitelesen igazolja. A közigazgatási eljárás időszakában tehát valamennyi kérelmező *jogszerűen* tartózkodik az országban.

Ad b) A befogadó ország általában az az ország, amelynek a kérelmező honosa (származási ország), ennek hiányában a szokásos tartózkodási hely szerinti ország. Ez utóbbi azonban csak akkor, ha igazolható a külföldi ottani életvitelszerű tartózkodása. Valamennyi, a menedékjogi kérelem elutasításáról, illetőleg a menekültkénti vagy a menedékeskénti elismerés visszavonásáról szóló döntés esetén az eljáró menekültügyi hatóság a Met. 38. § (2) bekezdése alapján köteles az Idtv. 43. § (1) bekezdésében meghatározott, az országból való eltávolításra vonatkozó tilalom kérdésében állást foglalni. A tilalom fennállásának vizsgálatáról rendelkezik a menekültügyi eljárás részletes szabályairól és a menedékesek okmányairól szóló 172/2001. (IX. 26.) kor-

mányrendelet 27. § (1) bekezdése is. Tehát vizsgálat alapján meghozott állásfoglalás kötelező érvényességi kelléke az érdemi menedékjogi határozatnak. Ha az állásfoglalás szerint a tilalom fennáll, a kérelmező kiutasítása fogalmilag kizárt.

Mindezek alapján megállapítható: a menekültügyi szervnek a kérelmező kiutasíthatósága kapcsán nem csupán azt kell vizsgálnia, hogy a kérelmező jogszerűen tartózkodik-e az országban, hanem azt is, hogy van-e olyan ország, amely befogadja.

Az eljáró hatóság milyen döntést hozhat a menedékjogi kérelmet elutasító határozatban?

- megállapítja, hogy fennáll az országból való eltávolítás tilalma (a külföldi tehát idegenrendészeti értelemben befogadott lesz, és humanitárius tartózkodási engedélyt kap);
- nem állapítja meg a tilalmat, de nem él a menedékjogi kiutasítás lehetőségével sem, mivel annak törvényi feltételei nem állnak fenn (a külföldi tehát idegenrendészetileg kiutasítható,

A TARTALOMBÓL:

- ☐ Genti magyarok
- ☐ Külföldi gyerekek integrációja magyarországi iskolákban
- ☐ Továbbképzés Békéscsabán
- ☐ Jog-e a konzuli védelemhez való jog?

ha annak törvényi feltételei fennállnak);

- szerinte fennállnak a menedékjogi kiutasítás feltételei, mégsem dönt a kiutasításáról, mert már más hatóság (idegenrendészeti, szabálysértési hatóság vagy a bíróság) kiutasította a külföldit;
- nem állapítja meg a tilalmat, viszont él a menedékjogi kiutasítás lehetőségével, mert szerinte ugyanis fennállnak annak feltételei).

Ha lejár az útlevél

A nyári utazási kedv növekedésekor érdemes ellenőrizni az útlevélünk érvényességét (kivéve, ha olyan országban, például Horvátországban vagy Szlovéniában készülünk, ahol elfogadják a személyi azonosságot igazoló kártyát.)

Az új útlevél iránti kérelmet személyesen kell benyújtani a lakóhely szerinti okmányirodában, soron kívüli kérelem esetén a BM Központi Hivatalában (Budapest, XIII., Visegrádi utca 110–112. Tel.: 443-5747, 443-5748; ügyfélfogadás: hétfőn 10.00–18.00; kedden, szerdán, csütörtökön 8.00–16.00; pénteken 8.00–13.00 óra között) vagy a megyei/fővárosi közigazgatási hivatalban. A legfeljebb ötnapos, soron kívüli ügyintézési kérelemben indokoljuk meg, miért nem megfelelő számunkra a harmincnapos eljárási határidő, és tegyünk okmánybélyeget is a kérelemre. Ha a lejáró útlevélben érvényes vízum van, külön kell kérni, hogy az útlevelet az érvénytelenítés után adják vissza,

míg a kiállító követségen az új útlevélbe való vízum átvezetését magunknak kell elintéznünk. Gondoljunk rá, hogy több ország csak olyan útlevélbe ad vízumot, amely a hazatérést követő hat hónapig még érvényes. Meghatalmazott csak akkor nyújthatja be az útlevél iránti kérelmet, ha a kérelmező megjelenését egészségi állapota ebben akadályozza, és erről orvosi igazolást csatol. Az útlevélkép lehet színes vagy fekete-fehér.

A tíz évig érvényes útlevél illetéke hatezer forint, az öt évig érvényesé négyezer forint. Kiskorú kérelmezőnek mindegyik törvényes képviselője köteles a hatóság előtt nyilatkozni (közjegyzőnél, a gyámhatóság előtt vagy az útlevél benyújtásakor), hogy a gyermek utazásához hozzájárul. Érdemes tudni, hogy az útlevél állami tulajdon, így vigyáznunk kell rá, és elvesztését, megrongálódását, lopását haladéktalanul be kell jelenteni a rendőrségen.

Mely országokkal kötöttünk kétoldalú konzuli egyezményt?

Ország	Kihirdető jogszabály
Amerikai Egyesült Államok	1973. évi 22. tvr.
Belga Királyság	1978. évi 25. tvr.
Bolgár Népköztársaság	1972. évi 14. tvr.
Bolíviai Köztársaság	1987. évi 7. tvr.
Ciprusi Köztársaság	2000. évi V. tv.
Csehszlovák Szocialista Köztársaság	1974. évi 4. tvr.
Ecuadori Köztársaság	1983. évi 6. tvr.
Finn Köztársaság	1973. évi 2. tvr.
Francia Köztársaság	1967. évi 33. tvr.
Görög Köztársaság	1979. évi 14. tvr.
Iraki Köztársaság	1982. évi 40. tvr.
Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság	1964. évi 3. tvr. Kiegészítő jegyzőkönyv: 1981. évi 2. tvr.
Kambodzsai Népköztársaság	1981. évi 12. tvr.
Kazak Köztársaság	2000. évi VI. tv.
Kínai Népköztársaság	1986. évi 32. tvr.
Koreai Népi Demokratikus Köztársaság	1971. évi 5. tvr.
Kubai Köztársaság	1972. évi 22. tvr.
Laoszi Népi Demokratikus Köztársaság	1984. évi 10. tvr.
Lengyel Népköztársaság	1974. évi 2. tvr.
Mongol Népköztársaság	1975. évi 1. tvr.
Nagy-Britannia és Észak-Írország	1971. évi 37. tvr.
Nicaraguai Köztársaság	1982. évi 42. tvr.
Olasz Köztársaság	1975. évi 10. tvr.
Oszták Köztársaság	1977. évi 18. tvr.
Román Szocialista Köztársaság	1975. évi 2. tvr.
Spanyolország	1984. évi 14. tvr.
Szíriai Arab Köztársaság	1988. évi 14. tvr.
Szocialista Népi Líbiai Arab Jamahiriya	1982. évi 5. tvr.
Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége	1972. évi 6. tvr.
Tunéziai Köztársaság	1984. évi 28. tvr.
Ukrán Szovjet Köztársaság	2000. évi VIII. tv.
Vietnami Szocialista Köztársaság	1980. évi 8. tvr.

Genfi magyarok

A Genfi Magyar Értesítő legújabb száma a magyar közösség vallási, kulturális életéről ad számot. Ebben Cseh Zsigmond, a Genfi Magyar Egyesület elnöke szót tesz, hogy a Svájci Püspöki Konferencia nem biztosít magyar nyelvű lelkipásztort a magyar hívőknek, noha erre az igényt régóta elismeri. Miért?

Mert „svájci magyar az ő szemükben nem létezik. Ez az ára annak, hogy egy adott pillanatban politikai menekült státusunkat a sokkal nagyobb biztonságot jelentő állampolgárságra váltottuk át, mielőtt a magyar lelkipásztori feladatkör státusának kérdését mindenki számára kielégítően és végérvényesen rendeztük volna. Ami egykor kijárt a katolikus magyar politikai menekülteknek, az nem jogos a bepolgárosodott svájci magyaroknak. [...] A svájci állampolgárság felvételének ünnepélyes pillanatait bizonyára mindenki másképp élte meg. Ekkor már több mint 14 év telt el azóta, hogy fellobozózott vonatunk begördült velünk a sioni állomásra. Sokunk számára az esküvő pillanatában vált igazán világgossá, hogy átmenetnek remélt emigrációnk visszavonhatatlanul véglegessé vált. Ekkor döbrentünk rá arra is, hogy svájci állampolgárságú magyarokká váltunk. Szép, piros színű, fehér keresztes útleveleinkben nem szerepel

születésünk helye vagy bármiféle utalás magyar eredetünkre. A szövetségi statisztikai évkönyvben a »magyar származású külföldiek« rovatban nem szerepeltünk többé. Így szűnt meg formálisan magyar eredetünk hivatalos és jogi elismerése új hazánkban.»

Választott hazájuk mellett azonban a régi is okoz csalódást. Például a Magyarországon megjelenő, a külföldön működő magyar szervezetek felsorolásakor rendre megfigyelhető róluk, akárcsak a Genfi Magyar Könyvtárról. A Határon túli Magyarok Hivatala támogatásával megjelent *Magyar Világháló* (2001) kiadványban méltatlanul kevés az információ, és az is pontatlan a svájci magyarokat illetően. Ez azonban nem szolgál az egyesület kedvét: szerveznek hangversenyt, irodalmi estet, filmklubot, ifjúsági kirándulást, a Kárpát-medencében élő rászorulóknak adománynyűjtést a jövőben is. Lapjuk olvasható a világhálón (www.ahg.ch).

Határon túli magyar hallgatók

A Márton Áron Szakkollégium adatai szerint a magyarországi felsőoktatásban idén

- 3500 erdélyi, 2000 vajdasági, 1000 felvidéki, 300 kárpátaljai, 100 horvátországi és szlovéniai hallgató tanul;
- részképzésben 400 fő vesz részt;
- közülük 1400 fiatal kap állami ösztöndíjat (az érintettek ötöde);
- bizonyos szakokat nem támogatnak, mert az itt megszerzhető képzés otthon nem hasznosítható (például ilyen a jogi, államigazgatási végzettség);
- az ösztöndíj 13 ezer Ft/hó, amely kiegészül a 7000 Ft/hó hallgatói normatívával, 3000 Ft/hó hazatérési támogatással, ám ez utóbbit csak akkor kapják kézhez, ha a képzés végzetével visszatérnek szülőföldjükre.

Külföldi gyerekek integrációja magyarországi iskolákban

A Menedék Egyesület a munkája során gyakran szembesült a menekült gyerekek iskolai nehézségeivel. A gyerekek többsége úgy kerül iskolába, hogy magyarul nem tud, vagy ha igen, akkor nagyon keveset. Ez számukra is új keletű problémát jelent, ugyanakkor a tanárokat is újabb feladatok elé állítja. Egy 2000 februárjában befejezett projekt keretében arra kerestük a választ, hogyan segítse, hogyan tegye könnyebbé a pedagógus a gyerekek beilleszkedését.

Az előkészítés során munkatársaink ellátogattak olyan iskolákba, amelyekben az utóbbi három évben érezhetően megnövekedett a külföldi gyerekek száma. Mivel a létszám-emelkedést a közoktatási törvény végrehajtását segítő kormányrendelet módosítása is befolyásolta, elsősorban a befogadóállomások környékén lévő iskolákat kerestük fel. Az említett módosítás értelmében a befogadott státusú gyerekek is tankötelessé váltak, növelve ezzel tartózkodási helyükön az iskolai tanulók számát. Munkatársaink azonban felvették a kapcsolatot olyan budapesti iskolákkal is, ahová több kínai gyerek jár.

A felkeresett iskolákban közös, hogy többnyire olyan idegen nyelvű gyerekekkel is foglalkoznak, akik egyáltalán nem, vagy csak részlegesen beszélnek, értik a magyar nyelvet. A közös nyelv hiánya miatt a tanár-diák kommunikáció nehézségekbe ütközött, új problémát jelentve mind a pedagógusnak, mind a diáknak.

Az iskolákban a tanárokkal és igazgatókkal folytatott beszélgetések során épp erre a helyzetre próbáltunk rávilágítani, közben azt tudakolva, milyen eszközökkel, mód-

szerrel oldják vagy próbálják megoldani ezt a gondot a pedagógusok. Kiderült, hogy az érintett iskolák majdnem mindegyike kidolgozott valamilyen egyéni vagy csoportos nyelvi felzárkóztató programot a magyarul nem tudó gyerekek számára. Ám az is bebizonyosodott, hogy iskolán belül a problémát kétféleképpen szemlélik. Az igazgatókat inkább a tankötelesség jogi háttere érdekelte, és az, hogy a különböző tartózkodási engedéllyel rendelkező gyerekeket milyen, az iskoláztatással összefüggő jogok illetik meg. Ezzel szemben a tanárok inkább módszertani kérdésekről, felzárkóztató programokról, a témához kapcsolódó szakirodalom elérhetőségéről gondolkodtak.

A beszélgetések másik formája a 2001 februárjában szervezett közös eszmecsere volt a külföldi gyerekek magyarországi integrációjáról. Meghívót erre azon iskolák pedagógusai, igazgatói kaptak, akik leginkább érintettek voltak, de azokat az iskolákat is megpróbáltuk bevonni, amelyek jelenleg is működtetnek felzárkóztató programot. A projekt többi részét e kötetlen eszmecsere felvetődött kérdések és válaszok alapján építhettük

fel. Körvonalazódott, hogy mind a tanárok, mind a gyerekek és szüleik fontos szerepet játszanak az iskolarendszerbe való minél sikeresebb beilleszkedésben. Nem elég a tanár oldaláról megközelíteni a kérdést, meg kell vizsgálni a család életvitelét, azokat a körülményeket, amelyek befolyásolhatják a gyerek iskolai hozzáállását, beilleszkedési esélyeit.

Idén februárban a gyerekeknek szerveztünk közös beszélgetést, velük is megvitattva mindazokat a kérdéseket, amelyeket a tanároknak is feltettünk. Ezt követően a szülőket is bevontuk – esettanulmányok révén – a projektbe, a téma újabb szempontú megközelítésére.

A három szereplőcsoport képviselői egy-egy kérdés más-más szempontjaira hívták fel a figyelmet.

A projekt része egy tanári munkát segítő kézikönyv összeállítása. Ebben helyet kapnának olyan információk (például esettanulmányok, interjúk szövege, pedagógusoknak a közeli jövőben szervezendő szeminárium anyaga), amelyek jól használhatók a külföldi gyerekek oktatásával és beilleszkedésével szembesülő iskolákban.

A tervezett szemináriumra 2002. május 23-án kerül sor,

amely módot ad az érintett budapesti iskolák pedagógusaival való találkozásra. Dél előtt az iskolák bemutatkoznak, és lehetőség nyílik a tapasztalatcserére. Délutánra pedig két tematikus blokkot tervezünk: egy jogi és egy módszertani, tájékoztató jellegű előadást, meghívott szakemberek közreműködésével.

Ezúton szeretnénk külön köszönetet mondani a projekt támogatóinak, a Know How Fund szervezetnek, a Matra-Kap programnak, valamint az Egyesült Államok Nagykövetségének. Az általuk nyújtott anyagi segítség nélkül projektünk nem valósulhatna meg. A köszönet persze elsősorban a főszereplőket illeti, azokat a nyitott pedagógusokat, akik készek voltak a velünk való együttműködésre.

Várjuk minden érdeklődő és érintett pedagógus, oktatási vezető és szülő érdeklődését, észrevételeit, javaslatait és tapasztalatait.

MEDGYESI ANNA,

(e-mail: ani@menedek.hu)

BARCSI MÓNKA,

(e-mail: moni@menedek.hu)

Címünk: Menedék Egyesület,
1074 Budapest, Rákóczi út
80., II. em. 2/a.

Tél.: 322-1502, 344-6224;
fax: 479-0272

Hamis okmányok

A Ferihegyi repülőtérén csak azért bukkant le két férfi, mert ugyan túljutottak az útlevél-ellenőrzésen kifelé menet, mégis nagyon ide-

gesen viselkedtek. A határőröknek ez feltűnt, és az ismételt ellenőrzéskor kiderült, hogy nem értik a japán tolmácsot, sőt nem is diákok, noha a kép alapján annak tűntek. A japán útlevélet Bécsben vették, és bár nagyon jó minőségű, lapcserés okmány volt, tulajdonosai a közösségi szálláson kötötték ki. Nem sokáig maradtak ott, mert megszöktek, így éppen körözik őket. Különleges ismertetőjegye a két férfinak, hogy kissé őszül a hajuk és kínaiak. (Zsani, 2002. április 24.)

Uniós felkészülés

A közösségi joganyag átvételére az idén és jövőre 888 milliárd forintot kell fordítani.

A Nemzeti Program részletes tervéből tájékozódva kiderül, hogy a kiadások 52 százalékát a központi költségvetés, 22 százalékát támogatásként az EU, míg a többit az önkormányzatok, a szakmai és a társadalmi szervezetek fedezik. Ebből az összegből kell gondoskodni az intézményfejlesztésről:

a központi közigazgatásban 7290 fő felvételéről. A legtöbb új munkatársra az unió bel- és igazságügyi együttműködési területén lesz szükség, mintegy 4000 fő kell a határőrizet megerősítésére. Sok új embert igényel a foglalkoztatási és a szociálpolitika (vagy 650 új dolgozót, hogy emelhessék például az ÁNTSZ létszámát). (Világgazdaság, 2002. április 16.)

Külföldi munkavállalók és szerencsét próbálók

A Csongrádi Megyei Orvosi Kamara elnöke szerint (*Magyar Hírlap*, 2002. április 5.) a magyar orvostársadalom zöme nem bizik abban, hogy belátható időn belül fizetésük felzárkózik az uniós kollegák keresetéhez. Ezért sokan egyedüli megoldásként a külföldi munkavállalást tartják megoldásnak. A megyében a legnépszerűbbek a skandináv országokba szóló felhívások. A nagyszámú kezdőn kívül a professzorok közül is többen jelentkeztek, sőt a főorvosi kar néhány tagja is elmenne néhány évre külföldre dolgozni. Törvényes külföldi munkavállalás csak a kamara jóváhagyásával lehetséges, ezért tudja a szakmai szervezet figyelemmel kísérni az orvosok munkavállalási igényeit. Ugyanakkor a helyzetet súlyosítja, hogy a megyében egyre nagyobb gondot okoz a nővérhány. Emiatt hirdettek állásokat Erdélyben és a Vajdaságban különböző újságokban. Sajnos csak öten kérték végzettségük honosítását, pedig nővérszállást, utazási kedvezményt is ígértek. Csak a szegedi városi kórházban harminc magasan képzett nővér állása betöltetlen. Talán rossz helyen hirdettek, mert Dunaszerdahelyen sorra végzik el a nővérképzőt a szlovák és magyar lányok, de állást alig találni. Így megindult Győrbe a frissen végzetek átáramlása. A szlovák kórházakban 20-40 ezer koronás csúszópénzt fizetnek, csak hogy munkához

jussanak a pályakezdők (*Népszabadság*, 2002. április 24.), míg a győri kórházban nagy a nővérhány, sőt a győri egészségügyi szakközépiskolában egyáltalán nincs jelentkező az új évfolyamokra, mert az érettségi utáni hároméves képzés csak szakmát ad, de diplomát nem. Ezért örülnek a szlovákiai lányoknak és asszonyoknak, akik a munkaügyi központtól egy évre kapnak munkavállalási engedélyt a szlovák-magyar munkavállalási egyezmény keretében. Mivel általában elégedettek a kint végzett fiatalokkal, meghosszabbítják az engedélyt. Most tíz csallóközi magyar lány dolgozik a győri kórházban, és már harminc érdeklődőt vettek nyilvántartásba.

Márciusban jött Dunaszerdahelyről Antónia, aki két éve érettségizett az egészségügyi szakközépiskolában. Egy pozsonyi kórház tüdősebészetén csak szerződéses munkája volt, és annak lejártával indult Győrbe. A városi garzonházban havi haterzer forintért kap szobát.

Veronika egy éve végzett, és azóta munkanélküli segélyen élt. Gyerekkori vágya volt, hogy Győrben éljen, mert mindig ide jártak át vásárolni, szórakozni, barátkozni. „Próbátétel, hogy egy másik országban önállóan kell megállnom a helyemet. Az a szerencsém, hogy segítőkészek az emberek, nem idegenként fogadtak” – mondja.

Egy törökbálinti nyugdíjas asszony 1996 óta nehezen tud megélni. Noha könyvesbolti vezetőként ment nyugdíjba, a nyugdíja 39 ezer forint (*Népszabadság*, 2002. március 11.). Az asszony egészséges, a gyerekei felnőttek. Ő sokféle véletlen folytán New Yorkba jár takarítani. Az egyik albérelője adta a tippet, aki amerikai magyarként először a repülőtérre várta. Adták a kinti magyarok a szorgalmas, okos, talpraesett asszonyt kézzel a kezre: takarítás, betegápolás, gyerekfelügyelet mindig akadt. Beletanult a dologba, lakást bérelt a kinti fél éves tartózkodási alkalmakra. „Most két évre megyek!” Szeretne közben kicsit világot látni, és talán az unokáinak némi ajándékot adta hozni, közben pedig az itthoni lakás kiadásából és a kamatozó nyugdíjból pénzt gyűjteni. Ki tudja, elterjed-e a hazai nyugdíjasok és a diaszpóra kölcsönös hasznára váló megoldás?

A Foglalkoztatási Hivatal adatai szerint január 1. és április 15. között 11 981 munkavállalási engedélyt adtak ki. Ebből csak 21 esetben hívatkoztak a státustörvény szerinti kedvezményre. Figyelemmel a kormány által meghatározott 81 ezer fős kvótára, ebben az évben még – a lejáró engedélyeken felül – további 39 678 munkavállalási engedélyt lehet kiadni (*Világgazdaság*, 2002. április 16.).

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság magyarországi támogatásairól

A szervezet idén is jelentős mértékű és a fejlesztési irányokat, valamint a támogatás szempontjából kiemelendő, fontos kérdéseket jelző projektjeit az alábbiakban foglaljuk össze.

Támogatott szervezet és cél	A támogatás aránya, 2001	A támogatás aránya, 2002	Támogatott szervezet és cél	A támogatás aránya, 2001	A támogatás aránya, 2002
BM Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal Menekültek foglalkoztatása a befogadóállomásokon Beiskolázási támogatás, iskolai étkeztetés a menekült gyerekeknek Származási ország szerinti adatbázis bővítése Menekültügyi eljárást folytató ügyintézőket segítő ideiglenes ügyviteli alkalmazottak bére	121%	14%	Demokratikus Jogok Fejlesztéséért Alapítvány (DemNet) Internetszobák menekülteknek befogadóállomásokon Közösségfejlesztő programok	7%	10%
			Autonómia Alapítvány Menekülteket foglalkoztató munkáltatók támogatása Menekültekből kisvállalkozók támogatása Menekült közösségek erősítése	3%	6%
Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület Pszichoszociális tanácsadás traumatizált menekülteknek Szociális tanácsadás menekülteknek Menekültügyi eljárásban közreműködő tolmácsok képzése Munkaerő-piaci orientáló tréning menekülteknek Oltalomkeresők c. lap támogatása	22%	25%	Fővárosi Bíróság Bírák nyelvi képzése Származási ország szerinti adatbázis felállítás, karbantartása	1,5%	1%
Magyar Helsinki Bizottság Ingyenes jogi tanácsadás és képviselet menedékjogi kérelmezőknek és menekülteknek Jogklinika program Ügyvédek jogi képzése Regionális jogklinika program irányítása	27%	32%	ENSZ Menekültügyi Főbiztosság Képzés, kapacitásfejlesztés (BAH, határőrség, partnerszervezetek) Sajtókapcsolatok, rendezvények Egyéb oktatás, közösségfejlesztési programok	8,5%	12%
			Teljes összeg (Ft)	189 093 117	221 904 326

A hónap idézete

„A magyarországi németeknek 1946 januárjában a Budapest környéki falvak német lakóinak kitelepítésével elkezdődött elűzése azt eredményezte, hogy a nyugati német zónába 130-150 ezer ember került ki, a második hullámban pedig 50 ezer, a keletnémet zónába. Összesen tehát 180-200 ezer németet telepítettek ki Magyarországról. A malenkij robotra a Szovjetunióba elhurcoltak 60 ezer németet. Az elmenekültekkel együtt 220-250 ezer lehet a Németországba kerültek száma. A háborús veszteségeket is figyelembe véve Magyarországon körülbelül 200 ezer német maradhatott. Az 1949-es

népszámlálás alkalmával azonban mindössze 23 ezren vallották magukat németnek. Joggal írta Bibó István, hogy egy olyan országban, ahol a népszámlálási adatokat az elűzés, a szülőföldtől való megfosztás alapjának tekintő egy kormány, száz évig nem lehet azt remélni, hogy objektív adatokhoz jutnak.”

A magyarországi németek kitelepítéséről és ehhez az 1940-es népszámlálási adatokat felhasználó politikáról beszélt a *Népszabadság* újságírójának Szarka László, az MTA Kisebbségkutató Intézetének igazgatója (*Népszabadság*, 2002. április 27.).

Könyvbemutató

Az MTA Kisebbségkutató Intézet Nemzetközi Migrációs és Menekültügyi Kutatóközpontja április 24-én mutatta be új kötetét *Roma migráció* címmel. A tanulmánykötetet dr. Kaltenbach Jenő, a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosja, valamint a Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM) képviselőjében Hárs Vera mutatta be. Az ombudsman rámutatott, hogy a kiadványban szereplő sajtóelemzések, valamint a roma ügyekről folytatott parlamenti viták jegyzőkönyvei jól jelzik, hogy a közvélemény-formálók és politikusok tudása milyen szerény és felszínes, rosszabb esetben pedig kifejezetten előítéletesek megszólalásaikban. Az elmúlt bő évtizedben sem javult a helyzet, így érthető, ha az antidiszkriminációs, illetőleg az egyenlő bánásmódot szabályozó törvénytervezetek sorra elvetétek az országgyűlési bizottságokban, az egyéni indítványok szintjén. Noha az Európai Unió tagállamaiból jó példákat is átvethetnénk, erre nem futotta az elmúlt években, hiába bíralt minket az EU bizottsága. A faji alapú diszkrimináció elleni irányelv és akcióprogram nemzeti jogba átültetése elől azonban a tagságra készülve nem térhetünk ki. Már csak azért sem, mert a kötet alapjául szolgáló IOM kutatást az EU kezdeményezte és támogatta. Az IOM hasonló célú, a romák EU-ba vándorlásának okait, módját feltáró kutatást

végzett Szlovákiában, Csehországban és Romániában is, most pedig Bulgáriában kezdtek meg a vizsgálatot. Bár Magyarországról első sorban Kanada a célország, a zámolyi romák franciaországi menedékjogi kérelme jelzi, hogy a mozgás iránya többféle hasonlóságot mutat.

A kötetet szerkesztő Kovács András röviden ismertette a kutatás buktatóit, éppen a téma érzékenysége, átpolitizáltsága miatt. Így például az Országgyűlésben elhangzott, a roma migrációval kapcsolatosan tett feltevések elemzéséről lemondtak, és helyette ezek kommentár nélküli szövegét tették közzé, mert így az olvasók maguk vonhatják le a következtetéseket. Vajda Péter, Prónai Csaba, Hajnal László Endre, Miklós Gábor, Kállai Ernő, Hell István, Bogárné Katalin és Kovács András írásai a magyarországi romák migrációjával, annak társadalmi és sajtóviszhangjával foglalkoznak. Esettanulmányokat is olvashatunk, amelyekből képet kapunk a Kanadába kivándorlókról, a cigányzenészekről, a Romániából Magyarországra érkező koldus, kereskedő és munkás cigányokról, valamint a zámolyi romák strasbourg-i útjáról.

A könyv végén lévő forrásokból egyetlen bekezdést idézünk az ombudsmantól, aki az Országgyűlésben ezzel zárta előadói válaszát 2001. május 30-án: „...nemcsak a zámolyi kivándorlásról van

szó, hanem az évek óta folyó, Kanadába történő kivándorlásról, és arról a sajnálatos tényről, hogy a Kanadába irányuló menedékesek számát tekintve Magyarország – Pakisztán és Sri Lanka után – a harmadik helyen szerepel. Azt gondolom, hogy ez a képviselő urat is el kell gondolkodtassa. Egyébként akire gondoltam, az a nemzetközi közvélemény. A mondatomban az van, hogy önmagában az a tény, hogy a jelenség létezik, elgondolkodtató. Összintén szólva, nem egészen értem, hogy ezzel a megállapítással mi a baj. Nem elgondolkodtató? Nem létezik ez a jelenség? Nem igaz, hogy a Kanadába kivándorlók 20 százaléka megkapja menedékjogot? A nemzetközi közvélemény megítélését ez nem befolyásolja? Nem értem...”

Jogi tréning

A Magyar Helsinki Bizottság menedékjogi és idegenrendészeti jogvédelmi programjának legutóbbi tréningjére április 26–27-én került sor. A rendezvényen a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal munkatársai, valamint a Fővárosi Bírósági bírái áttekintették az idegenrendészeti és a kiutasítást előkészítő őrizet szabályainak gyakorlati alkalmazását. A napirenden szerepelt a fellebbezésre, a menedékjogi kiutasításra, a rövidített eljárásra, valamint a befogadottakra vonatkozó átmeneti rendelkezéseknek az értelmezése, működése a menekültügyi eljárásban.

A programban részt vevő ügyvédek például elpanaszolták, hogy igen nehéz, ugyanakkor országosan nem egységes a bejutás a különböző közösségi szállásokra, őrizetben lévőkhöz, menedéket kérőkhöz. Mivel fogva tartásról, ugyanakkor a menedékjogi eljárás lefolytatásához szükséges jogi tanácsadás, jogvédelem ellátásáról van szó, a kapcsolat-felvétel és a kapcsolat tartása bizony egységes jogértelmezést és gyakorlatot kívánna meg.

Egyes helyeken az ügyvédek látogatónak minősítik, másutt az ügyvédi meghatalmazást is láttamozza a fogva tartó hatóság képviselője, illetőleg csak konkrét személyi adatok birtokában lehet bejutni az intézményekbe. Szintén gondot okoz, hogy az eljárási iratokhoz a jogi képviselő az Áe. és az illetékről szóló 1990. évi XCIII. törvény értelmében oldalként százforintos illeték (bélyeg) fejében juthat hozzá, ha egyáltalán e szabályt az adott szerv ismeri és alkalmazza. Mindezt indokolt a teljes (közigazgatási és bírósági) menedékjogi eljárásra költségmentességet kérelmezni, amelyről részletesen állást kell foglalnia az eljáró hatóságoknak.

Új képviselő

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága új budapesti képviselője, Francoise Lauritzen találkozott a Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület vezetőivel április 12-én. A megbeszélésen a képviselő asszony tájékozódott a magyarországi integrációs, szociális programokról, a hazai szabályozásról és a hazai intézményrendszer működéséről, valamint a civil szervezetek szerepéről. Tervei szerint májusban végigjárja az ország valamennyi, menedékjogi kérelmezővel, menekülttel foglalkozó hazai intézményét, szállását, befogadóállomását, hatóságokat, hogy mandátumának megfelelően elláthassa feladatát. A korábban Délkelet-Ázsiában, legutóbb pedig Türkmenisztánban szolgáló francia diplomata például felvetette, hogy miért nem használja ki Magyarország az Európa Tanács Szociális Alapjának tagságából eredő lehetőségeit a menekültek beilleszkedésének támogatására irányuló programok beindítása, finanszírozása terén.

Továbbképzés Békéscsabán

A Civic Education Project (CEP) magyarországi alapítványa és az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága közösen álmodott meg egy olyan projektet, amely menekült gyerekekkel foglalkozó pedagógusoknak nyújt segítséget. Mivel régóta foglalkozom pedagógusképzéssel, továbbképzéssel, a Magyarországon előforduló másság problémáival, az alapítvány felkért, hogy programkoordinátorként működjek közre a projekt megvalósításában.

A szakmai továbbképzésre első alkalommal 2001. december 12–13-án Zebegényben került sor. A különböző településekről (Békéscsaba, Bicske, Budapest, Debrecen, Iharosberény, Inke, Kalocsa, Vése) érkező tanárok munkacsoportokat alkotva gyűjtötték össze problémáikat, majd fogalmazták meg javaslatukat.

A következő helyszín 2002. március 21–22-én Békéscsaba volt. Itt sikerült felkelteni – a pedagógiai intézményeken kívül – a menekült gyerekekkel valamilyen kapcsolatban álló más intézmények érdeklődését is. Így merült fel az „Iskola és integráció: párbeszéd a menekült gyerekek oktatásáról” című fórum gondolata, amely a módszertani továbbképzés fontos részévé vált.

Az érdeklődést bizonyítja, hogy a továbbképzésen az ország különböző pontjairól negyven fő vett részt. Hat intézmény vállalt aktív szerepet, és a résztvevőknek néha választaniuk kellett, hogy melyik intézményt keresik fel. Örömmel tapasztaltam, hogy a fogadó intézmények mennyire felkészülten várták a vendégeket. Azt is érdemes megemlíteni, hogy a résztvevők az intézmények látogatásakor nemcsak megismerték a különböző módszertani ajánlásokat, hanem tapasztalataikat, véleményüket szívesen megosztották a többiekkel; igazi szakmai beszélgetések, viták alakultak ki.

A program keretében

- Ujj Éva, a „Diáktanya” nevű civil szervezet vezetője mutatta be intézményét. A menekülttáborból érkező gyerekek számára a szabadidő hasznos eltöltését elősegítő foglalkozásokat tartanak, valamint a helybeli gyerekek bevonásával különböző sportrendezvényeket, kiállításokat, nyári táborokat szerveznek. A Madách utcai Általános Iskolában, miután Gellén Katalin igazgatónő röviden bemutatta az iskolát, a látogatók egyik csoportja egy olyan osztályfőnöki órán vehetett részt, amelyen a diákok különböző nemzetek ételivel ismerkedhettek meg. A másik csoport egy drámapedagógiai órát

látogatott meg. Ott a gyerekek zenei kíséret mellett megtapasztalhatták, hogyan tudnak egymásra figyelni, egymásban bízni, egymással nem verbálisan kommunikálni.

- A fórumon, amelynek színhelye a Polgármesteri Hivatal díszterme volt, mintegy hatvan fő jelent meg. Képviseltette itt magát többek között a Polgármesteri Hivatal; a rendezvényt Pap János polgármester nyitotta meg. Részt vett Paluska Pál (a civil kapcsolatok referense), Tuskáné Papp Erzsébet (a közművelődési osztály vezetője), Székely Béla (a Menekülteket Befogadó Állomás igazgatója), Tiszó Irén (a Családsegítő Szolgálat helyettes vezetője), Demeter Júlia (a Menekült Gyermekek és Ifjúsági Otthon vezetője). Meghívott vendégként jelen volt Garamvölgyi Ágnes, (BM BÁH Menekültügyi Igazgatósága), Barcsi Mónika (Menedék Egyesület), Galambos Rita (a CEP programigazgatója), valamint Szobolits Andrea (az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság sajtó- és rendezvényfellelőse). A néhány perces problémafelvető előadások után sokan kértek szót, és ismertették gondolataikat. A további személyes kapcsolattartás elősegítése érdekében a jelenlévők megkapták a fórumon résztvevők nevét és címét. A rendezvényről a helyi lap és tv is tudósított.
- A Menekülteket Befogadó Állomáson az igazgató és helyettese, Hóhn Ildikó tájékoztatta a résztvevőket az intézmény életéről, benne a menekült gyermekek oktatásáról. A kommunikációs nehézségek megoldásáról két pedagógus, Kovács Mártonné és Havasi Katalin számolt be. A beszámolót éjszakába nyúló kótetlen beszélgetés követte.

- A Kézműves Szakiskolában Kölcsény Baláznéné igazgató tekintette át a szakiskola munkáját, majd dr. Szabó Anna, az iskola pszichológusa olyan konkrét módszereket ismertetett, amelyeket a diákokkal való foglalkozáskor alkalmaz.
- A Hajnal utcai óvodában tanúi lehetünk annak, milyen lelkesedéssel, odaadással foglalkozik az összes dolgozó a többségükben menekült és cigány származású gyerekekkel. Miután Kovácsné Mikoly Anna óvodavezető bemutatta az óvodát, a munkatársaké és a gyerekeké volt a főszerep.
- A Szent László Általános Iskoláról Galló Katalin igazgatónő beszélt, majd kifejtette, miért tartotta fontosnak, hogy a Hajnal utcai óvodával társuljon. Ezután Kocsis Lászlóné fejlesztő pedagógus órája következett, ahol a résztvevők módszertani ötleteket leshettek el.
- A programot egy rövid, általam vezetett, gyakorlatorientált tréninggel zártuk, amelynek témája a tanulás módszertana és az önismeret volt.

Ezúton mondunk köszönetet mindazoknak, akik segítettek a kétnapos program megvalósításában. A visszajelzések igazolják, hogy van igény ilyesmire, mert a pedagógusoknak egyre nagyobb gondot jelent a „más”, a megszokottól eltérő viselkedésű, gondolkodású, családi hátterű diákokkal foglalkozás. A pedagógusokat fel kell készíteni, segíteni kell őket abban, hogy ezeknek az új követelményeknek eleget tudjanak tenni. A CEP – az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága támogatásával – már szervezi a folytatást: pályázatot írt ki referenciakönyvtár kialakítására, közösségi projektek létrehozására, kommunikációt fejlesztő tréningek megtartására. A civil lakosság látókörének szélesítése érdekében pedig filmklubok indultak a multikulturális program keretén belül, a Dem-Net támogatásával.

DR. ACZÉL KATALIN
(e-mail: aczel.katalin@posta.net)

Hungarian Language School

A külföldieket magyarul tanító nyelviskola – a Menedék Egyesülettel együttműködve – ingyenes nyelvoktatást biztosít 500-500 tanórányi keretben a leginkább rászoruló külföldieknek. Igen kevés példa akad arra, hogy egy professzionális oktatási intézmény társadalmi célú felajánlást tesz, és ingyenesen vagy valamilyen támogatás megléte esetén kedvezményesen vállal nyelvoktatást a mai piaci világban!

Ázsia Klub

A klub április 18-án tartott kötetlen ismerkedési estet mindazoknak az egyetemistáknak, művészeknek, újságíróknak és más bohémeknek, akiket Afganisztán és Hawaii izgalmas világa érdekel.

A Közép-Európa Egyetem adott helyet a rendezvénynek, amelyen kiemelt vendég volt Hsü Ziton színész és a Tilos Rádió kínai programjának mentora.

A földi jókat a Changan Éte-rem biztosította.

A további programokról érdeklődjön a szervezőnél, Nyíri Pálnál (nyirip@mail.matav.hu)

Olvasnivaló

A *Belügyi Szemle* legújabb száma (2002/2-3.) a fogva tartás jogi és szociális körülményeivel foglalkozik, megismerve a bírót, az ügyészt, a rendőrt, a jogvédőt és a kutatót.

Vókó György (Legfőbb Ügyészség) például rámutat, hogy ellentmondás van a büntető törvénykönyv és a büntetés-végrehajtásról szóló törvényerejű rendelet szabályai között a külföldiek kiutasítását illetően. A kiutasított ugyanis a feltételes szabadságból nem zárható ki, ám a büntetés-végrehajtásról szóló törvényerejű rendelet szerint mellékbüntetésének kitöltésekor kell a kiutasítást végrehajtani. A gyakorlat ezt úgy oldotta meg, hogy már a feltételes szabadságát is külföldön tölti az elítelt. Vajon a külföldiek számára miként alkalmazandó az eltávozás, a kimaradás, a jutalomként adott rövid idejű eltávozás? A kiutasított számára nem tiltja

ezek alkalmazását a törvény, csak éppen kérdéses, hogy mennyiben van ez összhangban a kiutasítás céljával. Egyfelől, ha „tartózkodása az országban nem kívánatos”, és kiutasították, a rendelet szerinti jutalmak, enyhébb szabályok alkalmazása ezzel ellentétes lenne. Másfelől viszont nem lehet a külföldieket diszkriminálni.

Pacsek József (Legfőbb Ügyészség) leírja, hogy 2001 júniusában lépett életbe az ügyészségről szóló törvény módosítása, amely teljeskörűen újraszabályozza az ügyészség büntetés-végrehajtási felügyeleti tevékenységét. 1995 óta az intézmény – az Európa Tanácsnak a kínzás és az embertelen bánásmód megelőzésére létrehozott bizottsága (CPT) 1994. évi magyarországi látogatását követően megfogalmazott ajánlására – ellátja az illegális külföldiek közösségi szálláshelyen elhelyezésének törvényességi felügyeletét. Ezt a feladatot korábban az ügyészek az 1/1990. Legfőbb Ügyészi (LÜ) utasításnak megfelelően végezték, amelyet a 6/1995. (ÜK. 5.) LÜ utasítás módosított. Hiányzott azonban e törvényességi felügyeleti munka ellátásának a törvényi alapja, amelyet a 2001. évi XXXI. törvény végre megteremtett. Az új idegenrendészeti törvénnyel összhangban megszűnt a rendőrségi fogdában végrehajtott idegenrendészeti őrizet, így egyúttal a rendőrségi fogdák rendjéről szóló 19/1995. (XII. 13.) BM rendelet időközi módosítása szerint 2002-től a fogdaszabályzat idegenrendészeti őrzéssel kapcsolatos szabályai is a hatályukat veszítették. A büntetés-végrehajtásról szóló törvényerejű rendeletet is módosító törvény vajon új jogintézményt vezetett be?

Kövré Ágnes (az OKRI kutatója) áttekinti a szabadságkorlátozó kényszerintézkedésekkel kapcsolatos strasbourgi ítélkezési gyakorlatot. Ebből megtudhatjuk, hogy az Európai Emberi Jogi Bíróság szerint a repülőtéri tranzitban a menedékjogot kérők fogva tartására az emberi jogi egyezmény 5. cikkét kell alkalmazni (*S. versus Ausztria* ügy). A cikk elemezi az egyezmény 5-6. cikkéből folyó szabályozási és eljárási követelményeket, és bár megállapítja, hogy a hazai szabályozás egészében összhangban áll ezekkel, elsősorban a hazai jogi kultúra hiányosságai miatt nem kerültek ügyek a strasbourgi fórum elé, nem pedig a hézagmentes szabályozás miatt.

É. Tóth Gábor (Külügyminisztérium) röviden ismerteti a konzuli védelem új szabályait, különösen a külföldön szabadságelvonás alá kerülő magyar állampolgárok érdekében teendő lépéseket.

Civilek

A köztársasági elnök április 9-én fogadta a magyarországi civil szervezetek egy csoportjának képviselőit. Az Európa Ház képviselőjében részt vevő Barabás Miklós tájékoztatást adott arról, hogy a hazai civil szervezetek szervezett módon kapcsolódnak be az Európai Unió jövőjéről vitázó Konvent munkájába. Ezt elősegítendő még áprilisban megalakul a „Civil Fórum az Európai Integrációért” hálózat. A közeljövőben megkezdí munkáját Brüsszelben a magyarországi civil szervezetek irodája. Szó esett arról is, hogy egy tanulmány formájában érdemes lenne megvizsgálni a magyarországi civilekre vonatkozó joganyagot, és összevetni azt az uniós politikákkal és közösségi szabályozással, annak gyakorlatával.

A *Civil Hírlévél* legutóbbi számából (2002. április 11.) azt is megtudhattuk, hogy a Konvent második, brüsszeli ülésén (március 21-22.) milyen fontos kérdések szerepeltek napirenden a civil

szervezetek számára. Például, hogy kialakulóban van az az általános felfogás, mely szerint a Konvent különös hangsúlyt fektet a belbiztonság, a külpolitika és a globalizáció kérdéseire, ez pedig a nemzetközi migrációra vonatkozó ügyeket is alaposan érinti. Ha bővebb vagy rendszeres tájékoztatást akar a civilek világáról, iratkozzon fel a címlistára (info@eucivil.hu), vagy keresse a hírlevelet a www.eucivil.hu címen.

Arról, hogy potenciálisan hány szervezet kapcsolódhat be az efféle hírcserebe vagy éppen a brüsszeli lobbiroda tevékenységébe, rövidesen mindenki értesülhet. Létrejön ugyanis az Országos Igazságszolgáltatási Tanács Hivatalában a civil szervezetek nyilvántartása.

Íme néhány fontosabb szám a KSH adatai alapján, anélkül persze, hogy tudnánk: valójában hány civil szervezet működik, milyen szerepet töltenek be, s hány embert tömörítenek.

	Budapest	Megye-székhelyen	Egyéb városban	Községekben	Összesen
Alapítvány	6079	4533	4787	3254	18 653
Közalapítvány	94	145	251	611	1 101
Egyesület	5 180	4 770	5 713	7 462	23 125
Köztisztület	65	115	81	235	496
Munkavállalói érdekképviselő	493	457	348	143	1 441
Szakmai érdekképviselő	859	488	553	648	2 548
Közhasznú társaság	188	209	182	173	752
Intézmény	18	24	10	3	55
Összesen	12 976	10 741	11 925	12 529	48 171

Jog-e a konzuli védelemhez való jog?

Az Alkotmány 69. §-a, amelyet az 1989. évi XXXI. törvény iktatott be, a következőképpen rendelkezik:

- „(1) A Magyar Köztársaságban senkit nem lehet magyar állampolgárságától önkényesen megfosztani, vagy magyar állampolgárt a Magyar Köztársaság területéről kiutasítani.
- (2) Magyar állampolgár külföldről bármikor hazatérhet.
- (3) Minden magyar állampolgár jogosult arra, hogy törvényes külföldi tartózkodásának ideje alatt a Magyar Köztársaság védelmét élvezze.”

A konzuli védelemről szóló 2001. évi XLVI. törvényről, annak megszületéséről és a jogrendszerben elfoglalt helyéről értekezik Tóth Judit az *Acta Juridica* készülő számában. Arra a következtetésre jut, hogy elsősorban az állam szuverenitásának megnyilvánulásáról van szó, és alanyi jogként megfogalmazott jogról aligha beszélhetünk, részben az Alkotmány pontatlan megfogalmazása, részben a most született törvény rendelkezései nyomán. A kis részlet az intézmény kialakulásáról szól.

„Eltérőleg a követektől, a konzulok rendszerint a küldő államnak nem politikai érdekeit képviselik, hanem elsősorban az államok gazdasági és kereskedelmi érdekeinek a képviselét látják el. Noha velük kapcsolatosan is igaz a viszonyosság elve a küldő és a fogadó állam között, ennek megsértésére akadt példa a magyar jogtörténetben. (A trianoni békeszerződés 214. cikke szerint a szövetséges és társult hatalmak a magyarországi városokba és kikötőkbe konzulokat nevezhettek ki, akiket kötelesek voltunk elismerni és az általános szabályok szerint működésüket lehetővé tenni.)

A kereskedelmi telepekből fejlődtek ki a konzulátusok, amelyek élén álló konzulok a XVI. századig kereskedelmi társaságok képviselői voltak. A konzulok védelmét vették igénybe a küldő állam polgárai, ha rajtuk sérelem esett, és hagyományosan anyakönyvezési, közjegyzői teendőket láttak el, sőt az útlevéltügyekben is eljárak. Mivel nem volt működésüknek politikai karaktere, a nemzetközi jognak mára meghaladott területenkívüliség eszméjéből eredő kiváltságokat automatikusan nem élvezték, hanem csak a küldő és a fogadó állam közötti megállapodásban szabályozták a különböző, a működéshez szükséges kiváltságokat. Európán kívül a konzulok még széle-

sebb jogkörben jártak el, és a XVI. századtól több megállapodásban (kapitulációk) rögzítették, hogy bírósági funkciót láttak el. Az osztrák és a magyar honosok például a konzuli bírászkodás keretében intézhették polgári peres, peren kívüli ügyeiket, és a bűnügyeket Konstantinápolyban (1891. évi XXXI. tc.), így elkerülhették a helyi bíróságok joghatóságát.

A XX. századra eltűntek ezek a megállapodások, és a konzul a fogadó állam jogi rendszerének keretein belül biztosítja a küldő állam honosának védelmét, rendszerint annak kérésére vagy meghatalmazása alapján, függetlenül attól, hogy a jogorvoslati lehetősé-

égeket kimerítették-e vagy sem, illetve a sérelmet hatóság vagy más szervezet, személy okozta-e. Ha a prevenció jellegű konzuli beavatkozás eredménytelen, azaz nemzetközi jogsértést követ el a küldő állam honosával szemben a fogadó állam, a diplomáciai védelem következhet, állami mérlegelés alapján.

A diplomáciai képviselő konzuli tevékenységet is végezhet, míg a konzuli képviselők vezetői csak kivételesen jutnak diplomáciai feladathoz. Ugyanis a konzul elsősorban a fogadó államban a küldő állam honosával szemben eljáró, tehát zömmel a helyi, regionális, elsőfokú hatóságokkal áll kapcsolatban. Mivel több konzuli képviselő (főkonzulátus, konzulátus, al-konzulátus, konzuli ügynökség) működhet egy államban, illetékessége, fő szabályként, a konzuli kerületre terjed ki, míg a diplomáciai feladatokat ellátó képviselőnek az egész fogadó országra. Ugyanakkor a különböző mentességeket is kiváltságokat biztosító konzuli kapcsolatok létesítésének nem feltétele a két ország közötti formális diplomáciai kapcsolat.”

Olvasnivaló

A Mozgó Világ április száma egy iráni filmrendező, Makhmalbaf Mohsen írását adja közre, amely az afganisztáni események emberi következményeivel, az emigrációval és az ország történetével foglalkozik. Jó háttéranyag ez az afgán menekültek gondjainak megértéséhez, beleértve a menekülést biztosító embercsempészet működését és a női áldozatok sorsát is.

A Népeségtudományi Kutatóintézet népesedési hírlevele a *KorFa* idei első számában szinte csak a nemzetközi migrációról esik szó.

A kiadványban Hablicsek László áttekinti a vándorlásnak a népességfejlődéssel összefüggő fontosabb kérdéseit, a fenntartható fejlődés esélyeit, az európai bevándorlási többlet és az összlakosság számarányait. Tóth Pál Péter cikke a magyar emigránsokról szól, azon adatok alapján, amelyeket az európai célországok statisztikáiból lehetett gyűjteni. Innen tudhatjuk meg, hogy például Izlandon 1999-ben 45 magyart, Norvégiában 236, Azerbajdzsánban pedig két magyart regisztráltak, Európában pedig összesen majdnem 63 ezer főt. Gödri Irén a migránsok beilleszkedéséhez

kapcsolódó fogalmakat foglalja össze, míg Melegy Attila a globalizáció és a vándorlás kapcsolatát boncolgatja.

A közzétett adatsorokból kitűnik, hogy 1990–2000 között a Magyarországról elvándorlók száma éppúgy csökken, mint a bevándorlóké, ám a bevándorlási többlet aránya stabilizálódott.

A színes hírlevél felhívja a figyelmet a témát érintő könyvekre, folyóiratokra.

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit

Felelős kiadó:

Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület

A hírlevelet gondozta a Sík Kiadó Kft.

Tipográfia, tördelés: Beck Bojanka

Nyomás: Nagy és Társa Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket toborító, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy a szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: MENEDÉK EGYESÜLET, 1074 Budapest, Rákóczi út 80. II. em. 2/a. Tel.: 322-1502, fax: 479-0272.

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

VIII. évfolyam 5-6. szám

2002. május-június

Külföldi gyerekek magyarországi iskolákban

A Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület egyik programjának célja, hogy segítse a hazai iskolarendszerbe bekerülő külföldi, magyarul nem tudó gyermekek beilleszkedését, a helyi oktatási követelményeknek való megfelelését, s ezzel összefüggésben a pedagógusok munkáját. Első lépésként a programvezetők a fővárosban és a nagyobb vidéki városokban feltérképezték, hogy mely iskolákban tanítanak migráns gyermekeket.

A program keretében szervezett első rendezvényre 2002. május 23-án került sor a Közép-európai Egyetem konferencia-központjában.

Hírlevelünkben elsősorban az e rendezvényen elhangzott előadásokat, információkat foglaljuk össze. Feltett szándékunk, hogy a jövőben is figyelemmel kísérjük az eseményeket, és hírt adjunk róluk.

Ezúton mondunk köszönetet mind a tanároknak, mind a meghívott vendégeknek, előadóknak, akik megtiszteltek bennünket a szemináriumon való részvételükkel. Külön köszönet illeti a program támogatóit (Know How Fund, MATRA-KAP, USA Embassy) – anyagi hozzájárulásuk teszi lehetővé a program megvalósítását.

A magyarul nem tudók közoktatásban való részvételének jogi háttere

A rendezvényen hangzott el Tóth Judit egyetemi docens előadása arról, miként is szabályozza a külföldi gyerekek bevonását a közoktatásba a hatályos jog.

Mi a kérdés?

A közoktatásban részt vevő tanulók közül egyre többen vannak olyanok, akik nem tudnak magyarul, vagy tudnak, de nem magyar állampolgárok. Természetesen a két dolog az esetek zömében egybeesik, azaz a külföldi tanulók általában nem magyar anyanyelvűek. Ennél ritkábban fordul elő, hogy a diák jogilag nincs kifejezetten hátrányban, de olyan környezetből jön, amely nem nyújt számára elegendő alapot, hogy zökkenőmentesen beilleszkedhessen a korának megfelelő közoktatásba.

A kérdések az alábbiak szerint csoportosíthatók:

a) Az oktatási miniszter „ellátja a menekültek közoktatásában és felsőoktatásban való részvételével, felzárkóztatásával és magyar nyelvoktatásával kapcsolatos feladatokat” [R., 6. § (2) bek., e)]. A majdnem egy évtizedes kötelezettségnek a teljesítése intézményesen nem létezik. Így sürgető feladat ennek áttekintése és a mulasztás megszüntetése, mégpedig

a szakmai, társadalmi, érdek-képviselői és igazgatási szervek bevonásával. Szükség van-e ehhez szabályok megalkotására és párbeszédre?

b) A szabályozás megfelelkezett a magyarul nem tudó, szociokulturálisan az átlagtól eltérő diákokról és szüleikről. Rájuk vonatkozó sajátos szabályozást nem találunk, az általános rendelkezéseket pedig nemigen lehet erre a körre alkalmazni, legalábbis stigmatizáció nélkül, a pedagógiai munka rendes részeként. Kellenek-e kifejezetten a magyarul nem tudó és korábban külföldön tanult diákok felzárkóztatásához sajátos módszerek, anyagok, szabályok, vagy a „tanulási zavarral, nehézséggel küzdőkre” vonatkozó módszerek, anyagok, szabályok elegendőek és megfelelőek?

c) Kik a tanköteles diákok, akiket fel kell venni a közoktatási intézményekbe? A jogi válasz egyszerűbb, a szociológiai jellemzők (például: ki ért magyarul, mennyire maradt le a tantárgyi követelményekben, milyen

A TARTALOMBÓL:

- ☐ A magyarul nem tudók közoktatásban való részvételének jogi háttere
- ☐ Május 23.

szociokulturális háttere van az egyes tanulóknak) meghatározására csak felmérés alapján lenne mód.

d) Miként lehet a felzárkóztatáshoz szükséges pedagógiai módszereket, tankönyveket, segédanyagokat, (tovább)képzési kereteket kidolgozni, bevezetni, elterjeszteni?

e) Miként lehet megteremteni a felzárkóztatással járó többletkiadások fedezetét?

f) Mely szerv és miként végezze a felzárkóztatással kapcsolatos oktatási feladatokat ellenőrzését?

Úgy véljük, hogy a feltett kérdések megválaszolásához minél több szempontot – ezen belül a jogi szempontokat is – célszerű figyelembe venni.

A külföldiek kategóriái

A következőkben meghatározzuk azokat a fogalmakat, amelyek a közoktatásban is alkalmazandók, noha nem a közoktatási jogszabályokban szerepelnek.

a) *Menedéket kérő*: olyan külföldi, aki az országban tartózkodva védelmet kér, és ennek alapján a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal regionális igazgatósága megindította az eljárást. A kérelmező, akinek (kötelező)

(Folytatás a 2. oldalon)

(Folytatás az 1. oldalról)

tartózkodási helyét a hatóság jelöli ki (befogadóállomás, magánszállás, idegenrendészeti fogva tartás), az eljárás alatt jogszerűen tartózkodó külföldinek tekintendő. Egészségügyi szűrése kötelező. A kérelmező rendelkezik (1) tartózkodási engedéllyel, (2) ideiglenes tartózkodásra jogosító igazolással, illetőleg (3) útlevéllel, amely igazolja személyazonosságát (Met., 16–17. §), vagy ezek hiányában (4) humanitárius tartózkodási engedéllyel (Itv., 15. §).

b) *Menekültként elismert (menekült):* olyan külföldi, „aki faji, illetőleg vallási okok, nemzeti hovatartozás, meghatározott társadalmi csoporthoz tartozás, vagy politikai meggyőződése miatti üldözése, az üldözéstől való megalapozott félelme miatt az állampolgársága – hontalan esetén szokásos tartózkodási helye – szerinti országon kívül, a Magyar Köztársaság területén tartózkodik, és nem tudja, vagy az üldözéstől való félelmében nem kívánja annak az országnak a védelmét igénybe venni”, és a személyt a BÁH (regionális szerve) elismerte menekültként. Erről határozatot hoznak, amely kiterjed a legközelebbi családtagokra is. A menekült személyi igazolványt köteles kiváltani (Met., 17. §). A mindennapi életben fontos jogi viszonyokban jogai azonosak a magyar állampolgárokéval (menekültstátus) mindaddig, amíg azt a hatóság vissza nem vonja. [A Met. a menekült fogalmát a menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi genfi egyezményből vette át (az 1989. évi 15. törvényerejű rendeletben olvasható).]

c) *Menedékes:* ideiglenesen a BÁH (regionális szerve) által menedékben részesülő külföldi, ha hazájából „fegyveres konfliktus, polgárháború vagy etnikai összecsapás, illetőleg az emberi jogok általános, módszeres vagy durva megsértése – így különösen kényszerítés, embertelen vagy megalázó bánásmód – miatt elmenekülni kényszerült” csoport tagja. Mivel a kormány ilyen csoportot nem nevezett meg, a törvény e rendelkezése nem alkalmazható (Met., 2. §). A menedékes fényképes igazolványt kap, amely a személyazonosságát, tartózkodását és a különböző ellátásokra való jogosultságot igazolja (Met., 20. §).

d) *Hontalan:* a hontalan személyek jogállásáról szóló ENSZ-egyezmény (kihirdette a 2002. évi II. törvény) tartalmazza a fogalmat, miszerint olyan külföldi, „akit egy állam sem tart a saját joga alapján állampolgárnak” (1. cikk, 1.), ha ezt a BÁH

(illetőleg a belügyminiszter, aki a végrehajtásért felelős) az idegenrendészeti eljárásban megállapította. Mivel az egyezmény alkalmazására nem adtak ki eljárási szabályokat, nem egyértelmű e jogállás megszerzése. Ugyanakkor az egyezmény részeseként alkalmazni kell azt a rendelkezést, hogy a hontalannak a magyar állampolgárokkal azonos elbánást kell biztosítani „az alapfokú oktatás tekintetében” (22. cikk). A hontalan személyek valamilyen tartózkodási engedéllyel rendelkeznek, amelyben az „állampolgársága” illetve a „megjegyzések” rovatban szerepelhet a „hontalan” jogállás jelzése. Ilyen lehet különösen a humanitárius tartózkodási engedély (Met., 15. § (1) bek.).

e) *Bevándorolt:* 1994–2001. között az idegenrendészeti hatóság (rendőrség, majd a közigazgatási hivatal) által kiadott, a határozatlan időre szóló, magyarországi tartózkodást és számtalan jogot nyújtó engedéllyel bíró külföldi. A bevándorolt személyi igazolvánnyal rendelkezik (kék színű), amely engedélye visszavonásáig felhasználható. Az 1993. évi LXXXVI. törvény vezette be e jogállást, és az Itv. szüntette meg. Új engedélyt 2002. január 1. után már nem adnak ki.

f) *Letelepedett:* a BÁH (regionális igazgatósága) által a külföldinek kiadott, határozatlan idejű, visszavonásig érvényes magyarországi tartózkodást és néhány jogot nyújtó engedéllyel rendelkező külföldi. A 2002. január 1-jétől ismét életre hívott jogintézmény 1982–1993 között már létezett. Az engedély előfeltétele a legalább hároméves előzetes magyarországi tartózkodás, itteni lakhatás és megélhetés. Fő indoka a családegyesítés (Itv., 20. §). Az öt évig érvényes, fényképes letelepedési engedély kártya formájú, tartalmazza a személy nevét, nemét, lakóhelyét, az okmány kiadásának és érvényességének idejét (Itv., 34. §).

g) *Befogadott:* olyan külföldi, aki hazájába (hontalan esetében szokásos tartózkodási helyéül szolgáló államban) „átmenetileg azért nem küldhető vissza, mert ott halálbüntetésnek, kényszerítésnek, embertelen vagy megalázó bánásmódnak lenne kitéve, és nincs olyan biztonságos harmadik ország, amely befogadja” (Itv., 2. §). A befogadottat a BÁH (regionális igazgatósága) humanitárius tartózkodási engedéllyel látja el, valamint az Itv.-ben meghatározott átmeneti időszakra (amely akár évekig is tarthat) szerény mértékű ellátást és támogatást kaphat (elhelyezés közösségi szálláson, egészségügyi alapellátás, oktatási intéz-

ményben étkeztetés, beiskolázási támogatás stb.). A támogatásokról az ellátási igazolvány nyújt eligazítást (Itv., 94. §). Saját anyagi fedezet birtokában egyéb tartózkodási engedélyt is szerezhet, és ekkor az említett támogatásokra nem jogosult (Itv., 81–83. §).

h) *Humanitárius tartózkodási engedéllyel rendelkező egyéb külföldi:* ilyen az ország területén született, de felügyelet nélkül maradt, más jogcímen tartózkodási jogot nem nyert kiskorú (Itv., 15. § (1) bek.) vagy a vissza nem fordítható külföldi (származási vagy visszafogadásra köteles országa nem biztonságos, kényszerítésnek, üldözésnek lenne ott kitéve (Itv., 43. §; Itv., 43. § (4) bek.). Az engedély általában egy évre szól, és meghosszabbítható. Számukra kijelölik a tartózkodási helyet, gyermekvédelmi intézményben vagy közösségi szálláson.

i) *Egyéb tartózkodási engedéllyel rendelkező:* az országban tartózkodáshoz szükséges anyagi fedezettel, bejelentett tartózkodási hellyel, érvényes úti okmánnyal rendelkező, közrendi okból nem kifogásolt külföldi, aki legfeljebb két évig érvényes tartózkodási engedélyt kapott. Külföldi munkavállaló kaphat akár négy évig érvényes engedélyt. Ugyanakkor mindegyik engedély meghosszabbítható (Itv., 13. §). A kiskorúak leginkább családi együttélés céljából kiadott tartózkodási engedélyt kapnak, amelynek érvényességi ideje a szülőével (családfenntartó) azonos idejű, annak függvénye. Ha a gyermek időközben nagykorú lett Magyarországon, és öt éve a családban él, családegyesítés céljából kiadott engedéllyel rendelkezik, a szülők tartózkodási engedélyének letétől, érvényességétől függetlenül jogosulttá válik a magyarországi tartózkodásra, amennyiben képes magát eltartani, lakhatása megoldott (Itv., 14. §).

j) *Vízummal rendelkező:* a külföldi legfeljebb összesen 90 napot tartózkodhat Magyarországon (beutazó-vízum), vagy legfeljebb egy évig, de minden esetben csak meghatározott célból (például tanulás, gyógykezelés, családegyesítés) tartózkodhat az országban (tartózkodási vízum). Egyes vízumok legfeljebb hat hónapos tartózkodásra jogosítanak (szezonális munkavállalás, humanitárius megfontolásból kiadott) (Itv., 9. §). A vízumot a külföldi úti okmányába bélyegzik be, a megadott ideig meghosszabbítható, ám érvényteleníthető is. A vízum az előfeltétele a tartózkodási engedélynek.

Önálló kategória, bár nem külföldi az a magyar állampolgárságú diák, aki tan-

kötelezettségét korábban külföldön teljesítette [Köt., 108. § (3) bek.]. Az előbbiekhez hasonlóan kommunikációs gondokkal küzdhet, a hazai iskolarendszerben felzárkóztatásra szorulhat.

Célszerű ismerni a külföldi tanulónak az országban való tartózkodására vonatkozó jogcímét és a tartózkodásra jogosító okiratának típusát, mert ez is része a közoktatási intézményben kötelezően kezelt, nyilvántartott tanulói (személyes) adatoknak (a Köt. melléklete).

Tankötelezettség

A közoktatási jogszabályok értelmében tanköteles (Köt., 110. §)

- (1) a menedékjogot kérelmező (kérelmező jogállását tanúsító igazolvánnyal rendelkezik, illetve szülők igazolványába bejegyzett gyermek),
- (2) a menekültként elismert (saját jogon elismert, vagy elismert személy gyermeke, akire a jogállást kiterjesztették),
- (3) a menedékes (saját jogon elismert, vagy elismert személy gyermeke, akire a jogállást kiterjesztették),
- (4) a bevándorolt (a szülő ilyen célból kiadott okmányában szereplő 14 éven aluli gyermek, 14 éves kor felett saját okmánya van),
- (5) a letelepedett (a szülő ilyen célból kiadott okmányában szereplő 14 éven aluli gyermek, 14 éves kor felett saját okmánya van),
- (6) a humanitárius tartózkodási engedéllyel rendelkező egyedülálló kiskorú,
- (7) olyan gyermek, akinek szülője bármilyen tartózkodási engedéllyel vagy tartózkodási vízummal rendelkezik. Ha ennek alapján a tartózkodás az egy évet meghaladja, a tankötelezettség a törvény szerint létrejön, míg egy évnél rövidebb magyarországi tartózkodás eléréseig csak kérelemre jön létre.

A tankötelezettség magában foglalja (Köt., 6–7. §)

- (1) a tanulói jogviszony létesítését
 - a tankötelezettség feltételeit a felvételkor ellenőrizni kell,
 - fel kell venni a lakóhely, ennek hiányában pedig a tartózkodási hely körzetében található intézménybe a gyereket [Köt., 65. § (2) bek.], a fenntartó önkormányzat által meghúzott körzethatáron belül [Köt., 90. § (1) bek.], de kérdéses, hogy a különböző külföldi csoportoknál ez mindig egyértelműen meghatározható-e,
 - egy évnél rövidebb itteni tartózkodás esetén a szülőnek kifejezetten kérnie kell a felvételt,
 - életkori szempontból a 6–16. év, fogyatékos tanuló esetén a 18. életév a tanköteles kor, az 1992

után született gyerek a 6–18. év között tanköteles, ami meghosszabbítható a 20. évig,

- az iskola igazgatója dönt a tankötelezettség kezdetéről
 - az óvoda véleménye alapján, vagy
 - a nevelési tanácsadó véleménye alapján (ha a gyerek nem járt óvodába, iskolai felkészítőre), vagy
 - szakértői bizottság véleménye alapján (fogyatékos gyermek),
- külföldön megkezdett és befejezett tanulmányok beszámításáról, a tanulót érintő feltételekről való döntés (Köt., 111. §)
 - egyedül az igazgató hatásköre, vagy
 - ha nem tud dönteni, beszerzi az oktatási miniszter véleményét a döntéshez,
- a tankötelezettség meghosszabbításáról döntést
 - a tantestület vagy
 - szakértői bizottság hozhat,
- tankötelezettsége megszűnik (a tanuló és a szülő közös kérésére) annak, aki a 16. évét betöltötte és
 - az érettségi vizsgát leteszi, vagy
 - államilag elismert szakképesítést szerez, vagy
 - házasságkötés révén nagykorúvá válik, vagy
 - gyermekének eltartásáról gondoskodik.

A tankötelezettség megszűnését az igazgató írásban veszi tudomásul. [Nappali rendszerű oktatásban a tanuló abban az évben kezdhet utoljára általános iskolai tanévet, amelyben betölti a 16. évét, középiskolai és szakiskolai tanévet pedig, ha a 22. évét tölti be; tartósan beteg, tanulási nehézségekkel, magatartási rendellenességgel küzdő tanuló esetében a tanköteles kor további három évvel hosszabbodik (Köt., 52. §);

- (2) az iskolalátogatást (hacsak nem kap engedélyt magántanulónak válásra), erről az iskola igazgatója és a szülő közötti vita esetében a tanuló tartózkodási helye szerinti önkormányzat jegyzője dönt;
- (3) az iskolai követelmények teljesítését, beleértve azt is, hogy kérelemre engedélyezzék egy vagy több évfolyam megismétlését, akkor is, ha egyébként felsőbb évfolyamba lépne [Köt., 71. § (5) bek.];
- (4) normatíva igénylését és megszerzését, felhasználását;
- (5) a tanulók adatainak kezelését;
- (6) a szülők szankcionálási lehetőségét, ha a tankötelezettségnek a gyermek nem tesz eleget;
- (7) az iskolalátogatási támogatásra való jogosultság érdekében a tanulói jogviszony igazolását.

A diszkrimináció tilalma

- Az Alkotmány szerint tilos bármely megkülönböztetés, ha azt törvény nem teszi lehetővé, illetve aránytalan, szükségtelen és objektíve nem igazolható, amennyiben az (1) faj, (2) bőrszín, (3) nem, (4) nyelv, (5) vallás, (6) politikai vagy más vélemény, (7) nemzeti származás, (8) társadalmi származás, (9) vagyoni helyzet, (10) születési helyzet vagy (11) egyéb helyzet szerinti különbségtételt valósít meg.
- Az UNESCO egyezménye, amely az oktatásban a megkülönböztetés elleni küzdelemről szól, tiltja az oktatásban résztvevők (1) faj, (2) bőrszín, (3) nem, (4) nyelv, (5) vallás, (6) politikai vagy egyéb vélemény, (7) nemzetiiség, (8) társadalmi származás, (9) vagyoni helyzet, (10) születésen alapuló egyéb megkülönböztetését. A tilalmat sérti mindenféle kizárás, korlátozás, kedvezményezés, amelynek célja vagy következménye az oktatás terén való egyenlő bánásmód megszüntetése vagy akadályozása, így a szegregáció (külön intézményi keretek közötti oktatás, ha az nem önkéntes, és nem tartalmazza a többségi kultúra, nyelv oktatását), a többségnél alacsonyabb színvonalú oktatás, alacsonyabb követelmények támasztása, illetőleg a tanulók, szülők emberi méltóságának a megsértése. Az „oktatás” szó az oktatás összes fajtájára és fokozatára vonatkozik, a tanulmányok folytatásának feltételeire is (például az itt élő külföldi állampolgároknak ugyanúgy kell biztosítani az oktatásban való részvételt, mint a magyar állampolgároknak). Az egyezménynek Magyarország is részese.
- A gyermekek jogairól szóló ENSZ-egyezményben biztosított jogok terén, így a közoktatáshoz való jogban is tilos (1) a 18 éven aluliak, (2) a szülők és (3) a törvényes képviselők megkülönböztetése, mégpedig (1) faj, (2) bőrszín, (3) nem, (4) nyelv, (5) vallás, (6) politikai vagy más vélemény, (7) nemzeti származás, (8) nemzetiiség, (9) társadalmi származás vagy (10) egyéb helyzet alapján. Az egyezménynek Magyarország is részese.
- Tiltja a diszkriminációt a menekültek jogállásáról szóló ENSZ-egyezmény, valamint az ENSZ hontalanokról szóló egyezménye is. Így nem tehető különbség a gyermekek (1) bőrszíne, (2) faja, (3) vallása, (4) nemzeti vagy állampolgársági hovatartozása alapján.
- Az előbbiekkal összhangban, a közoktatásban tilos a hátrányos megkülönböztetés bármilyen okból, így különösen a gyermek vagy hozzátartozója (1) bőrszíne, (2) neme, (3) vallása,

(4) *nemzeti vagy etnikai hovatartozása*, (5) politikai vagy más véleménye, (6) *nemzetiség, etnikai* vagy társadalmi származása, (7) vagyoni és jövedelmi helyzete, (8) kora, (9) cselekvőképességének hiánya vagy korlátozottsága, (10) születési vagy (11) *egyéb* helyzete, (12) az intézmény fenntartója alapján [Köt., 4. § (7) bek.]. A tilalmakon túl, mivel a tanuló személyiségét, nemzeti önazonosságát, emberi méltóságát és jogait tiszteltetben kell tartani, az iskola köteles számára védelmet nyújtani a fizikai és a lelki erőszakkal szemben (az iskolán belül is). A tanulót a személyes adottságait figyelembe véve (ennek alapja lehet a kommunikációs és kulturális különbség) kell megfelelő, *megkülönböztetett ellátásban* részesíteni, sőt életkorától függetlenül fordulhat a pedagógiai szakszolgálat intézményeihez segítségért (Köt., 10. § (2)–(3) bek., 11. § (1) bek.). A Köt. a különleges gondozást a fogyatékos gyermekekre vonatkoztatja elsősorban, ám a gyermek kommunikációs, kulturális és tudásbeli különbségek esetén is beilleszkedési zavarral, tanulási nehézségekkel, magatartási rendellenességekkel küzdővé válhat, ami szintén megalapozza az eltérő bánásmódot [Köt., 30. § (7) bek.].

• Május végén lépett életbe egy új, a közoktatási diszkrimináció tilalmának megsértésével elkövetett szabálysértésről szóló rendelet. Ennek nem a pénzbüntetés (bírság) miatt van jelentősége, hanem azért, mert az alaptörvény is büntetni rendeli a hátrányos megkülönböztetést [Alkotmány 70/A § (2) bek.].

Együttműködés a szülőkkel

A szülőket tájékoztatni kell a pedagógiai intézményben folyó pedagógiai, nevelési programról, helyi tantervről általában, valamint konkrétan gyermekének fejlődéséről, magaviseletéről, tanulmányi előmeneteléről. Mivel a szülő kötelessége a pedagógusokkal való kapcsolat kialakítása, fenntartása, valamint a gyermek közösségbe való beilleszkedésének elősegítése, a nem kötelező foglalkozásokon való részvétel igénylése, ehhez a kölcsönös tájékoztató mindkét oldalról elengedhetetlen (Köt., 13–14. §), mégpedig rendszerességgel, a felek által értett nyelven és módon.

Az iskolaszék a szülő-diák-iskola együttműködésének jó fóruma lehetne, ha egyáltalán ilyen ügyek rendszeresen elébe kerülnének.

Önálló kérdés, hogy magyarul nem tudó család esetében miként lehet érvenyt szerezni annak a követelménynek, hogy az intézmény a tanulóval kapcsolatos döntéseit a szülővel, diákkal írásban közölje. Ezen a téren ugyanis

jogorvoslatnak van helye. Az ügyben a fenntartó, illetve az iskolaszék, a bizottság jár el (Köt., 83. §), az államigazgatási eljárás általános szabályai szerint, amely előírja a tolmács biztosítását, beleértve annak állami finanszírozását is.

Érdemes lenne a közoktatási intézményeknek arról is tudomást szerezni, hogy a külföldi, magyarul nem tudó gyermekek szülei, ha menekültek, hol és milyen eredménnyel vesznek részt a jövedelemtől függetlenül járó, sőt inkább kötelező jellegű, díjmentes magyar nyelvi oktatásban (Metr., 3. § (2) bek.). A két intézmény között természetes lehetne az együttműködés a nyelvi, nevelési és oktatási ügyek terén.

Díjak és támogatások

Általános szabályként [Köt., 110. § (3)–(7) bek.]

a) a magyar állampolgárokkal azonos feltételekkel veheti igénybe a közoktatást

- a tanköteles külföldi,
- a 18. életévét betöltött külföldi, ha egyedülálló (szülő nélküli), és legalább egy éve az országban él, és az ő állampolgársága szerinti országban is ugyanígy bánnak a magyar állampolgárokkal (viszonyosság),
- a külföldi diplomaták gyermekei viszonyosság alapján,
- az Oktatási Minisztérium meghívólevelével rendelkezők;

b) *nemzetközi szerződés vagy egyéb jogszabály* is elrendelheti, hogy más külföldiek (például az EU-csatlakozás után az EU-polgárok) a magyar állampolgárokkal azonos feltételekkel vehetik igénybe a közoktatást;

c) minden egyéb esetben (például a külföldi diák nem tanköteles) az óvodai, iskolai, kollégiumi ellátásért, pedagógiai szakszolgálatért *térítési díjat* kell fizetni.

A helyi önkormányzati feladatok ellátásának keretében, a helyi önkormányzatok és állami szervek által fenntartott közoktatási intézményekben *ingyenes* (Köt., 114. §) például

- a) az óvodai foglalkozás, beleértve a logopédiát, a gyermekek egészségügyi felügyeletét,
- b) az általános iskolai, szakiskolai és középiskolai tanórai foglalkozások a tizenegyedik évfolyamig, beleértve az évfolyamismétlést, ha annak oka a tanulmányi követelmények nem teljesítése,
- c) a nem kötelező, *tanórán kívüli felzárkóztató foglalkozás* a heti kötelező tanórai foglalkozás 10 százalékát kitevő időkeretben,
- d) a különbözeti vizsga, javítóvizsga,
- e) iskolai létesítmények (könyvtár, laboratórium, sportpálya, zeneterem stb.) használata.

Egyebekben tandíjat vagy térítési díjat kell fizetni (például az étkezésért) [Köt., 115. § (3) bek., 116. §].

Tandíjért vehető igénybe mindenki számára, tehát jogállástól függetlenül például:

- a) közoktatás, ha 22. év feletti a tanuló,
- b) a helyi pedagógiai programhoz, helyi tantervhez nem kapcsolódó oktatás, szolgáltatás,
- c) az évfolyamismétlés fentiektől eltérő okból,
- d) a tanulói jogviszony megszűnése után kezdett vizsgák.

A *díjaz* adott szakmai feladatra jutó tanévre szóló kiadásoknak (állami normatív támogatás + fenntartói hozzájárulás) az egy tanulóra jutó hányadosa. Ez tehát iskolánként eltérő, és tanévkezdéskor kell kiszámítani. A számítási szabályait a fenntartó határozza meg, ám dönteni az intézmény vezetőjének kell, beleértve a tanulmányi eredmény és a szociális helyzet alapján adható kedvezményeket és a befizetés módját (Köt., 117. §). A tandíjat fizető külföldi tanulót az állami normatíva igénylésekor nem lehet figyelembe venni. A nem állami, nem helyi önkormányzati intézmények fenntartói a normatíva igénylésekor kötelesek feltüntetni az igénylőlapra az OM azonosítót, és hogy milyen feladatért, milyen jogcímen igénylik a költségvetési hozzájárulást. A hiányosan beküldött igénylésre a TAKISZ nem utalja át a hozzájárulást (Vhr., 14. és 17. §).

Az áttekintett általános szabályokon felül *egyéb támogatásban* részesülhetnek (pozitív *diszkrimináció*) a következő kategóriákban tartozók (ezeket a támogatásokat külön kell nyilvántartani, felhasználásukat a folyósító Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal bármikor ellenőrizheti (Metr., 31. §)).

- a) A menedékes és a kísérő nélküli kiskorú a menedékkérelmezési eljárás alatt kérheti
 - az óvodai nevelésével,
 - a gyermekvédelmi intézményben elhelyezésével,
 - az általános iskolai oktatásával kapcsolatos költségek (étkezési, utazási költség, az iskola által igazolt tankönyvek, munkafüzetek költsége) megtérítését.

Ezeket a költségeket (amelyek az állami normatíván kívüli egyéb oktatási, intézményi költségeket jelentik) a BÁH (a jegyző útján előterjesztett kérelemre) megtéríti, ha a tankötelezettséget a tanuló a körzeti (a szálláshelyéhez legközelebbi) intézményben teljesíti (Metr., 14. §). A megtérítés részletszabályai csak a menedékesekre terjednek ki, a kérelmezőre nem.

b) A menekült 360 órás alapfokú magyar nyelvi képzésben részesül, amelynek díját és az alapfokú magyar

nyelvvizsga díját a BÁH az intézménynek közvetlenül fedezi, amennyiben a képzésre erre kijelölt intézményben kerül sor. Ennek életkori határa érdemben nincs (Metr., 16. § (1)–(2) bek.).

c) A tanköteles menekült és a menedékes számára a felzárkóztató magyar nyelvi képzés díjmentes, ha alapfokú oktatási intézményben, középiskolában, szakmunkásképzőben vagy szakiskolában folytat tanulmányokat, és a felzárkóztató nyelvi képzésre a BÁH által kijelölt intézményben kerül sor. A BÁH a képzés költségeit az intézménynek fizeti (Metr., 16. § (3)–(4) bek.).

d) A (tanköteles) menekült, ha a szülő jövedelme nem éri el az öregségi nyugdíjminimum összegét, a jegyző útján részesülhet (kezelemre) tanévenként egyszer beiskolázási támogatásban, ha illet az önkormányzattól nem kapott, és

- általános iskolába,
- gimnáziumba,
- szakközépiskolába,
- szakmunkásképzőbe,
- szakiskolába jár.

A támogatás összege legfeljebb az öregségi nyugdíjminimum fele, és benyújtása nincs határidőhöz kötve (Metr., 19. §)

e) A (tanköteles) befogadott, ha vagyontalan, továbbá a családban az egy főre jutó jövedelem nem haladja meg az öregségi nyugdíjminimumot, úgy kérelemre a BÁH az adott intézménynek megtéríti (Itr., 87. §) a befogadott

- az óvodai nevelésével,
- általános iskolai elhelyezésével,
- kollégiumi elhelyezésével,
- gyermekvédelmi intézményben való elhelyezésével kapcsolatos étkezési költségeket.

f) Az általános iskolában tanuló (tanköteles) befogadott, ha vagyontalan, továbbá a családban az egy főre jutó jövedelem nem haladja meg az öregségi nyugdíjminimumot (szociális rászorultság), úgy kérelmére a BÁH tanévkezdéskor beiskolázási támogatást nyújthat az öregségi nyugdíjminimum feléig, illetve egyszeri beiskolázási támogatást adhat (Itr., 90. §).

Nevelési és pedagógiai program, munka

A pedagógusnak egyformán alapkötelezettsége a tanulók nevelése és tanítása. Ahhoz, hogy ebben tekintetbe vehesse a gyermek egyéni képességét, fejlődési ütemét, szociokulturális helyzetét, valamint a „bármilyen oknál fogva hátrányos helyzetben lévő gyermek, tanuló felzárkóztatás tanuló társaihoz” (Köt., 19. §), megfelelő szakmai programot kell készítenie. Bizonyára nincsenek olyan *felzárkóztató programok*,

amelyek éppen a nyelvi és a másol előképzettséget szerzett, más magatartási mintákkal, közösségi szokásokkal érkező tanulóakra vonatkoznak. Ám ezt a hiányt pótolni kellene. Nem célszerű megvárni, míg különleges gondozást igénylővé válik a gyermek, azaz amíg rehabilitációs, szakmai bizottság elé, nevelési tanácsadóba stb. kerül. Amennyiben e szakértői vélemény alapján az igazgató *mentesíteni* kívánja egyes tantárgyak értékelése és minősítése alól, *egyéni foglalkozást* kell a számára szervezni. Sőt *egyéni fejlesztési tervre* van szükség [Köt., 30. § (9) bek.]. A felzárkóztató célú egyéni foglalkozás időkerete azonban igen szűk (a kötelező heti tanórai foglalkozások 5 százaléka [Köt., 52. § (11) bek.]).

Az intézmények feladata, hogy ellassa a hátrányos helyzetű gyermekek *felzárkóztatásával* kapcsolatos tennivalókat, megfelelő intézkedéseket kezdeményezzen, ha a háttérben családi, ifjúságvédelmi okok, magatartászavarok állnak [Köt., 41. § (6) bek.], illetve a nem kötelező tanórai foglalkozások körében *felzárkóztató, fejlesztő foglalkozásokat* szervezzen a törvény szerint maximált időkeretben osztályonként, évfolyamonként [Köt., 52. § (7) bek.].

Ezek módszereit, kereteit illetően is segítséget kellene nyújtani az oktatási intézményeknek. Valószínűleg a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokat nyújtóknak fel kellene készülni e feladatokhoz megfelelő *szaktanácsadással* (például szervezzenek-e az oktatási intézmények szakmai munkaközösséget, intézményközi munkaközösséget a feladatra, annak ellenőrzésére, vagy sem), a pedagógusok önképzésének ilyen tartalmú támogatásával, valamint a már említett programok elkészítéséhez adandó szakmai javaslatokkal (Köt., 36. §). Különösen fontos lenne, hogy a nevelési és pedagógiai programok elfogadása előtt beszerzendő szakértői véleményben (Köt., 44. §) kitérjenek az említett felzárkóztatásra, hiszen a program kötelező eleme a „tanulási kudarcnak kitett tanulók felzárkóztatását segítő program”, akárcsak a helyi tanterv (amely meghatározza, miként lehet az iskolaváltást megvaló-

sítani különbözőzeti vizsgával vagy évfolyamismétléssel, továbbá előírja az ismeretek számonkérésének, minősítésének formáját) [Köt., 48. § (1) bek.].

A közoktatási információs rendszer kiépülésével a tárca, a pedagógus-továbbképzés, a szakmai szervezetek és a civil szervezetek megfelelő adatokhoz juthatnak a felzárkóztatás kialakuló gyakorlatáról. Ehhez természetesen szükség lenne arra, hogy az óvodák és iskolák továbbítsák az információs rendszernek (1) a nevelési programjukat, amely kitér a felzárkóztatás szakmai, módszertani kérdéseire is, (2) közöljenek adatokat a külföldi, magyarul nem tudó gyermekekről mint olyanról, amelyet az adott intézmény „fontosnak ítél”, (3) az iskolák adjanak tájékoztatást a tanórán kívüli foglalkozásokról, a választható nem kötelező tanórai foglalkozásokról, amelyek része a felzárkóztatás is, (5) az iskolák „elmúlt két évben elért fontosabb tanulmányi és más szakmai eredményeiről”, ha ilyennek minősíti a külföldi gyerekek oktatását (Vhr., 2. melléklete).

Pedagógusképzés

A pedagógusokra vonatkozó képzési követelményekről szóló kormányrendeletek vajon kitérnek-e a magyarul nem tudó, más tudásanyaggal és kulturális mintákkal érkező gyerekek felzárkóztatására, tanítására? Ha nem, akkor még nagyobb a gond. Ha igen, akkor azt célszerű a pedagógus-továbbképzésnél is felhasználni, arra építeni.

Továbbképzés

A pedagógusoknak hétévenként, a jogszabályban meghatározottak szerint, továbbképzésben kell részt venniük [Köt., 19. § (8) bek.].

A Pedagógus-továbbképzési Akkreditációs Testületnek, valamint az Országos Köznevelési Tanácsnak kellene ehhez – az oktatási tárca kezdeményezésére – a tartalmi minimumokban megállapodnia. A tárca feladata a pedagógiai szakirodalom beszerzésének megfelelő támogatása, a neveléstudományi kutatások finanszírozása lenne [Köt., 94. § (1) bek. c) és g), 95. § (1) bek. e), 96. § (4) bek.].

A rövidítések magyarázata:

- R = 162/1998. (IX. 30.) kormányrendelet az oktatási miniszter feladat- és hatásköréről
 Köt. = 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról (időközi módosításokkal)
 Vhr. = 20/1997. (II. 13.) kormányrendelet a Köt. végrehajtásáról
 Itv. = 2001. évi XXXIX. törvény a külföldiek beutazásáról és tartózkodásáról (a köznyelvben idegenrendészeti törvénynek nevezik)
 Itr. = 170/2001. (IX. 26.) kormányrendelet az Itv. végrehajtásáról
 Met. = 1997. évi CXXXIX. törvény a menedéjgről
 Mel. = 172/2001. (IX. 26.) kormányrendelet a menekültügyi eljárás részletes szabályairól és a menedékesek okmányairól
 Metr. = 25/1998. (II. 18.) kormányrendelet a Met. hatálya alá tartozó külföldiek ellátásáról és támogatásáról (időközi módosításokkal)

A pedagógusokkal és a fenntartó önkormányzatok munkatársaival beszélgetve megválaszolásra vár néhány fontos kérdés, így különösen a következők:

- Mi történik azzal a tanköteles gyermekkel, akinek nincs bizonyítványa? A menekültek, kérelmezők esetében ugyanis eleve kizárt, hogy a hazai hatóságától érdeklődjön a magyar szerv, netán a követségen keresztül információt vagy iratpótlást kérjen. Hogyan lehet így az előző végzettségét elismerni? Ki jogosult a hiányzó iratot pótolni? Mi legyen ennek a mechanizmusa? Különösen komoly a gond az általános (elemi, alapszintű) iskolai bizonyítvány hiányában, mert ez a felnőttek szakképzésének (például virágkötő vagy targonca-kezelő tanfolyam elvégzése és támogatása a munkügyi szervezeten keresztül) éppúgy

akadálya, mint a továbbtanulásnak, vagy éppen a gépjármű-vezetői jogosítvány megszerzésének.

- Mi a teendő, ha a tanköteles külföldi gyermek (a családjával együtt) eltűnik, azaz nem látogatja az iskolát? Mivel tanköteles, és új címe, iskolája nem ismert, nem lehet kiiratkozott-nak tekinteni, ám vajon meddig kell tanulói jogviszonyát fenntartani? Elegendő, ha az idők végezetéig vezetik a hiányzásait? Esetleg a külföldiek nyilvántartását vezető BÁH-hoz fordulnak az iskolaigazgatók az új lakcímért? Ha az nem élő cím, meddig jogszerű a jogviszony fenntartása, a normatíva igénylése, felhasználása?

- A magyar nyelvi felzárkóztatás szervezését a BÁH minden gyermek esetében (év közbeni jogszabály-módosítás miatt) nem tudja támogatni. Mindezt elkövet ennek érdekében, de a már említett egyéb tervezhetőségi gondok miatt célszerű lenne a BÁH költségvetését kellően rugalmasan meghatározni a kötelező feladatok fedezéséhez.

- A viszonyosságról nehézkes volt a tájékoztatás, noha az a tandíjmentesség miatt fontos az iskola fenntartójának és az iskoláknak is. A tájékoztatás automatikus rendszerét célszerű lenne az oktatási tárcánál kidolgozni.

Bízva abban, hogy az illetékesekkel mielőbb felveszi az Egyesület a kapcsolatot, a kérdésekre kapott válaszokat is haladéktalanul közzétesszük.

Május 23.

A budapesti iskolák tanárainak tartott szemináriumra azokat az iskolákat hívtuk meg, amelyek nagyobb számban foglalkoznak külföldi gyerekekkel. Képviseltette magát a Németh utcai Általános Iskola, a Mérei Ferenc Általános Iskola, a Szerb Nemzetiségi Iskola, a Pannónia Általános Iskola, a Budai Ciszterci Szent Imre Gimnázium, a Magyar-Angol Kéttannyelvű Általános Iskola, valamint a csepeli Gróf Széchenyi Általános Iskola. Meghívottként jelen volt az Oktatási Minisztérium nemzetközi osztályáról Nagy Gábor úr is, valamint a meghívott négy önkormányzat közül a kőbányai polgármesteri hivatal tanügyi osztálya képviseltette magát. A BM BÁH menekültügyi osztályáról Dézsi Gabriella, az UNICEF részéről pedig Takács Katalin jelent meg a délutáni megbeszélésen.

Délelőtt egy kerekasztal-beszélgetésen a meghívott tanárok mutatták be iskolájukat, bemutató a külföldi gyerekek oktatásával kapcsolatos gondjaikat. Ezek közt a leggyakrabban a következőket említették meg.

- *A külföldi gyerekek magyar nyelvtudásának hiányossága.* Az iskolák ezt a nehézséget eltérő módon próbálták kezelni. Ahol a nyelvtanítást maguk fel tudták vállalni, például délutáni nyelvi kurzusokat szerveztek. Ezek jól működtek, és a gyerekek nyelvi felzárkóztatását sikerült is bizonyos mértékben megoldani ott, ahol a szülők együttműködtek, kérték a tanítást, és a pedagógus munkáját meg is tudták valamelyest fizetni.

Ellenben ott, ahol a szülők nem tördtek vele, hogy gyermekeik megtanulnak-e magyarul, és a nyelvórakért még szimbolikus összeg fizetésére sem mutattak hajlandóságot, az iskola próbálkozása a gyerekek nyelvi felzárkóztatásának biztosítására kudarcba fulladt. Maradt a bevált módszer alkalmazása: a gyerek bekerült az osztályba, és menet közben megtanulta a nyelvet, mintegy „rágagadt” a magyar nyelv. Ha a külföldi gyerekek nyelvtanítása hivatalos keretek közt zajlana, és az iskolának lenne rá pénze, a gyerekek nyelvi felzárkóztatása megoldott lenne.

- *Tankötelesség.* Az iskolák többsége már a bemutatkozó részben kitért arra, hogy nincsenek tisztában vele, ki a tanköteles, ki a tandíjmentes, egyáltalán milyen vonatkozásai vannak a különböző tartózkodási engedéllyel rendelkező iskoláskorú gyerekek beiskolázásának. A tanárok jogi kérdésekben is teljesen magukra vannak hagyva, saját maguknak kell utánajárniuk a külföldi gyerekek oktatását szabályozó törvényeknek, olyan kérdéseknek, mint a tandíjmentesség, a normatíva, a beiskolázási hozzájárulás stb. Nem kaptak

segítséget sem az Oktatási Minisztériumtól, sem a helyi önkormányzattól. Így az iskolák, ahelyett, hogy a gyerekek nevelésével, oktatásával foglalkoznának, a törvények értelmezésére, különböző kiskapuk keresésére fordítják idejük, energiájuk jelentős részét. Ezeket számba véve nem csoda, hogy a tanárok belefáradtak a szelmalomharcba, nincs energiájuk még külön foglalkozni a rászoruló gyerekekkel. Még az is felmerült, hogy csak azokat a gyerekeket veszik be az iskolába, akik lakhelyük szerint erre jogosultak.

- *Beilleszkedés.* A kerekasztal-beszélgetés során sok kérdésre kerestük a választ: hogyan érintette az iskolákat a külföldi gyerekek megjelenése, volt-e az iskolában a gyerekek befogadására hely, voltak-e konfliktusok a magyar és a külföldi gyerekek közt, mi alapján helyezték el ezeket a gyerekeket az osztályokban, milyen iskolai háttérrel érkeztek a gyerekek? Az iskolák nyitottak a külföldi gyermekek befogadására, létszámgondjaik nincsenek. Komolyabb konfliktusok nem voltak a magyar és a külföldi gyermekek közt. Ha egymást cukkolták a gyerekek, ezeket a helyzeteket a pedagógusok sikeresen kezelték. Ugyanakkor gondot okoz, hogy a külföldi gyermekeknek eltérő az iskolai hátterük. Gyakori, hogy egy-egy tantárgyat egyáltalán nem is tanultak saját hazájukban, de az is előfordul, hogy más tantárgyakból jóval felkészültebbek, mint a magyar gyerekek. Nyelvi gondjaik miatt a külföldi gyermekek nehezen értik meg a nem reál tantárgyakat, nehéz elemezniük, megérteniük a magyar irodalmat és a történelmet.

A gondokat enyhítené egy pedagógiai asszisztens jelenléte, akinek munkaviszony keretében (szerződéssel, munkaköri leírással) lenne egyik fő feladata a külföldi gyermekek felzárkóztatása. A tanárok külföldi látogatásaik során találkoztak ilyen asszisztensekkel, és úgy vélik, munkájukat nagyban segítené, ha a magyar iskolarendszer is átvenné ezt a mintát. Nemcsak a külföldi gyermekek felzárkóztatását tudnák segíteni, hanem a roma gyermekekét is. Az ő felzárkóztatásukra van anyagi fedezet, az etnikai kvóta, ezt kellene kiterjeszteni a külföldi gyermekekre is. Így megoldódna a nyelvtanítás anyagi gondja, a pedagógiai asszisztens révén pedig biztosítva lenne a külföldi gyermekek nyelvi és szaktantárgyi felzárkóztatása.

Délután főleg módszertani kérdésekkel foglalkoztak az előadások és a hozzászólók.

- Orsós Éva meghívott előadóként a Világbank felkérésére készült, roma gyerekekre vonatkozó kutatásról tartott rövid beszámolót. Az előadó hangsúlyozta azokat a jellemzőket, amelyek a külföldi és a roma gyerekek oktatásában, iskolai nevelésében egyaránt fontosak lehetnek. Olyan iskolákról beszélt, amelyeket roma vagy nem roma emberek hoztak létre roma diákok számára. Mondandóját a pedagógusok, a külső-belső környezet, valamint az iskola, a szülői ház és a saját közösség hármasa köré csoportosította. A pedagógusok részéről nagyon fontos a személyes felelősség vállalása. A tanárnak hinnie kell abban, hogy a roma gyerek képes arra, hogy jobb eredményeket nyújtson, képes a jobb tanulásra. A külső-belső környezet fontossága az oktatás-nevelés korai megkezdésében, a nevelés folyamatossá tételében játszik szerepet. Az iskola, a szülői ház és a saját közösség hármásának támogatása fontos a gyerek iskolai beilleszkedésében. Ha ez a hármasság hiányos, kevés a gyermek esélye a sikeres beilleszkedésre, nevelésre. A közösség jelenléte, a szülőkkel való sikeres együttműködés, kapcsolattartás, kapcsolat kialakítás segítheti a gyerekek gyorsabb beilleszkedését. A pedagógusoknak a roma gyerekekhez való hozzáállását jellemzi, vajon mennyiben tekintették a roma szülőt zavaró tényezőnek. A Világbanki kutatás során olyan iskolák tették szóvá a jelenséget, mint a szolnoki Esély Iskola, a pécsi Gandhi Gimnázium stb. Ezek az iskolák olyan problémákat említettek, olyan szülőkkel való konfliktusokat, amelyek szerintük nehézséget okoznak a gyerek iskolai beilleszkedése során. A pedagógusok negatív

tényként említették a gyerekek a szülőhöz való tartozását. Azt nem vették figyelembe, hogy a szülő az elsődleges nevelő, őt el kell fogadni, és őt elfogadva könnyíthető meg a gyermek beilleszkedése. Erősíteni kell a szülő-pedagógus kapcsolatot, mert így sokkal könnyebbé válik a roma gyermekek elfogadása, integrációja. Természetesen voltak iskolák, ahol a pedagógus-szülő kapcsolat úgy próbálták erősíteni, hogy kihelyezett szülői értekezleteket tartottak: a pedagógusok felkeresték a különböző településeken a roma családokat, és helyben tartották meg a szülői értekezleteket. Sok esetben azért nem vesznek részt a szülők az iskolai értekezleteken, mert gondot jelent nekik az utazás. Más előnye is van a kihelyezett szülői értekezleteknek: a pedagógusnak alkalma nyílik a gyermek lakhelyének megismerésére. Nemcsak az iskola nevelhet, de sok esetben a szülő is taníthatja az iskolát, és ez a plusz a magyarországi gyermekek számára is fontos lehet. A roma gyerekekkel foglalkozó iskolák feladata minél szélesebb kapcsolatrendszer kialakítása azon intézményekkel, ahol a roma gyerekeknek továbbtanulási lehetőségeik lennének. Miért fontos ennek a hálózatnak a kiépítése? Először is a különböző problémahelyzeteket a roma gyerekek másképp élik meg. Esetükben nem olyan hathatós a problémamegoldás sikeressége, mint a magyar gyerek körében, mivel a roma szülők is hasonló gondokkal küszködnek a problémakezelés terén: nincs meg a tapasztalatuk, hogyan kell intézményekkel kapcsolatot teremteni, hogyan intézzék gyermekeik továbbtanulását. Az iskolák segíthetnek azzal, hogy ők teremtik meg a kapcsolatot az érintett intézményekkel. Ezért tapasztalható, hogy azok az iskolák, amelyek roma gyermekek felzárkóztatását, nevelését vállalják, egész napos iskolák, állandó jelleggel nyitva tartanak, hogy bármikor, bármilyen probléma esetében segítséget kérhessen a gyerek (és a szülei). Felmerül a kérdés: vajon szabad-e párhuzamot vonni a külföldi gyerekek és a roma gyerekek iskolai integrációja között? Mivel migráns gyerekekkel foglalkozó pedagóguskutató és szaktekinthető Magyarországon egyelőre nincs, ezért a roma kutatás vonaláról hasznos lehet átvenni olyan eredményeket, amelyek segíthetik a migráns gyerekekkel foglalkozó pedagógusok munkáját, figyelemmel a különbözőségekre.

Modellként egy skóciai iskolát mutatott be Orsós Éva. Az iskola specialitása a diákok különböző nemzetiségéből fakadt: nem egy-két nemzetiség képviseltette magát itt, hanem öt-hat eltérő

vallású, kultúrájú gyerekcsoport is elku-lonítható volt. Hogyan kezelték a különbözőségekből fakadó problémákat? Dél előtt olyan tevékenységet folytattak a gyerekekkel, amely megfelelt az adott országban a tananyagnak. Délután öt csoportra (a helyzettől függően) osztották a gyerekeket: a kisebbségek egy-egy csoportot alkottak, és mindegyik csoporthoz az adott kisebbséghez tartozó felnőtt is csatlakozott. A felnőttek többnyire a gyerekek szülei, testvérei vagy fiatal önkéntesek, akik részt vesznek az iskola délutáni tevékenységeiben. Tulajdonképpen ez utóbbi fiatalok irányítják a gyerekeket, foglalkoznak velük. Ilyenkor nyílik alkalom a délelőtti történetek ábeszélésére, a kérdésesre. Rögzítjük a délelőtti elhangzottakat, vagy megoldják azokat a gondokat, melyeket a délelőtti folyamán nem tudtak tisztázni. A tapasztalat azt mutatta, hogy nagyon nagy jelentősége van a délutáni tevékenységeknek, mert érezhetően enyhült a gyerek-pedagógus konfliktus. A közreműködő fiatalok valójában a szülői ház és az iskola közti hidat építik ki, miközben megteremtődik és erősödik a saját közösség az iskolában.

Orsós Éva a kínai gyerekek oktatásával, felzárkóztatásával kapcsolatban az előbbieik alapján javasolta: a kultúra értékei legyenek jelen az iskolában is. Például a délelőtti órák keretében, vagy akár kínai pedagógus alkalmazásával heti egy-két alkalommal, ezáltal biztosítva a gyerekeknek a saját közösségük közegét. Ma nincs olyan szakember, aki a mindennapi munkában segítséget nyújthatna a pedagógusoknak, nincs kidolgozott módszertani háttér a probléma megoldásának. Az eddigi tapasztalatok, ismeretek birtokában törekedni kellene egy használható módszer kidolgozására; ehhez természetesen az kellene, hogy minél több érintett pedagógus közlétegye saját tapasztalatait.

- Az EC-PEC Alapítvány „Lépésről lépésre” programját a Mérei Ferenc Általános Iskola tanítója, Görög Katalin vázolta fel. Ennek legfontosabb része olyan környezet kialakítása, amely megőrzi, továbbviszi a gyermek tanulási vágyát, szeretetét. Olyan napi programot dolgoznak ki a pedagógusok a gyerekekkel együtt.

amelyen nem változtatnak, így a rituális jellege megmarad, és csak az idő múlásával építenek be több és több, a gyermekek által hozott elemeket. Minden reggel köszönéssel kezdik a napot, amit a napi teendők megbeszélése követ. A lényeg, hogy minden gyermek, még aki nem is ismeri a nyelvet, bekapcsolódjon a munkába. A menekült gyerekek körében a bekapcsolódás gyakran nagyon hamar megvalósult: megtanulták a köszönést, átvették, és rövid időn belül feladatokat is vállaltak. A reggeli órák egy szőnyegen zajlanak, erre ül minden gyerek, itt zajlik a frontális munka. Ezt követi az egyéni munka a tanulószobákban, ahol gyerekekre osztott kérdéseket beszélnek meg, a tanár egyénileg foglalkozik a gyerekekkel. Az osztályban az első pillanattól kezdve láthatók a szókérttyék, majdnem minden berendezési tárgyon megtalálható annak nagy, nyomtatott betűkből kirakott neve. A névtáblás megjelenítés egyfajta vizuális memorizálást segít elő, a gyerekek nap mint nap látja a szóképet, tudja, mit jelent, és memorizálja a szót. Ez a folyamat nyomon követhető olyan játékokban, amikor azonos betűvel kezdődő szavakat kell a gyerekeknek gyűjteniük. A menekült gyerekek mindig nagyon jók voltak ebben a versenyszerű játékban, ugyanis az osztályban található névkártyákat is felhasználták a szógyűjtéshez, mert azt már hamar, jól begyakorolták, megjegyezték. A program fontos szerepet tulajdonít a szülők bevonásának. Bármikor bemehet egy-egy szülő az osztályba, végignézheti az órát, kérdezhethet, megnézheti a gyerekek egyéni munkáját, bekapcsolódhat a gyerekek délutáni tevékenységébe. Mivel a „tanrend” projektoktatás jellegű, egy-egy évben általában három-négy témát dolgoznak fel a gyerekek és a tanító javaslata alapján. Így került például az ideai témák közé a kenyér. Ezt a témát az egyik gyerek hozta a csoportba, mivel az édesapja kenyérsütéssel foglalkozik. Ugyanakkor a gyermek arab származású édesapja okán nemcsak a kenyérsütés mikéntjét, rituáléját beszéltek meg, hanem az arab étkezési szokásokat is. Minden kiválasztott téma összekapcsolódik a kulturális háttérrel, így a gyerekeknek alkalmuk nyílik saját kultúrájuk ismertetésére (például az osztályban az afgán gyerekek bemutatták saját öltözködési szokásaikat a magyar gyerekeknek). A gyerekek

értékelése is eltér egy normál iskolától. A tanárok az ösztönző jellegű értékelést tartják a legjobbnak: azt értékelik, amit a gyerek tud, hogy így ösztönözzék őket a további tanulásra. Tulajdonképpen csak a harmadik, negyedik osztálytól kapnak értékelést a gyerekek, az első két évben szóvegesen értékelik, mit ért el a gyermek addigi iskolai nevelése során.

• Csongor Anna oktatáskutatóként a külföldön működő multikulturális iskolák példáját említette előadásában. Ő is hangsúlyozta a tanárok mellett működő, az oktatói munkát segítő pedagógiai asszisztens fontosságát. Ugyanakkor nagy hangsúlyt kell fektetni az iskola-szülő kapcsolatra is. A tanárok munkájának egy része épp erre épül, bevonják a szülőket is a nevelési munkába. Mivel a fluktuáció jelenségével is számolniuk kell ezeknek az iskoláknak. Amerikában például azt a megoldást találták ki, hogy „vándor-bizonyítványt” állítottak ki a gyerekeknek. Ezt a bizonyítványt akkor kapta kézhez a gyerek, amikor a családjával más helyre költözött, és emiatt más iskolában kellett folytatnia tanulmányait. A bizonyítvány azért is fontos, mert a következő iskola informálva van arról, milyen tantárgyakat tanult a gyermek, milyen eredményeket ért el az előző iskolájában. A magyarországi iskolák nemegyszer szembesülnek a bizonyítvány hiányával. A külföldi gyermekek nem minden esetben tudják magukkal hozni ott-honi bizonyítványukat. Segítség lenne számukra az említett bizonyítvány, ha a gyerek az országon belül vált iskolát. Módszertani érdekességgé említette Csongor Anna a külföldi iskolák projekt módszerét. A gyerekeket nem egyből a teljesítményközpontú oktatási rendszerbe integrálják, hanem a projekt módszerrel alkalmat adnak nekik a saját tudásuk érvényesítésére. Nem kerül a gyermek egyből versenyhelyzetbe, hanem azt viszi bele a projektbe, amit tud, amire képes. Így tulajdonképpen az első pillanattól kezdve aktív részese lehet az osztályközösségnek, nem kérdőjelezi meg tudását, és nincs kitéve a versenyhelyzet szülte diszkriminációnak sem.

A BÁH menekültügyi osztályának képviselője elmondta: azok az iskolák, amelyek menekült gyerekeket oktatnak, valamivel jobb helyzetben vannak, mint sorstársaik. Az 1999-es törvénymódosítás után, amikor a befogadott státusú gyermekek is tankötelessé

váltak, a hivatal pályázati lehetőséget biztosított a befogadott gyerekek oktatásában érintett iskoláknak. Így pályázni lehetett nyelvi felzárkóztató programokkal, melyek anyagi háttérrel az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága nyújtotta. Ezzel a lehetőséggel élve az iskolák nagy része nyelvi képzésben részesíthette a menekült gyerekeket. Kérdés, hogy mi történik abban az esetben, ha a nyelvoktatáshoz szükséges anyagi keretet az ENSZ már nem tudja fedezni. A BÁH szeretné fenntartani a folyamatos pályázás lehetőségét, de ehhez meg kell találni a szükséges forrásokat.

Hogyan tovább? A felzárkóztató programok szükségességét senki sem vitatta, de a programok összeállítását, kidolgozását illetően három lehetőség merült fel. Az első, hogy már meglévő külföldi programokat vegyünk át, és azokat a hazai viszonyokra átváltatva alkalmazzuk. A másik lehetőség, hogy a roma gyerekek számára készült felzárkóztató, fejlesztő programokat adaptáljunk a migráns gyerekekkel való foglalkozás során. A harmadik és az iskoláknak leginkább elfogadható megoldás, hogy azok az iskolák dolgozzanak ki ilyen jellegű programokat, ahol már többéves tapasztalat halmózódott fel a külföldi gyerekekkel való foglalkozásban. Több iskola belső használatra már készített is nyelvi felzárkóztató programokat. Jó lenne ezeket egy kézikönyvben összegyűjteni, és másoknak is hozzáférhetővé tenni.

Medgyesi Anna és Barcsy Mónika
programfelelősök

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit

Felelős kiadó:

Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület

A hírlevelet gondozta a Sík Kiadó Kft.

Tipográfia, tördelés: Beck Bajánka

Nyomás: Nagy és Társa Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: MENEDÉK EGYESÜLET, 1074 Budapest, Rákóczi út 80. II. em. 2/a. Tel.: 322-1502, fax: 479-0272.

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

VIII. évfolyam 7-8. szám

2002. július-augusztus

Néhány jó tanács

A tartózkodási engedély megszerzése miatt sok az ügyintézésre a panasz. A nyári sorállás közben a következő tanácsokkal szolgálunk a *Magyar Hírlap* cikke (2002. június 22.) nyomán, továbbá közzétesszük a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal és egységeinek címlistáját.

◆ A tartózkodási engedély meghosszabbításához nem kell ismételt az ÁNTSZ intézetében a költséges vizsgálatokat elvégezni, hanem elegendő, ha a külföldi nyilatkozik arról, hogy nem szenved közegészséget veszélyeztető betegségben.

◆ A budapestiek és a Pest megyében élő külföldiek ügyintézésére nem csak a központban, hanem a kőbányai Harmat utca 131. szám alatt is mód van. Ugyanakkor az utcában a házszámok kissé a lakótelepekre emlékeztet. A számozás ugyanis a 109-esnél véget ér, majd a 179-essel folytatódik. A kettő között egy nagy rétet terül el, és a közepén egy kartontábla hirdeti, hogy a 131-es szám

még kb. másfél kilométernyire van. A fővárosi hivatalvezető ígérete szerint rövidesen megfelelő tájékoztató táblát helyeznek el, mert valóban embert próbáló az odajutás.

◆ Ha egy külföldi úgy érzi, hogy vele szemben hátrányos megkülönböztetést alkalmazott az ügyintéző, haladéktalanul keresse meg panaszával dr. Erdélyi István hivatalvezetőt. Jelezze a történeteket, és a hivatalvezető vizsgálatot kezd.

◆ A tartózkodási engedély meghosszabbítása több hetet vesz igénybe, így addig a külföldi nem tud hazautazni. Például akinek decemberben jár le az engedélye, rendszeresen nem tud az ünnepekre hazalátogatni. A hivatalvezető tanácsolja, hogy a külföldi levélben keresse meg a hivatalt, ha a külföldi út miatt nem áll módjában határidőn belül az engedélyt meghosszabbíttatni.

◆ A meglehetősen sok külföldit foglalkoztató cégeknek kérésre rugalmas ügyintézészt nyújt a hivatal. Külön

A TARTALOMBÓL:

- ☐ A munkaerő jön vagy megy?
- ☐ Beszélgetés menekült gyerekekkel
- ☐ Integrációs házak átadása
- ☐ A közvélemény a menekültekről
- ☐ Az egyház a menekültekért

időpont adnak dolgozóiknak, munkatársaiknak (VIP ügyintézés), és ehhez külön ügyintézőről is gondoskodnak.

◆ Jelenleg az ügyszálalékok miatt nem igazán él a sürgősségi kérelem intézménye, így nem érdemes ezzel próbálkozni. Ugyanakkor a hivatalban törekednek rá, hogy az ügyintézők egységesen és következetesen értelmezzék a jogszabályokat, kerülve a nagyobb fennakadásokat az ügyintézésben. Ezt rendszeres képzésekkel segítük elő.

A BM Bevándorlási és Állampolgársági Hivatala, valamint területi szervei

Szervezet neve, címe	Illetékessége	Ügyfélszolgálat
BM BÁH	Első fokú szervként bizonyos ügyekben és jogorvoslati szervként az egész országra	1903 Budapest, XI. Budafoki út 60. Pf. 314. ☎ 463-9100
Budapesti és Pest Megyei Regionális Igazgatóság	Főváros, Pest megye	1903 Budapest, XI. Budafoki út 60. Pf. 314. ☎ 463-9100 1104 Budapest, X. Harmat u. 131. ☎ 433-0480
Észak-alföldi Regionális Igazgatóság	Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Jász-Nagykun-Szolnok megye	4031 Debrecen, Kürtös u.8. ☎ (06-52) 503-840 4400 Nyíregyháza, Bessenyei tér 11. ☎ (06-42) 311-666 5600 Szolnok, Dr. Sebestyén Gyula krt. 5. ☎ (06-56) 501-600/1842 BM Debreceni Befogadó Állomás 4034 Debrecen, Sámsoni út 149. ☎ (06-52) 445-359, 413-880 Közösségi szállás 4301 Nyírbátor, Bocskai út 2-4. ☎ (06-42) 201-277

Szervezet neve, címe	Illetékessége	Ügyfélszolgálat
<i>Észak-magyarországi Regionális Igazgatóság</i>	Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves, Nógrád megye	3525 Miskolc, Kazinczy u.32. ☎ (06-46) 500-690 3100 Salgótarján, Rákóczi u.40. ☎ (06-32) 421-660 Eger, Klapka Gy. u. 3. Közösségi szállás 2600 Balassagyarmat, Ady E. út 2. ☎ (06-35) 300-599
<i>Dél-dunántúli Regionális Igazgatóság</i>	Baranya, Somogy, Tolna megye	7623 Pécs, Athinay Simon u. 7-9. ☎ (06-72) 518-720 7400 Kaposvár, Szent Imre tér 14/c ☎ (06-82) 502-700/2446 7100 Szekszárd, Tartsay Vilmos u. 2. ☎ (06-74) 501-192 Közösségi szállás 8800 Nagykanizsa, Erdész út 26. ☎ (06-93) 537-358
<i>Közép-dunántúli Regionális Igazgatóság</i>	Fejér, Veszprém, Komárom-Esztergom megye	8000 Székesfehérvár, Arany János u.10. ☎ (06-22) 510-650 2800 Tatabánya, Komáromi u.2. ☎ (06-34) 514-750 8200 Veszprém, Bajcsy-Zsilinszky u. 2. ☎ (06-88) 428-022 BM Bicskei Befogadó Állomás 2060 Bicske, Csabdi út 20. ☎ (06-22) 413-517, 413-880
<i>Nyugat-dunántúli Regionális Igazgatóság</i>	Győr-Moson-Sopron, Vas, Zala megye	9026 Győr, Szövetség u.15-17. ☎ (06-96) 510-690 9701 Szombathely, Deák F. u. 75. ☎ (06-94) 521-044/1044 8901 Zalaegerszeg, Kossuth Lajos u. 45-47. ☎ (06-92) 311-510 Közösségi szállás 9026 Győr, Szövetség u. 15-17. ☎ (06-96) 317-288 Idegenrendészeti fogda Szombathelyi Határőr Igazgatóság épülete
<i>Dél-alföldi Regionális Igazgatóság</i>	Bács-Kiskun, Csongrád, Békés megye	6714 Szeged, Londoni krt.15. ☎ (06-62) 549-140 6000 Kecskemét, Batthyányi u. 14. ☎ (06-76) 481-249 5600 Békéscsaba, Bartók Béla u.1-3. BM Békéscsabai Befogadó Állomás 5600 Békéscsaba, Kétegyházi út 10. Pf. 1. ☎ (06-66) 445-359, 445-029

A munkaerő jön vagy megy?

Arról, hogy hány magyar állampolgár vállal jogszerűen munkát külföldön, a Foglalkoztatási Hivatalban sincsenek adatok (Magyar Hírlap, 2002. április 8.). Csak azt tudja a hivatal, hogy a kétoldali kormányközi egyezményekben biztosított kvótákat mennyiben töltik ki a magyarok.

A legnagyobb létszámban továbbra is Németország várja az ittenieket, évi 2000 fő erejéig lehet munkavállalási engedélyt kiadni számukra. 2001-ben összesen 1659-en jelentkeztek, és mindössze 1087 ember kapott engedélyt. A másik lehetséges munkavállalási hely Ausztria, ahová 600 gyakornok mehet. Ezt a keretszámot tavaly az első félévben betöltötték, idén pedig már az első negyedévben betelt a létszám. Az osztrák határ mentén élők közül évi 1200 ingázónak adnak ki munkavállalási engedélyt. E részadatokból nem, hanem csak célzott felmérésekből derül ki, hogy inkább csökken a fiatal diplomások körében a külföldi munkavállalási kedv.

A Gordio Tanácsadó Csoport Kft. összesen 873 fiatal diplomást kérdezett meg, s arra jutottak, hogy 22 százalékuk menne külföldre dolgozni (*Népszabadság*, 2002. január 29.). A tanácsadó cég 1999-ben is elvégezte a felmérést, és ahhoz viszonyította a csökkenést, mégpedig a munkahely-választási preferenciasorrend alapján. A válaszadók szerint akkor a külföldi munkavállalás állt az élen, míg idén ez a fontossági sorrendben csak a harmadik lett. A külföldön dolgozni kívánók között most is vezetnek a műszaki végzettségű fiatalok, főként az informatikusok és a kutatás-fejlesztésben jártasak. Ugyanakkor az egészségügyben dolgozók érdeklődése nem csökkent a külföldi munkavállalási lehetőség iránt. Csak Németországban idén 120, öt éven belül pedig további 300-450 megüresedő praxisban szeretnének magyar háziorvosokat foglalkoztatni (*Népszabadság*, 2002. július 6.).

A Magyar Orvosi Kamarához az első ajánlat még Norvégiából érkezett, és a pusztán hírre, konkrét állásajánlat nélkül is 800 szakorvos regisztráltatta magát. Svédországba pedig már kiutazott az a 17 orvos, akik Göteborg megyében három évre szerződtek, mert a messze fizetéseknek és a legmodernebb orvosi felszerelésű kórházi munkának nem tudtak ellenállni. A német ajánlat a kamaránál arra hivatkozik, hogy a nyugdíjazás miatt megüresedő orvosi helyekre szeretnének magyar gyógyítókat foglalkoztatni. Persze az itthoni többszörös fizetésért, és ehhez elegendő, ha a jelentkező 45 év alatti, van belgyógyászati szakvizsgája, valamint beszél németül. A kamara háziorvosi szekciójának vezetője szerint azért nem kell félni attól, hogy tömegesen

útra kelnek az orvosok. A fő akadály a nyelvtudás. Ugyanakkor itthon már több tucat háziorvosi praxis betöltetlen, mert a fiatal szakorvos-jelöltek nem tolonganak a háziorvosi munkáért. A német felhívás alapja azonban a berlini kormány döntése volt még decemberben, amely megfogalmazta, hogy a házi betegápolás, az idősök gondozása és a kórházi asszisztencia biztosítása olyan ápolói, egészségügyi személyzet „importját” igényli, amely elsősorban Lengyelországból, Magyarországról, Csehországból és Szlovákiából ellátandó ki (*Népszava*, 2001. december 24.). A döntés értelmében például a nem hivatásos betegápolók legfeljebb három évre alkalmazhatók családoknál, az otthoni idős, ellátásra szoruló személy gondozására, valamint a ház körüli munkák elvégzésére. A Családügyi Minisztérium sem tudta pontosan meghatározni, hogy a kormány döntése cselédimpontra irányul-e vagy a hiányzó nővéri munka pótlására. Ezért nem csoda, hogy a házi betegápolók és a munkaadók szervezetei tiltakoznak, elsősorban a bérek leszorítása (dömpingbér) és a német betegápolók elbocsátása, munkanélkülisége miatt. Az alacsony bér napi 45 DM, miközben a német betegápoló cégek napi nyolcórás ellátásért 200-400 DM-et számolnak fel. Ez egy átlagos jövedelmű családnak megfizethetetlen. Ennél ugyan olcsóbb a nagymama idősök otthonában ápolása havi 4-5 ezer DM-ért, de a betegápoló házicseléd új lehetőségével nem versenyképes. A lengyel ápolónők örülnek, hogy az eddig feketén végzett munkájuk kockázatmentessé válik, nem kell félni a razziáktól és kiutasítástól. Katowicében már két éve működik egy vállalkozó, aki 140

embert foglalkoztat, idős gondozást végeznek lengyel családoknál. Ha valaki megkeresné Németországból, azonnal tudna ajánlani 5-6 szakképzett ápolónőt, akik szívesen vállalnák a szomszéd országban a munkát, hiszen így legalább ötszörösét kereshetik az otthoni jövedelmüknek.

Az elszívóhatás tehát létezik, de vajon a csatlakozó államok mások számára hasonlóan vonzóak? A *Lege Artis Medicine* szaklapban közzétett kutatás adatai szerint alaptalanok a hazai egészségügyi foglalkoztatók félelméi, miszerint előzőnk Magyarországot a külföldi orvosok, ápolónők, kiszorítva őket a munkaerőpiacról. A kutatást végző Balázs Péter professzor (SOTE) bizonyította, hogy sokkal kevesebb külföldi orvos dolgozik hazánkban, mint azt az egészségügyi dolgozók feltételezik (*Népszabadság*, 2002. január 30.). Magyarországon mintegy negyven ezer orvost tartanak nyilván, és ebből csupán 2400-an vándoroltak be, főként 1990-től Romániából és Ukrajnából. Az adatokból kiderül, hogy legtöbben fogorvosként és háziorvosként dolgoznak: a 6400 háziorvos 7,6 százaléka külföldön szerezte diplomáját. A Magyar Orvosi Kamara szerint ők az okok az állásokat töltik be, amelyekre a helyi önkormányzatok hosszas keresgélés után sem találtak jelentkezőt. Am az Országos Alapellátási Intézet főigazgatója vitatja a felmérés eredményét, mivel a kutatók nem vették számba azokat a határon túlról érkezőket, akik még nem honosították a diplomájukat, de ennek ellenére már részt vesznek a gyógyításban (szabálytalanul). A Szakorvosi Védőegylet vezetője csak saját benyomásaira hivatkozott, és óvott mindenkit a határon túliak megmondólag foglalkoztatásától. Például azért, mert nem ismerik az orvosi szaknyelvet magyarul, így az általuk adott diagnózis, lelet nem értelmezhető. Tudomása szerint van olyan kárpátaljai háziorvos Miskolc környékén, aki tol-mácsával együtt járja a körzetét.

Születésnap beszélgetés

A most hetvenéves Horn Gyulával beszélgetett a *Népszabadság* munkatársa, megemlékezve arról, hogy 1989. szeptemberében megnyitották a magyar-osztrák határt az NDK-s turisták előtt. „Németh Miklóssal és másokkal együtt azt a nézetet képviseltem, hogy az akkori viszonyok közepette nem lehet egyszerre elnyerni a szuverenitást. Lépésről lépésre kell haladnunk. A másik: mi nem konzultáltunk erről a szovjet vezetéssel, s például ugyanúgy nem beszéltük meg előtte a magyar-izraeli diplomáciai kapcsolatok helyreállítását, vagy az NDK-beli kiengedését, miként a szögesdrót lebontását sem. Nem a bizalmatlanság miatt, hanem azért, mert ha konzultálunk, akkor állásfoglalásra kényszerítjük a szovjet vezetést és a Varsói Szerződést. Ez pedig megghiúsította volna a magyar lépéseket. Szerintem a politikában olyan helyzeteket kell teremteni, amelyek lehetővé teszik, hogy cselekedjünk.” (*Népszabadság*, 2002. július 5.)

Beszélgetés menekült gyerekekkel

A program keretében a Menedék Egyesület 2002 februárjában több irányított beszélgetést szervezett. Ezek több tanulság levonására alkalmat adnak, és igen sok információt tartalmaznak. Ezekből szemezgetünk.

Az első alkalommal afgán, kínai, szerb, örmény, szír, algériai és angolai (kis)kamasz lányokkal, míg a második alkalommal fiúkkal beszélgetett az egyesületben Bugarszki Zsolt és Simonovics Bori. A gyerekeknek általában elég jó a magyar nyelvtudásuk. A téma a menekültlét, a magyarországi, ezen belül az iskolai beilleszkedés volt.

• **Helyzetértékelés.** Az egyik jellegzetesség, hogy a helyzetükkel alapvetően elégedett lányok nemcsak általában az ittlétüket, hanem minden egyes részletet pozitívan értékelnek a jelenből visszatekintve saját magyarországi közelmúltjukra. Azok pedig, akik alapvetően rosszul érzik itt magukat, hajlamosak csak negatív példákat említeni. Többeknek meghatározó élménye a tábor, amelyre még kérdés nélkül is visszatértek. Nem csoda, hiszen önmagát mind egyikük menekültnek, nem pedig örménynek, szíriainak vagy éppen angolainak nevezi, akárcsak a többi gyereket. „Az iskolában voltak még menekültek”, vagy „a többi menekülttel mentem az iskolába” típusú fordulatok jelzik ezt. Többségük azt sem tudta, merre van Magyarország. A szerb lánynak viszont éppen azért volt nehéz, mert turistaként már sokszor járt itt, és otthon, Jugoszláviában jól érezte magát, soha sem gondolt arra, hogy valaha menekülni fog, és éppen ide. A szír és az afgán gyerek már nem szeretne hazamenni, az örménynek viszont honvágya van, és nem szereti a magyarokat, mert itt piszkálják. Az ételeket furcsának, de finomnak találták (kivéve a menzát, amely teljesen rugalmatlan, vallási, étkezési különbségeket egyáltalán nem vesz figyelembe), a magyarokat pedig egyfelől kétszínűnek, komolynak, morcosnak, másfe-

lől barátságosnak, befogadónak, segítőkésznek és kedvesnek. Eddigi életük legnehezebb próbatételének a beilleszkedést és a barátok szerzését tartják.

• **Tanárok.** Az itteni iskolában a tanárokat általában segítőkésznek látták, akik mindenféle nyelven próbáltak velük érintkezni. Véleményük szerint az a jó tanár, aki nem tesz különbséget a gyerekek között, hanem csak azt nézi, ki hogyan tanul. Az örmény lány úgy hiszi, csak azért kap rosszabb jegyet, mert külföldi, míg az afgán lány éppen azt említette, hogy bár nem tudott megfelelően magyarul, jobb jegyet kapott, kedvezményeket élvezett, mert nem magyar anyanyelvű. Például haladékosan kap a versek tanulására, elnézőbbek vele a tanárok. A fiúk inkább pozitív élményekről számoltak be tanáraikkal kapcsolatosan.

• **Iskolatársak, kapcsolatok.** A gyerekek viselkedését az otthoni minták határozzák meg (például a szülők menekültekkel kapcsolatos elutasító magatartása), de sokan hivatkoztak arra, hogy azért nem szeretik őket, mert irigylik jó tanulási eredményeiket, tanári kivételezést látnak ebben, vagy egyszerűen a gyerekek egymástól tanulják a csúfolódást. A piszkálódás fő oka, hogy számon kérik: miért pont Magyarországra jöttek, miért nem mennek már haza. A menekült gyerekek megtanult reakciója, hogy erre nem figyelnek oda, bár előfordult, hogy más megvédte őket. Kezdetben csak egymással barátkoztak, és hosszabb idő kellett a magyar barátok megszerzéséhez. A szír lány az osztályelső, és ezt nehezen bocsátották meg neki. A szerb lány pedig úgy fogalmazott: „Az angolból jelest még elfogadták, de hogy történelemből is ötöst kaptam, azt már nem! Ezért nem is szóltak hozzám.” A másik piszkálódási ok az eltérő vallás. Az iszlám gyerekeknek az ünnepek megtartása, az étkezés (például a napközis koszt), a böjt, az eltérő öltözködés jelent nehézséget. A fiúk beszámolója szerint a szálláson, táborban élők nehezményezik, hogy nem tudják barátaikat fogadni, illetőleg a lakáskörülmények miatt (például egyetlen szoba van) kirekesztik őket a korosztályukra jellemző tevékenységekből (például nem lehet születésnapra zsúrt rendezni).

„Milyen volt először a gyerekekkel?”

„Most már jobb. Ebben az iskolában jobb, de Bicskén nem. A barát-

nómmal voltam, mentünk haza, és a másik oldalról valaki mondta, hogy ott vannak a menekültek. Mindenki ránk nézett, és az meg olyan...”

„Mit jelent az, hogy menekült?”

„Hát nem tudom, nem kérdeztem soha meg.”

„Hogy nem magyar.”

„Én sok iskolát cseréltem már. Az elég rossz. De nem mindig azért, mert rosszak a gyerekek, hanem mindig más városokba kellett menni, menekülttáborokba. Először Balassagyarmaton voltunk, ott a második első félévet kezdtem el. Ott tanultam meg írni és olvasni magyarul. Aztán Békéscsabára költöztünk. Nem szerettem azt az iskolát, mert piszkálták, hogy nem vagyok magyar, meg ilyesmi... De voltam máshol is, de itt Pesten jobb. Itt apukám tud dolgozni, és nem piszkálnak az iskolában, hanem tisztelnek és szeretnek.”

„Amikor én idejöttem a másodikba, voltak felsősök, akik... hát volt néhány néger is, és azokat is utálták. Csúfolódtak, és mindig kötekedtek. Verekedni akartak.”

• **Nyelv és tanulás.** A többség szerint a magyar gyerekek között könnyebb elsajátítani a nyelvet, erre szinte rá vannak kényszerítve. Másrészt egymástól is tanulnak a menekült gyerekek, mert hasonló helyzetekbe kerülnek, azonos szókincsre van szükségük. Különösen jól együttműködnek az azonos nyelvűek, ha egyikük már régebben itt volt, sokat segített a később érkezőnek. Vajon miért nem lehet erre alapozva kortárs segítő csoportokat létrehozni? A szerb lány szerint a menekültek együttes, a helyiektől elkülönített tanulása volt a jobb. A kiejtést nem, de a helyesírást igen nehéznek találták. A szír lány szerint egy év kellett ahhoz, hogy a magyar nyelvtudása elég legyen a többi gyerekekkel való együtt haladáshoz. A fiúk szerint legalább fél év kellett, és ezalatt egyiküket sem értékelték, osztályozták, ami az iskolák nagyfokú rugalmasságát jelzi. Előzetes nyelvi, iskolai felkészítésen egyikük sem vett részt, ugyanakkor a fiúk menet közben többen jártak magántanárhoz plusz óráért, korrekptálásra.

„Akkoriban, amikor még nem tudtunk magyarul, hogyan foglalkoztak veletek?”

- Én akkor nem tanultam semmit, mert nem értettem semmit. Voltak olyan menekültek, akik tudtak magyarul beszélni, velük tanultam.
- En a gyerekektől tanultam. Nem voltak magyar barátaim, csak ilyen arabok, és tőlük tanultam.
- Akkor még egy szót sem tudtam magyarul. Nem voltak kínaiak az osztályban, csak az iskolában. Először csak ültem, néztem ki az ablakon, mert nem értettem semmit.
- Nekünk nem kellett a házi feladatokat megcsinálni.
- *Osztályzatot kaptatok?*
- Csak rajzból... és énekből.
- *És a többi órán mit csináltatok?*
- Csöndben voltunk.
- *A tanárok foglalkoztak veletek?*
- Ha nem tudunk magyarul, akkor semmit sem mondtak. Óra végén megkérdezték, hogy értettünk-e valamit. Mondtuk, hogy nem.
- Én másodikban csak ültem. Figyeltem, de nem sokat értettem. Németül tanultam, és a német tanár németül tudott oroszul is, és én is tudok oroszul, és ő segített írni-olvasni tanulni. Anyu elvitt hozzájuk, és ott tanultam.
- Nekem másodikban nem nagyon ment a nyelvtan, és akkor az iskolába jártam korrepetálására.
- Később nekem lett egy magántanárom, aki segített. Nem beszélni, hanem főleg a nyelvtanban.
- *Osztályzatokat mikortól kaptatok?*
- Én először nem kaptam jegyeket, csak azokból, amiket tudtam. Tési meg földrajz, mert azt nagyon tudtam.
- Az elején még csak annyit tudtam: hogy vagy, hogy hívnak, meg ilyesmi. Beküldtek egy harmadik osztályba, két-három hónap múlva leküldtek a másodikba, aztán ott végigjártam a félévet. Egyedül voltam afgán lány, és nekem mindig külön feladatokat adott a ta-

nárnő, amit értettem, a matekot, hogy gyakoroljak. Amikor kész voltam, jelentkeztem. Odajött, megnézte. Mutogatással valahogy megértettük egymást. Aztán a nyelv miatt újra kellett járnom a másodikat. Akkor már kaptam könyveket, és osztályoztak is, rendszeresen törődtek velem.

- *Beszélnék a tanárok angolul?*

- Nem, csak magyarul.

- *Mennyi idő kell szerintetek ahhoz, hogy egy gyerek megtanuljon magyarul?*

- Egy év. Körülbelül."

- *Jövőkép.* A gyerekek jövőképe nagyban függ a beilleszkedés fokától és sikerétől. Kevesen gondolnak a hazatérésre és a továbbutazásra, akár csak a felnőtt életükre. Ha bátortalanul is, de bizakodnak a lányok. A fiúk a beilleszkedés sikereitől függetlenül sokkal inkább tekintik ideiglenesnek itteni létüket.

„- *Hol akarsz élni?*

- Szeretném bejárni a világot.

- Ahogy az út vezet.

- Ahol boldog vagyok, és családom van.

- Szeretném befejezni az iskolát, és sportolni. Honvágyam is van, szeretnék Örményországba hazautazni, visszamenni, megnézni, mennyire változott meg a helyzet. Hat éve nem voltam otthon, ahol megszülettem.

- Afganisztánba most nem lehet menni, de majd haza szeretnék menni.

- Dolgozni szeretnék, egy jó munkát... itt fogunk maradni sokáig...

- Nekem anyukám is azt mondja, hogy jobb lett volna valami jobb országba menni. Amerikába vagy ilyesmi. De most már azt mondja, várjuk meg, míg legalább elvégzem a nyolc osztályt. Utána tanulni szeretnék még."

Olvasnivaló

- ◆ Az első adatvédelmi ombudsman ötvenoldalas tanulmányát a *Világosság* legújabb száma (2002/2-3.) közli. Majtényi László arra keresi a választ, hol húzódnak az információs szabadságok és az adatvédelem határai. A nemzetközi jog, valamint az Alkotmánybíróság döntései alapján elkészített írásból nem csak a jogászok tanulhatnak. Kitér a szerző például az érzékeny adat fogalmára és szabályozására. Idetartozik a menekültügyben is kiemelt faji, vallási, világnézeti, nemzetiségi adatok egész sora, amely az üldözéstől való megalapozott félelemmel oksági viszonyban áll. Majtényi László rámutat: az államok és a nemzetközi egyezmények meghatározzák a személyes adatok körében a szenzitív adat fogalmát, amely így kizárja, hogy azt szituációtól, kontextustól függően értelmezhessek, és persze ennek megfelelően védelmezhessek. „Ha egy állam a lelkiismereti szabadságot nem biztosítja, belegázol polgárai magánvilágába. Ugyanakkor bármely felkezeztettséghez tartozás, az ateizmus vagy a hittel kapcsolatos szkepszis a civilizált világ nagy részén – miközben kinyilvánítására senki sem kényszeríthető – könnyű szívvel megvallható, de nem egy teokratikus államban. A jog ebben az esetben kevésbé követi az élet természetes tereit, soha nem elég szituatív. Miközben általánosságban fogalmazzuk meg a különleges adatok védelmét, nem feledkeztünk meg arról, hogy katolikusnak lenni a Vatikánban a jogvédelem igénye szempontjából aligha jelenthet bármit is, míg a 20. század utolsó éveiben katolikusnak lenni Algériában közvetlen életveszélyt jelentett. Olykor az emberek könnyedén beszélnek különleges adataikról, de okkal titkolják azokat a rájuk vonatkozó olyan ismereteket, amelyeket a jog nem tekint szenzitívnek (munkanélküliség, hajléktalanság), de említhetném azt is, hogy jó okunk lehet az Üllői úti pályán hallgatni arról, hogy mi történetesen az Újpestnek szurkolunk."

- ◆ A nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosa szervezésében 2001 decemberében került sor *Az egyenlő bánásmód elvének és a hátrányos megkülönböztetés tilalmának jogi szabályozásáról* szóló nemzetközi konferenciára. Az ott elhangzott előadásokat most kiadta az országgyűlési biztosa. Így megismerhetjük, hogyan működik a Holland Egyenlő Bánásmód Bizottsága, vagy azt, mit ellenőriz az Európai Rasszizmust és Idegengyűlöletet Vízsgáló Európai Központ.

Az ombudsman vizsgálata Debrecenben

Alkotmányos visszasságot jelentett, hogy 2001 szeptemberében a különböző településekről, intézményekből a debreceni befogadóállomásra szállították át a menedékért kért, menekült afgánokat. Az állampolgári jogok országgyűlési biztósának vizsgálata, amelyet a Magyar Helsinki Bizottság kezdeményezett, megállapította azt is (MTV, 2002. július 8.), hogy a befogadóállomásról a kijárási megtiltása, a mozgás korlátozása szintén alkotmányos visszasságot valósított meg.

Az előkészítetlen átköltöztetés, a mozgás korlátozása ugyanis szükség-

telen volt valamely alkotmányos cél vagy alapjog biztosítása miatt, továbbá a hivatkozásul jelzett hatósági céllal sem volt arányos, hiszen egyetlen vizsgált hatóság sem tudott olyan rendkívüli körülményt (terror, fenyegetés, atrocitás, nemzetbiztonsági információ stb.) előadni, ami az említett jogkorlátozást, sérelemokozást indokolta volna.

Takács Albert, az állampolgári jogok országgyűlési biztósának általános helyettese felhívta az érintett szerveket a tanulságok levonására, a hasonló intézkedések megelőzésére.

Integrációs házak átadása

A nemzetközi menekültnap alkalmából ünnepélyesen átadták a Debreceni Menekültek Befogadó Állomás területén felépített 21 garzonlakást (átlagos területük 50 négyzetméter). A lakásokba ösztől mintegy száz menekült költözhet, felkészülve az önálló életre. A programban önkéntesen vehetnek részt a menekültek, amelyhez a PHARE 105 millió forintos támogatást nyújtott, míg a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal 17 millió forinttal járult hozzá.

Várjuk a híreket arról, milyen módon működik a beilleszkedési program egy befogadóállomás területén. Talán szerencsésebb lett volna a közelben létrehozni az integrációs házakat, hogy a segítség ugyan a közelben lehessen, de nagyobb legyen a késztetés a hazai élet mindennapjainak, a helybeli szomszédoknak a megismerésére, a társadalmi kapcsolatok alakítására.

A nemzetközi menekültnap alkalmából a HVG (2002. június 29.) annak járt utána, hogy a csökkenő számban menedéket kérők láttán több pénz maradjon a beilleszkedési lehetőségek megteremtésére.

Néhány adat napjaink menekültügyéről:

- 1989 óta ötezer külföldit ismertek el a magyar hatóságok menekültnek, de ennél sokkal többet kaptak ideiglenes védelmet nyújtó jogállást, okmányokat;
- 2001-ben 9554 fő kért menekültstátust, és közülük csak 174 főnek bírálták el kedvezően a kérelmét. 2002. május végéig 2680 kérelmet vettek nyilvántartásba;
- a kérelmezők 92-94 százaléka Európán kívüli államokból érkezik, és zömük nem itt kíván élni, hanem túlünk nyugatra eső országokban;
- idén június 24-ig a határőrség 2430 határsértést regisztrált, ami éppen fele az előző évinek. Ennek oka, hogy a román állampolgárok lekerültek az

EU vízumlistájáról, tehát nem mozognak illegálisan olyan sokan. Sőt Ukrajna felől is csökken az illegális határmozgás, viszont a szerbiai szakaszon nő, amíg a jugoszláv-magyar toloncegyezmény hatályba nem lép. A szlovák határszakaszon is többen próbálkoznak, onnan szöknek tovább Ausztriába, mivel egy friss osztrák bírósági döntés értelmében Szlovákia nem minősül biztonságos harmadik országnak (talán emiatt is kezdeményezni akarják szlovák részről a szlovák-magyar toloncegyezmény felülvizsgálatát, ahogy azt hírül adta a *Magyar Hírlap* 2002. június 25-i száma);

- az idegenrendészeti fogdán tartózkodók létszáma átlagosan 380 fő, akiknek legalább a fele menekültkérelmet nyújt be, ám többségük az eljárás befejezése előtt eltűnik.

Az adatok ugyan nem kifejezetten az integrációs házak átadásához kapcsolódnak, de jól bizonyítják: a menekültek száma hiába csökken, a rendészeti, toloncolási, elfogási, fogva tartási tevékenység növekedése éppen a menekültek beilleszkedési programjaitól veszi el a pénzt.

A közvélemény a menekültekről

A Tárki februári reprezentatív felmérése (*Magyar Hírlap*, 2002. június 10.) azt vizsgálta, milyen a felnőttek attitűdje a menekültekkel kapcsolatban, noha a menekültfogalom alatt az emberek zöme meglehetősen különböző külföldieket ért.

Talán egyszer azt is elemezni kellene, kit tekintenek az emberek menekültnek. Addig azonban be kell érünk az alábbi adatokkal:

- a megkérdezettek 5 százaléka szerint minden menekültöt be kell fogadni az országba (az így válaszzo-

Statisztika

Az év első négy hónapjában 7,8 millió külföldi látogató érkezett Magyarországra a KSH adatai szerint (hét százalékkal kevesebben, mint az előző év azonos időszakában). Mivel a látogatók zöme a környező országokból érkezik, kérdéses, hogy ők maradnak távol vagy a kisszámú nyugati turisták. A szomszédos országokban mostanában közzétett népszámlálási adatok alapján a lakosság száma csökkent (Szlovákiát kivéve), így a kisebbségben élő magyaroké is.

Az adatok (esetenként szakértői becslések) szerint Romániában 1 millió 435 ezer, Szlovákiában 520 ezer, Ukrajnában bizonyosan 165 ezer főnél kevesebb, Horvátországban 16 ezer, míg a Vajdaságban mintegy 270 ezer magyar él. Az elemzők szerint az elmúlt évtizedben a megközelítően 340 ezer főnyi magyar csökkenés oka (1) a szórványosodás, továbbá az elsősorban ott jelentős asszimiláció; (2) a születések számát meghaladó halálozás, azaz a demográfiai deficit; valamint (3) az elvándorlás.

Vajon hova vándorolhatnak? Mert Magyarországon a 340 ezer fős csoportnak mindössze töredéke kapott bevándorlási, letelepedési engedélyt, esetleg később állampolgárságot az elmúlt tíz évben. Vagy inkább a demográfiai deficit és az asszimiláció szerepe nagyobb az elvándorlásban? Milyen jó lenne erre egyszerűen választ kapni a statisztikákból, KSH-kiadványokból.

Új hivatalvezető

A külföldiek budapesti lakásvásárlását a Fővárosi Közigazgatási Hivatal engedélyezi. Mint arról korábban már többször beszámoltunk, a hivatalvezető sajátos jogértelmezése miatt az engedélyek zömét elutasították, és noha a megtámadott határozatok háromnegyedét a Fővárosi Bíróság jogerősen hatályon kívül helyezte, nem változott a hivatali gyakorlat Budapesten. A hivatal új vezetője, dr. Felkai László (korábban a BM közigazgatási államtitkára) ígérete szerint július közepéig megszületik a külföldiek kérelmének elbírálását segítő egységes útmutató. Remélhetőleg ennek hatására a döntéshozatal egyszerre lesz jogszerű és diszkriminációtól mentes, tehát kiszámítható és átlátható.

lók közt magasabb volt a diplomások aránya);

- a megkérdezettek 32 százaléka szerint senkit sem kell beengedni (az így vélekedők elsősorban falvakban élnek, 60 év felettiek, alacsonyabb iskolai végzettségűek, a legalsó jövedelmi kategóriákba tartoznak). Arányuk 2000 novemberében 37 százalék, míg 2001 őszén 39 százalék volt;
- a megkérdezettek 58 százaléka szerint a válasz „attól függ”, tehát egyeteket igen, másokat nem kell beengedni (az e körbe tartozó válaszolók a saját anyagi helyzetüket, illetőleg az ország anyagi helyzetét közepesnek vagy jónak minősítették, és viszonylag sok köztük a legalább érettségizett). E mérlegelő csoport leginkább a romániai magyarokat támogatja, míg a cigány, kínai, romániai román és arab menekültek befogadásának támogatottsága igen alacsony. 2000-ben a cigány menekültek befogadását 21 százalék, a kínaiakét 27 százalék, míg az arabokét 16 százalék pártolta;
- a megkérdezettek 5 százalékának pedig nincs véleménye a kérdéssel.

A hónap idézete

John Lukacs, az Amerikában élő történész legtöbb könyve magyarul is megjelent a legutóbbi években, de az amerikai demokráciát is tanulmányozó, Tocqueville-ről írt munkájára még nem látott napvilágot. Pedig leszűrhető belőle néhány tanulság, miként a szerző a vele készített interjúban maga is rámutat. Egyetlen példa:

„Nagy hiba az, ha egy-egy politikus megnyilvánulásait úgy intézik el, hogy csak a hangnemével van probléma. Tudomásul kell vennünk, hogy olyan korban élünk, amikor a hangnem sokkal több, mint csupán a gondolat csomagolása. A politika hangneme civilizációs és nem osztály- vagy gazdasági kérdés. A politikai gyűlölködés annak a civilizálatlanságnak és gyarlóságnak a következménye, amely rossz kelet-európai hagyományoknak engedelmesséve csakis a »mi« és az »ők« pólusai közötti harcban tudja elképzelni a politizálást. [Tocqueville-nak] az volt a véleménye, hogy a demokratikus társadalom felebaráti szeretet és becsületesség nélkül lehetetlen. Persze tudta, hogy a szeretetet nem lehet rákényszeríteni senkire. Ám a gyűlölet semmiképp sem lehet becsületes. Becsületes politikus tehát nem építhet a gyűlöletre.” (Népszabadság, 2002. július 6.)

Rendezvények

A Közép-európai Egyetem 2002. június 21–22-én konferenciát rendezett a kelet-európai idegengyűlölet jelenségéről, annak számszerűsítéséről, méréséről, valamint a tolerancia megerősítéséről. A rendezvényen előadást tartott Wilhelm Heitmeyer (Bielefeldi Egyetem), miként függ össze a társadalmi beágyazottság, integráció az egyének idegekkel szembeni előítéletességével, gyűlöletével. Boris Tsilevich képviselő a balti államokban a meglehetősen sokszínű népesség vagy a nemzetállami politika dilemmájáról szólt. Tóth Judit (SZTE) a hazai jogi szabályozás hiányosságai alapján sürgette, hogy a hatósági diszkriminációval szemben, annak megelőzésére, feltárására és orvoslására szülessenek meg a szükséges biztosítékok. A kerekasztalvitán egy-egy példán keresztül kiderült, hogy egyaránt lehet eredményes a toleranciát fejlesztő, jól előkészített kampány, ha azt civil kezdeményezésre (Soros Alapítvány, ARC) vagy piaci céggként szervezik (Scholz & Friends, Berlin). A hatóság pedig azzal, hogy önálló nyomozó egységet hoz létre a faji motivációjú bűncselekmények, a családon belüli erőszak és a homoszexuálisokat érintő erőszakos megnyilvánulások felderítésére, miként erre a londoni rendőrségnél sor került, hasonló szerepet játszhat. Anthony M. Bennett az egység élén eltöltött évek alatt megtapasztalta, hogy a korábban látnas cselekmények rendőrségi bejelentése évente nő az egység megalakulása óta. A segítséget kérő külföldiek egyre nagyobb száma miatt tucatnyi nyelven (például bengáli, pastu, orosz, francia, hindi) érő munkatársaik napi 24 órában adnak jogi,

rendészeti, pszichológiai, családvédelmi segítséget, gondoskodnak az áldozatokról, beavatkoznak. Vajon nálunk miért nincs ilyen egység? – tette fel a kérdést a vitavezető Furman Imre (Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Iroda). A szlovák, szlovén, orosz és magyar szociológusok, migrációs szakértők az idegengyűlölet megnyilvánulásainak leírását, mérését országaik példáján mutatták be.

A menekültek világnapján, június 22-én az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága budapesti irodája nagyszabású rendezvényt tartott a Margitszigeten partnerszervezeteivel. A menekültekből álló afgán táncsoporttól kezdve a hazai popénekesekig, zenekarokig és információs sátorig minden volt, ami legalább egy pillanatra felhívhatja az emberek figyelmét a menekültek létére, gondjaira. A hazai sajtó nem érdeklődött a metrón elhelyezett vagy éppen az ELTE jogi karának aulájában függő plakátok kínálta esemény iránt.

A közép-európai országok menedékjogi szakértői és szervezetei képviselői (LARC) 2002. július 11–14-én Pozsonyban gyűltek össze, hogy áttekinthessék: országokban milyen főbb jogi, igazgatási, intézményi változtatásokra lenne szükség az EU-csatlakozás előtt. Nemcsak a menekültek jogait érintő gondokat foglalmazták meg, hanem azt is, miként lehet szakmai és emberi kapcsolatokat, hálózatot kiépíteni az egymásrutalt országokból álló régióban. A találkozó magyarországi résztvevője volt Pardavi Márta, Bíró Csaba (Magyar Helsinki Bizottság), Nagy Boldizsár, Tóth Judit (Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület).

Az idei könyvnapj üjdonságok között szerepelt Gönczöl Katalin (az 1995–2001 közötti időszakban az állampolgári jogok országgyűlési biztosa) és Kóthy Judit közös könyve (Helikon Könyvkiadó). A vaskos kötet a szemtanú hitelességével avatja be az olvasót egy új alkotmányos intézmény, az ombudsman szerep születésébe. A jogvédő maga is pontosít a jogszabályban szereplő megnevezéshez képest.

„Minket az Országgyűlés az állampolgári jogok biztosának választott meg. Én azonban az emberi jogok biztos voltam. Azért nem kapcsolom a magyar állampolgársághoz a biztos tevékenységét, mert az Alkotmány 70/A §-a a Magyar Köztársaság területén tartózkodó minden személy számára biztosítja az emberi jogokat. Ezért az állampolgári jogok biztos nem zárkóz-

Olvasnivaló

hatott el a Magyarországon élő menekültek problémái elől. Az ő kiszolgáltatottságukról először a Helsinki Bizottság, később maguk az érintettek is panaszkodtak. Hasonló volt a helyzet a magyar állampolgársággal kapcsolatos átfogó vizsgálat esetében. Ez a vizsgálat azoknak a panaszára indult, akik állampolgársági kérelemmel folyamodtak a hatósághoz. Sokan kértek ebben az időben állampolgárságot a magyarlakta szomszédos országokból, de Nyugatról is. Kiderült, hogy hosszú évekig nem bírálták el kérelmüket, és arról sem kaptak időben információt, hogy mi az, ami a dokumentumaik közül hiányzik, amelyet pótolniuk kellene. Miután elég sok ilyen panasz volt,

átfogó vizsgálatot kellett tartani. Meglepően hamar eredményeket értünk el. Amikor az egész ügymenetet áttekintettük, rájöttünk, hogy az állampolgársági kérelmeket hosszú ideig ömlesztve kezelték.

A rendszerváltás után sok-sok szoba volt tele ezekkel a kérelmekkel. Az aktáknak volt ugyan iktatószámuk, de még sorba sem rakták őket. Tehát egyszerűen rendet kellett csinálni. Azt ajánlottam továbbá, hogy amikor a dokumentumokat átveszik, azonnal nézzék át, megvan-e az állampolgársági kérelem minden kelléke, és ha nincs, akkor haladéktalanul tájékoztassák az ügyfelet.

Egyébként az ügyfélnek harminc napon belül meg kell ismernie az iratait jelző iktatószámot, amelynek alapján folyamatosan érdeklődhet az ügyéről.”

Az egyház a menekültekért

A Délvidéki Református Menekültmisszió az 1991–1995 közötti időszakban jelentős munkát végzett, amelynek főbb állomásait Bóka András, a Baranyai Egyházmegye esperese, a Menekültmisszió vezetője jóvoltából a *Confessio* 1993/1. és 1995/3. száma foglalta össze. Mivel meglehetősen kevés szó esett a délvidékiek támogatásával kapcsolatosan a református egyház szerepéről, érdemes felidézni a közelmúltat e lap hasábjain is.

„Ki gondolta volna, hogy Magyarország egyszer nem úgy lesz ismert, hogy innen elmenekülnek az emberek (akik lábbukkal szavaztak a vörös rend ellen), hanem befogadó országgá válik? 1988-tól erdélyiek özönlöttek át a határon, s kerestek munkát, kenyeret, új hazát és szabadságot [...] 1991-ben pedig felforr a Délvidék: a széthulló Jugoszlávia véres háborúba keveredett önmagával. Aki nem kért belőle, akit elkergettek, akit megfenyegettek vagy családját érte atrocitás: jött kicsit északabbra. A több tízezres menekültáradat elsősorban Harkány–Mohács–Pécs térségében maradt, és várta a fejleményeket, hogy elhallgatnak a fegyverek, és mehetnek haza. Nem így történt. Akkor egy kényszerből (lelkismeret és Isten ígéje kényszere alatt) verbuválódott önkéntes segítő csapat megkezdte azt a munkát, amely azóta is tart: a Délvidéki Református Menekültmisszió szolgálatát. [...]

Missziói, lelkigondozói tevékenységi területe három csoportra osztható: 1. Magyarország területén tartózkodó horvátországi és jugoszláviai menekültek közötti igehirdetői és családlátogatási szolgálat; 2. az Eszéken létesült menekültgyülekezetben folyó munka; 3. a menekültiskolákban történő hitoktatás.

Az első csoportba sorolható munkát többen végzik. A legtöbb községben és városban a negyedik éve ott élő menekültek felvették a helyi egyházközséggel a kapcsolatot, több-kevesebb rendszerességgel látogatják a helyi gyülekezet alkalmait. Ha azonban keresetlenség, temetés, esketés szolgálata adódik, kéri és igénylik menekült pásztoraik szolgálatát. [...] A családlátogatást is menekült lelkésztestvéreink végzik, sokkal intenzívebben, mint hazai lelkipásztoraink. A Magyarországon tartózkodó református menekültek formálisan is gyülekezetté alakultak az 1992. február 7-én Pécsen tartott közgyűlésen. [...]

1992 őszétől, Horvátország függetlenségének elismerésétől kezdve sokan tértek haza, azaz Horvátország szabad területére. Eszéken és környékén, részben kiutalt lakásokban, részben táborosított barakkalakásokban élnek, a fiatal-

labbak munkát találtak, és várják a megszállt területek felszabadulását. Oda vágnak a közelbe: Kórógy, Kopács, Daróc hívogatja fiait, leányait, de szögesdrót és aknazár, csetnik harcosok akadályozzák a hazatérést. Akik Baranyából, Kelet-Szlavóniából előbb Magyarországra menekültek a fegyveres behatolók elől, és Horvátország felszabadult területére tértek vissza, új, saját gyülekezetet hoztak létre 1993 novemberében. Kettős János a választott lelkipásztoruk hetente jár oda hitoktatási, igehirdetési és bibliaórai szolgálatra. Lélekszámuk 1100 körüli, azaz Horvátország területén ez a legnagyobb református gyülekezet. A lelkeszi szolgálatot teljes mértékben a Magyarországi Református Egyház finanszírozza. [...]

A menekült gyermekek hittanoktatása három helyen: Siklóson, Mohácsos és Eszéken folyik, a konfirmációi felkészítéssel egybehangoltan. Kisebb településeken, ahol kevés a menekült gyermek, a helyi gyülekezet gyermekeivel együtt vesznek részt a vallásórákon. [...]

A Délvidéki Menekültmissziót először a baranyai Egyházmegye, majd ezt követően 1991 novemberében a Dunamelléki Egyházkerület integrálta. 1992 januárjában létrejött a Zsinati Menekültügyi Bizottság, és a baranyai menekültmunkát az országos egyház munkaágaként a Társadalmi Missziók Osztályához sorolta, anyagi és szellemi segítségnyújtva a szolgálathoz. [...]

Folyamatosan igyekszünk az átmenetileg itt-tartózkodó, még le nem telepedett ún. „menedékesek”, a lassan önálló egzisztencia kialakítására törekvő és a végleges letelepedés gondolatával foglalkozó formális és az egyébként segítségre szoruló menekülteket rendszeres segélyezésben részesíteni. A Dunamelléki Egyházkerület 1994 október első vasárnapján perselyes adakozást hirdetett. Ennek eredményeként 1 millió 300 ezer forint gyűlt össze, amit a HEKS egészített ki 25 ezer svájci frankos adományával. Így tudott a misszió személyenként 2000 forintos segélyt osztani 1995. év elején. Ennek előzményeként, adatlapok kitöltésével újra felmérhettük

a hazánkban tartózkodó délvidéki menekültek valós létszámát (reformátusok 900 fő körül). Nem a kezdeti intenzitással, de még mindig kapunk bel- és külföldi testvéreinktől, elsősorban a keresztényen alapítványoktól anyagi segítséget: ruhaneműt, élelmiszert, bútort. A Magyar Dorcas Szeretetszolgálat „Admiral Ruijter Missziója” által karácsony előtt több tonna szaloncukrot és konzervet kaptunk, és oszthattunk szét. Sipos Kund Kötöny nyíregyházi esperes közvetítésével a kaliforniai magyar reformátusok nagy doboz játékot juttattak el a menekült gyermekeknek. A debreceni Református Nőszövetség „Nők Világ Imanapja” perselypénzét küldte el a misszió céljaira. Többször is hoztak szeretetsomagot Hollandiából a Dalfsten Helpt Oost Europa, a BBS alapítvány raktáiraiból. A HEKS a svájci katonaság leselejtezett készleteiből küldött 25 tonna élelmiszert, a leverkuseni rendőrség is hűsége segítőnk. [...] A külföldi adományokból kapott egészségügyi, orvosi eszközökkel Baranya megyei kórházakat, egészségügyi intézményeket tudtuk megsegíteni, valamint a Pécsi Református Gimnázium részére szerezhetünk iskolabútorokat. No és se szeri, se száma azoknak a szegénysorsú magyarországi családoknak, akik a missziótól kaptak ruhaneműt, élelmet vagy másfajta segítséget.

Az adományok fogadása, vámkezelése, kirakodása és szétosztása olyan sok munkát igényel, hogy egy állandó munkaerőt kellett alkalmaznunk. Több menekült munkatársunk állt rendelkezésre a mohácsi bérelt raktárunknál. [...]

Az 1995. évi költségvetésben mintegy 5 millió forintot tesz ki a misszió működési szükséglete. Az előző években hasonló ráfordítás mellett kiosztott javak értéke 30–40 millió forintot tett ki, szerényen számítva. Szeretném, ha egyházunk átérezné, hogy egy református szeretetszolgálat bontakozhat ki a menekültmunkában szerzett tapasztalatok, kapcsolatok segítségével. Ne tekintsék sem öndicséretnek, sem önös érdeknek, ha azt állítom: ez a szolgálat több figyelmet érdemel.”

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit

Felelős kiadó:

Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület

A hírlevelet gondozta a Sík Kiadó Kft.

Tipográfia, tördelés: Beck Bojanka

Nyomás: Nagy és Társa Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: MENEDÉK EGYESÜLET, 1074 Budapest, Rákóczi út 80. II. em. 2/a. Tel.: 322-1502, fax: 479-0272.

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

VIII. évfolyam 9. szám

2002. szeptember

Tudja-e?

Tudja-e, hogy a fővárosban a szociális intézményekben a személyes gondoskodást, a gyermekvédelmi ellátást, illetve a bérlakásokra vonatkozó támogatást a bevándoroltaktól és a menekültektől nem lehet megtagadni?

- Az 5/2001. (III. 14.) Fővárosi Közgazdálkodási (Főv. Kgy.) rendelet (amely a Fővárosi Önkormányzat fenntartásában lévő, személyes gondoskodást nyújtó, szakosított szociális intézmények formáiról, azok igénybevételeiről szóló 30/1993. (VIII. 1.) Főv. Kgy. rendelet módosításáról rendelkezik) kimondja:

„A Fővárosi Önkormányzat fenntartásában lévő, személyes gondoskodást nyújtó, szakosított szociális intézmények formáiról, azok igénybevételeiről szóló Főv. Kgy. rendelet kiterjed a Fővárosi Önkormányzat által fenntartott, személyes gondoskodást nyújtó, szakosított szociális intézményeire, az intézményekkel intézményi jogviszonyban álló személyekre, a főváros területén lakó vagy tartózkodási hellyel rendelkező magyar állampolgárokra, az állandó tartózkodásra jogosító személyazonosító okmánnyal rendelkező bevándoroltakra, valamint a magyar hatóságok által menekülteként elismert személyekre is.”

- A 27/2000. (V. 30.) Főv. Kgy. rendelet (amely a Fővárosi Önkormányzat fenntartásában lévő, személyes gondoskodást nyújtó gyermekvédelmi intézmények által biztosított ellátások formáiról, igénybevételeinek módjáról és a térítési díjról szóló 22/1999. (V. 21.) Főv. Kgy. rendelet módosítását tartalmazza) kimondja, hogy a rendeletet alkalmazni kell a főváros területén tartózkodó magyar állampolgárságú, az állandó tartózkodásra jogosító személyi igazolvánnyal rendelkező bevándoroltakra, vagy a magyar hatóságok által menekülteként elismert gyermekekre és fiatal felnőttekre, valamint szüleikre, illetve törvényes képviselőikre. Ezen a személyeken kívül „a rendelet hatálya kiterjed a főváros területén tartózkodó, nem magyar állampol-

gárságú gyermek védelme érdekében teendő intézkedésre is, ha ezen intézkedés elmulasztása a gyermek veszélyeztetettségével vagy elháríthatatlan kárral járna.”

Ezenfelül a rendeletet előírásait alkalmazni kell „a Fővárosi Önkormányzat által fenntartott, a személyes gondoskodás keretében gyermekjóléti és gyermekvédelmi ellátást nyújtó intézményekre, többcélu intézmények keretében fogyatékos gyermekeket elhelyező gyermekotthonokra és ezen intézményekben a szolgáltatást igénybe vevő személyekre, továbbá szüleikre vagy más törvényes képviselőikre.”

- Az 50/1995. (X. 20.) Főv. Kgy. rendelet, amelyet többször módosítottak, az önkormányzati tulajdonban álló lakások lakbérövezeteiről, a lakbérmegállapítás és a lakásfenntartási támogatás elveiről, valamint a lakásépítési támogatásának rendszeréről szól.

E rendelet II. fejezetének hatálya (a lakásfenntartási támogatás elvei) a Budapest területén fekvő lakások és önkormányzati lakások (továbbiakban: lakások) magyar állampolgárságú, vagy állandó tartózkodásra jogosító személyi igazolvánnyal rendelkező bevándorolt, vagy a magyar hatóságok által menekülteként elismert természetes személy tulajdonosaira, hasznélvezőire, bérélőire és albérélőire terjed ki.

A rendelet III. fejezetét pedig (a lakásépítési támogatás elvei, fiatal házaspár lakáshoz jutásának támogatása) alkalmazni kell a Budapest területén lakó vagy tartózkodási hellyel rendelkező magyar állampolgárokra, az állandó tartózkodásra jogosító személyi igazolvánnyal rendelkező bevándoroltakra vagy a magyar hatóságok által menekülteként elismert személyekre.

A TARTALOMBÓL:

- ☐ Friss, alig néhány éves jogesetek
- ☐ Tiszteletbeli konzulok hazánkban
- ☐ Külföldi gyerekek az iskolában
- ☐ Civiláda 2002
- ☐ Muszlimok Magyarországon

A letelepedett külföldiekről a hatályos jogban néhány helyen esik szó. Tudja-e, hogy melyekben? A legfontosabb jogviszonyokat felsoroljuk, kivéve az idegrendészeti szabályokat, amely bevezette a fogalmat 2002-től.

- A letelepedett önkéntes kölcsönös biztosítópénztárnak lehet a tagja, ha a jogszabályban foglalt egyéb feltételeknek megfelel (1993. évi XCVI. törvény, 11. §).
- Tanköteles a letelepedett (kiskorú) külföldi. A letelepedést az intézménybe való felvételkor igazolni kell (1993. évi LXXIX. törvény, 110. §).
- A társadalmi szervezet ügyintéző és képviselői szervének Magyarországon letelepedett külföldi is tagja lehet, ha nincs eltűnt a közügyek gyakorlásáról. Pártnak azonban sem alapítója, sem tisztségviselője nem lehet, és jelöltállítás, szavazati joggal sem rendelkezik (1989. évi II. törvény, 8. §).
- Önálló vállalkozóként letelepedett külföldi elleni perekben eljárhat a magyar bíróság akkor is, ha a jogvita az illető belföldi gazdasági tevékenységével kapcsolatos (1979. évi 13. törvényerejű rendelet a nemzetközi magánjogról, 56/B §).
- Egyes erőszakos bűncselekmények áldozataiként a letelepedett külföldi is kárenyhítési kérelmet nyújthat be, ha a bűncselekményt Magyarországon követték el [209/2001. (X. 31.) kormányrendelet, 1. §].

(Folytatás a 2. oldalon)

Tudja-e?

(Folytatás az 1. oldalról)

- Az Akadémia Doktora címmel járó tiszteletdíjat az érintett kérelmére folyósítják, ha Magyarországon letelepedett [4/1995. (I. 20.) kormányrendelet, 13. §].
- A külföldön szerzett szakorvosi, szakfogorvosi, szakgyógyszerész, klinikai szakpszichológus képzettséget igazoló oklevél honosításának egyik feltétele, hogy az illető letelepedett külföldi legyen [72/1999. (XII. 25.) EüM rendelet, 4. §].
- A név anyakönyvezésénél a névviselés és a magyar helyesírás szabályai az irányadók. A letelepedett, illetve letelepedés céljából az országban élő magyar nemzetiségű külföldi állampolgárok és hontalanok az utónevüknek megfelelő magyar utónevet viselhetnek [2/1982. (VIII. 14.) MTTH rendelkezés, 47. §].
- A Magyarországon letelepedett külföldieket magyar állampolgárként kezeljük, így azok elítéltként átszállíthatók büntetésük itteni letöltésére (1994. évi XX. törvény a Strasbourgban 1983. március 23-án kelt, az elítélt személyek átszállításáról szóló egyezmény kihirdetéséről, 3. cikk).
- Magyarország fenntartja a jogot arra, hogy a magyar állampolgárokon kívül a Magyarországon állandóan letelepedett személyek kiadatását megtagadhatta, továbbá nem fogja engedélyezni az itt állandóan letelepedett személyeknek az átszállítását másik államba (1994. évi XVIII. törvény a Párizsban 1957. december 13-án kelt európai kiadatási egyezmény és kiegészítő jegyzőkönyveinek kihirdetéséről, 6. cikk, 21. cikk).
- Azok a letelepedett külföldiek, akik orosz, román, lengyel, bolgár, cseh, szlovák, jugoszláv állampolgárok, a társadalombiztosítási ellátáshoz hozzáférnek az erre vonatkozó egyezmény szerint, legalábbis annak felmondásáig [7/1964. (VIII. 30.), 8/1962. (VII. 7.), 6/1962. (VI. 30.), 4/1961. (IV. 22.), 9/1960. (X. 16.) és 11/1959. (IX. 13.) MüM rendelet].

Vajon továbbtanulhat-e a menekült, ha nincs semmilyen bizonyítványa?

A menekült külföldön szerzett alap-, középfokú szakképesítéséről szóló bizonyítványa a 2001. évi C. törvény értelmében Magyarországon elismerhető

(megkeresik a magyar oktatási rendszerben neki megfelelő végzettséget) vagy honosítható (azonosnak nyilvánítják az itt kiállított bizonyítvánnyal, oklevéllel). Ehhez a külföldinek rendelkeznie kell a szükséges okiratokkal, és köteles befizetni az eljárási díjat. Az elismerési, honosítási eljárás az OM hatásköre, kivéve, ha csak továbbtanulási célból kérik, mert akkor a tanulmányok folytatására kiszemelt oktatási intézményé.

A törvény nem határozza meg, mit jelent a továbbtanulás, de a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 26. §-a szerint az általános iskola elvégzése utáni mindenféle tanulás beletartozik. Az intézmény szakmai kétség esetén az OM-hez fordulhat. A szakmai képesítés elismerése az EüM, FVM stb. tárca hatásköre.

Az elismerési eljárás feltétele, hogy a külföldinek legyen

- (1) személyi igazolványa vagy tartózkodási engedélye, amellyel a szükséges személyes adatait, lakcímét igazolja, másrészt
- (2) bizonyítványa, oklevele és annak hiteles magyar fordítása,
- (3) igazolása arról, hogy az eljárási díjat befizette.

Mi van akkor, ha hiányzik a külföldi bizonyítványa? Szerencsére kérelmezhető, hogy a hatóság (intézmény) kivételes méltányosságból mentse fel a külföldit a (2)-(3) pont szerinti okmányok bemutatása alól, ha „a kérelmező menekült, menedékes vagy befogadott, és az elismerést továbbtanulási célból kéri, valamint bizonyítja vagy valószínűsíti, hogy okiratai neki fel nem róható okból nem állnak rendelkezésére” [7. § (3) bek.]. Érdemes a kérelemben részletezni, hogy miért nincs bizonyítványa, hol és meddig járt iskolába, miért ne forduljanak az üldözött államhoz az adatok ellenőrzése érdekében, és miért tekintsenek el az eljárási díj lerovásától. Javasolt a menekült/befogadott elismerési határozat és személyi igazolvány/tartózkodási engedély másolatának mellékelése.

A kérelemtől 60 napon belül kell döntení, ha teljes az iratanyag (a hiánypótlás újabb 30 nap). Ha az intézmény elutasítja a kérelmet, fellebbezni 15 napon belül az oktatási miniszterhez lehet, az ellen pedig csak bírósági felülvizsgálatnak van helye 30 napon belül.

A törvény szerint akkor adják ki bizonyítvány hiányában is az általános iskolai végzettséget elismerő határozatot továbbtanulási célból, ha a külföldi tanulmányait legalább 8 évig végezte, és az intézmény a hazai általános iskolának megfelelő végzettséget nyújtott, de legalább valószínűsíti, hogy a külföldi „felkészült a további tanulmányok folytatására”.

Tudja-e, hogy a külföldiek rendészeti szabályainak megsértése – ugyanúgy, mint a külföldiek szabálytalan foglalkoztatása – szabálysértés a 218/1999. (XII. 28.) kormányrendelet értelmében?

Idézzük a rendeletet:

Külföldiek rendészetével kapcsolatos szabálysértés

30. § (1) Aki a külföldiek bejelentésére, jelentkezésére vagy az ország területén tartózkodására vonatkozó szabályokat megszegi, százezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.
- (2) Az (1) bekezdésben meghatározott szabálysértés elkövetőjével szemben kiutasításnak is helye van.
- (3) Az (1) bekezdésben meghatározott szabálysértés miatt az eljárás a rendőrség hatáskörébe tartozik.
- (4) Az (1) bekezdésben meghatározott szabálysértés miatt a rendőrség és közúti határátelöhelyen a határőrség helyszíni bírságot szabhat ki.

Külföldi illegális foglalkoztatásának elősegítése

97. § (1) Aki közreműködik abban, hogy külföldit a külföldiek magyarországi foglalkoztatására vonatkozó rendelkezések megszegésével foglalkoztassanak, e foglalkoztatáshoz feltételeket biztosít vagy ehhez anyagi eszközt bocsát rendelkezésre, százezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.
- (2) Az (1) bekezdésben meghatározott szabálysértés miatt eljárás a munkabiztonsági és munkaügyi felügyelő, illetőleg a munkaügyi felügyelő hatáskörébe is tartozik.

Friss, alig néhány éves jogesetek

A Legfelsőbb Bíróságon dolgozó szerkesztők az iratanyagok rövidített változatát közzéteszik, hogy segítsék a jogalkalmazók jobb eligazodását (Bíróági Határozatok). Mivel nincs semmiféle ismert szabály arra nézve, hogy mennyire friss ügyekre támaszkodhatunk, és mert maga a bírósági eljárás is hosszú, néha a hatósági döntés és a közzététel között több év telik el.

Az idős, bosnyák nemzetiségű, jugoszláv, majd boszniai állampolgárságú menedéket kérelmező házastársával 1995-ben érkezett illegálisan Magyarországra. Elmondásuk szerint azért, mert a szerbek elűldözték őket, 1995-ben menedékes státust kaptak, majd annak megszűnése után a kérelmező (és házastársa) menekültkénti elismerését kérte. A kérelmező arra hivatkozott, hogy szeretnének ugyan hazatérni, de ennek feltételei még nem teremődtek meg. Útlevel és az annak kiváltásához szükséges pénz hiányában ugyanis nincs módjuk a hazatérésre, és a hazai hatóságok kérelmükre érdemben még nem válaszoltak.

A Menekültügyi és Migrációs Hivatal a kérelmezőket az általuk elfogadott tolmács közreműködésével meghallgatta. 1999. évi október 18. napján kelt határozatával a kérelmet elutasította azzal, hogy az 1993. évi LXXXVI. törvény (Idtv.) 32. §-ának (1) bekezdésében írt, a visszafordításra, kiutasításra vonatkozó tilalmi ok nem áll fenn (noha a menedékjog és a non-refoulement két különböző dolog). Az indoklás szerint a kérelmezők nem tudták valószínűsíteni, hogy a genfi egyezményben foglaltak kiterjednek rájuk, de azt sem, hogy hazájukba való visszairányítás esetén kínzásnak, embertelen bánásmódnak lennének kitéve. Utalt arra is a hatóság, hogy az elmúlt években a kérelmezőket – ügyük felülvizsgálatakor – tájékoztatták tartózkodásuk rendezésének szükségességéről.

A kérelmező felülvizsgálati kérelmében jogszerű magyarországi tartózkodásuk lehetővé tételét kérte arra hivatkozással, hogy a szerb hatóságok a hazájukba való visszatérést akadályozzák. A hivatal a jogorvoslati kérelem elutasítását kérte, utalva arra, hogy határozata jogszerű volt: a Bosznia-Hercegovina területéről érkezett menekültek hazatelepülése évek óta folyamatosan zajlik.

Az elsőfokú bíróság a felülvizsgálati kérelmet a végzésével elutasította. Indoklásában rámutatott, hogy személyes üldöztetés valószínűsítésének hiányában a kérelmező nem tudta igazolni (valószínűsíteni), hogy reá (és házastársára) a genfi egyezmény rendelkezései alkalmazhatóak, és ezért a menekültkénti elismerésnek helye lehetne,

de nem tudta igazolni azt sem, hogy hazájukba visszatérve halálbüntetésnek, kínzásnak vagy embertelen, megállító bánásmódnak lennének kitéve. Utalt arra is a bíróság, hogy a kérelmezett az anyagi és eljárási szabályokat betartva hozta meg döntését.

A kérelmező a végzés ellen jogi képviselője útján fellebbezett. Előterjesztésében az elsőfokú bíróság végzésének megváltoztatását és befogadottkénti elismerését, ennek hiányában pedig a megtagadó határozat hatályon kívül helyezését, a hivatal új eljárásra kötelezését kérte. Sértelmezte a tényállás felderítésének hiányát és hogy a hivatal a körülmények valószínűsítése helyett az elismerés feltételeinek bizonyítását követelte. Kifogásolta, hogy a bíróság úgy fogadta el a hivatal álláspontját, hogy nem indokolta meg: vajon a kérelmező (és felesége) hazájába visszatérve miért nem lenne kitéve üldözésnek. Továbbá kifogásolta azt is, hogy a hivatal nem döntött érdemben a befogadott státusról, a további ideiglenes védelemről. A kérelmben – a saját útján közzétett események felsorolását követően – hivatkozott az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság Végrehajtó Bizottságának a humánus elbírálásra vonatkozó határozataira.

A hivatal ellenkérelmet nem terjesztett elő.

A kérelmező fellebbezése a bíróság szerint nem alapos. A menedékjogról szóló 1997. évi CXXXIX. törvény (a továbbiakban: Met.) 2. §-ának a) pontja szerint ugyanis e törvény alkalmazásában menekült az a külföldi állampolgár vagy hontalan személy (külföldi), aki faji, illetőleg vallási okok, nemzeti hovatartozás, meghatározott társadalmi csoporthoz tartozás avagy politikai meggyőződése miatti üldözése, az üldözéstől való megalapozott félelme miatt az állampolgársága (hontalan esetén szokásos tartózkodási helye) szerinti országon kívül, a Magyar Köztársaság területén tartózkodik, és nem tudja, vagy az üldözéstől való félelmében nem kívánja országának a védelmét igénybe venni, továbbá e személy közvetlen családtagja; feltéve, hogy az érintettet kérelmére a menekültügyi hatóság menekültként elismerte.

A Met. 3. §-ának (1) bekezdése szerint kérelmére – a 4. §-ban foglalt kivé-

tellet – a menekültügyi hatóság menekültként ismeri el azt a külföldit, aki igazolja vagy valószínűsíti, hogy reá nézve a genfi egyezmény I. cikk A) pontja, valamint B) pontja (1) bekezdésének b) alpontja, továbbá a jegyzőkönyv 1. cikkének 2. és 3. pontjában foglalt okok miatt a genfi egyezmény rendelkezéseit alkalmazni kell.

A Met. végrehajtásáról rendelkező, a menekültügyi eljárás részletes szabályairól, továbbá a kérelmezők, a menedékesek és a befogadottak okmányairól szóló 24/1998. (II. 18.) kormányrendelet 16. §-a (1) bekezdésének a) pontja értelmében a menekültügyi eljárás során különösen valószínűsíteni kell, hogy a kérelmezőre nézve a menekülésre készítő okok fennállnak.

A menekültügyi eljárásban tehát a külföldinek kell igazolnia, de legalább valószínűsítienie személyes meghallgatásakor tett meggyőző, részletes, elmentmondásoktól mentes és aggálytalan előadásával azt, hogy reá nézve az egyezmény alkalmazható.

A Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint az elsőfokú bíróság végzése indokolásában helytállóan állapította meg, hogy a kérelmezőnek nem sikerült igazolnia vagy valószínűsítienie azt, hogy a Met. rendelkezései folytán a genfi egyezményben foglaltak értelmében védelemben részesítése (részesítésük) faji, vallási ok, társadalmi csoporthoz tartozás vagy politikai meggyőződés miatti üldözés vagy az üldözéstől való alapos félelem folytán indokolt, de azt sem sikerült valószínűsítienie, hogy hazájába (hazájukba) visszatérve kínzásnak, embertelen, megállító bánásmódnak vagy halálbüntetésnek lennének (lennének) kitéve.

Nem értett egyet a Legfelsőbb Bíróság a fellebbezésben kifejtett azon állásponttal, hogy a valószínűsítés körében a bizonyítás a kérelmezőt nem terhelte.

A kérelmező (és házastársa) 1995-ben (a háborús események miatt) érkezett Magyarországra, és a menedékes státus megadásával védelemben részesültek. Az ideiglenes védelem a kérelmező hazájában bekövetkezett kedvező változások folytán szükségtelessé vált, és a 191/1998. (XII. 1.) kormányrendelet 1. §-ában foglaltak alapján jogilag is megszűnt. A menekültként elismerés iránti kérelmet azért nyújtották be, mert bár a Bosznia-Hercegovinába való visszatérés reménye, vágya fennáll, annak materiális feltételei (utlevél, pénz) még hiányoznak.

(Folytatás a 4. oldalon)

Friss, alig néhány éves jogesetek

(Folytatás a 3. oldalról)

Ez a körülmény azonban a menekültként elismerést nem alapozza meg.

Nem helytálló a fellebbezés azon kifogása, hogy a hivatal a befogadott státus tárgyában nem foglalt állást. A határozata (rendelkező rész és indokolása) szerint ugyanis a kérelmező (és házastársa) származási országába az Idtv. 32. §-ának (1) bekezdése alapján visszairányítható, kiutasítható. Az Idtv. 32. §-ának (1) bekezdése szerint pedig nem irányítható vissza, illetve nem utasítható ki a külföldi olyan állam területére vagy olyan terület határára, ahol nyomós oknál fogva tartani lehet attól, hogy a visszairányított, illetve kiutasított külföldi kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak lenne kitéve. A Met. 2. §-ának c) pontja értelmében befogadott az a külföldi, aki átmenetileg hazájába azért nem küldhető vissza, mert ott halálbüntetésnek, kínzásnak, embertelen vagy megalázó bánásmódnak lenne kitéve (feltéve, hogy a menekültügyi hatóság befogadtként elismerte).

Ebből következően a Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint a hivatal a támadott határozatában állást foglalt arról is, hogy a kérelmező (és házastársa) további (ideiglenes) védelemre nem szorul, származási országukba visszairányítható, tehát befogadása (befogadásuk) nem indokolt. A menekültként elismerési kérelem folytán a hivatalnak e kérdésben kellett érdemben döntenie. A visszairányíthatóság körében pedig az Idtv. 32. §-ának (1) bekezdésében foglaltak alapján az idegenrendészeti hatóságok részére adott szakhatósági állásfoglalást.

A fellebbezésben foglaltakra utalással rámutat a Legfelsőbb Bíróság arra is, hogy a jogi képviselő által felhozott egyéb indokok a jelen eljárásban relevanciával nem bírtak. A kérelmezettnek a külföldiek egyedi ügyében kellett – személyes körülményeik alapján – döntenie, azt pedig a fellebbezésben sem tudta alátámasztani (valószínűsíteni) a kérelmező (jogi képviselője), hogy bosnyák nemzetiségüként Bosznia-Hercegovinában kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak lenne (lennének) kitéve. A menekültkénti elismerés iránti kérelmükben erre maguk sem hivatkoztak, csak idős korukra és egzisztenciális problémáikra.

Ami pedig a hivatkozott ENSZ-határozatokat illeti: a Legfelsőbb Bíróság megjegyzi, hogy a humanitárius szempontok messzemenően érvényesültek a közel öt évig tartó menedékesként elismeréssel. Arra pedig egyáltalán

nem is utaltak, hogy a kérelmező (házastársa) félne hazájába visszatérni, vagy ott félnie kellene: a menekültkérelem előterjesztésének oka a hazatelepülés tárgyában hiányzó hazai hatósági válasz volt.

Míndezek folytán a Legfelsőbb Bíróság mint másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság helytálló végzését a Pp. 259. §-a értelmében alkalmazandó 253. §-ának (2) bekezdése alapján helybenhagyta. (Legf. Bír. Kpkf. II. 39.544/2000. sz., **BH 2002/250**)

Szinte szó szerint megegyezik az előzővel a **BH 2002/166** számú jogesete, amelyben a Legfelsőbb Bíróság kiemelte: „Az idős kor, a hazai egzisztencia ismételt megteremtésének feltételei nem alapozzák meg a menekültként vagy befogadtként elismerést [1997. évi CXXXIX. tv. (Met.) 2. §, 3. § (1) bek.; 1993. évi LXXXVI. tv. (Idtv.) 32. § (1) bek.; 1957. évi IV. tv. (Áe.) 26. § 24/1998. (II. 18.) Korm. r. 16. § (1) bek.]”

A bosnyák nemzetiségű, jugoszláv, majd bosznia-hercegovinai állampolgárságú kérelmezők 1992-ben, az akkori háborús helyzet elől menekültek Magyarországra, ahol menedékes státust kaptak. A menedékes státus 1999. évi június 30. napjával történt megszűnését követően menekültkénti elismerésüket kérték arra hivatkozással, hogy bár hazájukba szeretnének visszatérni, de annak még nem teremtdtek meg a feltételei. A hazai hatóságoktól várják annak és az otthoni életfeltételeknek a biztosítását.

A Menekültügyi és Migrációs Hivatal az 1999. évi november 15. napján kelt határozatával a család menekültként elismerését megtagadta azzal, hogy az 1993. évi LXXXVI. törvény (Idtv.) 32. §-ának (1) bekezdésében írt visszairányítási, illetve kiutasítási tilalmi ok nem áll fenn. Nem tudták ugyanis valószínűsíteni, hogy faji okból, nemzetiségi hovatartozásuk vagy meghatározott társadalmi csoporthoz tartozásuk avagy politikai meggyőződésük miatt hátrányos megkülönböztetésben részesültek volna, de az attól való félelmüket sem. A bírósági felülvizsgálatra került elutasító határozat a bíróság szerint nem volt jogsértő, mert a hivatal „tényállás-felderítési kötelezettségének eleget tett, a kérelmezők meghallgatása után a rendelkezésre álló adatok birtokában helyesen jutott arra a következtetésre, hogy a menekültkénti elismerés feltételei nem állnak fenn. A kérelmezők a bírósági eljárás során sem hoztak fel olyan tény vagy körülményt, amelyet a Genfi Egyez-

ményben meghatározott és elismerést megalapozó okként lehetne értékelni.”

A felülvizsgálat során a jogi képviselő kérte a befogadtként elismerést. „Az elsőfokú bíróság azonban részletesen indokolta, hogy az Idtv. 32. §-ának (1) bekezdésében írt kiutasítási, visszairányítási tilalom hiányában a külföldi kérelmezőknek a Met. 2. §-ának c) pontján alapuló további (ideiglenes) védelmének feltételei nem állnak fenn, mert utalás sem történt arra, hogy hazájukban halálbüntetésnek, kínzásnak, embertelen vagy megalázó bánásmódnak lennének kitéve. Az idős kor, az egzisztencia ismételt megteremtésének nehézségei a külföldi menekültkénti vagy befogadtkénti elismerését nem alapozzák meg. A 105/1952. (XII. 28.) MT rendelet 13. §-ának (3) bekezdése alapján alkalmazandó Pp. 164. §-ában foglaltak értelmében a bírósági eljárás során a kérelmezőket terhelte annak bizonyítása, hogy menekültkénti, de legalább befogadtkénti elismerésük feltételei fennállnak, azonban e bizonyítási kötelezettségüknek nem tudtak eleget tenni. A fellebbezésben felhozott azon érv, hogy a kérelmezőket mint katonaszökevényeket veszély fenyegetheti, nem helytálló: az időskorú kérelmező és idősebb nővére esetében az ENSZ Menekültügyi Főbiztosa Hivatala által 1979-ben kiadott ún. Kézikönyvében (167–174. pont) rögzített feltételek fennállta kizárt. Végül rámutat a Legfelsőbb Bíróság, hogy a magyar menekültügyi szervek a humanitárius követelményeket messzemenően szem előtt tartották, amikor több mint hét éven át a kérelmezők részére a védelmet biztosították.”

Míndezek folytán a Legfelsőbb Bíróság másodfokon az elsőfokú bíróság helytálló végzését a Pp. 259. §-a értelmében alkalmazandó Pp. 253. §-ának (2) bekezdésében foglaltak alapján helybenhagyta. (Legf. Bír. Kpkf. II. 39.648/2000. sz.)

A határozatokból néhány következtetés levonható a bírósági gondolatmenetet illetően, amely irányadó annak ellenére, hogy a 2000-ben elbírált, 1999-ben kelt és a legutóbbi *Bírósági Határozatok*-ban közzétett jogeset elbírálása óta megváltoztak a jogszabályok.

- A visszafordítás, kiutasítás tilalma csak a kínzás, megalázó bánásmód vagy halálbüntetés miatt alkalmazható, amelyet a külföldinek kell legalább valószínűsíteni. Noha a nemzetközi egyezmények értelmében a hatóság hivatalból köteles az ezzel kapcsolatos tényeket feltárni és mérlegelni, Magyarországon ez ma nem így van.

Tiszteletbeli konzulok hazánkban

• Azt, hogy egy kérelem a genfi egyezmény szempontjából megfelelő-e, szintén a külföldinek kell valószínűsíteni, nem pedig a hatóságnak. Másként fogalmazva, a kérelmezőnek kifejezetten a genfi egyezményre hivatkozva, annak ismeretében kell kérnie a védelmet. Bár államigazgatási eljárásról van szó, a kérelmet nem a tartalma szerint bírálják el, mint általában, hanem mintha ennél többet, formai és tényállásbeli többletet követelne a hazai hatóság.

- A menekültstátus és az egyéb védelemről döntés közötti megkülönböztetés az indoklás szintjén sem jelenik meg, mert elegendő, ha a visszafordítás tilalmáról állást foglal a hatóság. Kár, hogy a bíróság sem tesz különbséget (1) a visszafordítás tilalma, (2) a menekültként elismerés és (3) az ország területén tartózkodás, illetőleg (4) egyébként, a menekült jogállásánál kevesebb védelem biztosítása között. Ha ez nem így lenne, érdemben kellene foglalkozni a fellebbezéskor felvetett, ki nem merített döntési és indoklási kötelezettségek teljesítésével.
- A „nem kóznak meg” egyenlő azaz, hogy hazatérhet a külföldi, noha állampolgársága szerinti országa védelmét ténylegesen nem élvezheti (éppen az úti okmányok, engedélyek kiadásának hiánya utal erre).
- A kérelmek egyéniesített elbírálása csak az ideiglenes védelem megadására terjed ki, sem a menekültstátus megadására, sem a visszafordítás tilalmára nem vonatkozik. Mindebből következik, hogy az ideiglenes védelem megvonásánál sem kell az egyéni körülményekkel foglalkozni.

A Bírósági Határozatokban összesen tizenöt közzétett eset foglalkozik a menedékkjoggal, a menekültként elismerési eljárás bírósági felülvizsgálatával (lásd 2002/250., 166.; 2001/599., 503., 455., 348., 249.; 2000/520., 330., 329., 328., 232., 231.; 1998/3., 1996/616.). Ezekből a következő témákat, illetve címszavakat emeljük ki:

- a menekült jogállása (büntethetősége, vámmmentessége);
- biztonságos harmadik ország fogalma (Cseh Köztársaság);
- a nem állami üldözés kizárása (vallási szekta általi üldözés);
- katonai szolgálat kizárása a menekülés okaként;
- nemzeti hovatartozás;
- bizonyítási teher (valószínűsítés) kérdései hat esetben;
- a befogadotként elismerés kizárása formai okból;
- Az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság Kézikönyvére hivatkozás két esetben.

Számtalan országnak nincsen diplomáciai képviselője, konzuli hivatala Magyarországon, ezért különösen fontos tudni, hol érhető el a védelmet jelentő tiszteletbeli (díjazás nélküli, de egyes konzuli cselekményekre feljogosított, magyarul jól tudó, a Külügyminisztérium által kiadott igazolvánnyal bíró) konzul.

A 2001 decemberében megalakult a Tiszteletbeli Konzuli testület azonnal egy tetszetős lappal (*Consul Contact*) állt elő tagjai megfelelő tájékoztatására. Az egyesületként bejegyzett testület

elnöke, dr. Suha György úr készséggel ajánlotta együttműködését a Menedék – Migránsokat Segítő Egyesületnek, elsősorban az *Öltalomkeresők*ben és az ő kiadványukban megjelenő hírek kölcsönös cseréje terén.

2002 januárjában 33 ország képviselőjében 36 tiszteletbeli konzul működött. Az országok közül 21 nagykövetséget, konzuli szolgálatot tart fenn (Budapesten és más városokban). A tiszteletbeli konzulok listáját (az egyesületi adatok alapján) a migránsokat segítő figyelmébe ajánljuk.

Ország	Név	Cím
Ausztria	Dr. Takáts Jenő	9700 Szombathely, Fő tér 17.
Ausztria	Somogyvári Imre	7621 Pécs, Megye u. 21.
Ausztria	Vápar József	9001 Győr, Szent István u. 10/A.
Ausztria	Dr. Sulyok Tamás	6721 Szeged, Vadász u. 4/A.
Ausztria	Radeczy Jenő	8000 Székesfehérvár, Petőfi S. u. 5. II/220.
Banglades	Nyerges András	1071 Budapest, Városligeti fasor 25–27.
Barbados	Dr. Robert Liska	1052 Budapest, Semmelweis u. 9.
Bolivia	Antonio N. Lombardi	1125 Budapest, Normafa u. 26–28.
Ecuador	Dr. Nyiri Iván	1025 Budapest, Tiszafa u. 7.
Egyesült Királyság	Dr. Páva Zsolt	7621 Pécs, Megye u. 21.
Elefántcsontpart	Bötkös James	1051 Budapest, Vigadó tér 3.
Eritrea	Haile Tesfay	2040 Budaörs, Szirom u. 7.
Észtország	Dr. Bereczki András	1113 Budapest, Bocskai u. 34/B VII/1.
Franciaország	Dr. Catherine M. J. Feidt	7621 Pécs, Széchenyi tér 7–8.
Gambia	Dr. Suha György	1118 Budapest, Nagyszalonta u. 15.
Ghána	Entz Boldizsár Péter	1051 Budapest, Arany János u. 25.
Grenada	Várzegi Gábor József	1025 Budapest, Palatinus u. 1.
Horvátország	Dr. Mijo Karagic	1089 Budapest, Bíró Lajos u. 24.
Izland	Ulassy Ferenc	1124 Budapest, Tamási Áron u. 2.
Jamaika	Dr. Batizi András	1112 Budapest, Zajzon u. 10.
Kazahsztán	Horváth László	1118 Budapest, Erdősáv u. 59.
Lesotho	Morenth Péter	1122 Budapest, Tóth Lőrinc u. 4.
Lettország	Gunta Medne	1064 Budapest, Nagymező u. 12.
Líbia	Nagy Károly	1121 Budapest, Rege u. 21.
Litvánia	Dr. Vadász Péter	1021 Budapest, Hűvösvölgyi út 20.
Luxemburg	Dr. Horváth István	1025 Budapest, Szeréna út 60/A.
Málta	Dr. Huszty András	1118 Budapest, Gyula u. 6.
Németország	Dr. Korinek László	7621 Pécs, Megye u. 21.
Olaszország	Marco Altan	7621 Pécs, Megye u. 21.
Peru	Pálos Titusz	1025 Budapest, Verecke u. 91.
Seychelle Köztársaság	Kiss László	1143 Budapest, Ilka u. 61.
Sierra Leone	Bocsánczy János	1025 Budapest, Pusztaszeri út 33/A.
Sri Lanka	Dr. Padma Gannoruwa	1118 Budapest, Harasztor út 7.
Szenegál	Pallavicini Károly	1053 Budapest, Veres Pálné u. 10.
Szingapúr	Dr. Tóth József	1121 Budapest, Széchenyi emlékt. 13.
Törökország	Horváth László	7900 Szigetvár, Zrínyi tér 3.
Törökország	Szell János	6720 Szeged, Kigó u. 4.
Új-Zéland	Dr. Takáts Tamás	1399 Budapest, Pf. 701/315.
Uruguay	Katona Sándor Rafael	3529 Miskolc, Középszer u. 48. IV/1.

Külföldi gyerekek az iskolában

A Menedék – Migránsokat Segítő Egyesületben útjára indított program alakulásáról korábbi számainkban is beszámoltunk. Ezúttal egy közérdekű levelet közlünk, amelyet a címzetten kívül eljuttattunk a BÁH vezetőjének és az ENSZ Menekültügyi Főbiztosa budapesti képviselőjének is.

Medgyes Péter úrnak
Nemzetközi Helyettes Államtitkár,
Oktatási Minisztérium
Budapest

Tisztelt Helyettes Államtitkár Úr!

A Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület öt éve foglalkozik a hazánkban menedéket kérők társadalmi integrációjának segítségével. Évente 1500–2000 érintettel kerülünk kapcsolatba, meglehetősen közelről ismerve ezáltal problémáikat.

Levelünkben egy speciális csoport helyzetére szeretnénk felhívni az Oktatási Minisztérium figyelmét, és egy javaslattal kívánunk élni, amelynek elfogadása esetén véleményünk szerint nagyban növekednének a menekültstátust megkapott külföldiek beilleszkedési esélyei.

Az évente érkező mintegy nyolcezer menedékkérő közül 150–200 fő kap menekültstátust Magyarországon. A vonatkozó jogszabályok értelmében ők (néhány kivételtől eltekintve) ugyanolyan jogokkal bírnak, mint a magyar állampolgárok, így többek között, részt vehetnek felsőoktatási programokban. Tapasztalataink szerint évente akad is közöttük 8–10 ember, akik életkoruknak, hazájukban szerzett iskolai végzettségüknek és motiváltságuknak köszönhetően szívesen részt vennének magyar felsőoktatási képzésekben, ezzel is növelve letelepedési és beilleszkedési esélyeiket.

Ugyanakkor komoly gondot okoz a szükséges nyelvismeret hiánya, illetve a hallgatói státusz jelentette szociális problémák. Ezek eddig rendre megakadályozták a felsőoktatásban való részvételüket. Szociális munkásaink egyedüli utakat próbáltak keresni a helyzet megoldására, és így találtunk egy speciális képzési programra a Balassi Bálint Intézet (1016 Budapest, Somlói út 51.) szervezésében. Az intézet egyéves intenzív magyar nyelvű képzést nyújt, majd egy belső vizsga letételét követően lehetővé válik egy sor felsőoktatási intézménybe a felvétel.

Gondot okoz azonban a jelenleg 950 ezer forintos tandíj, illetve a képzés ideje alatti megélhetés biztosítása. (Az igen intenzív program szinte lehetetlenné teszi a megfelelő jövedelmet biztosító munkahely fenntartását.) Korábban az Oktatási Minisztérium fedezte a tandíjat, ám megfelelő szociális támogatás híján az ajánlattal az érintettek töredéke tudott csak élni.

A képzés valódi esélyeket nyújt egy-egy felsőoktatási intézménybe való bekerülésre, ezért a Menedék Egyesület javasolja egy támogatási rendszer kidolgozását a menekültstátussal rendelkező és továbbtanulni kívánó emberek részére. Tekintve, hogy évente 8–10 emberről van szó, a program költségei véleményünk szerint legfeljebb 15–20 millió forintra rúgnának éves szinten.

Javaslatunk konkrétan tehát a következő. Az Oktatási Minisztérium vezessen be egy pályázati formában elérhető ösztöndíj- és tandíj-támogatási rendszert menekültstátussal rendelkező és a felsőoktatásba bekapcsolódni kívánó fiatalok részére. A tandíj a Balassi Bálint Intézet (vagy más hasonló ajánlattal rendelkező intézmény) felkészítőprogramjának a költségeit fedezné, míg az ösztöndíj a program során a megélhetést biztosítaná (ehhez esetleg célszerű kollégiumi elhelyezést rendelni).

Megítélésünk szerint (tekintve a szóba jöhető érintettek számát) a program költségei elenyészőek, ugyanakkor hatására valódi út nyílhat meg a menekültstátust kapottak integrációjához és Magyarország menekültügyi politikájának jobb megítéléséhez. Mindeközben a pályázati rendszer révén a program kézben tartható, eredményessége mérhető (például a segítségével megszerzett diplomák számán keresztül).

Egyesületünk a javaslat felvetésén túl készséggel részt vesz a program kidolgozásában, bonyolításában, saját tapasztalataink megosztása révén is.

Tisztelettel:
Sik Endre elnök

Kérjük, hogy a külföldi diákokkal kapcsolatos témához szólnak hozzá pedagógusok, diákok és szülők, akik szeretnék másokkal is megosztani tapasztalataikat, illetve javaslatokat tennének, miként lehetne megkönnyíteni a beilleszkedést a magyar iskolarendszerbe.

Bailou Amadou a bácsalmási önkormányzatban?

Bailou Amadou, a Maliből érkezett és Magyarországon egyetemet végzett agrármérnök az első színes bőrű önkormányzati jelölt. Állampolgárságot 1994-ben szerzett. A negyvenéves, közélet iránt érdeklődő férfi a családjával Bácsalmáson él. Az önkormányzati választásokon az MSZP színeiben indul, hiszen kezdettől fogva a baloldali értékek megvalósítását szorgalmazta.

„A párton belül maximálisan elfogadnak, és Bácsalmáson sem érnek hátrányok a bőröm színe miatt. A választásokon a szereplés nem a bőrszínem múlik, sőt ez inkább segít a kampányban, mert Bácsalmáson mindenki ismer, szeret, befogadott a település. Nem zavar a kampányban, hogy az országgyűlési választáson Bács-Kiskun megyében az MSZP nem szerzett helyeket. 1986 és 1990 között 200 és 400 méteres síkfutásban legyőzhetetlen voltam, de nem lehettem magyar válogatott, mert mali állampolgár voltam. Most az önkormányzati választás így magyarként az első erőpróba lesz számomra a politikában, aztán majd meglátjuk. Ha a sors úgy hozza, nem zárom ki, hogy később az országos politika színpadára lépjek. Most azonban az önkormányzati választásokra összpontosítok. A mezőgazdaságból élőkért akarok dolgozni az önkormányzatban, meg a város sportéletéért is tevékenykedem majd, de szívügyem az ifjúság helyzete is” – zárta a rövid interjút a bizakodó jelölt (*Magyar Hírlap*, 2002. szeptember 5.).

Csak nehogy aranykeretben őt delegálják minden EU-konferenciára, ahol a migránsok sikeres magyarországi beilleszkedését bizonygatják. Kívánjuk, hogy inkább legyen harcos helyi önkormányzati képviselő, mint dísz (például matyó) immigráns!

A hónap idézete

Az uniós csatlakozás közeledtével mind több kényes migrációs döntést kell meghoznia a kormánynak.

„A kárpátaljai közvéleményt sokkolta az Asztély-Beregsurány határátkelő szeptember 16-i bezárásáról, illetve az Ukrajnával határos területeken a kishatárforgalom 2003. január elsejével történő beszüntetéséről szóló döntés. Megoldást kellene találni, hogy az említett határátkelőn a felújítási munka alatt is legyen határforgalom. Bár érthető, hogy Magyarország európai uniós csatlakozásával összefügg a kishatárforgalom beszüntetése, ám a környéken élő 160 ezer magyar többsége a két egymást követő bejelentés között okozati összefüggést vél felfedezni, és arra következtet, hogy az anyaország elfordul a kárpátaljai magyarságtól” – írja a miniszterelnöknek címzett levelében Gajdos István, az ukrán parlament magyar képviselője. (*Népszabadság*, 2002. szeptember 14.)

CIVILIÁDA 2002

Szeptember 27–29. között hetedik alkalommal kerül sor Budapesten a magyarországi civil szervezetek nagy, évente ismétlődő rendezvényére, a CIVILIÁDA 2002-re. A kiállításnak és szakmai programsorozatnak a Pesti Vigadó ad otthont. A nyitott rendezvényen meghívó nélkül lehet részt venni. A belépődíj 100–150 forint, amely levárolható a helyszínen működő nonprofit könyvesboltban. A II. emeleti árusítóhelyen több mint száz könyvből válogathatnak majd az érdeklődők. A könyvesbolt új, 2002 őszi/téli katalógusa vagy éppen a *Civil Évkönyv* 2001 című kiadvány is beszerezhető lesz a helyszínen.

A rendezvényen lesz vita, tájékoztatás a hazai civilek brüsszeli irodájáról, sőt pályázati pénzt is nyerhető. Szeptember 26-án „Függetlenség és partnerség: civil szervezetek az európai Magyarországot” címmel nemzetközi konferenciára kerül

sor a Parlament kongresszusi termében; a résztvevőket a miniszterelnök köszönti. A felszólalók között van Szabó Imre, az Országgyűlés Társadalmi Szervezetek Bizottságának elnöke, Baja Ferenc, a Miniszterelnöki Hivatal Kormányzati Informatikai és Társadalmi Kapcsolatok Hivatalának vezetője és Jürgen Köppen nagykövet, az Európai Bizottság Magyarországi Delegációjának vezetője.

A www.europeanhouse.hu honlap nyújt bővebb információt.

Vasszécsény

A Magyar Helsinki Bizottság e kies vasi faluban tartotta menedékjogi tanácsadó programjának rendes nyári tréningjét (augusztus 29–31.). A többtucatnyi joghallgató – az ügyvédek, jogi szakértők és az IM közjogi helyettes államtitkára aktív közreműködése mellett – nagy örömmel nyugtázta a részt vevő

Egy svájci magyar

A *Genfi Magyar Értesítő* legújabb száma (2002/5.) interjút közölt Haldiman, született Roman Éva újságíróval, irodalommal és műfordítóval. A rokonszenves asszony a *Neue Zürcher Zeitung* munkatársaként évtizedeken át tudósította a svájci olvasókat a XX. századi és a kortárs magyar irodalomról, áttörve a nyelvi korlátokat is. Szívügye volt a magyar művek fordításainak megjelentetése Életéről így mesélt.

„1947-ben, fiatal lányként érkeztem a genfi egyetemre, ahol angol, francia és összehasonlító irodalommal foglalkoztam. A magyar irodalomról csak annyit tudtam, amennyit mindenki, aki Magyarországon érettségizik. Itt maradtam Svájcban, és 1951-ben doktoráltam. Nem volt egyszerű elhagyni a budapesti otthon, hiszen egyedül gyerek voltam... A szüleim a legsötétebb időkben, amikor sem levelezni, sem telefonálni nem lehetett, nem tudták, mi van velem, én nem tudtam, mi van velük. A férjem – svájci és mérnök-meteorológus – társasutasással ment Magyarországra, hogy megismerhesse a szüleimet, hírt vigyen rólam. Nehéz idők voltak. A forradalom alatt sem tudtam, mi

történik velük. Aztán egy Swissair pilóta révén kaptam hírt róluk, hogy megvannak. Végül anyám december elején ki tudott jönni, a férjem ment elé a határra autóval. Várakozás közben segített a magyar menekülteknek.

Mikor a kisfiam megszületett, tanítás helyett valamilyen munkát kerestem, amit otthon is végezhetek. 1962-ben Zürichben éltünk, és babakocsival bementem a NZZ irodalmi szerkesztőjéhez. Elmondtam neki, hogy szeretnék könyvismertetéseket írni, s ő elfogadta a jelentkezésemet. Így kezdődött, és ebből lett a 32 évre szóló kapcsolat a lappal.

Hivatásomnak éreztem, hogy a jó művekről tudósítsak. Magyarországról az ARTISJUS ajánlott műveket bemutatásra. Megismertem a magyar könyvkiadás egészét. Lassan a hazai írók is megismerték a nevem, és küldeni kezdték nekem legújabb könyveiket. Néha az NZZ is felkért egy-egy könyv bemutatására. De másként is adódott ismeretség. Örkény Istvánra például apám hívta fel a figyelmemet... milyen sikeres író, milyen abszurd, milyen különlegesen groteszk művei vannak. Írtam a műveiről, két novelláját pedig lefordítottam németre, végül Pesten személyesen is megismerkedtünk.

Körülbelül négyszáz magyar tárgyú cikket írtam 1966 és 1994 között. Ezeknek az írásoknak egy kisebb részét tartalmazza a Corvina Kiadó gondozásában 1997-ben megjelent kötet, Márai Sándortól Határ Győzőig... Szerencsés ember vagyok, mert harminc éven át olyan dologgal foglalkozhattam, amely nekem örömet jelentett... Valóban úgy éreztem, hogy segítettem ennek a különlegesen gazdag irodalomnak a határon túli közvetítésében.”

Éva Haldiman munkáját 1991-ben Zászlórenddel ismerte el Göncz Árpád, 1996-ban pedig Pro Cultura Hungarica díjat kapott a magyar irodalom német nyelvterületen való terjesztéséért.

Menedék a változó világban

A Francia Intézet és az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága adta ezt a címet a május 15. és június 5. között tartott rendezvényének, hogy felhívja a figyelmet a menekültekre. Az előadásokból és vetítésekből álló rendezvényt sorozat ismertette a mai menekülthullámokat, két neves politikai menekült, Victor Hugo és Kossuth Lajos sorsát, a Franciaországban élő menekültek életét, egy afgan menekült család történetét, valamint a közép-európai menekültek történeti hátterét. Kár, hogy a hazai közélet és sajtó nem igényli és kínálja hasonló vetítések, beszélgetések, bemutatások sokaságát...

Muszlimok Magyarországon

A hazánkban élő iszlám közösségről kevés tény ismerünk, ezért örömteli, hogy a *Gondolat - Iszlám Kulturális és Családi Magazin*, amely már második évfolyamába lépett, sokféle szempontot ötvözve, szép kivitelű kiadványban számol be életükről, gondjaikról, egyházi életükről. A 6. számból idézünk néhány információt, írást (Kiadja a Gondolkodás Háza Alapítvány, 2310 Szigetszentmiklós, Szentmiklósi út 18/C. II/6. (agondolkodas@freemail.hu vagy mohameddu@freemail.hu))

- Mohamed Al-Dubai, a lap főszerkesztője az MTA Szociológiai Kutatóintézete által a békéről szervezett konferencián (2001. december 11.) az iszlám és a muszlimok nézőpontjából elemezte szeptember 11-ei eseményeket és az azt követő fejleményeket. Kifejtette, hogy az iszlám békés vallás, amelyeket Korán-idézetekkel is alátámasztott. A történelmi elemzés sokszínűsége nélküli megközelítés félrevezető. Például, ha 1848-49-ről vagy 1956-ról csak az orosz történelmi forrásokból olvashatnánk, meglehetősen egyoldalú képünk lenne. Javasolta, hogy muszlim forrásokhoz is nyúljanak azok, akik a tényekre és összefüggésekre kíváncsiak.
- A Berzsenyi Dániel Gimnáziumban évente rendeznek egy-egy hetet, amelyen más kultúrákat, szokásokat ismertetnek meg a diákokkal, éppen az előítéletek leépítésére. A legutóbb az iszlámról és abban a nőkről tartott vetített képes előadást több száz diáknak Anwar Klára. Sor került még kerekasztal-beszélgetésre is a mono-teista vallások képviselőivel. Az evangélikus és a görög katolikus lelkes, a rabbinövendék, a katolikus pap mellett a Magyar Iszlám Kulturális Kapcsolatteremtő Alapítvány nevében Abdulghamni Al-Sabai foglalt helyet a vallásról beszélgetők között. Kötetlen stílusával egyből megkedvelte magát a hallgatósággal. A beszélgetésen persze mindenki kitért az általa képviselt vallásos csoport életmódjára, az egyes vallások önképére, az adott vallás felvételére, a halál utáni élet teteleire is.
- Szaud-Arábia megnyitotta budapesti nagykövetségét a két ország közötti gazdasági, politikai és kulturális kapcsolatok megszilárdítását szolgálva. Míg állandó épületbe nem költöznék, az átmeneti időszakban az Inter-Continental Szállóban folytatják a konzuli tevékenységet. A nagykövet-

ség munkáját Jamal Abdulaziz Raffah úr ügyvivőként irányítja.

- Budapesten, a Dajka Gábor utcában, az ELTE Kollégium nagytermében, mintegy ezer muszlim gyűlt össze az Íd Al Fitir megünneplésére. Dr. Al-Badani Mohamed tartotta az ünnepi beszédet, amelyben emlékeztette az egybegyűlteket például az alkohol, a kábítószer-fogyasztás büncitől való eltávolodásra, a kenőpénz elfogadása miatt járó büntetésekre és az igazságtalanság bűnére.
- A Gyermek-rovatban Hassan Hanan 6. osztályos kislány ír a böjt hónapja fontosságáról. „Az iszlámban vannak szabályok, amelyeket minden egyes muszlimnak meg kell tanulnia, és persze tennie. Egyik ezek közül a ramadán hónapja böjt. Az ember hajnalban ehethet, reggeltől naplementéig viszont nem ehethet, és nem ihat. Ilyenkor a muszlim ember a szegény nép éhezésére gondol. Nem szabad kinevetni az éhező embereket, hanem ilyenkor azt mondjuk: »Alhamdu Lillah«, vagyis hála istennek, hogy nem vagyok ilyen helyzetben, mint ők. A muszlim mindenért hálás Istennek, a rossz dolgokért is.”
- Sulok Szultán közigazdász a BKE-n végzett, nős, két gyermek édesapja. 2001 augusztusa óta a Magyarországi Muszlimok Egyházának a vezetője. Vele beszélgetett a lap újságírója.

– *„Mióta működik az egyház és miért jött létre?”*

– Az MME 2000. szeptember 22-én jött létre azzal a céllal, hogy az itteni muszlimok iszlám szerinti életvezetését elősegítse és a magyar állam felé képviselje őket. Illetve, hogy előmozdítsa a párbeszédet és elismertesse az iszlám vallást.

– *Körülbelül hány muszlim él ma Magyarországon?*

– Becslések szerint mintegy harmincezer muszlim él napjainkban az országban. A magyar származásúak száma mintegy kétezerre tehető.

– *Hogyan érzik itt magukat a nem magyar származású muszlimok? Milyen batással van (volt) a magyarországi muszlimokra a szeptember 11. utáni helyzet?*

– A magyarság alapvetően toleráns más népekkel szemben. Néha persze előfordulhatnak sértő megjegyzések vagy megnyilvánulások, de nem ez a jellemző. Amikor valamilyen rossz hatás éri a muszlimokat, az többnyire a média

felületes, nem eléggé tárgyilagos információinak köszönhető. A szeptember 11-ei események után sokkal több ember kezdett érdeklődni az iszlám vallás iránt, mint korábban. [...]

– *Milyen az egyház kapcsolata a hivatalos szervekkel, az állammal, más egyházakkal?*

– Tekintve, hogy meglehetősen új szervezet vagyunk, a kapcsolatokat most építjük ki, de készek vagyunk a hivatalos szervek, a magánszféra szereplőinek az iszlámmal és a muszlimokkal kapcsolatos konzultációs igényeit kielégíteni. Illetve hozzá kívánunk járulni a társadalmat érintő problémák és konfliktusok megoldásához. Természetesen törekszünk más egyházakkal, vallásokkal a párbeszédre, mert a kommunikáció és a kapcsolat teremt meg a békés egymás mellett élés lehetőségét. Illetve így sokkal hatékonyabban tudunk a jószág és a szeretet érdekében munkálkodni.

– *Hogyan működik az egyház? Milyen szervei, tisztségszervei vannak?*

– Az egyháznak van egy héttagú intézőbizottsága, amit az elnök irányít, és van egy ügynevezett súra bizottsága, amely tanácsadói és ellenőrzési feladatokat lát el.

– *Az iszlám a béke, a biztonság, a jószág vallása. Milyen szerepet vállalnak a magyarországi muszlimok a társadalom érdekében?*

– A Magyarországon élő muszlimok szeretnék a társadalom hasznos, építő tagjai lenni, és ezzel együtt vallásukat, és erkölcsüket is megtartani. Az egyház ebben kíván számukra segítséget nyújtani. Ennek keretében oktatási, jótélteti és ismeretterjesztési tevékenységet is folytatunk. Szeretnénk erősíteni a muszlimok és a nem muszlimok közötti társadalmi és gazdasági kapcsolatokat, illetve megismertetni minden érdeklődővel az iszlám életmódot és az iszlám kultúrát. Mivel az iszlám vallás és a muszlimok szerves részei az európai társadalomnak, ezért szeretnénk elérni, hogy vallásunk értékei, a muszlimok tudása, erkölcsi elkötelezettsége ismertté válhasson az emberek számára ebben az országban is.”

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit

Felelős kiadó:

Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület
A hírlevelet gondozta a Sík Kiadó Kft.
Tipográfia, tördelés: Beck Bojanka
Nyomás: Nagy és Társa Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: MENEDÉK EGYESÜLET, 1074 Budapest, Rákóczi út 80. II. em. 2/a. Tel.: 322-1502, fax: 479-0272.

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

VIII. évfolyam 11. szám

2002. október

Együttműködés az EUROPOL-lal

Módosult az Európai Rendőrségi Hivattal még 2001 októberében létrejött *Megállapodás* (2001. évi LXXXIX. törvény), amelyet egységes szerkezetben kell majd közzétenni (2002. évi XXXI. törvény). Annyi tudható, hogy az EU-csatlakozás keretében a bel- és igazságügyi együttműködést tárgyaló fejezet szerint az EUROPOL és a magyar hatóságok szorosabban együttműködnek a bűnüldözésben. A közösen üldözendő bűncselekmények jegyzékében szerepel az emberkereskedelem, az embercsempészet, az emberi test tiltott felhasználása, az emberrablás, a terrorcselekmény, a nemzeti, etnikai, faji vagy vallási csoport tagjai elleni erőszak, a közösség elleni izgatás, a kulturális javakkal való visszaélés, a kábítószerral való visszaélés, vesztegetés a nemzetközi kapcsolatban, továbbá

a fegyvercsempészetnek a Btk.-ban szereplő alakzatai. Az EUROPOL különösen nagy hangsúlyt helyezett az együttműködés kiszélesítésére, és jegyzékében nem a Btk. tényállásaira hivatkozott, hanem a közösen üldözendő magatartásokra. Ilyen például az „emberi szervek és szövetek tiltott kereskedelme”, „a fajgyűlölet és az idegengyűlölet”, „a műkincsek és képzőművészeti termékek tiltott kereskedelme”, „a korrupció”, „a veszélyeztetett állatfajok, növényfajok tiltott kereskedelme”, „az illegális bevándorlók csempészete, az emberkereskedelem”.

Kérdés, hogy amiről nincs a Btk.-ban szó, abban nem lesz együttműködés, avagy például az idegengyűlölet igen sokféle megnyilvánulása átalakul egyszerűen nemzeti, etnikai, faji vagy vallási csoport tagjai elleni erőszakká,

A TARTALOMBÓL:

- ☐ Hazánk nem rés, hanem...
- ☐ Vélemény a menekültek beilleszkedési lehetőségeiről
- ☐ A soproni zsák

közösség elleni izgatással? Tán csak e legsúlyosabb formák ellen lépnek fel? Jó lenne, ha a rendőrképzés, információcsere eredményeként nemcsak a már megvalósult bűncselekményekre reagálnának a hazai hatóságok, hanem már sokkal előbb tennének intézkedéseket a külföldiek védelmében.

A jogilag nem létező konvenciók menekültekről

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának helyettese megvizsgálta egy iraki állampolgár panaszát (OBH 5134/1999). A panaszos 1970-ben állami ösztöndíjként, egyetemi tanulmányok céljából érkezett Magyarországra. 1976-ban, az egyetem befejezését követően hazatért Irakba, majd miután 1977-ben aspiránsi tanulmányaihoz újabb állami ösztöndíjat kapott, visszajött Magyarországra. 1980-ban kandidátusi fokozatot szerzett. 1980–84 között kutatóként, illetve üzemgazdászként dolgozott Magyarországon. Egy magyar állampolgárt vett feleségül 1982-ben, akitől három gyermeke született. A panaszos 1983. december 14-e óta bevándoroltként él Magyarországon.

A most lezárult vizsgálat azért indult még 1999-ben, mert a panaszos úti okmány hiányában nem tudta Magyarországot elhagyni.

A férfi nem kapott útlevelet, noha az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága, mandátuma alapján, 1988-ban, dokumentáltan és bizonyított módon ismerte el menekültként. A Főbiztosság angol nyelvű dokumentuma szerint a korlátozott számú letelepítési lehetőségekre, továbbá a panaszos magyarországi helyzetére figyelemmel a Főbiztos Hiv-

vatala nem tudott számára befogadó országot keresni.

A panaszos először a Főbiztos Hivatalához fordult úti okmányért, ahonnan azt a választ kapta, hogy kérelmével a tartózkodási helye szerinti állam illetékes hatóságához kell fordulnia. Így a Külügyminisztérium Konzuli Főosztályától kért úti okmányt, ahonnan a beadványát a Belügyminisztériumhoz továbbították. A kérelemre a BM Adatfeldolgozó Hivatal Útlevélosztálya az 1993. július 22-én kelt, 49-12169. számú levélben válaszolt, miszerint „magyar útlevéllel csak magyar állampolgár látható el”.

A panaszos 1995-ben honosítási kérelmet terjesztett elő, amit a Belügyminisztérium Állampolgársági Főosztálya – az iraki hatóságok által kiállított születési anyakönyvi kivonat hiányára való hivatkozással – elutasítási javaslat-tal terjesztett a köztársasági elnök elé, noha a menekült jelezte, hogy ilyen okiratot az őt üldöző ország hatóságától nem tud beszerezni. A honosítási kérelmet a köztársasági elnök 1999. szeptember 21-én kelt határozatával elutasította.

A vizsgálat megállapította, hogy az 1998. évi XII. törvény végrehajtásáról

szóló 101/1998. (V. 22.) kormányrendelet 2. § D) pontja alapján bevándorolt külföldiek is jogosultakká váltak olyan úti okmányra, amelynek birtokában – az 1998. évi XII. törvény 4. § a) pontja értelmében – külföldre utazhattak, illetve onnan visszatérhettek az országba.

A rendelkezésre álló adatok szerint az 1998. évi XII. törvény hatálybalépése – 1998. szeptember 1. –, illetve a vizsgálat megindulása között eltelt idő alatt a panaszos a bevándorolt külföldiek úti okmánya iránti kérelmet nem terjesztett elő, illetve az említett tartalmú kérelme elutasítását később sem sérelmezte. Ezért az Alkotmány 58. § (1) bekezdésében megállapított, az ország területének elhagyásához való jog érvényesülését érintő eljárást az ombudsman megszüntette.

Magyarország az 1951. évi genfi egyezményhez földrajzi korlátozással csatlakozott, ám az ENSZ menekültügyi főbiztosának hivataláról szóló Alapokmány szövegét, így például annak a mandátumos menekültekre vonatkozó rendelkezéseit formálisan nem hirdették ki Magyarországon.

(Folytatás a 2. oldalon)

A jogilag nem létező konvenció menekültekről

(Folytatás az 1. oldalról)

A Főbiztos Hivatala, illetve a hazai hatóságok együttműködésének alapját és kereteit a Magyar Népköztársaság kormánya és a főbiztos között Genfben, 1989. október 4-én aláírt megállapodás kihirdetéséről szóló 23/1990. (II. 7.) MT rendelet (a továbbiakban: MT rendelet) teremtette meg, amelyet 1989. október 4-étől kellett alkalmazni, és ma is hatályban van. Az MT rendelet bevezető rendelkezéseiben a felek megállapodásuk egyik indokaként jelölték meg, hogy a főbiztos az ENSZ Közgyűlésnek 1950. december 14-én elfogadott, 428 (V) számú határozatának megfelelően elláthassa „azon menekültek nemzetközi védelmét, akik az Alapokmány hatálya alá tartoznak”, és megállapítsák azokat a feltételeket, amelyek mellett a Főbiztos Hivatala képviselteti magát az országban. Az ENSZ Közgyűlése által a főbiztos számára megállapított feladatok ellátása céljából a Főbiztos Hivatala – más országokhoz hasonlóan – irodát nyitott Magyarországon (Budapesti Iroda), amely „ellátja a Főbiztos által kijelölt feladatokat a menekültek” és más, a Főbiztos Hivatalának „hatáskörébe tartozó személyek ügyében”. E lépéssel azonban az MT rendelet idézett rendelkezése révén az Alapszabály, annak formális kihirdetése nélkül is, a magyar jog részévé vált. Ezt támasztja alá az a tény is, hogy 1998. március 1-jéig, azaz a „földrajzi korlátozás” feloldásáig az Európán kívüli események menekültjeinek menedékjogi kérelmét az Alapokmány 6. cikkének alkalmazásával a Főbiztos Hivatalának Budapesti Irodája bírálta el, nem pedig a magyar hatóság. A Budapesti Iroda 1989. október 4. és 1998. február 28. között a 3854 kérelmet vizsgált meg, és 471 személyt ismert el mandátumos menekültként.

A főbiztos által elismert menekültekről mindössze a menedékjogról szóló 1997. évi CXXXIX. törvény 59. § (2) bekezdése rendelkezett, amelynek értelmében a „menekültügyi hatóság menekültként ismeri el azt a magyarországi szálláshellyel rendelkező külföldit, akire nézve a Genfi Egyezmény alkalmazhatóságát az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága Budapesti Irodája e törvény hatálybalépéséig megállapította; feltéve, hogy az érintett menekültként elismerését e törvény hatálybalépését követő 90 napon belül kéri”. Ennek nyomán a menekültügyi hatóság az összes, a Budapesti Iroda által mandátumos menekültként elismert, magyarországi szálláshellyel rendelkező külföldit – összesen 193 személyt – konvenció menekültként ismerte el. A panaszos 1983. december 14-étől bevándoroltként élt az

országban, vagyis „magyarországi szálláshellyel” kétségtől rendelkezett, de őt nem a Főbiztos Hivatalának Budapesti Irodája helyezte védelem alá, hanem a genfi. Az ő jogállása így a genfi egyezményhez fűzött földrajzi korlátozás feloldását követően sem rendeződött. Nem tudni, hogy a panaszoson kívül hány olyan mandátumos menekült él az országban, akinek elismeréséről a Főbiztos Hivatalának nem a budapesti, hanem valamely másik irodája döntött. Miután a főbiztos mandátuma egységes és oszthatatlan, a mandátumos menekülteket megillető védelem szempontjából sincs jelentősége annak, hogy az adott személyt a Főbiztos Hivatalának melyik (a genfi vagy a világ bármely más országában működő) irodája ismerte el menekültként. Az MT rendelet hivatkozott rendelkezéséből következően Magyarországnak tehát mind a jogalkotás, mind a jogalkalmazás terén biztosítania kell az Alapokmány értelmében a Főbiztos Hivatalának hatáskörébe tartozó menekültek jogvédelméhez szükséges feltételeket. Ehhez pedig az ENSZ védelme alatt álló, magyarországi szálláshellyel rendelkező mandátumos menekült jogi státusát szabályozni kell. Ennek hiánya diszkriminatív megkülönböztetés a magyarországi szálláshellyel rendelkező mandátumos menekült között, a Főbiztos Hivatalának a menekültkénti elismerésről döntő irodája székhelyétől függően. Tehát megállapítható az Alkotmány 70/A § (1) bekezdésében biztosított diszkriminációmentes elbánáshoz való joggal összefüggő visszasság.

A magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. törvény 13. § (1) bekezdésében szabályozott, az állampolgárság megszerzése iránti kérelem benyújtására szolgáló nyomtatványon csak arra nézve van kérdés, hogy a külföldit menekültként a magyar hatóság elismerte-e. Így a panaszosnak nem volt lehetősége arra, hogy a Főbiztos Hivatalának döntését jelezze. Miután a mandátumos menekült jogállást a magyar jog nem ismeri, nem lehet tudni, hogy a Főbiztos

Hivatala döntésének ismeretében a Belügyminisztérium illetékes szerve miként járt volna el.

Ugyanakkor a panaszos a magyar állampolgárral való házasságkötését megelőzően a nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. törvényerejű rendelet 38. § (1) bekezdése alapján az állampolgársága szerinti állam által kiállított születési anyakönyvi kivonat beszerzése alól felmentést kapott.

Azzal, hogy a Belügyminisztérium a panaszos állampolgársági kérelmét olyan okirat bemutatásának hiányára hivatkozva terjesztette elutasító javaslattal a köztársasági elnök elé, amelynek beszerzéséhez azon állam szervével kellett volna kapcsolatba lépnie, amelyel szemben a panaszos nemzetközi védelmet élvez, az Alkotmány 7. § (1) bekezdésében biztosított nemzetközi jogi kötelezettségek és a belső jog összhangjához, továbbá az Alkotmány 65. § (1) bekezdésében biztosított menedékhez való joggal összefüggő visszasságot okozott.

Az ombudsmani vizsgálat az alábbi ajánlással zárult:

- a belügyminiszter és az igazságügyi miniszter kezdeményezze az ENSZ Menekültügyi Főbiztos Hivatala által elismert „mandátumos menekültekre” vonatkozó törvényi szabályok megalkotását;
- a belügyminiszter kezdeményezze a magyar állampolgárságról szóló LV. törvény végrehajtásáról szóló 125/1993. (IX. 22.) kormányrendelet 1. sz. mellékletében szereplő, a honosítási kérelem benyújtására szolgáló nyomtatványban a mandátumos menekültként való elismerésre vonatkozó kérdéssel történő kiegészítést;
- az 1993. évi LIX. törvény 21. § (1) bekezdése alapján a BM Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal főigazgatója a panaszos esetleges újabb honosítási kérelmének benyújtásakor, az ENSZ Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 14. cikkére figyelemmel járjon el, és ne kötelezze őt olyan okmány beszerzésére, amelylyel alkotmányos jogaival összefüggő visszasságot okoz.

Lobbisták képzése

Négy féléves, 600 órás képzésen lehet megszerezni az érdekvégyesítő szakirányú továbbképzési szakon a képesítést az 54/2002. (IX. 26.) OM rendelet értelmében. A közgazdász végzettségűek így szakközgazdász oklevelet, míg a közgazdasági diplomával nem rendelkezők (műszaki, agrár, társadalomtudományi diplomások) lobb szakkembségről szóló okmányt kaphatnak. A 120 kreditet főként „a társadalom érdektrendszerei és területi, szakmai, szociális és civil intézményrendszerei, az érdekvégyesítés speciális jogi, etikai összefüggései, módszertana és eszközrendszere, valamint kommunikációs és menedzsment” témában kell begyűjteni. Kérdés, hogy ilyen tevékenységet hivatalosan hol és kik végezhetnek. Miután csak most készül a törvény, hogyan lehet a hallgatóknak gyakorlatot igazolni, szakdolgozatot készíteni? Netán a törvény készítői fognak mellékállásban oktatni?

Regisztrálható-e az identitás?

Az MTA Jogtudományi Intézete 2002. október 7–8-án tartott konferenciáján azt firtatták, vajon regisztrálható-e az identitás, illetőleg a szabad identitásválasztás; miként egyeztethető össze az identitás szabad megvállása és a nemzeti hovatartozás regisztrálása. Majtényi László korábbi adatvédelmi ombudsman, Kaltenbach Jenő kisebbségi ombudsman, Bragyova András egyetemi tanár elsősorban a hazai nemzeti kisebbségek szempontjából elemezte a kérdést. Zsigó Jenő szociológusként az etnikai, azaz a nem választható identitásról szolt, míg Majtényi Balázs, Halász Iván és a szomszédos országok kutatói a nemzetközi jogi kitekintést adták. Szarka László történész a státustörvény gyakorlata alapján vont le néhány következtetést. Tóth Judit a hazai szabályozás ellentmondásaira hívta fel a figyelmet: az emberi jogokból következő mércéhez képest a hazai kisebbségek, a határon túliak és a Magyarországon élő, itt tartózkodó külföldiek nemzeti, etnikai identitásának szabad megvállására és regisztrációjára vonatkozó szabályok alkotmányesítő módon eltérnek.

Bevándorlással sem javítható a demográfiai deficit?

A népesedési kérdésekkel foglalkozó, 2001 júniusában létrehozott kormánybizottság csupán egyszer ült össze, és ugyan kiadott egy vaskos tanulmánykötetet, önálló népesedési programot nem dolgozott ki.

A kérdés fontosságára tekintettel a felújított testület vezetője a miniszterelnök, a koordinációt a Miniszterelnöki Hivatal politikai államtitkára látja el, a tagok közül nyolc érintett tárca vezetője, valamint tudós tagjai vannak. A kutatók tudják, hogy 1959 óta nem születik annyi gyerek, ahány a természetes népességreprodukcióhoz szükséges

lenne. Megoldást az erősebb szociális háló és a magasabb életszínvonal jelentene. Korábban a bizottságban felmerült ugyan a bevándorlás ösztönzése, a családi pótlék és az adókedvezmény növelése, esetleg a szociális támogatások alanyi jogúvá tétele, de a szeptember 18-án összeült bizottság nem ezt tekinti követendőnek. Elsősorban szemléletváltást sürgettek, az esélyegyenlőség megteremtését, valamint a család- és jövedelempolitika összehangolását, hiszen a gyermekvállalás magánügy, amelyet persze az államnak ösztönöznie, támogatnia kell.

MTI hírek közt tallózva

Az MTI általában rövid, tömör híreket tesz közzé, amelyek közi felbukkannak a nemzetközi migrációval kapcsolatosak is, noha ez a címből – amelyet a forrást felhasználó lap szerkesztősége ad – nem igazán derül ki. Például: magyarországi fodrászhoz indult két osztrák barátnő, de útközben egyikük rájött, hogy otthon felejtette az útlevelét. Sopron

előtt beugrott a csomagtartóba, hogy áthidalja a gondot, ám az éber magyar határőrök valami zajt hallottak, és felnyitották a kocsit. Ekkor derült ki a turpisság. Az útlevél nélküli nőt megbírságtolták, és mindkettejüket visszairányították. Frizurájának költségét így az osztrák fodrászati árakon felül még a büntetés és a kétszeri utazás díj is terheli. Vajon tudnak a magyar fodrászok a határőrség „üzletrontó” politikájáról?

Kevésbé elemzett, hogy miért csökken a Magyarországra beutazó külföldiek, köztük a turisták száma? A WTO adatai szerint 2000-ben még 15,6 millió külföldi utazott be, míg 2001-ben már csak 15,3 milliónyi. Ezzel persze megőrítük a világon a beutazók számát tekintve a 12. helyünket, némileg lemaradva Franciaország, Kína, az USA vagy éppen Olaszország mögött. Persze az gyanítható, hogy a valóban turistaként pénzt költő utazók száma ennél sokkal alacsonyabb nálunk, zömük ingázó munkás, csencselő vagy rokon, hasonlóan a 13. helyen álló Lengyelországhoz. Ki hinné, hogy az ókori romokról, csodálatos szigeteiről jól ismert Görögország csak 15. a listán a maga 13 milliónyi látogatójával?

Hazánk nem rés, hanem...

A jugoszláv–magyar határon szigorított határellenőrzést vezetnek be, minden lehetséges jogi eszköz bevetésével, hogy megakadályozzák a valójában nem hozzánk, hanem az EU területére igyekvők bejutását.

Az alaposabb ellenőrzést az osztrákok követelik, mert az utóbbi időben egyre több jugoszláv beutazót csíptek el, akik hamis(ított) papírokkal (például hamis vízummal, munkavállalási engedéllyel) indultak hozzájuk. Legutóbb három nagy hamisítóműhelyt leplezték le, ahonnan pár ezer euróért lehetett hamis útlevelét, ötszáz euróért osztrák vízumot vásárolni.

A szigorítás része, hogy a buszoktól utaslistát, útvonalengedélyt kérnek ellenőrzéskor, amelyet a hazai adatbázisban lévővel egyeztetnek. A határőrség szóvivője szerint Magyarország ezzel azt jelzi az EU számára, hogy „hazánk nem jelent biztonsági kockázatot” (*Magyar Hírlap*, 2002. október 14.), azaz erős bástya.

A *Határőr Magazin* legújabb számában (2002. október 1.) is részletezik, milyen heroikus munka a 174 kilométeres jugoszláv határon a menetrendszerűen befelé jövő, 20–22 fős illegális csapatok leleplezése. Például Bácsalmás körzetében augusztus végéig 700 határsértőt állítottak elő nyolc hónap alatt, és ez hatszorosra az előző évinek.

A elfogottak zöme afgán és iraki, csökkent a kínaiak száma. Az embercsempészek jugoszláv állampolgárok, akik a határon átlökve nyomban magukra hagyják a külföldieket. E körzetben a járőröző határőrök száma 13-ról 19-re nőtt, és kaptak hőkamerát, lépésérzékelőt, 12 gépkocsit. Vajon a másik oldalon mitől lett ilyen gyenge a határőrizet, vagy tán olyanná átalakult, hogy segítse az onnan kifelé igyekvőket?

Francia iskola avatása

Pesthidegkúton 2002. szeptember 25-én avatták fel a mintegy nyolcezer négyzetméteren elterülő Francia Iskolát és Gimnáziumot, mégpedig a francia Szenátus és az Országgyűlés elnöke jelenlétében. A korábbi tanulási feltételeket kibővítő, korszerűsített létesítményben ötszáz diák tanulhat, az óvodától az érettségiig, hogy a magyarországi francia gyerekeknek legyen anyanyelvű oktatási intézményük. A beiratkozott diákok fele itt élő francia, míg negyede magyar anyanyelvű gyerek, a többiek pedig Magyarországon élő diplomaták gyerekei, esetleg vegyes házasságból valók. A magyar diákok a történelmet és a magyar nyelvet, irodalmat kötelezően tanulják, magyarul, míg a többiek választhatják e tárgyakat. A hatalmas új létesítményhez 230 fős színházterem, akár nemzetközi versenyek megrendezésére alkalmas tornaterem is épült, remélve, hogy a környékbeliek előtt is nyitott iskola kulturális programjai vonzóak lesznek.

Vélemény a menekültek beilleszkedési lehetőségeiről

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága Végrehajtó Bizottsága rendes évi ülését októberben tartotta Genfben. Ezen a civil szervezetek képviselőiben a Menedék Egyesület háromfős delegációja vett részt. Hogy ne üres kézzel menjenek, elkészítettek és kiosztottak egy áttekintést a mai magyarországi helyzetről, amelyet az alábbiakban közléseztünk. (A rövid összeg-

zésben a „menekült” fogalom a tágabb, köznapi értelemben használatos, ideértve a menedékkérőket, az elismert menekülteket és a humanitárius tartózkodási engedéllyel rendelkező, hazájukba vissza nem küldhető személyeket. Ahol az egyes jogi kategóriák közötti különbségtételnek jelentősége van, a jogilag pontos megnevezés szerepel.)

„Magyarország – tranzitország”

Tizenhárom évvel a rendszerváltozás után még mindig ez a leggyakrabban elhangzó állítás, ha politikusok, államigazgatási szakemberek vagy a bevándorlás intézményrendszerében dolgozók jellemzik az ország menekültügyi helyzetét. A migrációs statisztikák adatait elemezve egyértelműen alátámasztható a fenti vélekedés, és valószínű, hogy a jelenséget nagymértékben magyarázza az EU-tagállamokhoz képest kedvezőtlen gazdasági, munkaerő-piaci, nyelvi környezet. Rendszeresen tapasztalható ugyanakkor, hogy olyan menedékkérők és elismert menekültek is az ország elhagyására kényszerülnek – sokszor többévi itt-tartózkodás után – akik kifejezetten az a szándékkal érkeztek, hogy itt találjanak új otthonra. Kérdés, hogy mennyiben tehető felelőssé az ország menekültügyi – és tágabban bevándorlási – intézményrendszere a kialakult helyzetért.

A nemzetközi szerződésekben vállaltak minimális és sokszor csak a jogalkotás szintjén való teljesítésén túlmenően szükséges egy átgondolt és átfogó, a mindennapok gyakorlatában is megnyilvánuló migrációs és menekültpolitika megalkotása. A jelenlegi központosított, rendkívül bürokratikus és döntően rendészeti szemléletű intézményi képviselő helyett jóval szélesebb társadalmi bázison, a szaktárcák, a helyi önkormányzatok, a civil és a piaci szervezetek együttműködésével alakulhatna ki egy olyan intézményi környezet, amely tényleges védelmet nyújt a rászorulóknak, és hatékonyan segíti társadalmi beilleszkedésüket. Ennek hiányában továbbra is menedékkérők száza és ezrei kényszerülnek elhagyni az országot az átgondolatlan, esetleges jogalkotás és intézményi működés kárvallottjaiként.

A menekültek védelmének háttérbe szorítását jól szimbolizálja az 1951. évi Genfi Egyezmény területi korlátozásának 1998-as feloldásakor még önálló Menekültügyi és Migrációs Hivatal sorsa: 2000-ben az akkor megalakult Be-

vándorlási és Állampolgársági Hivatal igazgatóságaként, majd 2002 januárjától – egy intézményi átszervezést követően – már csak főosztályaként folytatja működését.

A „menekültek társadalmi beilleszkedésének elősegítése állami feladat”, deklarálja a menekültek ellátásáról szóló kormányrendelet lassan öt éve, ennek ellenére még mindig nem született meg egy átfogó integrációs politika és az erre épülő stratégia, és nem lehet tudni, mit ért a menekültügyi hatóság társadalmi beilleszkedés alatt. Ugyanez a kormányrendelet teszi lehetővé a menekültügyi hatóság számára, hogy – különösen a társadalmi beilleszkedést segítő – programjait civil szervezetekkel szerződve valósítsa meg. Mostanáig egyetlen pályázatot sem írt ki a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal, annak ellenére, hogy több civil szervezet nemzetközi forrásból finanszírozva számos olyan programot működtet menekültek számára, amelyek az európai államokban az állam által finanszírozott és koordinált ellátás vagy integráció részét képezik.

Csak néhány a főbb hiányosságok közül

Magyarországon a menedékkérelmezők elenyésző hányada kapja a magyar állampolgárokkal közel azonos jogokkal járó konvenciók menekültstátust. Ennél jóval többen kapnak humanitárius tartózkodási engedélyt, amely az előzőnél lényegesen korlátozottabb jogokat biztosít.

Az integrációs koncepció hiánya, valamint a magyar ellátórendszer felkészületlensége ez utóbbiak többségének évek múlva sem teszi elérhetővé a letelepedést és az állampolgárság megszerzését.

A humanitárius tartózkodási engedéllyel rendelkező menekültek jogállása az elismerést követő több év után sem változik úgy, hogy szociális ügyekben, a gyermekétápolgatás és a gyermekvédelem terén megegyezzen az

állampolgárok jogosultságaival, illetve lehetővé tegye a családtagok beilleszkedését.

A menekültügyi hatóság nem segíti megfelelő okmány, vízum kiadásával illetve az érintett szervek együttműködésével a menekülés miatt szétszakadt családok családtagjainak felkutatását, a családi kapcsolatok igazolását, a családtagok magyarországi beutazását még a Genfi Konvenció alapján elismert menekültek esetében sem.

A menekülteket érintő jogszabályok nincsenek összhangban a hazai gyermekvédelmi jogszabályokkal, illetve a gyerekekre vonatkozó nemzetközi egyezményekkel. Ez ahhoz vezet, hogy a menekült gyerekek olyan veszélyeztetett helyzetben is segítség nélkül maradnak, amikor a magyar állampolgár gyerekek azonnali beavatkozásra számíthatnak. A menekültek számára fenntartott szálláshelyek (menekülttáborok, határőrségi szállások) az esetek többségében nem alkalmasak családok, kiskorúak, nők, idős, beteg és fogyatékkal élő emberek elhelyezésére.

Nincs koncepció olyan programok kidolgozására, amelyek a befogadó közösségek és a menekültek közötti feszültség enyhítését célozzák. A kormányzati kommunikáció rendre összemossa a menekültügyet az illegális bevándorlással és az embercsempészetrel, nem szól a menedékkérők befogadásának humanitárius elemeiről, tovább erősítve ezzel a lakosság menekültekkel szembeni előítéleteit.

Javaslataink:

- Minél hamarabb kezdődjön meg állami koordinációval az a társadalmi párbeszéd, amelynek eredményeképp létrejön egy korszerű, a nemzetközi jogi kötelezettségvállalással, az ország társadalmi és gazdasági lehetőségeivel összhangban lévő migrációs és menekültpolitika. A kormányzat, önkormányzatok és társadalmi szervezetek mellett a gazdasági és piaci élet szereplőinek is helyet kell kapniuk a kidolgozásban.

• Kezdődjön meg a bevándorlási és menekültügyi jogszabályok átfogó módosítását célzó szakmai párbeszéd, amely megfelelően támaszkodik a migrációs politika irányelveire. A joghézagok és -szabályok közötti ellentmondások felszámolásával, a menekültügy és a bevándorlás intézményrendszerének törvényi szintű szabályozásával erősödjön a jogbiz-

tonság. A jogszabály-előkészítések és -módosítások során érdemben is kapjanak szerepet a társadalmi szervezetek.

• Mielőbb szükség van a bevándorlási és menekültügyi intézményrendszer átfogó reformjára. Különösen fontos a centralizált és bürokratikus működés felszámolása, a rendészeti dominancia visszaszorítása és a szo-

ciális arculat erősítése, valamint a szak-tárcák és a civil szervezetek bevonásával megvalósuló feladatmegosztás. A fentiek megvalósulása esetén lényegesen nagyobb esély lenne a menekültek sikeres társadalmi beilleszkedésének és Magyarország is azon államok sorába tartozna, ahol a nemzetközi védelem nem (elsősorban) csak a jogszabályok szövegeiben létezne.

FÜGGELÉK

A menekültek társadalmi beilleszkedését akadályozó további problémák

Dokumentumok

A humanitárius tartózkodási engedéllyel rendelkező menekültek esetében a hat hónapos, egyéves érvényességi időt felülvizsgálati szakasz követi, amely idő alatt az igazolványt a hatóság bevonja, és újra egy kérelmezői igazolványt ad ki.

Az eljárás alatt – ami lehet több hónap is – a hatóság kéthetente, havonta hosszabbítja az igazolványt. Ez azonban lehetetlenné teszi a munkavállalási engedély megszerzését vagy meghosszabbítását.

Az ügyintézők felkészületlenségét jellemzi: előfordul, hogy a menedékjogi határozaton nem a teljes nevet tüntetik fel, holott ez az alapja a további igazolványok kiállításának. Ugyanakkor a vízumkérelemnél a kiadó szervek – kivált a muzulmán országból érkezőknél – esetenként bekérik a születési anyakönyvi kivonatot is, és mivel a név nem teljesen egyezik, elutasítják a kérelmezőt, vagy új utazási dokumentumot kérnek, amit a magyar hatóságok csak a személyi igazolvány javított cseréje után adnak ki.

Munkavállalás

A jelenlegi munkaügyi ellátási rendszerben elvileg adott a lehetőség a menekültek támogatására. Ezek a következők lehetnek:

- képzések elősegítése (szakképzés és betanító képzés),
- intenzív álláskeresés,
- munkanélküliek vállalkozóvá válását segítő támogatás,
- foglalkoztatás bővítését szolgáló bértámogatás,
- önfoglalkoztatás támogatása,
- a foglalkoztatáshoz kapcsolódó járulékok átvállalása,
- megváltozott munkaképességűek foglalkoztatásának támogatása,
- pályakezdő munkanélküliek elhelyezkedésének támogatása,
- alkalmi munkavállalói könyvvvel történő foglalkoztatás támogatása,

- munkába járás, lakhatás, munkaerő-toborzás támogatása,
- munkaerő-piaci és foglalkozási információ nyújtása,
- tanácsadás,
- munkaközvetítés,
- támogatás munkaerő-piaci szolgáltatást nyújtók részére,
- munkaerő-piaci szolgáltatáshoz kapcsolódó keresetpótló juttatás,
- „védett munkahelyek” biztosítása.

Ezek közül azonban gyakorlatilag egyetlen formát sem alkalmaznak a munkaügyi központok a hozzájuk forduló menekültek esetében. A legtöbb esetben a munkaügyi központok munkatársai azt közlik a hozzájuk fordulókkal, hogy nem jogosultak semmilyen támogatási forma igénybevételére. Emögött valószínűleg az áll, hogy az ügyintézők sok esetben maguk sincsenek tisztában a menekültekre vonatkozó jogosultságokkal. A magyar nyelven csak nehezen kommunikáló menekültek számára a munkaügyi központokban nehézkes az ügyintézés – ezért sok esetben már fel sem keresik a központokat. Természetesen elfogadható a munkaerőpiac elvárása a magyarul elfogadható szinten kommunikáló munkavállalókkal szemben, ugyanakkor a magasabbban képzett, multinacionális cégeknél esetlegesen elhelyezkedési eséllyel bíró menekültek esélyeit ez nagymértékben rontja.

A humanitárius tartózkodási engedéllyel rendelkező menekültek esetén a munkavállalás engedélyhez kötött, az engedély megszerzése „normális esetben” két hónapot vesz igénybe. Ez az időtartam életszerűtlenné teszi az elhelyezkedési folyamatot, mivel a munkaadó csak ritkán várja ki ezt, vagy pedig – ha szakképzettsége, speciális tudása miatt valóban szüksége van a munkaerőre –, maga az eljárás kényszeríti ebben az időszakban az illegális alkalmazásra a munkaadót és a munkavállalót. A munkavállalási engedély csak egy bizonyos munkaadónál történő foglalkoztatásra vonatkozik. Ha a

munkaviszony ennél a foglalkoztatónál megszűnik, a munkavállaló kénytelen a munkavállalási engedély megszerzésével járó hosszas procedúrát ismét végigcsinálni. Ez feleslegesen köti egy-egy munkaadóhoz a menekültet, éltelmellen módon csökkentve munkaerő-piaci mobilitási esélyeit.

A tartózkodási engedély nehezen hozható összhangba a munkavállalási engedélyekkel, annak rövid határidőkre történő meghosszabbítása miatt. Amíg a munkavállalási engedély egy naptári évig érvényes, a tartózkodási engedély sokszor csak egy-két hónapig. A menekültek ezért sokszor nem is tesznek erőfeszítéseket a munkavállalási engedély megszerzésére.

Az egyéni vállalkozó vagy gazdasági társaságban érdekelt menekültek és befogadottak közteher-viselési kötelezettségeivel, okmányok kiadásával sok esetben még a helyi APEH kirendeltségei sincsenek tisztában.

Gondot okoz a munkaügyi ellátási rendszer esetében, hogy a menekültek ellátását a területileg illetékes megyei munkaerő-piaci alaphól kellene finanszírozni. Ugyanakkor sokszor kérdéses a vidéken élő menekült esetében, hogy ő az adott településen szeretne-e maradni, vajon itt valósul-e meg a foglalkoztatás. Ha nem, abban az esetben a helyileg illetékes munkaügyi szervezet indokolatlannak találhatja az illető e keretből történő támogatását.

A munkanélkülieknek járó támogatás nem jár a menekülteknek, mivel nem számítanak biztosítottoknak.

Lakhatás

A menekülteknek adott kiköltözési támogatást, amely a menekülttábor elhagyását segítené, csak érvényes al-bérleti szerződés alapján adják ki, így viszont funkcióját veszti ez a támogatási forma.

Nincs szociális lakásbérleti lehetőség, így a menekültek csak a piacról

(Folytatás a 6. oldalon)

A menekültek társadalmi beilleszkedését...

(Folytatás az 5. oldalról)

tudnak albérletet szerezni, melynek feltételei, anyagi vonzata sok egyedülálló és nagycsaládos menekült részére nem teszi lehetővé a menekülttáborból való kiköltözést, és hospitalizációhoz vezet. A már kiköltözöttek számára sem nyújt biztonságot, hiszen az átlagkeresetek közel kétharmadát elviszik a lakhatási költségek.

A szociális otthonteremtési támogatások (állami kölcsönök) olyan jövedelmi háttérrel kívánnak, amellyel – kivált a sokgyermekes családok – nem rendelkeznek. A menekülteknek adott állami lakásvásárlási kölcsön értéke az ingatlanárak piaci értékét meg sem közelíti.

Egészségügy

Az egészségügyi ellátásban tisztázatlan a menekültek helyzete, így gyakran előfordul, hogy költségterítéses ellátást kapnak.

A közgyógyellátást és a csökkent munkaképesség megállapítását, valamint az ezek után járó támogatásokat a menekültek nem tudják igénybe venni.

A menedékkérők és a humanitárius tartózkodási engedéllyel rendelkezők pszichiátriai szakellátását nem támogatja az állam.

Oktatás

Az alapfokú oktatásban a tanulók után az iskola normatívát kap, azonban ez nem emelt összegű, mint a kisebbségek vagy fogyatékosok számára kialakított oktatási normatíva. Így az iskola, ha a normál oktatáson felül felzárkóztató programot is nyújt, azt csak saját költségén teheti.

Az iskolai végzettségek elismerése nehézkes, a honosításuk pedig szinte lehetetlen. A menekültek nyelvi integrációja az alacsony óraszámok és a kurzusok nagy időbeli tagoltsága miatt meg sem közelíti azt a szintet, amelyet egy felsőoktatási intézet elvár. Az államilag finanszírozott nyelvvoktatásban nincs lehetőség emelt szintű képzésre, ezt csak egy, a külföldiek nyelvi felzárkóztatását megcélzó intézet végzi, de ez a képzés egyrésztől megfizethetetlen a menekültek számára, másrésztől az egyéves, nappali tagozatként működő kurzushoz, amely mellett fizikailag képtelenség jövedelemszerző tevékenységet folytatni, nincs anyagi támogatás (pl. szociális alapon biztosított ösztöndíj) rendelve. A külföldiek számára nyújtott felsőoktatás pedig költségterítéses.

Az állam által adott iskolakezdési támogatás csak az alap- és középfokú oktatásban résztvevőkre vonatkozik, a felsőoktatásban tanulókra nem. A felsőoktatást semmilyen formában nem támogatja az állam, bár a jogszabály ezt lehetővé teszi a menekültügyi hatóságnak. Az állami ösztöndíj és az egyéb támogatások mértéke messze nem fedi egy háttér nélküli menekült szükségleteit a létfenntartáshoz.

A nők helyzete

A táborokban és határőrségi szállásokon élő nők számára sok helyen megoldatlan a férfiaktól elkülönült tisztálkodási lehetőség. Néhány helyen még arra sincs mód (vagy szándék), hogy ne idegen férfiakkal közös hálóteremben szállásolják el őket. Hasonló a helyzete a gyermekes anyáknak is, speciális étkezési és egészségügyi szükségleteiket a legtöbb szálláshelyen nem veszik figyelembe.

Gyerekek

A táborokban élő gyerekek állapotára, esetleges veszélyeztetettségére nem fordít figyelmet sem a menekültellátó rendszer, sem a gyermekvédelem. Nem fordítanak arra gondot, vajon a felnőtt hozzátartozók alkalmasak-e a gyerekek nevelésére, gondozására, hogy a gyerekek alapszükségletei ki vannak-e elégítve.

A menekült gyerekek közoktatásba való bekerülése – bár törvény biztosította joguk – esetleges: egyes iskolák diszkriminatív módon döntenek fel nem vételükről, illetve hatáskörüket átlépve kisegítő osztályokba teszik őket.

A menekült családok a szociális ellátórendszer szolgáltatásait – különös tekintettel a családsegítő, a gyermekjóléti szolgálatok asszisztenciájára, illetve az anyagi támogatásokra – csak komoly akadályok (az illetékesek alulinformáltsága, ebből következő elutasítás) leküzdésével tudják igénybe venni. Általában nem is sikerül.

Várjuk az érintettek és érdeklődők bozzászólását, mert a jövőbeli EU-csatlakozásra készülve a felsorolt gondokat nem csupán saját mércénk, hanem a közösségivé váló menekültügyi politika és szabályozás alapján fogják tőlünk is rövidesen számon kérni.

Olvasnivaló

◆ Ismét friss, immár harmadik kiadásban jelent meg a *Ki kicsoda a magyarországi menekültügyben?* című színes füzet, amely magyarul és angolul tömören összegzi, melyek a legfontosabb szervezetek, beleértve a nemzetközi szervezetek képviselőit, az állami hatóságokat és a civil intézményeket. Megtudhatjuk például, hogy novemberben nyílik meg Békéscsabán (Tábor u. 2.) a kiskorú menedékkérőknek szállást, ellátást, iskoláztatást, támogatást nyújtó gyerekotthon, de sok hasznos cím, telefonszám, honlap neve is szerepel a kiadványban, amelyet Hollandia nagykövetsége támogatott.

◆ Az *Acta Humana* emberi jogi folyóirat legújabb, 48. számában Tóth Judit igen hosszú tanulmánya összefoglalja az ENSZ menekültügyi főbiztosa által meghirdetett, a menedéktől szülő világméretű konzultáció főbb kérdéseit, formális válaszait és a valódi gondokat. Felveti azt is, vajon miért maradt érdektelen a rendezvényfolyam, miért maradtak el Magyarországon a viták, hol késik a Főbiztosság Végrehajtó Bizottsága határozatainak magyar kiadása. Lakatos István írása áttekinti, miként alakult ki az Európai Unióban az emberi jogi doktrína, hogyan épült bele a politikai dokumentumokból a közösségi jogba az emberi jogok tiszteletben tartásának követelménye.

◆ A Teleki László Alapítvány Közép-európai Könyvek sorozatában most jelent meg egy kötet *A státustörvényről* címmel. A tanulmányírók közt találjuk Schöpflin Györgyöt, Kántor Zoltánt, Renate Weber, Constantin Iordachit, Tóth Juditot és Székely Istvánt. Az írásokból kibontakoznak a törvény kezdeti gyengeségei, a megvalósítás dilemmái, valamint a kisebbségi társadalmakra vonatkozó ellentmondásos hatások, ideértve az otthonmaradásra vagy éppen a migrációra késztetést is.

◆ Hogyan kell toleranciára nevelni a gyerekeket? A pedagógusok biztosan sokféle választ adnak, a könyvkiadók egyfelét: kiadnak egy mesekönyvet (*Ez a kislány kicsit más*). Lili ráébred, hogy mindenki különbözik tőle az oviban, mert a többieknek nincs hallókészüléke. Lu pedig azt kérdezi: „Miért van mindenkinek kerek szeme, csak nekem nem? A nagymamánál mindenki olyan volt mint én, itt pedig más.” Hiába, a nagymama Kínában él, nem pedig Budapesten. Eduardo gondolja: „Miért nem értik, amit mondom?” Szomor Éva kicsiknek és nagyoknak egyaránt szánt könyve a másság elfogadásában akar segíteni. Kérdés, hogy a szép rajzok feledtetik-e a didaktikus szöveg gyengeségeit.

A hónap idézete

Az önkormányzati választások előestéjén Ladányi János szociológus írása némi önvizsgálatra inti a választókat és a szavazatra ácsingózókat egyaránt, különösen akkor, ha a helyi önkormányzattól várják például menekültként a beilleszkedésükhöz szükséges támogatásokat. „Az önkormányzati szinten zajló korrupció, annak többpárti jellege és a legmeglepőbb koalíciókat összehozó mivolta az egyik legfontosabb oka annak, hogy mindmáig nem került sor az önkormányzatok szociális piacgazdaságban elfoglalandó helyének tisztázására. Ez az oka annak, hogy nálunk az önkormányzatok még ma is számos olyan funkciót töltenek be, amit a piac jóval hatékonyabban el tudna látni, ezzel szemben számos olyan – mindenekelőtt szociálpolitikai – feladatot nem végeznek el, amit a piac nem képes betölteni, viszont ellátatlanságuk esetén a piaci mechanizmusok is kevésbé hatékonyan működnek.” (Magyar Naranccs, 2002. október 17.)

A menekülteket érő szexuális és nemi alapú erőszakról

A Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület 2002. október 10–11-én regionális rendezvényt szervezett Budapesten a menekülteket érő szexuális és nemi alapú erőszakról.

A rendezvényt a Menedék Regionális Kompetencia-fejlesztési Hálózata keretén belül szervezték meg, amely menekülteket segítő szervezeteket tömörít Közép-Európában. A meghívottak között voltak menekültek, őket segítő szakemberek. Szlovéniából, Szlovákiából, Csehországból és Észtországból szociális munkások vettek részt a tréningen, Bulgáriát és Romániát pedig a menekült nők országos szövetségének elnöke képviselte.

A magyar résztvevők között egyaránt voltak civil szervezetben és menekülttáborokban dolgozó szociális munkások, pszicháterek, tolmácsok és menekültek.

A rendezvényt Ana Grace Cabrera, az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága genfi központjának munkatársa vezette, aki a témáról készülő ENSZ kézikönyv egyik szerzője.

A találkozó nemcsak előadásokra nyújtott alkalmat, hanem a kézikönyv használhatóságának kipróbálására

és kiegészítésére is, áttekintve a képviselt országokban előforduló eseteket, a megszerzett tapasztalatokat.

– Borbás Bea –

Megállapodás

A Határőr legutóbbi számából (2002. október 1.) megtudhattunk, hogy a Magyar Helsinki Bizottság és a Határőrség Országos Parancsnoksága rendészeti főigazgatója együttműködési megállapodást írt alá (nyilván szeptemberben). Szép fényképet is mellékeltek Samu Istvánról és Kőszeg Ferencről, az előbbi éppen olvassa a megállapodást, az utóbbi pedig aláír.

Mit is? Hogy a Helsinki Bizottság megfigyelheti a határőrségi fogdáknak tartott külföldiek helyzetét, a jogaira vonatkozó szabályok alkalmazását, és mindezekről tájékoztathatja az illetékeseket és a nyilvánosságot. Mel-

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság VB ülése előtt

Svájc: csoki, bicska, óra, banktitok és konferenciaturizmus. Ez utóbbi keretében kapott meghívást a Menedék Egyesület idén az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság Végrehajtó Bizottságának éves tanácskozásiát megelőző, a civil szervezeteknek rendezett konferenciára, hivatalos nevén a PRE-EXCOM-ra.

A háromnapos találkozó (2002. szeptember 25–27.) a szokásos koreográfia szerint épült fel: a nyitó és záró plenáris ülések között tematikus szekciók közül választhattak a résztvevők. Már a plenáris ülések hozzászólásaiból, kérdéseiből is kiderült, hogy nem az ENSZ pénzből támogatott szervezetek fogják kritizálni a szervezet működését, mechanizmusait, mert ők az anyagi függőség révén – amely saját munkatársaiknak a helyi átlagnál jobb megélhetést nyújt, főként Afrikában – inkább a teljes elégedettség hangján szóltak meg.

A konstruktív hozzászólások helyett hűségnyilatkozatokat tettek. Ennél érdekesebb volt a több szekcióban is felbukkanó ausztrál politika a menekülteket keresőkkel kapcsolatosan. A felszólaló külföldi civil szervezetek ki-

fogásolták, hogy Magyarországon is börtönkörülmények között tartanak olyan menekülteket, akiket az ENSZ álláspontja szerint védelemben kell részesíteni.

A Menedék Egyesület állásfoglalása („Vélemény a menekültek társadalmi beilleszkedésének lehetőségeiről”, lásd előbb, a 4–6. oldalon) a személyes találkozónak köszönhetően eljutott a Főbiztosság döntéshozóihoz. Továbbá az integráció alapvető szükségességét kiemelő európai szekció ülésén is megerősítést kapott, és ott több civil szervezet is támogatta.

– Roland –

Holokauszt

Molnár Judit politológus évek óta kutatja a magyar királyi csendőrség szerepét a Horthy-korszakban, különös tekintettel a holokausztban játszott szerepére.

A Szegedi Tudományegyetem oktatója 2002. október 2-án tartott nyilvános habilitációs előadását is e kérdésnek szentelte, továbbá bemutatta a menekülés, a mentés és az ellenállás eseményeit.

Ösztöndíjjal külföldre

A Magyar Ösztöndíj Bizottság friss kiadványa összefoglalja, hogy mely európai országokba vagy akár Kínába, Egyiptomba, Vietnámba lehet a 2003/2004-es tanévben ösztöndíjat szerezni öt naptól egészen 12 hónapig. A konferencia- és tanulmányi turizmust, kutatást, kapcsolatépítést szolgáló külföldi tartózkodás általános előfeltétele egy világnyelv jó ismerete és meghatározott végzettség. A többi feltétel (például életkori határ, ajánlás felmutatása, munkaterv, külföldi intézmény fogadólevele) már országonként eltér. Bővebb felvilágosítás hozzáférhető az interneten.

A soproni zsák

Péhl Gabriella újságíró *Vasfüggönyök* című új kötetében (Századvég, 2002) sorra járta az egykori nyugati határon szolgált határőröket, falvakat, és beszélgetett az ott élőkkel, miként érezték egykor magukat a vasfüggönyös világban. A mára megszépülő emlékekkel nem vitatkozva számos dokumentumot, adatot közöl, milyen is volt valójában az övárak, a nyomsáv, a jelzőkerítés, az elektromos jelzőrendszer vagy a határsávedény.

„Sopron közelében a magyar-osztrák határszakaszt a határőrök »soproni zsákként« emlegetik. A térképen jól látható, ahogy zsák alakot ír le a határvonal, és ez a soproni zsák – földrajzi fekvése miatt – mindig is kedvezett a határsértőknek. Hegyek, völgyek, sátrakok övezik, a kempingekben pedig könnyen lehet olcsó szállást találni.

Szalontai János alezredessel a '48-as laktanya egyik irodahelyiségében beszélgettünk. Az alezredes 1963-ban ide, Sopronba vonult be sor-katonának, azóta is ide kötik az emlékek.

– Két vasfüggöny volt: az aknazár, majd az elektromos jelzőrendszer – meséli. Amikor ő Sopronba került, még aknamező volt a határon.

– *Természetes dolognak érezték ezt akkor?* – kérdezem.

– Nem nagyon gondolkodtunk ezen. Tudomásul vettük, hogy ez van és kész.

– *Sok határsértő volt akkoriban?*

– Elenyésző számban fordult elő ilyesmi. Az aknamezőtől nagyon sokan féltek. Később, az elektromos jelzőrendszerrel elterjedt, hogy az nem ráz, nem üt nagyot, csak jelez. Megtalálták hát az ellenszerét: aláástak, lekötötték a drótokat. Volt, aki létrával ment át rajta. Az aknazárat nehezebb volt megközelíteni, két kerítés között telepítették le az aknákat, és korlátozó intézkedések akadályozták, hogy megközelíthető legyen. Sopronba még egy kapuvári lakos is csak határővezeti engedéllyel jöhetett. De még az itt lakóknak is – a határtól húsz-huszonöt kilométeres mélységig – belépési engedélyt kellett kérniük a rendőrségen. Ezenkívül volt még néhány méter ügynevezett határsáv, oda külön engedélyt kellett kérni, ha például egy helyi lakos gombászni ment a Bécsi útra, az erdőbe. Amikor 1968-ban fölépítették az elektromos jelzőrendszert, megszűnt a határővezet, el

lehetett jutni a jelzőrendszer vonaláig. Akkor már csak a határsávedényt kellett kikérni, ha valakinek például a rendszer mögött volt a földje. Kapukat építettek a jelzőrendszerre, és ezeken át juthattak az ott élő emberek dolgozni a határsávba. Ha egy ágfalvi ember kiment a földjére, annak bizony engedélyt kellett kérnie.

– *Kik vágtak neki a határnak?*

– Régebben, amikor még nem volt világútlevél, első-sorban magyarok. Volt, aki kalandvágyból indult el, mert érdekelte az ismeretlen; akadt fiatal, aki a rossz bizonyítványa miatt keseredett el, és arra gondolt, hogy disszidál; és volt, aki bűncselekményt követett el, és a felelősségre vonás elől menekült. Később, a nyolcvanas években egyre több külföldi jött, a nyolcvanas évek közepétől pedig első-sorban NDK-sok és románok. 1985-ben például 296 határsértőt fogtunk el, 1987-ben 470-et, 1989-ben pedig 4154 volt a számuk, de 1989 rendkívüli év volt. Akkor már nagyon erős volt az NDK-sok kitörni vágyása a zártágból.

– *Mikor gondolt először arra, hogy valaha lebontják a rendszert?*

– '88-ban már sejteni lehetett. Érezhetőek voltak a nyitás, a politikai enyhülés jelei.

– *Mi lett a lebontott vasfüggönnyel?*

– Amíg volt, vittek belőle. Árulták ajándéktárgynak, de megvették szőlőkarónak és kerítésnek is. Ami egykor a két világrendszer közötti áthatolhatatlanságot szimbolizálta, most telkek határát jelöli és a vadak ellen véd.

Emberkereskedelem

Az IOM és az Európai Parlament Brüsszelben, 2002. szeptember 18–20-án tartott konferenciának témája az emberkereskedelem volt. A mintegy ezer kormányzati, szakértői és civil résztvevő igen nagy teret szentelt a nők és gyermekek nemzetközi kereskedelmének, megvédésüknek, az áldozatok jogi, szociális támogatásának és a megelőzésnek. A sürges intézkedések zöme ugyan a rendészetre és a büntetőjogra összpontosított (például egy-séges módon büntessék meg a kereskedőket), mégis fontos előrelépést hozhat a kérdés széles körű megvitatása. Sajnos a származási és a tranzit-országokban a családon belüli erőszak, a nőkereskedelem, a gyermekpornográfia elleni fellépés, valamint a nők foglalkoztatása, a szociális háló és a gyermekvédelem megerősítése kisebb figyelmet kapott a szükségesnél.

A konferencia egy nyilatkozatot fogadott el, amely igen sokfelét sorol fel a közeljövő politikai, jogi, igazgatási és intézményfejlesztési teendői között. Kár, hogy a hazai sajtóban nem jelent meg a kérdés összetett jellege. Például a *Népszabadság* (2002. szeptember 21.) eleve rövidke hirdetésének címe („Csödöt mondott a prostitúciós törvény”) csupán a figyelem felkeltésére alkalmas. Megtudhattuk viszont, hogy a hazai prostitúciós szabályozás elégtelensége miatt nem is érdemes várnunk rá, hogy a rendőrség a külföldi lányokkal szemben akár a beutazást, akár az itteni működésüket kontroll alatt tartja.

Tájékoztatásul közöljük, hogy a személyi jövedelemadó meghatározott részének az adózó rendelkezése szerinti felhasználásáról szóló, többször módosított 1996. évi CXXVI. törvény szerint az adózó állampolgárok egy része a Menedék – Migránsokat Segítő Egyesületet jelölte meg kezdeményezétként, személyi jövedelemadója egy százalékának felajánlásakor 2000-ben. Az ezúton befolyt 278 651 forintot az egyesület figyelemfelkeltő matricák készíttetésére költötte, melyeket a közvélemény menekültekkel kapcsolatos pozitív irányú befolyásolása érdekében városszerte elhelyezett, illetve megjelentette azt internetes újságok honlapjain.

Ezúton is köszönjük szíves támogatásukat, és a következő adóévben is várjuk anyagi hozzájárulásukat tevékenységünkhöz!

Felelős szerkesztő:

dr. Tóth Judit

Felelős kiadó: Menedék

– Migránsokat Segítő Egyesület

A hírlevelet gondozta a Sík Kiadó Kft.

Tipográfia, tördelés: Beck Bojanka

Nyomás: Nagy és Társa Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: MENEDÉK EGYESÜLET, 1074 Budapest, Rákóczi út 80. II. em. 2/a. Tel.: 322-1502, fax: 479-0272.

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

VIII. évfolyam 10. szám

2002. október

Phare

Community Room Network Programme

Activity Report 1 June 2001 – 30 September 2002

ACCESS 1999/04

Prepared by Elvira Kalmár, project co-ordinator

The main sponsor of this programme was the European Delegation Phare Access programme. Other sponsors: UNHCR BO Budapest, Refugee Assistance Project, Royal Embassy of Netherlands, Grand Café Oktogon

I. ORIGINAL PROJECT PLAN

1. PROJECT OBJECTIVES

Menedék – Hungarian Association for Migrants proposed a project to the Phare Access programme together with the Polish Humanitarian Organisation (PHO) as a partner organisation with the following objectives:

- To help the local integration of refugees through community services.
- To encourage local communities in accepting multicultural values and prevent marginalisation of migrant minority groups.
- To set up places where asylum seekers and refugees can access social, legal and community services on a regular basis.
- To establish an international network of these places, through which the transfer of best practices can be supported.
- To create meeting points for refugees and local communities.

The overall goal of the project is encouraging the inclusion and participation of individuals and groups (refugees) who are at risk of being economically, socially and politically marginalised in the transformation process.

The target groups of the project are refugees and asylum seekers in Hungary and Poland. In case of Hungary those living in the two largest refugee reception centres in Bicske and Debrecen, in Poland those who are living in the city

of Warsaw. The other target groups of the project are the local communities, both individuals and organisations.

The target number of persons to benefit from the project is as follows: Bicske: 200, Debrecen: 350, Warsaw: 70. It was recognised that the intensity and quality of the engagement would vary from place to place. Refugees living in Warsaw would have more regular interaction with the project partner, while those who lived in Hungarian reception centres might only have contact once in a couple of weeks.

It was estimated that approximately 150 individuals from each of the local communities could benefit from the project as participants of the programmes at the Community Rooms. Eight NGOs in Hungary and five in Poland participated in providing services at the Community Rooms. Refugee authorities in both countries – especially the management of the two reception centres – directly benefited from the project.

It was planned that the rooms should have capacity for hosting 20-30 people. They would provide newspapers, including in particular those with job and accommodation listings, telephone books, Yellow Pages, document samples, legal reference, and dictionaries. The Community Rooms were planned to provide the following services:

- Job and accommodation searching
- Training programmes
- Consultations by NGOs
- Club activities
- Supporting refugees' initiatives

A payphone was to be placed in each room. A computer with Internet connection was to be made available for job searches, editing CVs, contacts with relatives and other Community Rooms in the network.

2. PLANNED ACTIVITIES

Setting Up the Community Rooms

Menedék Association was responsible for setting up two Community Rooms in the two reception centres in Hungary, the Polish Humanitarian Organisation for the one in Warsaw.

Project Services

Social workers were planned to be employed as part-time staff with the task of running the Community Rooms. Two people were supposed to be active at each Room, organising, co-ordinating and/or supervising the following activities:

1. Job Searching

(through newspapers, databases, professional advisers)

2. Accommodation Searching

(through advertisements and agencies, with the help of the social worker)

3. Organising and Hosting Training Programmes

The Community Rooms were supposed to provide accommodation for training and courses organised by other NGOs as well as for programmes initiated by the refugee communities, such as language training and handicraft workshops.

4. Consulting Hours of other NGOs (Legal Aid, Social and Psychosocial Counselling)

5. Club Activity (children, adolescents, women, or other thematic clubs)

Know-How Transfer

1. Meetings and workshops

Two meetings (in Budapest and Warsaw) was planned to be organised at the beginning and the end of the project, in which the project partners could meet each other and discuss the technical details of the project implementation. Both meetings could also serve as workshops for other NGOs and governmental organisations as potential partners of the Community Rooms. Approximately 25 outside experts were to be invited to each meeting. The respective project administrators were responsible for organising the meetings.

2. Labour orientation training in Warsaw

The project co-ordinator, as a qualified facilitator of Job Finding Clubs, was responsible to organise a labour orientation training session in the Community Room in Warsaw, with the assistance of the local project administrator and social workers.

3. Special newsletter on the project

Upon concluding the project a special English volume of Menedék's newsletter (Oltalomkeresők) was to be compiled and distributed among organisations, professionals and scholars active in the field of refugee integration in both countries. The project staff in both countries was to contribute to the material published; the publication was to be co-ordinated by Menedék Association.

II. REALISED PROJECT ACTIVITY BY THE END OF THE PROGRAMME

1. PREPARATIONS

Our proposal was accepted by the EC Delegation on 14th February 2001. As soon as the letter of confirmation arrived, negotiations started with the Ministry of Interior and the heads of refugee Reception Centres in Hungary about the venues of the Community Rooms. Together with these negotiations staff recruitment begun in Debrecen

and in Budapest and Pest County for the social workers' positions. The selection procedure went on during March and was successfully completed.

The Grant contract was signed on 1st June 2001. The implementation of the project in Hungary started immediately, although we did not receive the funds until September 2001.

Menedék was ready to reallocate a solid amount of money from other projects in order to ensure the establishment and continuous work in the Community Room project. The Polish partner organisation, however, could not afford to do the same and had difficulties with starting the implementation. PHO proposed modifications in the project, but they were rejected by the EC Delegation. There were difficulties in finding a proper place for the activities, recruiting social workers, and finding partner NGO's. Most of those problems were overcome and the implementation in Poland started on 2nd January 2002.

2. SETTING UP THE COMMUNITY ROOMS

In Hungary, both in Bicske and Debrecen co-operation agreements were signed with refugee Reception Centres in order to ensure the place for the Community Rooms. Based on the needs assessment the redecoration of the Rooms was completed in Debrecen by the end of July, and in Bicske by October.

The Debrecen Community Room was officially opened on the 15th of October and the one in Bicske on the 19th of November, but in both places the social workers had started work earlier.

Each Community Room is equipped with a payphone, a computer, a TV and video set, comfortable furniture for hosting 20-25 persons, information leaflets about the Hungarian asylum system issued by different organisations and a number of donations from a partner organisation, Refugee Assistance Project, including books, newspapers, toys, and board games. During the project implementation the Rooms have become a very comfortable meeting place for the inhabitants of the Reception Centres.

In Poland, it was planned that the Community Room would be situated at the Polish Humanitarian Organisation's office in Warsaw, where many refugees and asylum seekers came daily to find information or solutions to their problems. Due to the changes in PHO's structure, by the time the grant appli-

cation had been approved, this room was no longer available for a sufficient length of time for the project implementation. Therefore PHO had to look for an appropriate place in the city, free of charge, as there was no fund budgeted for such expenses. They succeeded in finding a very cheap place, which PHO rented using its own funds, and the Community Room was opened on 2nd January 2002.

The Community Room in Warsaw is equipped with two computers, two sewing machines, comfortable furniture for hosting 25-30 persons, books, newspapers, toys, board games, and information leaflets about the Polish asylum system and various forms of assistance available to both impoverished Poles and refugees issued by different organisations. Telephone directories, samples of documents, and dictionaries are also available there. We did not manage to arrange a telephone line being connected to the room, so there is no Internet connection either. The social worker present in the room always has an office cellular phone with her, which is used for all calls from the Community Room (job or apartment search). The Internet is accessible from the PHO office and refugees are allowed to use it whenever they need to.

3. ACTIVITIES OF THE COMMUNITY ROOMS

After social workers had completed assessing needs through individual interviews and group discussions, they began organising programmes for refugees without waiting for the delayed opening of the rooms.

The most popular programmes in Debrecen were the Wednesday Night Fever discotheques in the dining room and the Integration Tours to the city. In Bicske, sports activities in the sports hall were the most successful both for children and adults. These programmes were visited by a large number of refugees.

After the opening of the Rooms, we focused more on small groups activities, which included regular weekly programmes and occasional programmes. In Warsaw, most of the programmes are organised on a regular basis.

3.1. REGULAR PROGRAMMES

3.1.1 Regular programmes in Bicske and Debrecen Community Rooms

The regular activities of the Rooms are based on a good relationship with

partner organisations, volunteers, and refugees' own initiatives.

Consulting hours of the Hungarian Helsinki Committee began immediately after the opening of the Debrecen Community Room. The Committee provides legal advice on different issues of relevance to asylum seekers. The other regular service is the consultation hours of Menedék's social workers dealing with social problems and the integration of refugees.

Both in Bicske and Debrecen, there have been ongoing English and Hungarian language courses, run by refugees and asylum seekers themselves in the beginning of the programme, and later by volunteers.

There is also strong demand for learning computer skills, and the visitors of the rooms often teach each other. Some of the refugee initiatives are more successful and go on for a longer period, while others last only one occasion.

Every day there are certain hours reserved for children in the Rooms when they can play board games or play with toys. Some of these occasions are co-ordinated by the child psychiatrist. The daily adult activity is the Library Corner, when they can gather in the Room, listen to music, play chess, read and borrow books and magazines.

Since the end of November joint adult-child programmes have become more popular, and family members have been visiting the Rooms together. Adults read magazines and books or play chess while children are playing with toys, draw, or familiarise themselves with using the computer.

The most popular programmes of the Community Rooms have been film showings, which we started in the second half of the implementation period, after receiving a TV and video set as a donation. The staff managed to borrow films free of charge from a local video library and to show some Indian films as well. Cartoon shows have been organised separately for children. Teenagers and adults had the possibility to complete a list of wishes, where Indian films lead the lists.

A news-reading and discussing programme was popular among those not able to use the Internet facility. Refugees from each country chose a responsible person who downloaded fresh news and printed them out so others could read and discuss them over cup of tea.

The Introduction programme of European countries also attracted many young people.

3.1.2 Regular programmes in the Warsaw Community Room

When the Community Room opened in Warsaw, there was an early-morning Polish language course for refugee women, organised on a daily basis. Children were supervised and played while the women studied, and in most of the cases everybody stayed in the Room after the lessons and spent their time knitting, developing computer skills, cooking, reading and chatting.

Later on, as the number of regular attendees dropped, the idea of a special language course for women was abandoned in favour of a course open to everybody, with two groups for different levels of fluency.

The other regular activity was a computer course, which six refugees attended. In addition, a lawyer, a labour market specialist, and a psychologist had regular consulting hours as volunteers. Refugee women (mostly from Chechnya) and one Polish volunteer had more or less regular knitting and sewing sessions.

Twice a month, a special children programme was organised where refugee and Polish children spent a Saturday together playing, visiting a cinema or museum, or sight-seeing in Warsaw.

PHO volunteers ran these programmes, and parents were usually involved as well.

3.2. OCCASIONAL PROGRAMMES

3.2.1 Occasional programmes in Bicske and Debrecen

At the end of 2001, four labour-market orientation trainings took part at the Community Rooms in Hungary: three in Debrecen and one in Bicske.

Participants received information about the labour market trends in Hungary and developed job-hunting skills.

Other occasional programmes were the Santa Claus and Christmas parties.

In January, another round of interviews was completed with refugees to find out their view about life in the camp and their opportunities there.

In Bicske, forums have been organised for different ethnic groups to improve relations between them.

Community Rooms in both Reception Centres received a number of visitors such as law students, journalists and elementary school pupils. These occasions were good opportunities both for local inhabitants and refugees to get acquainted with each other's lives and to exchange their ideas. Cultural orientation programmes were organised by

social workers to help newcomers adapt to the environment.

The biggest event in February was the Unity Football Cup in the Bicske reception Centre, where twelve different teams were registered for the contest (84 persons altogether) and teams were formed not only on ethnic basis.

As a following event a small cup was organised for the children, where the children of the reception centre met with 40 local schoolboys.

The other major event in Bicske was the Open Football Cup, where the Reception Centre's champions met with the African Stars team from Budapest and two teams set up by different NGO's staff. The event was jointly organised with the Foundation for Democratic Development (DemNet), who sponsored the refreshment drinks and the awards.

Together with the Association for Isténkút, a local NGO, a project called 'Retextil' was introduced in Debrecen Reception Centre for the inhabitants of the camp. During the whole day session people learned how to use old textile materials for creating new products. The event was an introduction, and a proposal has been sent to raise further funds.

In the Debrecen Centre a group of young people and children prepared a wall painting as a decoration at the entrance of the Centre with the lead of two volunteers and the community workers.

3.2.2 Occasional programmes in Warsaw

In Warsaw there was a meeting organised for refugee association members in order to discuss the future co-operation between them and to offer the services of the Community Room to these organisations.

In February we organised a carnival ball for the children of the Children's Community Room and their friends. On 1st June we celebrated International Children's Day by taking them to the Zoo.

4. SUBPROJECTS

One subproject run by the Community Rooms' staff was the preparation of a radio programme series about refugees' life and their background, implemented together with a local NGO in Debrecen. The interviews took part in the Community Room and were organised by its staff. Two local radio stations broadcast the programme over

36 weeks in 2002. This subproject was financed by the UNHCR.

The other subproject was financed by the Royal Embassy of Netherlands. The project focused on advertising our services in the Reception Centres. With the lead of the community workers and the project manager, inhabitants of the Bicske and Debrecen Reception Centres built two boats as the symbol of Menedék – with the following aims:

- to catch the attention of newly arrived people,
- to advertise our ongoing programmes in the Community Rooms,
- to offer a playground to the children living in the Centres.

5. MEETINGS

Three meetings with partner organisations have been organised during the programme implementation. The meetings took place in the three Community Rooms with the aim of evaluating the Community Room Network Programme and to discuss opportunities for further co-operation in organising community programmes for refugees. All three meetings were very successful, and the partners were satisfied with our services and informed us about their wish to continue the co-operation with the Community Room Network Programme.

In the table below the date of the meetings and the number of participants are summarised.

6. LABOUR ORIENTATION TRAINING IN WARSAW

As part of the know-how transfer a three-day training session was organised in the Warsaw Community Room with the lead of the project co-ordinator. The programme was lead by the programme co-ordinator and the two labour market specialists volunteering in the Community Room.

This was an occasion for project staff to exchange their experiences in Labour-market Orientation for refugees. The experts agreed that in Hungary

group work was more effective, as a large number of asylum seekers were interested in basic information about the labour market. In Poland, the number of refugees was relatively small, and there was a possibility to run individual sessions. The experts highlighted the advantages and disadvantages of group work and individual counselling and decided to have a combined session for the 8 participants (1 from Afghanistan, 2 from Somalia, 5 from Chechnya). Each of them had ongoing individual sessions, but agreed to have a weekly meeting when they could learn together and exchange their experiences. The working language of this three-day programme was Polish.

7. SPECIAL ISSUE OF OLTALOMKERESŐK

Together with the preparation of the Final Report, a special issue of the Association's monthly newsletter, *Oltalomkeresők*, is being edited and distributed between partner agencies and sponsors in electronic version.

The newsletter is published in English and contains the Final Report as well as different articles by the community workers and volunteers as well as by beneficiaries.

III. ACTIVITIES WHICH WERE NOT REALISED

All planned activities have been realised in Hungary. In Poland, the project duration was shorter than planned. The Community Room in Warsaw opened on the 2nd of January 2002, seven months later than it was supposed, and was closed by 31st May 2002.

IV. MODIFICATION REQUEST

1. ADDENDUM

Menedék – Hungarian Association for Migrants proposed an amendment to the Phare Access programme 1999/04

– 'Community Room Network Programme' on the 4th April 2002, due to the delay in the implementation of the programme by the Polish partner organisation.

As the realisation of the programme was very successful in Hungary and both the beneficiaries and the partner organisations were satisfied with the programme, Menedék proposed to prolong the programme's Hungarian part. The Delegation approved the request and extended the duration of the project by four months and modified the budget on 30th April 2002.

2. PERSONNEL CHANGES

During the project implementation period there were some personnel changes due to the financial instability of the programme. The community workers started working on 1st June, although we did not receive any fund from the Delegation until September. The other problem seemed to be part-time employment, which was not highly paid but time demanding, especially in the case of Bicske Reception Centre. Therefore the management decided to employ one community social worker at each place full time from April 2002. During the extension period, Hungarian staff consisted only from two full time community workers and a project co-ordinator.

V. ACHIEVEMENTS OF THE PROJECT

1. BENEFICIARIES

Due to the international political situation there were some unexpected changes in Hungarian asylum practice during the first part of the implementation. One of the main objectives of the programme was to encourage the integration of refugees into Hungarian society. In 2001, the number of recognised refugees was 174, while the number of asylum seekers was 9554. Therefore the number of recognised refugees living in Reception Centres was low, and the majority of the beneficiaries were asylum seekers.

In addition, in October all Afghan asylum seekers were transported to Debrecen from other Reception Centres, while other nationalities, including recognised refugees who had lived in the Debrecen Centre for months, were transported to other Centres. Since

Table 1. Date and participants of the meetings

Place	Date	Number of participants
Bicske Community Room	27th February, 2002	13
Debrecen Community Room	4th March, 2002	12
Warsaw	8th May, 2002	12

then the fluctuation in Debrecen has been even higher, with maximum lengths of stay of three weeks, while in Bicske, there are more people who stay longer and thus can benefit more from the project.

The huge rate of fluctuation and the small number of recognised refugees reshaped the activities planned initially in the project. The emphasis shifted from accommodation and job searching (suitable for refugees who wish to settle) to community activities and to facilitating contacts with the local population.

While the number of beneficiaries has been much higher than planned, relationships with them have been short-term. In these circumstances, it is a major achievement that we have succeeded in establishing relationships of trust with many asylum seekers and managed to involve them in organising activities for themselves.

In the Warsaw Community Room the number of beneficiaries regularly coming to the Community Room was relatively small (11 persons came at least 3 times a week for more than 3 months, and 10 children attended almost every meeting of the Children's Community Room). The number of those who benefited at least once from the services provided there is higher: 38 adults and 25 children. Sixteen Polish volunteers were involved in organising the activities or providing services both for grown-up refugees/asylum seekers and children.

Those who benefited from the Community Room were mostly recognised refugees staying in Warsaw (only one person staying outside Warsaw came regularly). Some local Polish children participated in the Children's Community Room meetings. Parents were sometimes involved in the activities as well. Some asylum seekers seeking legal or psychologist's advice were accommodated at the government refugee centre in Dębak next to Warsaw.

The number of beneficiaries was calculated as follows:

- In Bicske, we assumed an average of 35 adult and 10 children visitors daily, with an average 2 months stay the Centre.
- In Debrecen, we assumed an average of 35 adult and 10 children visi-

tors daily, with an average 1 month stay the Centre.

- In Warsaw, we added up the total number of regular and irregular visitors.

2. PARTNERS

Lawyers of the Hungarian Helsinki Committee, whose profile is to give asylum seekers and refugees all over the country legal advice, hold consulting hours in the Debrecen Community Room every Monday. They find the Community Room an appropriate environment for their counselling. In addition, their activity has become more transparent for the refugees. They have also offered to organise occasional meetings for the refugees on various legal issues in Bicske.

To make the Rooms more comfortable, a large amount of donations has been received from the Refugee Assistance Project such as plastic children's chairs, roll-up carpets for the children's corner, books in English and Russian, magazines, puzzles, toys, handicraft materials, a water-cooler and a sofa.

The other sponsor to be mentioned is the Grand Café Oktogon, from where we receive English, French, German, Italian and Spanish daily newspapers and magazines.

Déry Museum and the Debrecen Reformed Pastoral Office were our partners in organising integration tours in the city of Debrecen. These partners provided free entry and a guide in the city museum and in the historical church in Debrecen.

The first subproject of the programme was a joint radio project with an NGO called Hang-Kép Association, financed by UNHCR. The project's aim was to provide relevant information about the life of refugees to the majority population and inform Debrecen residents about the foreigners cultural, political and historical background in order to lessen the gap between these communities and to overcome prejudices. The interviews have been recorded and translated, and two local radio channels were broadcasted the 36 hours programme in 2002 in Debrecen.

The representative of the Autonomy Foundation informed the refugees about

the ongoing programmes of the Foundation, which focuses on self-reliance by promoting entrepreneurship and employment opportunities.

Volunteers of Golgota Christian Congregation participated in various children programmes by providing donations as well as organising handicraft activities.

Since the beginning of February, three volunteers have been holding regular activities in the programme. One of them teaches Hungarian in Bicske two times a week, while the two other persons organise creative English teaching programmes for adults.

The relationship with educational institutions has been very promising. Both teachers and students have visited the Community Rooms and showed interest in further activities. In Debrecen, students from the Svetits Grammar School and the Fülöp Primary School visited the refugees and had an open discussion with them. In Bicske, about 40 local pupils from Bicske Elementary School No. 1 and from Kossuth Zsuzsa Educational Establishment attended the football cup organised by the staff of the Room. All four institutions expressed their wish for further co-operation.

DemNet (Foundation for the Democratic Changes) was our partner in organising an open football cup in the Bicske Reception Centre. Members of Association for Istentkut, a local NGO, organised the Retextil project, which attracted interest among asylum seekers, and we agreed on continuation of the programme in the future. The association recently informed us that they included this project in a proposal for a regional development programme.

In Warsaw, the labour market specialist, the lawyer and the psychologist are volunteers. By the end of February, no partner organisation was involved into the activity of the Room. Four volunteers are involved in the organisation of the Saturday children's programmes. Sometimes they are also present during the weekdays to teach computer skills.

One of the volunteer labour market specialists is the employee of the Centre for the Advancement of Women, an organisation promoting greater entry of women into the labour market. The lawyer and the psychologist were volunteers not connected to any organisation. Seven volunteers (students of psychology and pedagogic and young educators) were involved in organising activities for children. Three volunteers were responsible for maintaining computers and teaching computer skills.

Table 2. Summary of the number of beneficiaries

	Bicske	Debrecen	Warsaw
Estimated number of refugees, asylum seekers	200	300	70
Number of beneficiaries	360	720	85

Table 3. Summary of the partner organisations and local beneficiaries

	Hungary	Warsaw
Estimated number of partner organisations	8	5
Number of partner organisations	14	1
Number of volunteers	7	16
Estimated number of local beneficiaries	300	150
Number of local beneficiaries	3200	not available

Three other volunteers helped in other activities (sewing and knitting, Polish conversations, writing and editing documents).

3. ASSESSMENT OF ACHIEVEMENTS

During the implementation period, the Community Rooms set up in Hungary and Poland succeeded in facilitating refugees' and asylum seekers' access to information concerning their opportunities and to services provided by NGOs such as legal advice, social and psychosocial counselling.

The radio programme recorded together with a local NGO served the aim of bridging the gap between the local population and refugees. It is estimated that 30,000 residents of Debrecen have been reached through the two radio channels. The programme has been broadcast for one hour weekly.

In Hungary, all inhabitants of refugee Reception Centres gained access to foreign newspapers, magazines and books, and are now able to improve their language and computer skills and learn basic Hungarian expressions and customs. Through presence in the Reception Centres for 30 hours a week, our staff succeeded in developing a good relationship with the refugees and in involving them in various activities.

In Poland, refugees used Community Rooms for gaining or enhancing their skills in Polish and computer, as well as for accessing news from around the world via foreign press. The staff has succeeded in developing a good relationship with the refugees.

The Children's Community Room was particularly successful: for both refugee and local Polish children the place became a familiar and friendly place with scheduled regular meetings. Multi-cultural values and mutual understanding and tolerance were spread among both children and their parents, who often contributed to preparations to the meetings.

We managed to establish strong ties between PHO and Menedék, and thanks to regular contacts gained valuable knowledge about the refugee assistance systems in our two countries. Thanks

to those contacts we were able to compare the effectiveness of the assistance offered to refugees, to share ideas and to make plans for taking advantage of that experience in the future.

4. SUSTAINABILITY

In Hungary, since the turnover of refugees at Reception Centres is very high (especially in Debrecen), handing the Community Rooms over to refugees to run it is not feasible. We believe that there will be a continued need for social workers to be present in the Community Rooms in order to ensure the running of the programme. In the near future we would like to focus more on occasional co-operation with local NGO's and individuals as well as with foreign volunteers.

A number of project proposal has been submitted soliciting further funds to continue the activity of the Community Rooms in Hungary, but no positive answer has arrived yet.

In Debrecen, following negotiations with the Centre's management, we signed an agreement for the Community Room to be moved into a bigger, recently renovated building with a better location. We are currently waiting for the permit to move. We have secured funds from other sources to pay our social worker for the last three month of the year.

In Bicske, we will keep the Room open after September with the help of volunteers. Menedék's regular activities there will continue.

In Poland, the Community Room has proved itself useful, but the lack of a place to run the activities of the Community Rooms is an obstacle in the way of making them sustainable. Although the activities in Community Rooms in Warsaw can not be continued beyond half of July in the present place, PHO is interested in continuing that programme and will be looking for a new place. The location should be in the centre of Warsaw so that it is easily reached. Asylum seekers' lack of money for city transportation has caused problems with the previous location. The assistance of a NGO or small company will

continue to be needed to rent the place and to raise funds for rental costs.

5. PROBLEMS AND SUCCESS MODELS

In Poland, the opening of the Community Room in Warsaw was delayed because of the difficult situation within the PHO, which we had not been able to foresee, and because of the search for a location.

In Hungary, the project manager and administrator were located in Budapest, and due to the distance from the project sites, special efforts were needed to build the staff's engagement with the project's aims. Nonetheless, although this has been the first time for Menedék so actively present in Reception Centres in Hungary, but we have succeeded in developing a very good working relationship with the staff of the Reception Centres.

Partnership building with local NGO's has been very successful, and long-term partnership has been built with many of them. The programme succeeded in involving organisations without previous experiences with refugees. Also, a relatively high number of volunteers were involved in the implementation, and many of them are willing to continue their activities after the programme terminates.

As the turnover of refugees in Hungary was higher than expected, special approaches were needed to reach them by our programmes. Regular needs assessment and a daily presence of the social workers helped to overcome this difficulty.

From the refugees' point of view it was not remarkable how the delay of signing the contract and late payment affected our project, as they could participate in different programmes and activities from the early stage of the programme. The staff of the Reception Centres was not so understanding that we could fulfil our commitments later than it was planned.

Altogether we find the implementation of the programme very successful. We find, that the programme satisfied the needs of the refugees by offering them a place in the Hungarian Centres and in the City of Warsaw, where they could develop their skills, make contact with others and were able to build their community.

The involvement of the partner organisations and local communities as well as volunteers show, that the Hungarian and Polish public are ready to face refugee matters and to help these people in their integration process.

My days in Community room

We visited this room from on our first day in camp. We went there first to have lesson in English. After that we started to go every day because it was very important for us. It was also good to read some books and magazines or sometimes to play table tennis or football. We had cup in football. This cup was between more groups maybe 10 groups. We played 2 weeks after that we arrived to the final game and this day was a very beautiful day. The first three winner groups got medals and some presents. It was good time for us because we were busy every day so we didn't feel the time. When the cup finished we returned to our English lesson in Community room. In this time our teacher started film club in the room. She showed us one or two films every day. And there were films for children too. Sometimes she brought film for only the young girls in camp. Later a second cup started. But this time with groups from Budapest. It was good time for us too. After that she asked us to make a small model boat for Menedék. When more models were finished we chose the best one. The work started in this ship in camp and more people helped in this work. There is one day in a week when other two people come from Menedék to play with all the children in camp. And sometimes all the children draw on the ground outside, in front of the Community room. We can go to this room to ask her to help us and more times to translate our papers or read the news for us. Really, our time was very good and very easy with community room because everything we wanted was there.

*Refugee from Iraq living
in Bicske Reception Centre*

Ania Sarmiento of PHO, in charge of the Community Room project in Warsaw, talked to Abdi Gas, a recognized refugee from Somalia.

- *How long have you been coming here, to the community room?*
- Oh, for two or three months. Two, I think.
- *Why didn't you come earlier?*
- First I didn't know it was here. Then I came once or twice and I thought it's very far. You know, I have to come here 40 minutes by tram from the place where I live. But then I thought that instead of just sitting at home I could come here. You know, I don't have any work.
- *How do you like it here, then, Abdi Gas?*
- It's really a nice place, I really like it here. Sometimes my colleagues also come, and they all say we didn't have any place like this before. Saki is studying Polish here, he's been in Poland only six months.
- *And what are you doing here today?*
- Oh, I'm coming to have my computer class.
- *Is it useful?*
- Yes, it's very useful. I have learned already how to operate it and I'm practicing almost every day now. I also

- read every issue of Newsweek and Time, and Warsaw Voice, which are available here.
- *Will the computer course help you to improve your life in Poland?*
- I think I will have better chances to find a job if I know how to operate a computer.
- *Why do you think your colleagues are not coming here more often?*
- Oh, most of them are working in the bazaar. This is hard work - they have to start very early, then in the afternoon, after they finish, they are already very tired. They would like to come, to read, to talk, to meet other friends, but they have to work. And others, they don't come because it is too far for them and they don't have any money. Mostly they are looking for jobs.
- *If you could change something here, what would you do?*
- Maybe it could be closer to the centre [of Warsaw]. Maybe there would be more people here then. But then I could not practice so much on the computer.

What THEY think about the 'Room' in Debrecen

Hossain (10, Afghanistan): "I come to the 'Room' every day with my brothers to play on the computer. My favourite is the football game. I also like to paint and draw with felt-tip pens and pencils. All I miss here is some guns. I'm happy to be here together with my friends and other children. When I am not here, I am in my room or I play billiards in the Community Centre when there is a chance, but most of the time the table is occupied by adults."

Zoran (pseudonym, 49): "I think the 'Room' is mainly for children but not only for children. I also like to visit the 'Room' for its very good books and newspapers, which I often borrow to read them in my room. But unfortunately there are no books or magazines for teenagers. I think they should also read and learn something valuable. I like the way the staff works with the children. They will be adults one day.

It's good to see that European people are very friendly with people from all kinds of nations."

Elvis (12, Yugoslavia): "I have learnt a lot here, especially how to use the computer and 'Microsoft Word'. I also met new friends here. People come to the 'Room' to read books and newspapers, watch videos, play board games and use the computer."

Elzana (15, Yugoslavia): "I like to visit the 'Children's Club', where we can learn how to do handicrafts and prepare nice things. My favorite is the disco club."

Khatera, Zakhia (8, 7, sisters, Afghanistan): "We like to be here because it is nice to be here. We like watching cartoons. Our favorite is 'Winnie-the-Pooh'. We also like painting. When we paint something nice we can put it to the blackboard."

An afterthought on my volunteer work in the Polish Humanitarian Organization

I have been co-operating with the Polish Humanitarian Organization as a volunteer for 18 months. I've been helping with the Community Room project run by the Refugee Counseling Center. First, I've been working in the PHO office at Szpitalna St. dealing with organizational and 'technical' matters, and second, I've been visiting both bi-weekly children's integration meetings at Kickiego St. and everyday afternoon adult refugee club activities there.

The office job is mostly organizing entertainment and trips for refugee and Polish children participating in the children's club. I make phone calls to cinemas, theatres or children's playgrounds to ask for free entrance or a discount for our group. I found that generally we can count on people's friendliness: it really doesn't happen often that we are flatly refused. Re-

gardless of the size or financial stability of those companies (I don't know them, I just find them in the telephone directory), the usual response is "Ok, I agree" or "No problem, we are going to help, of course". I don't have to explain how sweet those answers are to my ears and to my heart. Every positive response gives me a lot of personal satisfaction, making me feel it is worth doing more. It is also a proof of human friendliness and willingness to help. Most important, however, is that every successfully arranged trip or cinema show is a beam of light in the life of our young club participants.

The children's club is the other place where I'm active. During the biweekly Saturday meetings I take care of children of refugee and Polish families together with other volunteers. The main aim is to help those children inte-

grate with each other, which is sometimes extremely difficult and needs everyday contact between those little representatives of different cultures. I think the problem is easier to overcome exactly the way we do it – brightening the days of little refugees and showing them interesting ways of spending their free time. When the child feels safe, is made interested in many new things and shown reasons to feel happy, the integration process is facilitated.

I am sure that for many of those we've learned to call "our children", the community room is a place they like to come to. Coming there even once can mean a change, so I hope very much that more children will benefit from this project. There are many reasons, most importantly financial, why for some refugees coming to our community room in the Praga district of Warsaw is not possible. There are moments when there are more volunteers than children present and we feel our efforts are useless. But we try not to be discouraged. Even if but a few of them, those children are really gaining something!

The small number of participants is also a problem in the adult refugees' community room, which I sometimes attend. But thanks to coming there I met a refugee from Pakistan, whom I am now able to help sometimes. For him visits in the community room at Kickiego St. at least twice a week are almost like a duty, despite many problems he has to overcome. [...]

When I was starting to write this text I was not sure what to write. But now I've realized that working in the community room has been for me a great source of knowledge and a reason for many reflections. I gained invaluable experience. I would like to thank people who gave me the chance to prove myself on such an honourable ground as helping people in need.

Kinga Białek

Community work with the eyes of a volunteer

I am a retired lawyer and bank employee, and since there are few worse situations that I could imagine than sitting at home having nothing to do, I have become a PHO volunteer in the autumn of 2001.

I have been participating in the activities of both children and adult refugees' community rooms from the moment the programme was launched.

In the children's community room my original 'assignment' was to be a 'grandma', the other volunteers organising activities for children being young students. My task was to give a child a hug, to talk when necessary, to cheer them up, and also to teach them table manners, keeping the room tidy etc. In the end, I was taking part in all other activities too: games, walks, shopping for food to prepare Saturday lunches. And those Saturday lunches! [...] That is a wonderful real integration – cooking together and then having the food together, children and parents and us – volunteers.

The work in the adult community room is different. Except for talking to the people, usually about their problems, giving them a kind of mental support, I am involved in tutoring them how to

operate the computer, how to write a letter, an application, etc. etc.

What have I gained? I must admit that I had never before met with refugees so volunteering in the community room taught me an important lesson. I have learned a lot about other people's problems but am also experiencing many other cultures. I have met many very nice people, both refugees and other volunteers. What took me by surprise, although an edifying one, was that most of the latter were young people, students or young professionals. [...]

And the community room? I believe that a place like this is a very good idea, for both children and adult refugees. Children have a chance to make new friends, practice their Polish, and learn tolerance for difference. Adults do too, just like their children. In addition, they feel they can share their problems and get a sympathetic hearing. And, of course, they can gain a new skill – using computers or operating a sewing machine. [...] The pity is only that not many of them have used that opportunity and that regular visitors are but a few.

Hanna Owczarek
PHO volunteer

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit
Kiadó: Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület
Nyomás: Nagy és Társa Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: MENEDÉK EGYESÜLET, 1074 Budapest, Rákóczi út 80. II. em. 2/a. Tel.: 322-1502, fax: 479-0272.

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

VIII. évfolyam 11-12. szám

2002. november-december

Kártérítés a kiutazás megakadályozása miatt?

Egy 39 éves grazi vállalkozó gépjármű-kereskedéssel foglalkozott, és Zala megyében bérelt ehhez egy ingatlant. A település egyik lakosa feljelentette, mert a közöttük lévő elszámolási vitában az osztrák vállalkozó állítólag bántalmazta őt. A nagykanizsai rendőrkapitányság súlyos testi sértés miatt elindított büntetőeljárása keretében nyomban bevonták a vállalkozó útlevelét, és a másfél éves eljárás végéig, amely jogerősen felmentette őt a vád alól, nem hagyhatta el az országot. A férfinak súlyos kára keletkezett e „röghöz kötésből”, például befagyott a kinti árukészlete, a szerződéseit visszamondták, és magas kamatot kellett fizetnie a felvett kölcsönei után. Összesen 22 millió forintos kárának megtérítését követeli a rendőrségtől, az ügyészségtől és a bíróságtól, no meg a feljelentőtől.

Ptk. 339. § (1) Államigazgatási jogkörben okozott kárért a felelősséget csak akkor lehet megállapítani, ha a kár rendes jogorvoslattal nem volt elhárítható, illetőleg a károsult a kár elhárítására alkalmas rendes jogorvoslati lehetőségeket igénybe vette. [...]

(3) Ezeket a szabályokat kell alkalmazni a bírósági és ügyészségi jogkörben okozott kárért való felelősségre is, ha a jogszabály másként nem rendelkezik.

A megyei főügyészség szóvivője nyomban leszögezte, hogy nincs a ké-

relemnek jogalapja. A per eredménye a hazai joggyakorlat fényében valóban kétséges, ahogy ezt a Köles Tibor szerkesztette, *Az államigazgatási jogkörben okozott kár megtérítése* című könyv jogesetei is tanúsítják (HVG-ORAC, 1995). Az egyébként igen hasznos kötetben alig találunk olyan esetet, amelyben az állam a saját szervei által, közhatalmi tevékenysége során okozott kárért helytállásra kényszerült volna magánszemélyekkel szemben.

A foglalkoztatási szolgálat átalakítása

A foglalkoztatáspolitikai és munkaügyi miniszter új rendelete [4/2002. (X. 17.) FMM rendelet] részletesen szabályozza az átalakított foglalkoztatási szolgálat működését. A szolgálat egységei a következők:

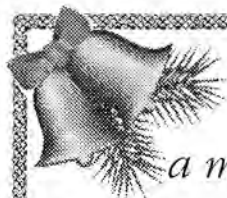
- Minisztérium: irányítja például a Foglalkoztatási Hivatalt.
- Foglalkoztatási Hivatal: szakmailag irányítja a fővárosi/megyei munkaügyi központokat, valamint a munkaerő-fejlesztő- és -képző központokat, meghatározza a központok hatósági és szolgáltató tevékenységére vonatkozó adatgyűjtési rendszert, hatósági jogkörében végrehajtja például a kétoldalú munkaügyi egyezményekből és az ILO-tagságból fakadó feladatokat, dönt fellebbezési ügyekben, elősegíti az EU Foglalkoztatási Szolgálatához (EURES) való csatlakozást.

A TARTALOMBÓL:

- ☐ A befogadóállomások nagyobb önállósága
- ☐ Diákmigráció
- ☐ Munka külföldön
- ☐ Menekültügyi statisztikák
- ☐ Brüsszeli Nyilatkozat

- Fővárosi/megyei munkaügyi központok: irányítják kirendeltségeik tevékenységét, beleértve a foglalkoztatási rehabilitációs feladatokat, működtetik a munkanélküli-ellátó rendszert, együttműködnek más hatóságokkal, valamint egyéb (például civil) szervezetekkel, hatósági jogkörben egyes foglalkoztatást elősegítő támogatásokról döntenek, így az önfoglalkoztatóvá válás támogatásáról.
- Munkaügyi kirendeltségek: ügyfél-szolgálati irodát hozhatnak létre, működésük körzeti (a rendelet melléklete felsorolja, mely kirendeltséghez mely települések lakói tartoznak). A fővárosban összesen tíz kirendeltség működik, így két-három kerület tartozik egy-egy kirendeltséghez. Egész Budapest területére kiterjedő az illetékessége a hajléktalanokkal, a fiatal munkavállalókkal és az állástalan diplomásokkal kapcsolatos kirendeltségnek.

Vajon a menekültek, befogadottak munkakeresését melyik kirendeltségnél lehetne elkezdni? A befogadó-állomás vagy a lakóhely szerinti kirendeltségen, esetleg az állástalan diplomások, netán a fiatal munkavállalók irodájában?

*Minden kedves olvasónknak boldog,
a menekülteknek és befogadottaknak
pedig szerencsés új évet kívánunk!*

A befogadóállomások nagyobb önállósága

A 2000-től működő Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal és a menekülteket befogadó állomások viszonya 2001-ben már módosult, és egy év elteltével, 2003 januárjától ismét változik. A befogadóállomások „részben önállóan gazdálkodó, részjogkörrel rendelkező” költségvetési szervekből „a gazdálkodás megszervezésének módjára tekintettel önállóan gazdálkodó, az előirányzatok feletti rendelkezési jogosultság szempontjából teljes jogkörrel rendelkezővé” válnak [214/2002. (X. 17.) kormányrendelet]. Ez bizonyára nagyobb mozgásteret és felelősséget jelent, bár továbbra is a belügyminiszter irányítja az állomásokat a hivatalon keresztül, a hivatal pedig „működteti és felügyeli” az állomásokat, sőt az

ottani tartózkodási szabályokat is megállapítja (1997. évi CXXXIX. törvény, 24–25. §), nem is szólva az SZMSZ, a házirend jóváhagyásáról, egyes munkáltatói jogokról. Szakmailag az egyes tárcák is felügyelik az állomásokat, így aligha világos, miben is dönthetnek érdemben. Kár, hogy sem ezt, sem feladataikat nem tartották olyan fontosnak, hogy azokat a mainál bővebben, az ismételésektől mentesen, egyértelműen és valóban számon kérhetően rendezzék. Talán nem felesleges összefoglalni, mit tudhatunk meg a hatályos szabályozás teljes áttanulmányozását követően a nap 24 órájában folyamatosan üzemelő befogadóállomások tevékenységéről.

Feladat, tevékenység	Hol rendelkeznek erről?
Tartózkodási helyként szolgál (kötelezően, életvitelszerűen) a menedéket kérőnek az eljárás alatt	1997. évi CXXXIX. törvény 16. §, 19. § 172/2001. (IX. 26.) Korm. r. 10. § 170/2001. (IX. 26.) Korm. r. 61. §
Elhelyezést, szállást nyújt a kérelmezőknek	1997. évi CXXXIX. törvény 27. §
Átvizsgálja a külföldi ruházatát, csomagját a befogadása előtt	24/2001. (XI. 21.) BM r. 5. § (3)
A kérelmezőt elkülöníti a közegészségügyi szűrés végéig	172/2001. (IX. 26.) Korm. r. 12. § 24/2001. (XI. 21.) BM r. 3. §, 5. §
Ellátást, szállást nyújt a menekülteknek, menedékeseknek (ideértve a napi háromszori étkezést, étkező- és tisztasági felszerelést, ágyat, ágyneműt, szekrényt, ruházatot, folyamatos melegvíz-ellátást, WC-használatot, havi költőpénzt 14 éven felülieknek, ha nem sértik meg a házirendet)	1997. évi CXXXIX. törvény 27. § 25/1998. (II. 18.) Korm. r. 2. § (2), 7. § 24/2001. (XI. 21.) BM r. 3. § (1), 5. §
Menekültek szállást, tartózkodási lehetőséget nyújt 12 hónapig, de fogyatékosnak, betegnek vagy 65. éven felülieknek határidő nélkül	25/1998. (II. 18.) Korm. r. 9. §
Értesítést kap a rendőrségtől, határőrségtől az állomásra irányított (potenciális) kérelmezőről	1997. évi CXXXIX. törvény 30. § 172/2001. (IX. 26.) Korm. r. 2. § (3)
Rendezett körülményeket nyújt a (menekültügyi) hatósági eljárást folytató hatóságoknak	1997. évi CXXXIX. törvény 27. §
Szervezi a kérelmezők, menekültek, menedékesek szabadidejének hasznos eltöltését	24/2001. (XI. 21.) BM r. 3. §
A vallásgyakorláshoz helyet biztosít a kérelmezőknek, menekülteknek, menedékeseknek	24/2001. (XI. 21.) BM r. 3. §
Megadja a minimális támogatást a menekültek, menedékesek társadalmi beilleszkedéséhez	1997. évi CXXXIX. törvény 27. § 24/2001. (XI. 21.) BM r. 3. §
Részt vesz a kérelmezők, menekültek, menedékesek létfenntartási feltételeinek megteremtésében, társadalmi beilleszkedésük elősegítésében (állami feladat ellátása)	25/1998. (II. 18.) Korm. r. 1. §
Tájékoztatja (az általuk értett nyelven) jogairól, kötelezettségeikről, a közérdekű tudnivalókról (beleértve a házirendet is) a menekülteket, menedékeseket	1997. évi CXXXIX. törvény 27. § 24/2001. (XI. 21.) BM r. 3. §, 8. §
A menedéket kérőt foglalkoztathatja	1997. évi CXXXIX. törvény 16. §, 19. §
Elősegíti a menekültek, menedékesek foglalkoztatását	1997. évi CXXXIX. törvény 27. §
Közmunkaprogram keretében munkaalkalmat teremt az állomáson elhelyezett befogadottaknak	49/1999. (III. 26.) Korm. r. 1. § (2)
Háziorvosi ellátást biztosít a kérelmezőknek és a menedékeseknek	25/1998. (II. 18.) Korm. r. 12. § 24/2001. (XI. 21.) BM r. 3. §
Letéteményesként őrzi az elhelyezettek pénzét, értéktárgyait	24/2001. (XI. 21.) BM r. 6. §
Elbírálja az elhelyezéssel, ellátással kapcsolatos panaszokat	24/2001. (XI. 21.) BM r. 7. § (1)
Elősegíti a (volt) menekültek, menedékesek hazatérését	1997. évi CXXXIX. törvény 27. § 24/2001. (XI. 21.) BM r. 3. §
Elősegíti a menekültek, menedékesek harmadik országba való továbbtelepülését	1997. évi CXXXIX. törvény 27. § 24/2001. (XI. 21.) BM r. 3. §
Együttműködik a helyi önkormányzatokkal, civil szervezetekkel, az érintett állami szervekkel, ennek keretében tájékoztatja ezeket saját működésének tapasztalatairól	1997. évi CXXXIX. törvény 26. §
Együttműködik az egyházakkal, a rendvédelmi szervekkel, a nemzetbiztonsági szolgálattal	24/2001. (XI. 21.) BM r. 3. §
Személyes adatokat kezel az állomáson elhelyezettekről	1997. évi CXXXIX. törvény 52. § 24/2001. (XI. 21.) BM r. 3. §
Nyilvántartást vezet az állomás által nyújtott ellátásokról, támogatásokról	1997. évi CXXXIX. törvény 52. §
Adatot szolgáltat az ellátottakról a BÁH-nak	24/2001. (XI. 21.) BM r. 3. §
Nyilvántartást vezet az adományokról és felhasználásukról	25/1998. (II. 18.) Korm. r. 32. §
A gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatok ellátása az alaptevékenység keretén belül (gyermekvédelmi intézmény kísérő nélküli kiskorúak számára)	1997. évi XXXI. törvény 17. § 25/1998. (II. 18.) Korm. r. 7. § (3)

Feladat, tevékenység	Hol rendelkeznek erről?
Közegészségügyi követelmények teljesítése	1991. évi XI. törvény 15. § 18/1998. (VI. 3.) NM r.
Adományokat elfogad és felhasznál (az adományozó szándéka szerint)	25/1998. (II. 18.) Korm. r. 32. §
Együttműködési megállapodást köthet helyi önkormányzattal	38/1998. (IX. 4.) BM r.
Integrációs központként működik (nem tudni, mit jelent), ha a BÁH erre jelöli ki	25/1998. (II. 18.) Korm. r. 30. § (3)

1989 óta ez persze jelentős szabályozási eredmény, de ahhoz, hogy a befogadóállomások igazi funkcióit rendezzék, még nem elegendő. Vajon ki emlékszik, hogy egykor milyen célokat tűztek ki a befogadóállomásokkal kapcsolatban? Az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságával kötött Megállapodásban

(1989/6. nemzetközi szerződés a belügyminisztertől) foglaltak jelentős része még ma is aktuális, ezért célszerű felidézni a dokumentumot. (A szövegközi dőlt betűs kiemeléssel kívánjuk felhívni a figyelmet a máig egyáltalán nem vagy csak részlegesen megfogalmazott és megvalósított célokra.)

MEGÁLLAPODÁS

a Magyar Népköztársaság Kormánya

és az Egyesült Nemzetek Szervezete Menekültügyi Főbiztossága között

A TÁMOGATÁS NAGYSÁGA: "...és amelynek értelmében a Főbiztosság 3 472 231 US dollár összegű kezdeti hozzájárulást állapított meg a program összes követelményeinek kielégítésére, amely teljes összeg várhatóan 4 937 755 US dollár, a maradék összeg a megfelelő időben válik hozzáférhetővé, a pénzalapok rendelkezésre állóságának függvényében."

A FELHASZNÁLÁSI MÓDJA: A magyar fél „gondoskodik arról, hogy a szerződések odaítélésénél és az áruk, felszerelések, más árucikkek és szolgáltatások jelen Megállapodással összhangban levő megvételénél vagy kölcsönzésénél figyelembe veszi azt az elvet, hogy az odaítélést az árajánlatok vagy tenderek versenyeztetése utáni kiértékelés alapján kell végrehajtani".

A TÁMOGATÁS IDEJE: „A jelen Megállapodás által megszabott programot úgy kell tekinteni, hogy az (1989. június 1-jén) kezdődik és (1989. december 31-én) zárul le."

A TÁMOGATÁS CÉLJA: "...az, hogy elősegítse megfelelő fogadó és regisztráló lehetőségek létrehozását azon menedékkérők számára, akik belépnek a Magyar Népköztársaság területére, és a menekültek helyi beilleszkedésének elősegítése." Ennek bizonyítása a nyilvántartásokkal történik, így „azon menedékkérők száma, akiket felvesznek a fogadóközpontokba, azon menekültek száma, akiket segítségben részesítenek a lakáshoz jutás területén, helyi beilleszkedésük előmozdítása érdekében". További cél „az egészségügyi szűrés, orvosi kezelés és gondozás a menedékkérők és menekültek vonatkozásában. A menedékkérők és a menekültek a fogadóközpontokban általános fizika felmérésben, tuberkulózis és szervezeti elősködő szűrésben és elektrokardiográfiás vizsgálatban részesülnek, már ami a felnőtteket illeti, a gyermekek szükség szerint immunizálást kapnak, a nők pedig nőgyógyászati szűrésben részesülnek. A Főbiztosság gondoskodik arról a kis mennyiségű elsősegély-ellátásról és írószerről, amelyek a befogadóközpontok egészségügyi tevékenységeihez szükségesek, 1989 végéig. A Kormány vállalja azon egészségügyi személyzet munkabérének kifizetését, akik a menekülteket befogadó állomásokon (a továbbiakban: befogadóállomásokon) a szűrést elvégzik. A központok olyan eszközökkel lesznek felszerelve, amelyek az alapvető elsősegélyhez és pszichikai-szociális tanácsadáshoz szükségesek az érkezők számára, mielőtt azok áthelyezése végső lakásaikba megtörténik, és a menekültek számára rendelkezésre áll az országos egészségügyi rendszer is arra az esetre, ha bármilyen további igényük lenne. Az országos egészségügyi rendszerre gyakorolt hatás kompenzálására, korlátozott méretekben kórházi berendezések biztosítására kerül sor. A Főbiztosság pénzügyi segítségnyújtása három mobil szűrőegység beszerzésére terjed ki, autóbuszok formájában, ezek fel lesznek szerelve laboratóriumi

vizsgálatok, tüdőrontgen és EKG céljaira. Ez alátámasztja azokat a terveket, amelyek az ilyen buszok jelenlegi állományának kibővítésére irányulnak, ezek jelenleg nehezen hozzáférhető falukat és gyárakat szolgálnak ki." A Megállapodás céljai közt szerepel a menedék nyújtása, valamint „a szűkölködő menekültek számára lehetővé tenni azt, hogy kihasználják a Kormány lakbértámogatásának előnyeit. Magyarországon a fő problémát a menekültek teljes beilleszkedésénél a lakáshiány jelenti, amely különösen a városokban és azok körül jelentős. Bár a városi területeken a munkaerőpiac elegendő munkahelyet kínál a munkaképes korban lévő menekültek nagy többségének, a lakáspiac eléggé szűk, és a kereslet-kínálat törvényei uralják. Következésképpen a lakberek költségkihatása igen nagy. Amiatt, hogy a pénzalapok hiányt mutatnak a lakbértámogatások kormányforrásokból történő kielégítésében, 1989-ben pénzeszközöket táplálnak a lakásalapba, amelyek a menekültek segítségét lehetővé teszik." Önálló pont foglalkozik a „befogadóállomások átalakításával". „Három befogadóállomás létesül, egy-egy Hajdúszoboszlón, Békéscsabán és Bicskén. Jóllehet a befogadóépületek már rendelkezésre állnak, megfelelő átalakító, javító, rendbe hozó és az egészségügyi feltételeket javító tevékenységeket kell végezni.

a) Annak érdekében, hogy lehetővé váljon a befogadóállomások számára menedékkérők és menekültek fogadása átlagosan és ideiglenesen kétéves időtartamra, ezeket úgy kell átalakítani, hogy lehetővé tegye a menekültek számára a

- regisztrálást (bejelentkezést);
- tartózkodási és munkaengedélyek beszerzését;
- a megfelelő munkalehetőség biztosítását;
- a kezdeti anyagi segítségnyújtás biztosítását (például lakbértámogatás formájában);
- csatlakozást az országos társadalombiztosítási rendszerhez;
- egészségügyi szűrésben, oltásokban, pszichológiai-szociális tanácsadásokban való részvételt.

b) Ezenkívül a befogadóállomásokat felszerelik számítógépes rendszerrel, amely lehetővé teszi a budapesti központi információs központtal az információs, távbeszélő és telexkapcsolatot, továbbá ügyvitel-technikai berendezésekkel." A közösségi szolgáltatások része „megfelelő szociális lehetőségek biztosítása a befogadóállomásokon. Alapvető szociális eszközök, így pl. játékok a gyermekek játszóhelyisége számára, felszerelések a diétás konyha számára (ez törvény által előírt kötelezettség), könyvtári könyvek, egyszerű sport- és szórakoztató felszerelések, valamint nyilvános telefonok álljanak rendelkezésre az új érkezők számára a befogadóállomáson." Végül kiemeljük, hogy cél „elősegíteni a menekültek beilleszkedését az országos oktató programokba".

Diákmigráció

Az Egyesült Világ Kollégiumok nemzetközi hálózata november közepén rendezett konferenciát Budapesten (Népszabadság, 2002. november 16.) A mintegy 80 országban működő, nonprofit szervezeteket tömörítő együttműködés révén 1979 óta csak Magyarországról majdnem kétszáz 17-18 éves diák tanulhatott két-két évet külföldön.

A tanulókat az Országos Középiskolai Tanulmányi Versenyen szakonkénti első tíz helyezett közül választják ki májusonként. Az ösztöndíjak odaítélésénél nem veszik figyelembe a diákok vallási, nemzetiségi hovatartozását vagy anyagi helyzetét, csupán rátermettségüket, nyitottságukat és persze nyelvtudásukat. A kétéves tanulmányi idő alatt a szállás és a tandíj költségeit a fogadó iskola állja, míg az utazást és a zsebpénzt a magyarországi Egyesült Világ Kollégiumok Magyarországi Egyesülete, az oktatási tárca segítségével. Magyarországra is legalább hetven országból érkeznek diákok.

Hány külföldi diák tanul a felsőoktatásban? Az Oktatási Minisztérium adatai szerint a 2001/2002-es tanévben (frissebb adat nincs) összesen 11 783 fő, amely az összes hallgató 3,4 százaléka. A legtöbben a következő országokból érkeztek:

Románia	3090
Szlovákia	2071
Jugoszlávia	1229
Ukrajna	893
Izrael	637
Norvégia	553
Németország	520
Ciprus	321
Görögország	320
Egyesült Államok	243

Az évek óta itt-tartózkodó külföldi diákok beszámolója már sokkal kevésbé ünnepélyes, és megérne egy önálló konferenciát. A *Népszabadság* tudósítója beszélgetett a hazánkban tanuló tucatnyi külföldi egyetemistával (*Népszabadság*, 2002. november 6.).

„Szinte nincs olyan nap, hogy ne halanám a metrón: bűdös sárga, irány haza, néha még durvábbakat is. Egyszer megkérdeztem, mi bajuk van velem, mire a szájuk elé kaptak, és csak annyit mondtak: jé, ez tud magyarul! Hát persze hogy tudok! Itt élek már tizenkét éve! Sokan nem értenek magyarul, mégis érzik, hogyan vélekednek róluk az itteniek.”

„Ha az embert nem faragták elég kemény fából, akkor mások élvezettel nyomorgatják. Engem is megpróbáltak már párszor kikészíteni, de még itt vagyok. A magyarok gondolkodásmódja egy kapitalista országból érkezett embernek bizarnak tűnik. Itt rutin, hogy az ember fizet egy szolgáltatásért, és a szolgáltató úgy viselkedik, mintha kegyet gyakorolna. Így bánnak az emberrel az egyetemen és az üzletekben is. Néha tényleg nem tudom, hogy csak butaságból teszik, vagy valóban azt hiszik, igazuk van” – mondja az izraeli medikus.

„A bárókban, szórakozóhelyeken is mintha csak a sör lenne a fontos, és nem az asztal, amelyre leteszik. Minden bezár szombat délután, vasárnap sokan ki sem nyitnak. Hétköznap a boltok, intézmények, posták nagy többsége öt óra körül már zár, így aki munkából hazafelé szeretné elintézni a dolgait, már nem tudja” – vélekedik a litván egyetemista.

„Itt már mindenkinek csak a pénz számít, az egyetem is olyan, mint egy gyár. Csak az számít, mennyit fizetsz, és nem a tudás. A pénzedért nem kapsz annyi, amennyit elvárhatnál. Az egyetemen is csak a stresszt gerjesztik, a nagy semmiért cserébe. Először kellett tapasztalnom, hogy hazugnak tartanak, csak mert külföldi vagyok” – panaszkodik a perzsa hallgató.

„Az arab vagy színes bőrű diákoknak persze nehezebb a dolguk. Előfordul, hogy a hatóságok egy nap többször igazoltatják őket. Színes bőrű barátaim sokat panaszkodnak az országra: csak mert színesek, állandóan leszólítják őket, megállítják a rendőrök. Engem csak akkor igazoltatnak, ha velük vagyok” – mondja az angol pszichológushallgató.

„Én itt születtem, de nyolcéves koromban visszaköltöztünk Ecuadorba, jól beszélek magyarul. A magyarok harapósak, depressziósok, én még nem tapasztaltam az idegengyűlöletet, kivéve, amikor lecigányoznak, amely nem ritka eset. A dél-amerikaiakat és az indiaiakat gyakran romának nézik az utcán.”

„Kár, hogy itt megengedett az antiszemitizmus. Már megszoktam, hogy

a magyar srácok a viták során előbb-utóbb tudatják velem: csak egy bűdös zsidó vagyok. Szomorú, hogy a magyar nyelvbe a zsidó szó pejoratív jelzőként épült be” – állapítja meg egy Izraelben felnőtt, innen elszármazott fiú.

„Itt a külföldiek közül a kínaiaknak a legnehezebb a sorsuk. A belvárosban gyakran érik őket atrocitások. Talán azért haragszanak mind a hivatalos szervek, mind az átlagemberek ránk, mert a múltban sok bajt okoztak az üzletelő kínaiak. Az árusok nagy többsége iskolázatlan. A hivatalos szervek pedig olyan szabályokat alkotnak, amelyek a kínaiakat egy kalap alá veszik, nem tesznek különbséget a gazemberek és a művelt diákok között. Igazából nem vagyok Attila, csak olvastam, hogy a magyarok ősei és a hunok is Ázsiából jöttek, és tavaly felvettem ezt a nevet. De hiába a rokonság, mégsem maradhatok. Miután megszereztem a Közgázon a diplomát, Amerikába megyek, az emigránsország. Magyarország nem az. Egy kínai pszichológus barátnőm már hat éve él itt, de egyszerűen elképzelhetetlen, hogy munkát kapjon. Itt a boldogulás egyetlen kulcsa még mindig az ismeretség. Ezenkívül, ennek a nemzetnek olyan gazdag a történelme, hogy sohasem tudnám átlátni. Ahhoz, hogy egy országba be tudjak illeszkedni, a kultúrát is ismernem kell, nemcsak a nyelvet.”

„Furcsán reagálnak, ha oroszul próbálok vásárolni. Tudom, ez a nyelv rossz emlékeket elevenít fel, főleg az idősebbekben, de az embert nem szabad megítélni a nyelve alapján. Az egyetem olyan, mint egy olvasztótégely. Itt a kultúrák békésen megférnek egymás mellett” – mondja az ukrán lány a CEU-n.

„Az utca embere nem ért angolul, de még a vendéglátósok sem. Hiába próbálunk, már nem is merünk angolul segítséget kérni, mert a válasz mindig: »nem tudom!« Idegítő, hogy még csak meg sem próbálnak segíteni. Tizenhat, tizenhét éves fiatalok sem tudnak egyszerű angol kérdésekre válaszolni. Ez is jelzi, hogy ez a társadalom még nem eléggé nyitott más kultúrák felé; és ahhoz, hogy az ország Európához tartozzon, az angol nyelv ismerete követelmény” – mondja a norvég Nina.

„A világon mindenütt igyekeznek megismerni az angolt, itt viszont a külföldi szemére hányják, miért nem tanul meg magyarul.”

„Szerintem minden diáknak meg kellene tanulnia magyarul.”

Munka külföldön

„A magyar diákok gyakran érzik úgy, hogy a külföldiek képzése az ő rovásukra történik. Mivel a magyar végzősök számára is kevés a munkalehetőség, nem akarják, hogy a külföldiek itt maradhasanak dolgozni. Nemrég beszéltünk ez ügyben az illetékes állami szervekkel, a tárgyalások már folynak” – ismerteti a helyzetet kiváló magyarsággal a orvosi egyetem angol tagozatos diákjait tömörítő szervezet vezetője, egy ciprusi fiú.

„A legtöbb diák nem akar maradni. Ha több ösztöndíj lenne, akkor okosabb kínaiak is jönnének, nemcsak árusok, és ha a törvények is barátságosabbak volnának, talán itt maradnának. De egyelőre még csak Amerika vagy Anglia a két előre látható agyelszívó.”

„Az egyetemek többsége még mindig a múlt rezsimben megszokottak szerint működik. Ezek nem praktikusak, lényegük, hogy minél több embert foglalkoztassanak. Mondok egy egyszerű példát: két anatómiai intézet van, két teljesen különböző helyen, mikor egy is elég lenne, kevesebb emberrel. Többet kéne törődni a visszajelzésekkel, a szolgáltatások minőségével, az elégedettség mértékével. Ezek fejlődésre szakkálnak az intézményeket. A többször előforduló gondok intézésére illetékes szerveket kellene kialakítani, amelyekhez nyugodtan fordulhatna az ember.”

„Egyes előadások anyaga nem változott évtizedek óta. Mikor megjegyezzük, hogy a tudomány változásához kellene a tanmenetet igazítani, így reagálnak: „már harminc éve ezt oktatjuk, és bevált, ha nem tetszik, el lehet menni máshová”. A szemináriumi órákon sosem kapunk elég anyagot. Szeretném tudni, mi történik az évi tízezer dollárral, amennyit fejenként befizetünk. Válasz és megfelelő ellátás hiányában mi is szkeptikusok maradunk a magyarokkal szemben.”

Nem egyszerű a válasz arra a kérdésre, miért mentek, mennek vagy mennének külföldre dolgozni a magyarok. Például a Radiológiai és Onkoterápiás Klinika igazgatója szerint az orvosegyetemet végzettként mintegy harminc százaléka eltűnik, elmegy gyógyszerügynöknek vagy zöldségesnek (Népszabadság, 2002. november 12.).

Ez nagy luxus, mert a képzés drága. Az EU-csatlakozással nagy nehézségekkel kell egyébként is szembenézniük az orvosoknak. A meglévő szabályok szerint ugyanis csak akkor praktizálhat valaki, ha öt év alatt megfelelő számú kreditpontot gyűjt össze. A pontokat tanfolyamokon, kongresszusokon való részvétellel, tudományos publikációkkal, előadásokkal lehet megszerezni. Ez mind pénzbe kerül. Nehéz elképzelni, hogy egy szakemberhiánnyal, súlyos gazdálkodási gondokkal küszködő intézményben, ha egy fiatal kolléga bejelenti a főorvosnak, hogy a napi munkából kilépve szeretne kétéves kreditpontos kurzuson részt venni, akkor minden további nélkül azt a választ kapja: „Rendben.” Az igazgató szerint az orvosi szakmák közül a legrosszabb helyzetben a patológia, az igazságügyi orvostan, a laboratóriumi szakág, a sugárterápia és a radiológia van. Magyarországon ma 1300 radiológus dolgozik, ám ez a létszám a mostani ellátási rendszer mellett csak szűkösen elégséges. A teljes létszámon belül a „húzó” középosztály csak 246 fővel képviselteti magát. Az idősebbek távozásával és az utánpótlás elmaradásával számolva valószínűsíthető tehát a növekvő szakemberhiány, amit súlyosbít, hogy évente 10-15 radiológus már most is külföldre megy dolgozni. Ausztriában a miénkhez hasonló méretű intézményben négy MRI

van – nálunk, az ország egyik legnagyobb oktató intézményében egy sincs. Az egész országban összesen húsz van, de abból a fele elavultnak tekinthető. Százéves épületekben pöfögnek itt a diagnosztikában használatos gépek, elavult infrastruktúra mellett folyik a magas szintű gyógyítás és oktatás. Még az is elképzelhető, hogy a Korányi idejében odaprüszkölt baktériumot a vakolatból ki lehetne tenyészteni, mert eddig nem verték le rendesen, legfeljebb lefestették...

A tudomány napján az MTA főtitkára sem festett túl rózsás képet. Például az akadémiai kutatóhelyeken komoly nehézség a jól teljesítő fiatalok megtartása, itthon tartása, noha a kutatók korösszetétele igen kedvezőtlen: a kutatók hetven százaléka negyven év feletti.

Az uniós tárgyalások vége felé az látszik, hogy a magyar munkavállalókkal szemben Írország minden korlátozás nélkül megnyitja a munkaerőpiacot a csatlakozás első napjától kezdve. Hollandia, Dánia, Svédország szintén liberális álláspontot foglal el, de fenntartják a jogot, hogy túl sok munkavállaló beáramlása esetén, végső esetben, védőintézkedéseket vezessenek be. Olaszország, Spanyolország, Görögország szóban már jelezte a liberalizálást, feltehetően a végső esetben a védőintézkedések lehetőségének fenntartásával, de ezt írásban még nem erősítették meg. Portugália és Luxemburg még kívár. Franciaország, Belgium, az Egyesült Királyság és Finnország két éves átmeneti korlátozást kíván bevezetni, különböző módokon. Például a britek a diákok munkavállalását megkönnyítenék. Ausztria és Németország szeretné kihasználni a maximális korlátozási lehetőségeket: a csatlakozást követő két évben saját nemzeti szabályai szerint „szűrné meg a jelentkezőket”, ezt követően három évig, az elemzett helyzet függvényében, még fenntarthatná az előző rezsimit, és újabb két évig pedig csak akkor maradhatna fenn a korlátozás, ha bizonyíthatóan zavart okozna a magyarok jelenléte az ottani munkaerőpiacon. E két országgal a meglévő kétoldalú munkaügyi szerződések valószínűleg fennmaradnak.

Népszerűsíthető-e az EU-csatlakozás?

A kormány szerint igen, hiszen létrehozta az EU Kommunikációs Közalapítványt [216/2002. (X. 24.) kormányrendelet], amelynek feladata „különösen a társadalom Európai Unióval kapcsolatos ismeretei szintjének növelése, a csatlakozással járó lehetőségek és kihívások bemutatása, az uniós tagság mindennapi életben megjelenő hatásainak bemutatása és az Európai Unióval kapcsolatos ismeretek hozzáférhetőségének biztosítása”. Az elképzelés lényege, hogy a felvilágosítás hatására, az értelem fényében, az eddig euroszeptikusok hirtelen felismerik tévedésüket. A közalapítvány teendője továbbá „a felkészülési folyamat során a gazdasági és a civil szektorok bevonása az aktív kommunikációs szerepbe”. Az új szerveződés mindehhez a nagy munkálat-hoz 200 millió induló vagyont és egy szép alapító okiratot kapott. Az EU bővítési biztosa kicsit gyakorlatiasabb, mert a pénzügyi támogatásokkal szerezte sokkal jobb kommunikációs eredmény érhető el: ha tolódik a bővítés ideje, talán 2004 tavaszára, úgy készek a csatlakozási támogatásokat nem megkurtítani, ami további egy-két milliárd eurót jelentene a tíz belépőnek. Ebből jutna az új külső határok védelmének erősítésére is.

A hónap idézete

A magyar és az európai történelem bőséges példával igazolta, hogy a kollektív büntetés, egy nép bűnösnek vagy – ahogy manapság ezt kifejezik – terroristának bélyegzése csak a gyűlölködés, a békétlenség magvait hinti el. És mégis, nem tanulunk a történelemből. A csecsen menekülteket ugyan befogadták Grúziában, de sorsuk reménytelennek látszik, mert a Pankiszi-völgyet, ahol málló vakolatú házakban élnek, mindenki a terrorizmus menedékének tekinti. A magyar tudósítót is így fogadták: „Nézzén csak ránk! Az oroszok szerint mi lennénk a terroristák. Holott a világ legnagyobb terroristája maga Putyin. Az ő parancsára lóttek nőkre és gyerekekre. Miközben menekültünk, tizenhat rakéta csapódott be – kiabálják mindenfelől. Az indulatok érthetőek, a kényszerű száműzetés immár harmadik éve tart, és remény sincs arra, hogy ezek az emberek belátható időn belül visszatérhessenek az otthonaikba. A menekültek ENSZ-segélyekből tengődnek: kéthavonta egyszer 27 kilogramm liszt, másfél liter olaj, három és fél kilo bab és egy kilo cukor a fejadag. Nyomorúságukat csak fokozza, hogy – akárcsak egész Grúziában – itt is gyakoriak az áramszünetek.” (Népszabadság, 2002. november 16.)

Acta Juridica et Politica

A Szegedi Tudományegyetem jogi kara kiadványának (*Acta Juridica et Politica*) legújabb száma a nemrég elhunyt Nagy Károly nemzetközi jogászprofesszor előtti tisztelgés. A kötetben olvasható Blutman László írása arról, mennyire kevésbé van jelen a nemzetközi jog, köztük az emberi jogok a hazai bíróságok gyakorlatában. Bodnár László azt elemzi, hogy nemzetközi jogi szempontból mi a jelentősége az Orbán-Nástase-paktumnak. Felföldi Enikő a határon túli magyarok oktatási és kulturális kedvezményeinek jogi jellegeről szól, összevetve azt a státustörvény rendelkezéseivel. Lamm Vanda a Nemzetközi Bíróság szerepét elemzi a délszláv háborút követően, különös figyelemmel a genocídiumra. Tóth Judit arra keresi a választ, vajon jog-e a konzuli védelemhez való jog, mert a nemzetközi és különösen a hazai szabályozás erre kevésbé nyújt biztosítékokat a külföldön segítségre szoruló magyar állampolgárok számára.

Konferenciák

◆ A Menedék Egyesület a Brit Nagykövetség és a Szeparált Gyerekek Európában Program anyagi támogatásával fél-éves projektet indított 2002. szeptemberétől. Ennek keretében 2002. október 28–29-én Debrecenben, a befogadóállomáson rendezték meg a „Külföldi gyerekek a magyar gyermekvédelemben” című konferenciát, amelyen részt vett 13, gyermekvédelmi feladatokat ellátó helyi intézmény. A gyermekvédelmi munkatársak láthatták, milyen körülmények között élnek a menekültek a befogadóállomáson. A szeminárium elérte célját, azaz hasznos ismereteket nyújtott a szakembereknek a külföldi gyerekek helyzetéről, csökkentve az esetleges inkompetencia-érzésüket e gyermekcsoport eseteivel szemben. Aktívan vettek részt a részben kitalált gyermekvédelmi esetek feldolgozásában, amely alkalmat adott a közös gondolkozásra, a saját tapasztalatok felhasználására és az új ismeretek hasznosítására. A projekt megvalósítása során szemináriumot szervezünk a bicskei helyi szervezeteknek is, majd a két szeminárium tapasztalatai alapján információs-képzési anyagot állítunk össze, hogy felkínáljuk azt a téma iránt érdeklődő és/vagy érintett, gyermekvédelemben tevékenykedő intézmények szakembereinek. Az állomás csellengő, bámésszkodó gyermekei is örültek a rendezvénynek, mert vendégül láttuk őket a szendvicsekből és süteményekből. Reméljük, ennél többet éreznek meg a gyermekvédelmi gondoskodásból a jövőben.

– Enrich Kriszta –

◆ A Magyar Helsinki Bizottság 2002. október 28–29-én konferenciát szervezett, amely biztató kezdet a régóta hiányzó közvédő intézmények hazai megteremtéséhez. Az első találkozó a kérdés felmérésének és az igények áttekintésének a feladatait fogalmazta meg, együttműködve más nemzetközi szervezetekkel a „Joghoz való hozzájutás” című program keretében. Mivel az ombudsman már 1996-ban megállapította, hogy „igazságszolgáltató rend-

szerünkön belül a kirendelt védő eljárása nem véd meg a hatósági túlkapásokkal és tévedésekkel szemben” (OBH 6564/1996), már akkor felmerült a legsürgősebb tennivalók egész sora.

◆ A Teleki László Alapítvány 2002. november 7-én arról szervezett konferenciát, miként hatottak a közép-európai változások a népesség létszámára, összetételére. Elsősorban a népszámlálások tükrében vizsgálták az etnikai arányok módosulását a környező országokban élő magyarokat illetően. Sik Endre előadása a nemzetközi vándorlás potenciális szerepét is áttekintette.

◆ A Szegedi Tudományegyetem Állam és Jogtudományi Kara a Csongrád Megyei Bírósággal, a Brit Nagykövetséggel és egy angol alapítvánnyal összefogva 2002. november 11–12-én jogesetmegoldással, vitákkal egybekötött szemináriumot tartott gyakorló bíráknak, joghallgatóknak és oktatóknak. A témák közt szerepeltek az emberi jogok a közösségi jog rendszerében, a személyek szabad mozgása, az európai állampolgárság és a diszkrimináció tilalma. Például felmerült az a kérdés, milyen következményekkel jár majd, ha a hazai bírák távol tartják magukat a nemzetközi jog (nemzetközi, emberi jogi fórumok által kialakított esetjog, más részes államok joggyakorlata) alkalmazásától éppúgy, mint az abban foglaltak értelmezésétől, még akkor is, ha valamelyik jogi képviselő kifejezetten hivatkozik is azokra.

◆ A Budapesti Ügyvédi kamara és az Európai Jogakadémia (ERA) 2002. december 13–14-én konferenciát rendez Budapesten a nem EU-tagállamok polgárainak mozgási, utazási, vállalkozási, társadalombiztosítási és munkavállalási lehetőségeiről a bővítés tükrében. A rendezvényre kiváló előadók érkeznek, magyar és angol szinkrontolmácsolást, írásos anyagokat is biztosítanak a szervezők. Regisztráció a www.era.int címen vagy faxon (00/49/651/93795).

Az Ázsia Klub újabb rendezvénye

2002. november 28-i estjükön a szakértők, a meghívott vendégek és az érdeklődők eszmecseréjét tűzték ki célul a rendezvény szervezői. A Világgazdasági Kutatóintézet Kelet- és Délkelet Ázsiával, Japánnal foglalkozó részlege három kutatója, Hernádi András, Mészáros Klára és Bassa Zoltán röviden bemutatta saját kutatási területeit, majd vita következett. A rendezvénynek a Közép-Európai Egyetem Gellner-terme adott helyet. A klubról és tevékenységéről bővebben lehet olvasni a www.kinainegyed.hu honlapon.

Menekültügyi statisztikák

2002. november 8-án az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága központjában, Genfben és New Yorkban egyidejűleg mutatták be az első átfogó menekültügyi statisztikai évkönyvet. A Főbiztosság által kiadott kötet a 2001-es adatokat tartalmazza, hogy lehetővé tegye a tények megismerését, a stratégiai tervezést, az ellenőrzést, az értékelést, közvetetten pedig a menekültek hatékonyabb védelmét. A kiadvány olvasható a Főbiztosság honlapján (www.unhcr.ch/statistics). Korlátozott példányszámban a Főbiztosság budapesti képviselőjétől igényelhető (Szobolits Andrea, tel.: 201-5592 vagy szobolits@unhcr.ch).

Említsünk meg néhány érdekességet a 165 oldalas kötetből, amelyet a Főbiztosság Népesedési és Földrajzi Adatgyűjtő Részlege állított össze.

A fejlődő országokból származik a világ menekültügyi népességének 86 százaléka, ám ugyanez a régió fogadja be a menekültek 70 százalékát. Így minden tíz menekültből hét a legszegényebb országokban lel befogadóra. Miközben a gazdag országok egyre hangosabban panaszkodnak a határaiknál megjelenő menekültek nagy száma miatt, az elmúlt tíz évben a szegény

országokban a befogadási arány átlagosan 72 százalékos volt. Ez igencsak aláes a fejlett ipari országok részéről a nemzetközi menekültügyi védelmi rendszert.

Az első átfogó, világméretű statisztikai évkönyv kitér az elmúlt évtized kényszervándoraira. A Főbiztosság a bevezetőjében jelzi, hogy a sokféle információ segít feltárni az összefüggéseket a menekülés és a migráció között, a befogadó államokra gyakorolt hatásokat, valamint segíti a döntéshozatalt és a terhek megosztását.

1997–2001 között a menekültek 12 milliós száma mintegy negyedével csökkent az előző öt évhez képest, de egészében változatlanak tekinthető. Ugyanakkor a menekültek földrajzi eloszlása nagyban módosult: Ázsiából való az 1990-es évek közepétől a legtöbb menekült (például az afgánok tették ki az összes menekült harmadát), és Ázsia fogadta be a legtöbbjüket. 2002-ben pedig hazatért 1,7 millió afgán, de egészében a repatriálás aránya egy évtized alatt folyamatosan mérséklődött. Afrikában a befogadottak száma csökkent.

A határokat átlépő menekültek száma tíz év alatt hiába csökkent 38 száza-

lékkal, a kényszerből elvándoroltak, földönfutóvá váltak és a belső menekültek helyzete egyre rosszabb, számukat együttesen ma 25 milliónyira becsülik.

2001-ben a menedéket kérők száma a fejlett országokban nyolc százalékkal nőtt (például Kanadában, az Egyesült Államokban, Japánban, Ausztráliában, Koreában és Új-Zélandon 31 százalékkal, Közép-Európában 33 százalékkal), de az EU tagállamaiban egyszázalékos volt a csökkenés.

Könyvbemutató

Az MTA Kisebbségkutató Intézet – Nemzetközi Migrációs és Menekültügyi Kutatóközpont bemutatja új kötetét, amely a romák migrációjával foglalkozik. A kötet kiadását a Nemzetközi Migrációs Szervezet támogatta. A november 29-én megtartott bemutató (Budapest, I. Országház u. 30. – Jakobinus terem) különleges volt, hiszen a tavasszal megjelent magyar nyelvű kötet – a nagy nemzetközi érdeklődés való tekintettel – angol változatban is elkészült.

Brüsszeli Nyilatkozat

Az Európai Parlament és a Nemzetközi Migrációs Szervezet közös rendezvényén, 2002. szeptember 18–20-án valamennyi fontos cél-, tranzit- és származási ország képviselőjét meghívták az emberkereskedelemmel foglalkozó konferenciára, Brüsszelbe. A mintegy ezer embert megmozgató rendezvényen politikusok, tisztviselők, civilek és szakértők véleménye nyomán egy Nyilatkozat született.

A hosszú dokumentum jelzi, hogy évszázadunk jelentős kérdése az illegális migrációval, a nők és gyermekek kizsákmányolásával, a prostitúcióval, a pornográfiával, a szervezett bűnözéssel és a szerverkereskedelemmel is több ponton érintkező emberkereskedelem. A Nyilatkozat a megelőzésre, a nyomozó jelenség kiváltó okainak felkutatására, mérséklésére helyezi elvileg a hangsúlyt, a gyakorlatias javaslatok azonban a folyamat bizonyos kezelésére vállalkoznak csupán. Ezek egyfelől a rendészeti és igazságügyi szolgáltatási szervek büntető, nyomozati, leleplező jellegű együttműködését szolgálják, másfelől az áldozattá váló nők, kiskorúak védelmét, hazatérését, rehabilitációját, jogaik megőrzését – utólag.

A konferencia kulcsfogalma az emberkereskedelem volt. Az ENSZ 2000

novemberében Palermóban elfogadott (és a magyar fél által is aláírt) egyezménye a határokon átnyúló, szervezett bűnözés elleni kérdésekkel foglalkozik.

A kapcsolódó, egyik kiegészítő jegyzőkönyv az emberkereskedelem elleni fellépésről szól (különös tekintettel a nők és a gyermekek kereskedelmének megelőzésére, visszaszorítására és büntetésére), a másik kiegészítő jegyzőkönyve pedig a migránsok szárazföldi, légi és tengeren való csempészete elleni fellépésről fogalmazódott meg. Az előbbiben szereplő fogalmat használták a konferencián. Ezt inkább formai elemnek tekinthetjük, mert szinte minden kormány képviselője beszámolt az egyezmény aláírásáról, két állam pedig a ratifikációról is.

„Ezen jegyzőkönyv alkalmazásában:

a) az „emberkereskedelem” személyek toborzását, szállítását, átruházását, bűntudatát vagy átvételét jelenti, erőszak vagy a kényszer más formái alkalmazása vagy az azzal való fenyegetés által, elrablás, csalás, megfélemlítés, hatalommal vagy a védtelen helyzettel való visszaélés, vagy anyagi ellenszolgáltatás, vagy előnyök adása vagy elfogadása által, annak érdekében, hogy kizsákmányolás céljából elnyerjék egy olyan személy beleegyezését, aki más személy felett hatalommal rendelkezik. A kizsákmányolásnak magában kell foglalnia legalább a mások prostitúciójának kizsákmányolását, vagy a szexuális kizsákmányolás más formáit, kényszermunkát vagy szolgáltatásokat, rabszolgotartást vagy a rabszolgotartáshoz hasonló gyakorlatokat, mások leigázását vagy szervek eltávolítását;

b) az emberkereskedelem áldozatának az ezen cikk a) pontjában leírt, szándékos kizsákmányolásba való beleegyezését nem kell figyelembe venni, ha az a) pontban felsoroltak bármelyikét alkalmazták;

(Folytatás a 8. oldalon)

Brüsszeli Nyilatkozat

(Folytatás a 7. oldalról)

- c) egy gyermek kizsákmányolás céljából való toborzása, szállítása, átruházása, bűjtatása vagy átvétele emberkereskedelemnek minősül még akkor is, ha az nem jár az ezen cikk a) pontjában leírtak alkalmazásával;
- d) gyermeknek minősül bármely, 18. életévét be nem töltött személy." (3. cikk)

A felszólalók nem mindig voltak pontosan tudatában e fogalom elfogadásával járó követelményeknek, ti. az áldozat, a kereskedő, a kerítő, a törvényes képviselő, a családtag, a hozzátartozó, a vevő, segítő szereposztás következetes jogi megítélésének, elválasztásának. Ugyanakkor a csempészet és a kereskedelmet többen szinonimaként használták, noha a második jegyzőkönyv különbséget tesz köztük, éppen a magatartás, illetve az elkövetők és a passzív alanyok miatt.

„E jegyzőkönyv céljából:

- a) a „migránsok csempésze” valamely személynek – közvetett vagy közvetlen pénzügyi vagy egyéb anyagi haszonszerzés végett – valamely olyan részes államba való illegális belépéséhez nyújtott segítség, amely államnak a személy nem állampolgára, vagy ott állandó tartózkodási jogsultsággal nem rendelkezik,
- b) „jogellenes belépés” az államhatár átlépését jelenti anélkül, hogy eleget tennének a fogadó államban történő jogszerű belépéshez szükséges követelményeknek.” (3. cikk)
- c) „E jegyzőkönyv hatálya alatt a migránsokat nem lehet büntetőeljárás alá vonni azon tény miatt, mert a 6. cikkben foglalt bűncselekmény passzív alanyai voltak.” (5. cikk)

A brüsszeli Nyilatkozat egyébként az emberkereskedelem fenti fogalmának csak egyes megnyilvánulási formáira fordít figyelmet, és leleplezésükre a titokszolgálati módszereket a szex- és munkaerőpiacon kívánja bevetni.

Az ENSZ Kábítószer-ellenőrzési és Bűnmegelőzési Hivatalának igazgatója kiemelte: tekintettel az emberkereskedelemben és -csempészetben évente érintett kétmillió emberre, mielőbb ratifikálni kellene az államoknak az egyezményt és annak kiegészítő jegyzőkönyveit. Ez olyan jelentős bevételt hoz ugyanis, amelyből bőven jut a terrorizmus támogatására és az Európá-

ban átlagosan 10 százalékos szürkegazdaság profitjának növelésére (például a mezőgazdaságban, a szolgáltatásokban és az építőiparban). Az említett dokumentumok adják meg a közös nemzetközi fellépés alapját, ám életbelépéséhez 40 állam ratifikációjára van szükség. Noha már 145 állam aláírta az egyezményt, csupán 22 ratifikálta. A munka Magyarországon is lassan halad, hiszen több törvény módosítására, illetve kiegészítésére lenne szükség (például önálló tényállás a csempészetre, kereskedelemre, minősített esetekre, sui generis bűncselekmény a beszerzés, továbbá áldozatvédelem, rehabilitáció, kártalanítás jogi feltételeinek megteremtése).

Tovább nehezítette a konferencián résztvevők közötti megegyezést, hogy az *Európai Tanács 2002. július 19-én elfogadott kerethatározata*, amely az emberkereskedelem elleni harcról rendelkezik, némileg saját fogalmat alkotott a tagállamok közös büntetőjogi alapjaként.

„Valamennyi tagállam köteles megtenni a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy egy személy toborzása, szállítása vagy átruházása, beleértve az elrejtést és más befogadást, és a felette való hatalom átadása büntetendő legyen, amennyiben az érintett személy alapvető jogait megsértik, semmibe veszik abból a célból, hogy kizsákmányolják őt oly módon, hogy ő javakat vagy szolgáltatásokat nyújtson, megsértve a munkaügyi, bérezési, egészségügyi vagy biztonsági szabályokat, továbbá

- a) kényszert, erőszakot vagy fenyegetést alkalmazva vele szemben, ideértve az emberrablást/családi állás megváltoztatását (abduction), vagy
- b) csalással vagy megtévesztéssel, vagy
- c) hatalommal való visszaéléssel, befolyással vagy nyomásgyakorlással, vagy
- d) a visszaélés egyéb formáját alkalmazva. (1. cikk)

Valamennyi tagállam köteles megtenni a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy egy személy toborzása, szállítása vagy átruházása, beleértve az elrejtést és más befogadást, és a felette való hatalom átadása büntetendő legyen, amennyiben e magatartás célja az érintett személy prostitúciójának, vagy pornográf megnyilvánulásának, vagy pornográf anyagok létrehozásának a kizsákmányolása, és

- a) kényszert, erőszakot vagy fenyegetést alkalmazva vele szemben, ideértve az emberrablást/családi állás megváltoztatását (abduction), vagy
- b) csalással vagy megtévesztéssel, vagy
- c) hatalommal való visszaéléssel, befolyással vagy nyomásgyakorlással, vagy
- d) a visszaélés egyéb formáját alkalmazva.” (2. cikk)

A közös fogalom tehát mégsem azonos, vagyis meg kell különböztetni az ENSZ-egyezmény jegyzőkönyvében szereplő meghatározástól. A határozatban önálló bűncselekmény a munkaügyi és a szexuális célú kizsákmányolás miatti emberkereskedelem, és önálló szakaszban rendeli büntetni ezek elkövetésének kísérletét, az erre való felbujtást és a cselekményhez nyújtott segítségnyújtást is. Abból a szempontból is továbblépnek, hogy a cselekményt alapesetben hat évig terjedő szabadságvesztéssel, míg minősített esetben (különös kegyetlenséggel, bünszervezet keretében elkövetett tett esetén) tíz évig terjedő szabadságvesztéssel rendelik büntetni. Eltérően az ENSZ-jegyzőkönyvtől, az EU-ban a közös anyagi jogi szabályozás magában foglalja a jogi személyek megbüntetését is, mégpedig „hatékony, arányos és vizsgáztató jellegű”, büntetőjogi és egyéb szankciók (pénzbüntetés, közpénzekből támogatásból kizárás, kereskedelmi tevékenységének felfüggesztése, hatósági ellenőrzés alá helyezés, cégbíróági törlés) kilátásba helyezésével a nemzeti szabályozásban. Ezek – és az egyéb tartalmi különbségek – azonban nem voltak egyértelműek a nem EU-tagállamok valamennyi képviselője számára.

A konferencián az EU egyes szerveinek nevében felszólalók utaltak az áldozatvédelem legfőbb eszközének tekintett irányelvre, amelynek hátterében néhány tagállam már működő rendszere áll, nevezetesen a rövid érvényességi idejű tartózkodási engedélyek kiadása az emberkereskedelem áldozatainak.

– Tóth Judit

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit

Felelős kiadó:

Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület

A hírlevelet gondozta a Sik Kiadó Kft.

Tipográfia, tördelés: Beck Bojanka

Nyomás: Nagy és Társa Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: MENEDÉK EGYESÜLET, 1074 Budapest, Rákóczi út 80. II. em. 2/a. Tel.: 322-1502, fax: 479-0272.